

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра інформаційних систем управління

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
Кафедра гуманітарних наук, культури і мистецтва

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Кафедра українознавства, культури та документознавства

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

X Всеукраїнської наукової студентської конференції

**«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері»
(Вінниця, 11 квітня 2025 р.)**

Вінниця
2025

*Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій
Донецького національного університету імені Василя Стуса
№ 6(10) від 29.04.2025*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова редакційної колегії: *Г. П. Лукаш*, професор кафедри інформаційних систем управління, доктор філологічних наук, професор.

Відповідальний секретар редакційної колегії: *Т. М. Яворська*, доцент кафедри інформаційних систем управління, кандидат педагогічних наук, доцент.

Прямухіна Н. В. – доктор економічних наук, професор;
Анісімова О. М. – доктор економічних наук, професор (заступник голови);
Прігунов О. В. – кандидат економічних наук, доцент;
Тур О. М. – доктор наук з соціальних комунікацій, доцент, професор;
Чередник Л. А. – кандидат філологічних наук, доцент.

З-41 Збірник матеріалів Х Всеукраїнської наукової студентської конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.) / ред. кол. Г. П. Лукаш, О. М. Анісімова та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 212 с.

Збірник містить матеріали доповідей здобувачів вищої освіти, які оприлюднені в межах Х Всеукраїнської наукової студентської конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері». Матеріали збірника розкривають роль і значення історії та міжнародного досвіду дослідження документознавства й інформаційної діяльності. Подано інформацію про інновації в документознавстві. Розглядаються проблеми документознавства та інформаційної діяльності в сучасному світі.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 004.91:005.92(082)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ДОКУМЕНТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ХХІ СТ.....	8
<i>Боровська Ганна Анатоліївна (наук. керівник – д-р екон. наук, професор Анісімова О. М.)</i> АНАЛІЗ НОМЕНКЛАТУРИ СПРАВ НА ПРИКЛАДІ ВІДДІЛУ АСПІРАНТУРИ ТА ДОКТОРАНТУРИ «ДОКТОРСЬКА ШКОЛА».....	8
<i>Гецько Юлія Андріївна (наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)</i> КЕРУВАННЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ	12
<i>Глушкіна Валерія Сергіївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Овсієнко А. С.)</i> ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	14
<i>Єременко Емілія Сергіївна (наук. керівник – д-р іст. наук, професор Ковальська Л. А.)</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА....	16
<i>Савенко Софія Віталіївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЕЛЕКТРОННИХ КНИЖОК	19
<i>Сафронова Олександра Ігорівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОБЛАДНАННЯ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ КІНОДОКУМЕНТІВ.....	21
<i>Слободянюк Ангеліна Олександрівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> ПЛАКАТ ЯК ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ МЕТАМОДЕРНІСТСЬКОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ.....	23
<i>Токар Каріна Олександрівна (наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)</i> ДОКУМЕНТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ХХІ СТ.....	26
<i>Фащевська Богдана Олександрівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДОКУМЕНТООБІГУ.....	28
СЕКЦІЯ 2 ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	31
<i>Антонюк Ельвіра Сергіївна (наук. керівник – д-р екон. наук, професор, в. о. зав. кафедри Анісімова О. М.)</i> ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	31
<i>Безклуба Анастасія Сергіївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'янка Л. І.)</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗА ДОПОМОГОЮ ІШТАТНОГО РОЗПISУ В ISPRO	33
<i>Братчун Софія Андріївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'янка Л. І.)</i> ПЕРСОНАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ HR-БРЕНДУ КОМПАНІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ	35
<i>Василенко Максим Романович (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Мізіна О. І.)</i> СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ РІШЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ КАДРОВОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ОБЛІКУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ	38
<i>Гненюк Ангеліна Олегівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> КІБЕРБЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І МЕТОДИ ЗАХИСТУ	41

<i>Дебелий Антон Васильович (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Мізіна О. І.)</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	43
<i>Деркевич Ірина Володимирівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> ВІДГУК ПРО ТОВАРИ І ПОСЛУГИ ЯК ЖАНР БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ	46
<i>Дорош Олена Вікторівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ КАДРОВИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНІХ УСТАНОВАХ	49
<i>Кляшторна Вікторія Павлівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕБСАЙТІВ ЗВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗІ СТЕЙКГОЛДЕРАМИ	52
<i>Левченко Світлана Олександрівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.)</i> КОМУНІКАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЗВО: ІМІДЖ, ДОВІРА, РЕЗУЛЬТАТ	54
<i>Ліхоткіна Вероніка Іллівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	56
<i>Молдавець Віталіна Євгеніївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дорошенко С. М.)</i> PR-СТРАТЕГІЯ ЯК ВЕКТОР ПОБУДОВИ РЕПУТАЦІЙНОГО ОБРАЗУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	58
<i>Нелюбій Вероніка Ігорівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)</i> РОЛЬ НОМЕНКЛАТУРИ СПРАВ У ВПОРЯДКУВАННІ ДОКУМЕНТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ	61
<i>Полякова Єлизавета Олександрівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.)</i> МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗВО.....	65
<i>Ратушний Олексій Сергійович (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ	68
<i>Савік Кирило Олегович (наук. керівник – д-р іст. наук, професор Федотова О. О.)</i> ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	69
<i>Тищенко Олександр Миколайович (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В УПРАВЛІНСЬКІ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	72
<i>Трохимчук Ольга Миколаївна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> BIG DATA ТА АНАЛІТИКА ДАНИХ В УХВАЛЕННІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	75
<i>Шаламай Владислав Сергійович (наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)</i> ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМ НА КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	78
<i>Шаренко Руслана Анатоліївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Овсієнко А. С.)</i> ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ОПЕРАЦІЙНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВ	80
<i>Шимко Олег Анатолійович (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.)</i> СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОЇ КОМПАНІЇ	83
<i>Черніхевич Ольга Вікторівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)</i> РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	86

СЕКЦІЯ 3 АРХІВНА СПРАВА В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ЗАПОРУКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ	88
<i>Задніпряна Аліна Миколаївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'янка Л. І.)</i>	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	88
<i>Заєць Катерина Юрійвна (наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)</i>	
ДОСТУП ДО АРХІВНИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ: ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	90
<i>Країло Олександра Олександрівна (наук. керівник – доктор філософії Артеменкова О. М.)</i>	
БЕНЧМАРКІНГ В АРХІВНІЙ СФЕРІ: АНАЛІЗ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ	92
<i>Miroshnychenko Vladyslav Serhiiovych (Supervisor – Cand. of Historical Sciences, Associate Professor Savchenko S. V.)</i>	
CLASSIFIED INFORMATION IN UKRAINE: STATUS AND PROBLEMS	95
<i>Розанова Дарина Миколаївна (наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)</i>	
АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	98
<i>Кладітін Максим Васильович (наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, доцент Кудлай В. О.)</i>	
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В АРХІВАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННІ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ В УКРАЇНІ	100
<i>Шаповал Валерія Вікторівна (наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)</i>	
ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ	104
<i>Швець Олена Вікторівна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Пригунов О. В.)</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА РЕСТАВРАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	106
СЕКЦІЯ 4 СТРАТЕГІЯ І ПРІОРИТЕТИ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	109
<i>Ковтун Лілія Петрівна (наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)</i>	
СУЧАСНІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ ТА СЕРВІСИ.....	109
<i>Король Софія Олегівна (наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)</i>	
РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДИ В МЕЖАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Кульбачко Поліна Павлівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.)</i>	
РОЛЬ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	115
<i>Лихогляд Ангеліна Ігорівна (наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)</i>	
МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	117
<i>Миргородська Альона Олегівна (наук. керівник – канд. пед. наук Решетілова О. М.)</i>	
МАСОВА ВЗАЄМОДІЯ З ЧИТАЧАМИ ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ УСТАНОВИ	120
<i>Пікалова Валерія Володимирівна (наук. керівник – д-р іст. наук, проф. Передерій І. Г.)</i>	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ	123

<i>Поберейко Віра Тарасівна (наук. керівник – д-р філол. наук Шкіцька І. Ю.)</i> РОЛЬ СОЦМЕРЕЖ У ПРОПАГУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК	126
<i>Примак Ольга Вікторівна (наук. керівник – канд. іст. наук, доцент, зав. кафедри Охріменко Г. В.)</i> ГІБРИДНІ ФОРМАТИ У ВИСТАВКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	129
<i>Тристан Марія Тарасівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дорошенко С. М.)</i> БІБЛІОХАБ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ	132
<i>Шафранова Дар'я Дмитрівна (наук. керівник – д-р екон. наук, професор, в. о. зав. кафедри Анісімова О. М.)</i> ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ: СТРАТЕГІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ	134
<i>Шишкіна Олександра Сергіївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> РОЛЬ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ	138
<i>Чурикова Валерія Олегівна (наук. керівник – магістр державного управління Чиркова М. Ю.)</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВІДКРИТОГО ПРОСТОРУ	140
СЕКЦІЯ 5 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	143
<i>Андрусиник Ангеліна Володимирівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФОРМИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА	143
<i>Баранова Інна Сергіївна (наук. керівник – канд. наук із соц. комунікації, ст. викл. Василенко В. Ю.)</i> МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПОБУДОВИ УСПІШНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ	146
<i>Бояренко Серафима Василівна (наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.)</i> ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	149
<i>Буга Анастасія Анатоліївна (наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.)</i> ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ЗГЕНЕРОВАНИХ ЗОБРАЖЕНЬ	152
<i>Буга Ярослав Олексійович (наук. керівник – д-р екон. наук, професор, зав. кафедри Анісімова О. М.)</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ- ПРОВАЙДЕРА	154
<i>Булгаков Дмитро Олексійович (наук. керівник – д-р політ. наук, професор Примуш М. В.)</i> ВІДМІННОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АВТОРИТАРНИХ ТА ДЕМОКРАТИЧНИХ ДЕРЖАВАХ	157
<i>Вакула Вікторія Сергіївна (наук. керівник – д-р іст. наук, проф., зав. кафедри Передерій І. Г.)</i> МЕДІАІНДИКАТОРИ ТА МЕДІАМОНІТОРИНГ ЯК КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	160
<i>Жакун Богдан Олександрович (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Маслова Ю. П.)</i> КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ ХЕШТЕГІВ У ПРОЦЕСАХ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА ПРИКЛАДІ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ INSTAGRAM	162

<i>Кириленко Олександра Андріївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ USB, SSD ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	165
<i>Коваль Оксана Сергіївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ В УКРАЇНІ	167
<i>Комар Анастасія Андріївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ КНИЖКОВОГО БЛОГУ	170
<i>Кот Богдан Романович (наук. керівник – канд. техн. наук, доцент Марковець О. В.)</i> ПРАВИЛА ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ НА ОСНОВІ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ	174
<i>Керасір Назар Романович (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Маслова Ю. П.)</i> INSTAGRAM ЯК МЕДІАПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО КРАСУ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	176
<i>Кильницький Олександр Іванович (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)</i> ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЕЙ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	179
<i>Круць Юлія Олександрівна (наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.)</i> AGILE-ІНСТРУМЕНТИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ПІДПРИЄМСТВА: ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ.....	182
<i>Ліщина Аліна Андріївна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> ПОЛІФУНКЦІЙНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	184
<i>Нечитайло Анна Юріївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.)</i> ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ КАНДИДАТУРИ У РЕКРУТИНГУ	187
<i>Нихода Станіслав Сергійович (наук. керівник – д-р наук із соц. комунікацій, професор Тур О. М.)</i> ДАРКНЕТ У КОНТЕКСТІ ТОРГІВЛІ ІНФОРМАЦІЄЮ	190
<i>Олійник Ірина Віталіївна (наук. керівник: д-р іст. наук, професор Федотова О. О.)</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАРУБІЖНИХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ (НА ПРИКЛАДІ ФОНДУ РАССЕЛА СЕЙДЖА).....	193
<i>Площик Наталія Миколаївна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Денисовець І. В.)</i> СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СУЧАСНА КОМУНІКАЦІЙНА ПЛАТФОРМА ОСВІТНІХ УСТАНОВ	196
<i>Присяжнюк Карина Віталіївна (наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕБРЕСУ	198
<i>Радзіховська Анастасія Олександрівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)</i> ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЕТИКИ В КОМУНІКАЦІЯХ	203
<i>Ставнича Вікторія Станіславівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.)</i> РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ	205
<i>Степанюк Дарина Василівна (наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)</i> МАНІПУЛЯТИВНІ ПРИЙОМИ ШАХРАЙСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ	206
<i>Юницька Вікторія Василівна (наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.)</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД КРАЇН СВІТУ У ВПРОВАДЖЕННІ АЛГОРИТМІВ ШІ У ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	209

СЕКЦІЯ 1
ДОКУМЕНТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ХХІ СТ.

УДК 651.5:378.147(477)

Боровська Ганна Анатоліївна
(наук. керівник – д-р екон. наук, професор Анісімова О. М.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

АНАЛІЗ НОМЕНКЛАТУРИ СПРАВ НА ПРИКЛАДІ ВІДДІЛУ
АСПІРАНТУРИ ТА ДОКТОРАНТУРИ «ДОКТОРСЬКА ШКОЛА»

Анотація. У роботі розглянуто та проаналізовано номенклатуру справ на прикладі відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа» як ключовий чинник забезпечення якості управлінської та підготовчої діяльності у закладі вищої освіти. Розглянуто нормативно-правові акти (зокрема Постанови № 44 та № 261), що регламентують порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.

Ключові слова: номенклатура справ, нормативно-правові акти, забезпечення, термін зберігання, документи, заклад вищої освіти.

У Донецькому національному університеті імені Василя Стуса організацію, супровід і контроль підготовки наукових кадрів здійснює відділ аспірантури та докторантури «Докторська школа». Він входить до структури Навчально-наукового інституту розвитку академічного потенціалу. Забезпечення належного документообігу сприяє оптимізації управлінських процесів, що впливає на якість підготовки наукових кадрів.

Основою організації документаційної діяльності у відділі аспірантури та докторантури є нормативно-правові акти, що регламентують порядок підготовки та архівного зберігання документів.

Зокрема: 1) Постанова № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Цей документ затверджує порядок присудження ступеня доктора філософії. У ньому встановлено процедури атестації здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, визначено порядок формування особових справ та ролі спеціалізованої вченої ради. Ключовими положеннями є вимоги до змісту документів, що підтверджують кваліфікацію кандидатів, а також визначення термінів зберігання цих документів.

2) Постанова № 261 від 23 березня 2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» встановлюють порядок організації роботи відділу, що забезпечує комплексне документаційне забезпечення підготовчого процесу у відділі аспірантури та докторантури «Докторська школа». Ця постанова регламентує порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук. Вона забезпечує комплексний документаційний супровід підготовчого процесу: від прийому здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії до оформлення остаточних атестаційних документів. Документ

містить конкретні вимоги щодо оформлення та зберігання документів, що сприяє систематизації інформації та підвищує юридичну значущість веденої документації [2; 3].

Для організації якісної роботи з документами, які створюються в відділі, використовується номенклатура справ (витягу із зведеної номенклатури № 04.1 відповідного року) (табл. 1). Номенклатура справ є базовим документом, що використовується для складання описів справ постійного та тривалого (понад 10 років) зберігання, обліку справ тимчасового (до 10 років включно) зберігання, а також забезпечує формування єдиної системи ведення справ, належний облік документації, оперативний пошук документів за їх змістом і видом, визначення строків зберігання та оптимізацію процесів відбору документів, що підлягають включенню до Національного архівного фонду України [1; 4; 5].

Таблиця 1 – Номенклатура справ 04.1 відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа»

№	Індекс справи	Заголовок справи	Строк зберігання
1	04.1-01	Накази ректора та проректорів з особового складу аспірантів та докторантів (копії)	Доки не мине потреба
2	04.1-02	Індивідуальні плани здобувачів ступеня доктора філософії	75 р. ст. 617
3	04.1-03	Навчальні плани аспірантів (копії)	Доки не мине потреба
4	04.1-04	Особові справи аспірантів та докторантів	75 р. ст. 494 а
5	04.1-05	Особові справи осіб, які вступали, але не були прийняті до аспірантури та докторантури	1 р. ст. 496
6	04.1-06	Атестаційні справи на здобуття ступеня доктора філософії	10 р. ст. 644 а
7	04.1-07	Програми вступних іспитів в аспірантуру та докторантуру	До заміни новими ст. 611
8	04.1-08	Розклади складання заліків, іспитів, вступних іспитів, розклади занять аспірантів	1 р. ст. 586
9	04.1-09	Залікові та екзаменаційні відомості аспірантів	5 р. ст. 576
10	04.1-10	Журнал обліку довідок за запитом аспірантів та докторантів	3р. ст. 122
11	04.1-11	Журнал реєстрації академічних довідок аспірантів	75 р. ст. 531 а
12	04.1-12	Журнал реєстрації видачі диплома філософії	75 р. ст. 531 а

Документи, що створюються відділом, мають різні строки зберігання: 1, 3, 5, 10 та 75 років. Деякі документи зберігаються, доки не мине потреба, та до заміни новими.

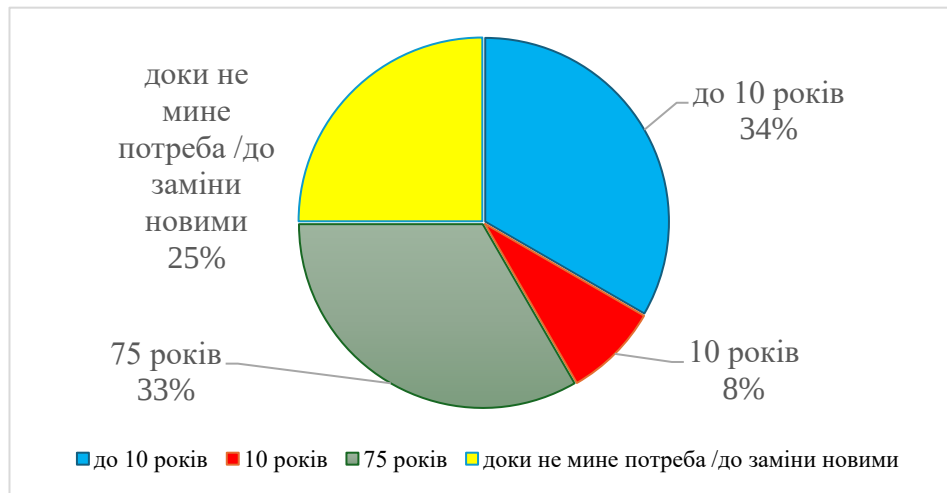

Рисунок 1 – Розподіл справ за строками зберігання на прикладі номенклатури відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа»

На рис. 1 продемонстровано структуру номенклатури справ відділу залежно від терміну зберігання документів. Найбільшу частку становлять документи зі строком зберігання до 10 років – 34 %. Майже стільки ж, 33 %, становлять справи, що зберігаються 75 років, що свідчить про значну кількість документації довготривалого зберігання. Документи зі строком 10 років становлять 8 % від загальної кількості, що є найменшим показником серед представлених категорій. Водночас 25 % припадає на документи, що зберігаються доти, доки не мине потреба, або до заміни новими, що вказує на наявність значного обсягу документації з невизначеним терміном зберігання, яке підлягає періодичному перегляду.

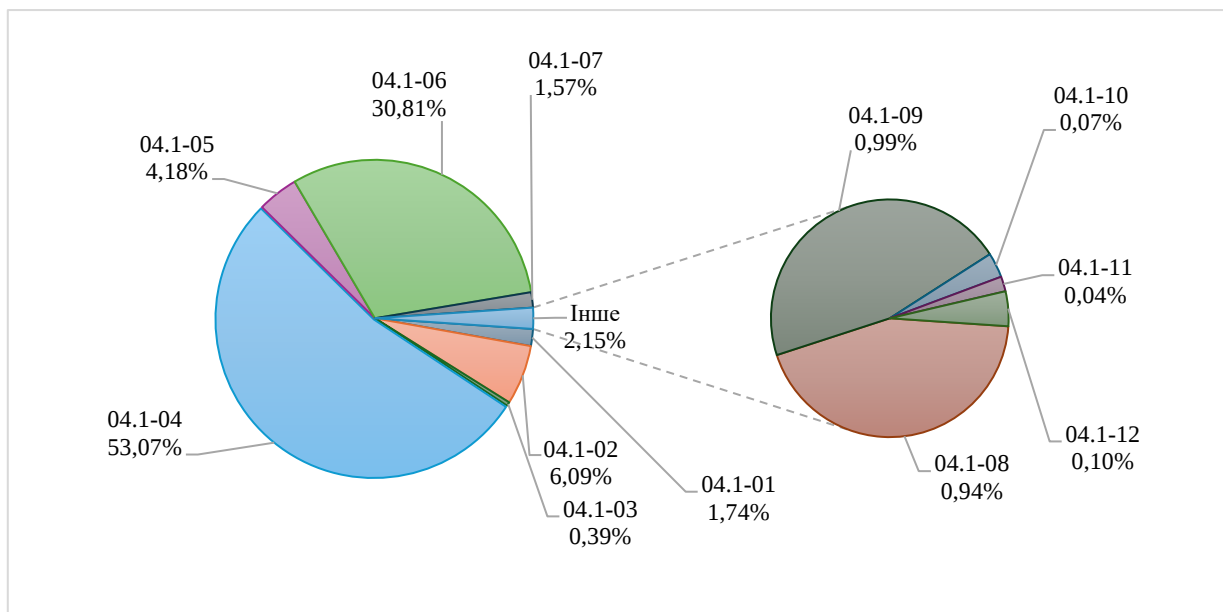

Рисунок 2 – Кількісне співвідношення документів за позиціями номенклатури справ 04.1 відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа»

На рис. 2 представлено кількісне співвідношення документів за позиціями номенклатури справ 04.1 відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа». З аналізу видно, що найбільшу частку в загальному обсязі документації

становлять особові справи аспірантів та докторантів (04.1-04) – 53,07 %, що цілком закономірно, адже ці документи містять повну інформацію про здобувачів, їхній навчальний шлях, атестацію та кадрові рішення.

Друге місце за обсягом займають атестаційні справи на здобуття ступеня доктора філософії (04.1-06) – 30,81 %, що свідчить про значну увагу до процедур оцінювання результатів навчання і підготовки дисертацій.

Меншу, але вагому частку займають індивідуальні плани здобувачів (04.1-02) – становлять 6,09 %, – адже вони є обов'язковим супровідним документом на весь період навчання.

Водночас частка інших документів є незначною, зокрема наказів (04.1-01 – 1,74 %, програм вступних іспитів (04.1-07) – 1,57 %, навчальних планів (04.1-03) – 0,39 %. Документи оперативного обліку, як-от журнали, довідки, розклади і відомості, разом становлять понад 5 %.

Для удосконалення документаційного забезпечення Відділу аспірантури та докторантури «Докторська школа» доцільно впровадити електронні журнали реєстрації та обліку документів, оптимізувати структуру номенклатури справ шляхом об'єднання близьких за змістом позицій і уточнення їх назв, а також поступово перейти до створення цифрового архіву особових та атестаційних справ. Важливим напрямом є уніфікація оформлення документації через впровадження типових шаблонів, підвищення кваліфікації працівників з питань сучасного документаційного супроводу й електронного документообігу, а також запровадження системного контролю за дотриманням термінів зберігання документів і регулярного аудиту документаційних процесів для забезпечення їх актуальності, повноти та оперативного доступу до інформації.

Висновки:

1. У документаційному забезпеченні управління переважають справи короткострокового та довготривалого зберігання, водночас чверть документації потребує регулярного контролю для визначення подальшої долі. Це вимагає налагодженої системи обліку й контролю строків зберігання для забезпечення своєчасного відбору документів на зберігання або знищення.

2. Основний обсяг документації відділу аспірантури та докторантури складають особові та атестаційні справи, що підкреслює важливість кадрового й атестаційного обліку в діяльності підрозділу. Натомість документи з організації навчального процесу, розпорядчі та облікові документи мають другорядний обсяг, але забезпечують системність і юридичну обґрунтованість процедур підготовки здобувачів. Це свідчить про необхідність приділяти особливу увагу оптимізації обліку та зберігання особових і атестаційних справ для забезпечення ефективної роботи «Докторської школи».

Список використаних джерел

1. Удовиченко І., Удовиченко В. Актуальні тенденції діловодства та документообігу в галузі менеджменту закладів загальної середньої освіти. *New pedagogical thought*. 2024. Т. 118, № 2. С. 17–24.
2. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про прису-

дження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

3. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) від 23 березня 2016 р. № 261. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

4. Покотилук В. В., Анісімова О. М. Використання універсального класифікатора-номенклатури справ адміністратором в організації. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Том 1 / ред. кол. І. В. Хаджинов (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. Вип. 14, т. 1. С. 244–248. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12110> (дата звернення: 01.04.2025).

5. Анісімова О. М., Лукаш Г. П. Формування системи документно-інформаційного забезпечення в умовах цифрових комунікацій. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 24 листопада 2023 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2023. С. 9–11. URL: <https://jpasmd.donnu.edu.ua/article/view/14742> (дата звернення: 01.04.2025).

6. Анісімова О. М. Автоматизація процесу створення документів за допомогою Ms Word та Ms Excel. *Інформація та соціум*: збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 07 червня 2024 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2024. С. 98–102. URL: <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/16317> (дата звернення: 01.04.2025).

7. Social and communication challenges and practical cases of implementation of management information systems in higher education / O. Anisimova, O. Prihunov, H. Lukash, T. Yavorska. *Library Science. Record Studies. Informology*. 2024. Vol. 20(3). P. 41–54. DOI: 10.63009/lrsi/3.2024.41 (дата звернення: 01.04.2025).

УДК 378:005:92

Гецько Юлія Андріївна

(наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

КЕРУВАННЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Розглянуто професійну підготовку фахівців у сфері керування записами в умовах усталених тенденцій, розвитку цієї сфери, зокрема цифровізації документаційних процесів, впровадження норм інформаційної безпеки. Окреслено вимоги до професійної підготовки фахівців, зважаючи на технологічні зміни. Визначено перспективи розвитку сфери, зокрема інтеграцію штучного інтелекту та стандартизацію електронного документообігу.

Ключові слова: електронний документообіг, цифровізація, автоматизація, інформаційна безпека, професійна підготовка.

Професійна підготовка фахівців будь-якої сфери, у тому числі керування документаційними процесами, має реагувати на зміни, що характеризують стан у тій чи іншій галузі життєдіяльності, та узгоджуватися з вимогами, умотивованими цими змінами. Сучасний розвиток інформаційного суспільства зумовлює необхідність удосконалення системи керування документацією, що охоплює процеси створення, обробки, зберігання документів та використання їх інформації.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

У зв'язку з активною цифровізацією керування записами зазнає трансформацій, які вимагають від фахівців нових компетентностей, зокрема знання сучасних інформаційних технологій, стандартів електронного документообігу та методів забезпечення інформаційної безпеки. Важливим аспектом цієї сфери є підготовка професійних кадрів, які здатні ефективно працювати в умовах динамічних змін та впровадження інноваційних рішень.

На цьому етапі розвитку керування документаційними процесами відзначимо провідні тенденції. По-перше, відбувається цифровізація документообігу, що передбачає перехід від традиційних паперових носіїв до цифрових документів, зокрема із застосуванням кваліфікованого електронного підпису та автоматизованих систем управління документацією. Це зумовлює необхідність уніфікації та стандартизації підходів до оформлення, зберігання й архівування документів відповідно до міжнародних та національних норм. Водночас створення цифрових форм документів актуалізує питання кібербезпеки, що потребує розробки комплексних заходів захисту інформації від несанкціонованого доступу та втрат [1]. По-друге, важливим складником ефективного документообігу є його автоматизація, що забезпечує оптимізацію процесів обробки інформації та підвищення продуктивності організацій.

У контексті змін в інформаційно-документаційному середовищі особливого значення набуває професійна підготовка фахівців у сфері керування записами та інформаційної діяльності. Освітні програми мають враховувати міждисциплінарний підхід, поєднуючи теоретичні знання у галузі документознавства, архівознавства, керування документаційними процесами та інформаційного менеджменту з практичними навичками роботи з електронними системами управління документами [2]. У зв'язку з цим необхідно посилювати орієнтацію навчання на вивчення цифрових технологій, що включає опанування спеціалізованих програмних продуктів, широко використовуваних у роботі установ, організацій, як-от АСКОД, Microsoft SharePoint, M-Files, FossDoc, Megapolis.DocNet тощо.

Перспективи розвитку керування документаційними процесами та професійної підготовки фахівців значною мірою пов'язані з подальшою інтеграцією штучного інтелекту та технологій у системи документообігу. Зростає потреба у фахівцях, які володіють компетентностями у сфері цифрового архівування, електронного документообігу та інформаційної безпеки. В умовах перманентних змін правового поля сфери інформації та документації важливим є впровадження в освітні програми дисциплін, що вивчають тенденції законодавчого врегулювання електронного документообігу. Це не лише сприятиме вдосконаленню методів управління документацією, а й залучатиме фахівців до ініціатив щодо змін у законодавчій базі інформаційно-документаційних процесів, орієнтованих на забезпечення збереженості та захисту документованої інформації [3].

Отже, професійна підготовка фахівців з керування документаційними процесами має враховувати реалії розвитку цієї сфери і бути орієнтованою на її ефективне функціонування, що є невід'ємним складником розвитку сучасного інформаційного суспільства. Підготовка компетентних фахівців, здатних працювати в умовах цифрової трансформації, глобалізації, інтеграційних процесів вимагає

перегляду традиційних освітніх підходів та впровадження новітніх технологій у навчальний процес. Інноваційні підходи до підготовки професіоналів та фахівців, міжнародна співпраця й інтеграція інформаційних технологій є ключовими чинниками розвитку сфери керування записами у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Комова М. В., Пелешишин А. М., Білушак Т. М. Керування документаційними процесами: навч. посібник. *Інформація. Комунікація. Документація*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. № 4. 188 с.
2. Бриль Ю. О. Професійна підготовка фахівців документно-інформаційної сфери: міжнародний досвід. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 4. С. 28–36.
3. Мудроха В. О. Особливості формування цифрової компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С. 109–114.

УДК 003:004.65:004.056](06)

Глушкіна Валерія Сергіївна

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Овсієнко А. С.)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Електронні документи є ключовим елементом сучасної інформаційної безпеки, забезпечуючи надійне зберігання, передачу та обробку даних. У роботі розглядаються основні переваги електронного документообігу перед паперовим, зокрема захищеність від несанкціонованого доступу, використання криптографічних методів, цифрового підпису та блокчейн-технологій для гарантування автентичності, цілісності й конфіденційності даних.

Ключові слова: електронний документ, інформаційна безпека, цифровий підпис, криптографія, блокчейн, захист даних.

Сучасне цифрове суспільство інтенсивно переходить на електронний документообіг, що дає змогу суттєво підвищити ефективність роботи, прискорити обмін інформацією та знизити ризики втрати даних. Проте питання безпеки електронного документа залишається актуальним, оскільки кібератаки, підробка даних і несанкціонований доступ можуть загрожувати збереженню та автентичності інформації [2, с. 115].

Однією з головних переваг електронного документа перед паперовим є можливість застосування потужних механізмів захисту. Зокрема, для забезпечення конфіденційності даних використовуються криптографічні алгоритми шифрування. Симетричне шифрування (AES) дає змогу швидко обробляти великі обсяги інформації, тоді як асиметричні алгоритми (RSA, ECC) гарантують безпеку під час передачі даних через незахищені канали [3, с. 113].

Цифровий підпис є ще одним важливим інструментом, що забезпечує автентичність і цілісність електронного документа. Він ґрунтується на використанні криптографічних алгоритмів та дає змогу отримувачу перевірити, чи не було змінено документ після його підписання. Це виключає можливість підробки документа та підвищує довіру до цифрового документообігу [4, с. 86].

Ще одним ефективним рішенням для захисту електронних документів є використання технології блокчейн. Вона дає змогу створювати децентралізовані реєстри, де кожен запис має криптографічний зв'язок із попереднім. Завдяки цьому будь-які зміни в системі неможливі без згоди всіх учасників мережі, що значно ускладнює підробку даних та робить документи більш захищеними [1, с. 51].

Важливим фактором безпеки електронних документів є використання багаторівневих систем автентифікації, включно з двофакторною автентифікацією (2FA) та біометричними методами ідентифікації. Використання одноразових паролів та біометричних даних, як-от відбитки пальців або розпізнавання обличчя, значно ускладнює несанкціонований доступ до конфіденційної інформації.

До того ж електронний документообіг сприяє підвищенню рівня контролю за доступом до інформації. Використання розмежування прав доступу та аудит дій користувачів дає змогу вести детальний журнал змін у документах, що мінімізує можливість шахрайства або витоку інформації [3, с. 117].

Електронний документообіг також мінімізує фізичні ризики, пов'язані з паперовими носіями. Паперові документи можуть бути втрачені, знищені внаслідок пожежі, затоплення або механічних пошкоджень. Натомість електронні документи зберігаються у захищених цифрових архівах із можливістю відновлення та резервного копіювання.

Крім технічних аспектів, важливим елементом безпеки є нормативно-правове регулювання електронного документообігу. В Україні впроваджено законодавчі норми, що регулюють використання електронного підпису та встановлюють вимоги до зберігання електронних документів. Виконання міжнародних стандартів (ISO/IEC 27001) дає змогу гарантувати високий рівень безпеки інформаційних систем та захист персональних даних.

Отже, електронні документи мають значні переваги перед паперовими завдяки високому рівню захисту та зручності використання. Сучасні методи безпеки, як-от шифрування, цифровий підпис, блокчейн, багаторівнева автентифікація, аудит доступу та правове регулювання, дають змогу мінімізувати ризики кібератак, зберегти цілісність даних і гарантувати їх автентичність. Подальший розвиток технологій інформаційної безпеки сприятиме ще більшій надійності електронного документообігу в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. В. Сучасні підходи до інформаційної безпеки електронних документів. *Інформаційні технології і суспільство*. 2021. № 5. С. 45–52.
2. Бондаренко С. І. Криптографічний захист даних в електронному документообігу. *Захист інформації*. 2020. № 2. С. 30–38.
3. Гуцул Т. О. Інформаційна безпека та її значення у сучасному суспільстві. *Наукові записки*. 2021. № 4. Суми: СумДУ, 2021. С. 112–119.

4. Ковальчук О. В. Захист електронних документів: сучасні підходи та методи. *Вісник інформаційних технологій*. 2022. № 7. Харків: ХНУРЕ, 2022. С. 85–93.

5. Rivest R. L., Shamir A., Adleman L. A method for obtaining digital signatures and public-key cryptosystems. *Communications of the ACM*. 1978. Vol. 21, № 2. P. 120–126.

УДК 65.012.4

Єременко Емілія Сергіївна

(наук. керівник – д-р іст. наук, професор Ковальська Л. А.)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У роботі розкрито процеси організації документообігу в умовах цифровізації інформаційних процесів та налагодження ключових аспектів реалізації документальних процесів у логістичних підприємствах. Наведено короткий перелік основних видів документів, що використовуються у логістичній діяльності, їх значення для ефективного управління матеріальними та інформаційними потоками.

Ключові слова: документація, документаційно-інформаційний процес, управління документацією.

Вступ. Процеси диджиталізації та широка цифровізація соціального простору активно простежується і в документально-економічній сфері суспільних відносин, що передбачає використання електронного документообігу у різноманітних складниках забезпечення цілісності бізнес-процесів. Постійне зростання обсягу текстового контенту, пов'язаного з підприємницькою діяльністю, вимагає комплексного підходу до класифікації, зберігання документів та персональних даних. Водночас критично важливим є створення ефективних систем захисту інформації. Необхідно також реалізувати процеси архівування, проведення інвентаризації, управління архівами та знищення застарілих документів, спираючись на стійкі до зовнішніх і внутрішніх загроз системи безпеки баз даних.

Управління документацією в паперовому форматі – усталений процес, але водночас складний і трудомісткий. Пошук необхідних документів займає значний час, обмін інформацією між користувачами є складним, а внесення змін не завжди відстежується, що підвищує ризики втрати даних [1]. Перехід до електронних баз даних змінює підходи до безпеки: з одного боку, забезпечує значні переваги у швидкості доступу, редагуванні та обміні документами, а з іншого – створює нові фінансові та операційні ризики. Управління електронними документами включає не лише їх перегляд, а й обмін, коментування, контроль змін, захист від втрати інформації, забезпечення цілісності та конфіденційності. Ключовим завданням у цьому процесі є побудова надійної системи захисту інформації та надання доступу до електронної інформації користувачам.

Зі врахуванням новітніх умов розвитку документообігу та збільшення обсягу документованої інформації сформульовано мету дослідження, яка визначає по-

требу актуалізації проблем у сфері налагодження документаційно-інформаційного забезпечення, розробку ефективних механізмів управління і безпеки інформації та визначення відповідальних за ці процеси.

Умовою ефективного документообігу сьогодні є необхідність впровадження інноваційних моделей безпеки, що сприятиме оптимізації бізнес-процесів і комунікації в організації. Використання цифрових технологій сприяє максимізації бізнес-переваг та ефективній трансформації діяльності. Також і логістична діяльність неможлива без чіткої системи документаційного забезпечення. Ефективне управління документами сприяє оптимізації транспортних, складських та митних операцій, зменшенню ризиків і підвищенню конкурентоспроможності підприємства [2]. Сьогодні процеси інформаційно-документаційного забезпечення логістичних процесів потрібно розглядати як систему обігу інформації у цифровому та паперовому форматах. Логістична діяльність включає велику кількість процесів, пов'язаних із перевезенням, зберіганням, митним оформленням та фінансовими операціями, кожен із яких супроводжується відповідною документацією, яка забезпечує контроль, координацію та юридичну відповідальність учасників логістичного ланцюга. З-поміж масиву документації логістичного процесу варто розрізнати їх видову розмаїтість. Так, документаційне забезпечення логістичних процесів включає кілька основних категорій документів, кожна з яких виконує певні функції.

Транспортні документи необхідні для перевезення вантажів та визначають відповідальність перевізника і вантажовідправника. Основні види транспортних документів: транспортна накладна (CMR, коносамент, авіаційна накладна тощо) – визначає умови перевезення та містить інформацію про вантаж, маршрут і учасників процесу; експедиторська розписка – підтверджує прийняття вантажу експедитором для подальшого транспортування; дорожній лист – використовується для контролю роботи водіїв та транспортних засобів [2].

Другу групу становлять складські документи, які використовуються для обліку товарів, що зберігаються на складі, та їх переміщення. До цієї групи відносимо такі документи за їх функціональною ознакою: прибуткова накладна – оформлюється під час надходження товару на склад; видаткова накладна – використовується під час відвантаження товару зі складу; акт приймання-передачі – документує фактичне отримання чи передачу товару; складський ордер – використовується для фіксації руху товарів на складі.

З огляду на специфіку діяльності логістичного оператора з'являються митні документи, які супроводжують процеси перевезення товарів через митний кордон та їх митного оформлення. До їх переліку відносимо такі: декларація ЕХ-1, Т1, ІМ-40 – оформлюється для митного контролю імпорتنих / експортних товарів; сертифікат походження товару – підтверджує країну-виробника продукції; інвойс (рахунок-фактура) – містить інформацію про товар, його вартість, постачальника та отримувача; пакувальний лист – детально описує упаковку та кількість товару в партії [2].

Вагому частину інформації становлять фінансові документи, які супроводжують розрахунки та контроль фінансових операцій: рахунок-фактура (здійснен-

ня платежів між постачальником і покупцем); акт виконаних робіт (послуг), що підтверджує надання послуг або виконання робіт; платіжне доручення, яке містить інформацію про здійснення банківських платежів; договір на перевезення / зберігання – визначає умови співпраці між контрагентами.

Для ефективної реалізації документаційних процесів логістичного підприємства необхідно чітко дотримуватися вимог до оформлення документів. Правильне оформлення логістичних документів має критичне значення, оскільки помилки можуть призвести до затримок, фінансових втрат або правових наслідків. Варто враховувати й вимоги до складання документів, які актуальні і в будь-яких напрямках документаційного забезпечення діяльності організації [2].

Точність і повнота інформації гарантує, що усі документи повинні містити повну, достовірну та актуальну інформацію про вантаж, сторони договору, умови перевезення, митні процедури тощо. Відповідність законодавчим нормам передбачає оформлення документів відповідно до чинних нормативно-правових актів (як-от національне законодавство і міжнародні угоди (Інкотермс, Конвенція CMR, Митний кодекс), коректне заповнення реквізитів, а також чітке дотримання необхідних вимог подання інформації про діяльність. У кожному документі необхідно зазначати назву документа та його номер; дату оформлення; дані про відправника та отримувача; опис товару (найменування, кількість, вага, обсяг); вартість товару або послуги; підписи та печатки відповідальних осіб (якщо передбачено). Важливим аспектом злагодженої роботи виступає норма збереження юридичної сили документа. Деякі документи (договори, акти, накладні) потребують підписів сторін, печаток або кваліфікованого електронного підпису (КЕП), щоб мати юридичну силу [3].

На підприємстві потрібно забезпечити зручність архівування та доступу до інформації. Логістичні документи повинні зберігатися у відповідних реєстрах або електронних системах, мати чітку структуру та бути доступними для перевірки або відновлення у разі потреби. В умовах цифровізації фактором ефективності роботи підприємства є електронний документообіг. Все більше підприємств переходять на електронні документи, що зменшує витрати на друк і зберігання, пришвидшує обмін інформацією та підвищує безпеку даних. Проте важливо, щоб електронні документи відповідали стандартам електронного документообігу та могли бути юридично підтвердженими.

Загалом ефективність документаційного забезпечення діяльності свідчить про злагодженість у роботі організації, відображає її відкритість, достовірність інформації та прозорість у роботі. А для забезпечення ефективного функціонування документаційних процесів логістичного підприємства варто враховувати сучасні вимоги, як-от документаційне забезпечення логістичних процесів за вимогами нормативно-правового поля, впровадження елементів автоматизації документообігу за умови використання спеціалізованих програмних рішень (ERP-системи, TMS, WMS), перехід на електронний документообіг і цифрові підписи; гарантування безпеки документаційних процесів у справі захисту персональних даних та комерційної інформації, дотримання законодавчих норм та міжнародних стандартів [2].

Отже, документаційне забезпечення виступає основним елементом ефективного управління логістичними процесами. Правильне оформлення транспортних, складських, митних та фінансових документів забезпечує безперебійну роботу підприємства, мінімізує ризики затримок, штрафів та фінансових втрат. Використання сучасних систем електронного документообігу сприяє підвищенню швидкості обробки інформації та зменшенню витрат, роблячи логістичні операції більш ефективними та безпечними.

Список використаних джерел

1. Шкіцька І. Ю. Управлінське документознавство: навчальний посібник. 2-ге вид., оновл. та доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 382 с.
2. Ковальова В. І., Михайленко Д. Г., Куц Н. В. Особливості реалізації процесу автоматизації діловодства на підприємствах України. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2025. № 17. DOI: 10.54929/2786-5738-2025-17-04-10.
3. Лаба О. В. Періодизація формування та становлення електронного діловодства в Україні (1991–2020). *Res Historica: Czasopismo Instytutu Historii UMCS*. 2022. С. 649–660. DOI: 10.17951/rh.2022.53.649-660.

УДК 004.42

Савенко Софія Віталіївна

(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.*)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЕЛЕКТРОННИХ КНИЖОК

Анотація. У статті розглядається роль електронних книжок як сучасного виду документа в інформаційному просторі XXI століття. Проаналізовано ключові технології створення та поширення електронних видань. Розглянуто основні програмні засоби, що використовуються для розробки електронних книжок, а також популярні платформи їх поширення.

Ключові слова: електронні книжки, цифрові технології, створення електронних видань, платформи розповсюдження.

В умовах цифровізації суспільства електронні книги стають невід'ємною частиною інформаційного простору. Вони змінюють підходи до зберігання, поширення та споживання інформації. Завдяки сучасним технологіям електронні книжки забезпечують високу доступність, інтерактивність і адаптивність до потреб користувачів. Метою цієї роботи є аналіз технологічних можливостей електронних книжок та їх місця в сучасному інформаційному середовищі.

Розробка електронних книжок передбачає використання спеціалізованих програмних засобів, що забезпечують їх якість, зручність використання та адаптивність. Основними вимогами до електронних видань є:

1. Електронна книга повинна бути легко зрозумілою та доступною для читачів. Її зміст повинен бути структурованим та логічно побудованим.

2. Електронна книга повинна бути зручною для використання. Це означає, що вона повинна бути легко читабельною та зручною для навігації. Також важливо забезпечити зручний доступ до необхідних функцій, як-от пошук та закладки.

3. Дизайн електронної книги повинен бути привабливим та залучати увагу читачів. Він повинен бути адаптивним до різних пристроїв та екранів і забезпечувати зручність читання.

4. Використання зручних та ефективних засобів навігації, щоб забезпечити легкий доступ до різних розділів та сторінок книги. Навігаційні кнопки та посилання мають бути чітко виділені та зручні для використання.

5. Електронна книга може містити різні інтерактивні елементи, як-от відео, аудіо, гіперпосилання, анімація, які допоможуть зрозуміти та запам'ятати інформацію.

6. Забезпечення доступності та сумісності з різними пристроями [1].

Найпоширенішими програмними засобами для створення електронних книжок є:

1. Adobe InDesign – інструмент для створення електронних книг, що дає змогу імпортувати HTML і таблицю стилів, які можна переглядати як у «режимі коду», так і в «режимі попереднього перегляду».

2. Calibre – платформа, яка дає змогу користувачам створювати прості електронні книги за допомогою вбудованого редактора. Цей інструмент пропонує сотні плагінів, які можуть додати ще більше налаштованих параметрів до дизайнів.

3. Sigil – інструмент для створення електронних книг, що дає змогу імпортувати HTML і таблицю стилів, які можна переглядати як у «режимі коду», так і в «режимі попереднього перегляду».

4. Jutoh – редактор електронних книг для Windows, Mac і Linux. Платформа дає змогу авторам редагувати наявні рукописи або створювати їх повністю з нуля [2].

Сучасні платформи для поширення електронних видань забезпечують широкий доступ до літератури, даючи змогу авторам самостійно публікувати свої роботи. Серед найпопулярніших сервісів можна виділити:

1. Amazon Kindle Direct Publishing (KDP) – одна з найбільших платформ для самостійного видання та продажу електронних книжок.

2. Kobo Writing Life. Kobo – це платформа для видання електронних книг, яка крок за кроком допоможе опублікувати книги в інтернеті дає змогу самостійного встановлення ціни, керування просуванням книг і володіння правами на них.

3. Smashwords – дає змогу легко, швидко та безкоштовно для будь-якого письменника чи видавця публікувати книги онлайн. За допомогою цього сайту для публікації електронних книг можна розмістити свою електронну книгу в межах досяжності для великих продавців і бібліотек.

4. FlipHTML5 – це безкоштовна платформа для публікації електронних книг, що дає змогу користувачам створити електронну книгу з PDF-файла. Потрібно завантажити PDF-копію електронної книги і вона буде автоматично перетворена на динамічний фліпбук [3].

Розвиток технологій створення та поширення електронних книжок відіграє важливу роль у сучасному інформаційному просторі. Вони забезпечують швидкий доступ до знань, покращують зручність читання та відкривають нові можливості для авторів і видавців. Подальший розвиток технологій дасть змогу розширити функціональність електронних книжок та зробити їх ще більш інтерактивними й доступними для користувачів.

Список використаних джерел

1. Куліш Ю. С. Дизайн – проєкт інтерактивної електронної книги. *Криворізький державний педагогічний університет*. 28 травня 2023 р. URI: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7136> (дата звернення: 18.03.2025).
2. 10 найкращих програм для створення електронних книг для авторів, які самостійно видають. FLIPHTML5. 13 березня 2023 р. URL: <https://fliphtml5.com/learning-center/uk/ebook-creation-software-tools/> (дата звернення: 18.03.2025).
3. 8 дивовижних безкоштовних платформ і сайтів для публікації електронних книг для початківців. FLIPHTML5. 15 квітня 2025 р. URL: <https://fliphtml5.com/learning-center/uk/free-ebook-publishing-platforms-sites/> (дата звернення: 18.03.2025).

УДК 004.92

Сафронова Олександра Ігорівна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОБЛАДНАННЯ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ КІНОДОКУМЕНТІВ

Анотація. У статті розглядається використання технологій та обладнання у процесі створення кінодокументів. Проаналізовано вплив цифрових технологій, CGI, аніматроніки, motion capture та інших інноваційних методів на кіновиробництво. Особливу увагу приділено ролі віртуальної та доповненої реальності, а також програмного забезпечення для створення спецефектів. Розглянуто ключові технологічні підходи, що сприяють вдосконаленню візуального складника кінодокументалістики та розширенню її творчих можливостей.

Ключові слова: кінодокумент, цифрові технології, CGI, захоплення руху, VR, AR, спец-ефекти, кіновиробництво.

Технологічний прогрес докорінно змінив кіновиробництво, відкриваючи нові можливості для створення кінодокументів. Завдяки цифровим технологіям, CGI, захопленню руху, VR та AR кінематографісти можуть досягати високого рівня реалістичності, експериментувати з форматом подачі інформації та робити фільми більш інтерактивними.

Софія Манакова, акторка та режисерка, переконана: сучасні технології розширюють просторові та наративні межі кіно, а глобалізація сприяє культурному обміну в індустрії і робить кіно засобом міжкультурного діалогу та руйнування стереотипів [1]. Її думку підтверджують дослідження професорки технологічного інституту Джорджії Жанет Мюррей, яка працює у сфері нових медіа – молодії

наукової дисципліни, що вивчає перетин обчислень, науки, гуманітарних наук, образотворчого та виконавського мистецтва [2]. Значний вплив на розвиток кіновиробництва справив перехід на цифрові камери, який розпочався з фільму «Зоряні війни. Епізод 2. Атака клонів» (2002). Це стало поштовхом для стрімкого розвитку CGI, цифрового монтажу та анімації, особливо у жанрі наукової фантастики.

Методи створення кінодокументів поділяють на три основні групи:

1. Макетування та аніматроніка – використання фізичних моделей та механічних конструкцій (як у «Титаніку» макети корабля або «Парку Юрського періоду» аніматронічні динозаври).

2. Зміна швидкості відтворення кадрів – застосовується у бойовиках та фантастичних фільмах для досягнення унікальних візуальних ефектів («Матриця», «Початок»).

3. Кеїнг та CGI – дає змогу створювати складні віртуальні світи («Залізна людина») [3].

Захоплення руху використовується для анімації персонажів та спецефектів у кіно («Володар кілець», «Аватар», «Гаррі Поттер»), а також у геймінгу. Інші методи, як стоп-моушн, дипфейк та мачмувінг, також відіграють важливу роль у сучасному кіновиробництві [4].

Крім цих методів, активно використовуються спецефекти: стоп-моушн-анімація, таймлапс-зйомка, мачмувінг (інтеграція CGI-об'єктів у реальні сцени), а також дипфейк, що дає змогу змінювати обличчя акторів у відео [3].

Технології стали невід'ємною частиною сучасного кіновиробництва, розширюючи межі творчих можливостей режисерів і підвищуючи якість кінодокументів. Використання CGI, захоплення руху, аніматроніки, VR, AR та інших методів дає змогу створювати видовищні спецефекти, відтворювати історичні події та демонструвати фантастичні світи, які неможливо реалізувати традиційними засобами.

До того ж глобалізація сприяє культурному обміну та інтеграції інноваційних підходів у кінодокументалістику, що робить її більш доступною та впливовою.

У майбутньому подальший розвиток штучного інтелекту та віртуальних технологій ще більше змінить підхід до кіновиробництва, відкриваючи нові перспективи для документального та художнього кіно.

Список використаних джерел

1. Бурдейна О. Інтеграція нових медіа-технологій в кінематограф: Інтерв'ю з відомою акторкою та режисеркою Софією Манаковою. *Фокус*. 24.04.2024. URL: <https://focus.ua/uk/politics/697279-peregovori-v-saudivskiy-araviji-ukrajina-obgovorilaperemir-ya-novini-sogodni> (дата звернення: 22.03.2025).
2. Murray Janet H. Toward a Cultural Theory of Gaming: Digital Games and the Co-Evolution of Media. *Mind and Culture*. URL: http://homes.lmc.gatech.edu/~murray/PC0403_Murray.pdf (дата звернення: 22.03.2025).
3. Омельченко Г., Тимофієва Я., Донченко С. Застосування різних видів спецефектів в сучасному теле- та кіновиробництві. *Електронний архів КНУТД*. 23.04.2020. URL: https://epc.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16117/1/APSD2_020_V2_P101-104.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 22.03.2025).

4. Бутенко С., Ріжняк Р. Технології захоплення руху – започаткування, розвиток та комерційне застосування. *Фізико-математичний факультет Кіровоградського педуніверситету*. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/naukovo-populiarnipublikatsii/902-tekhnohohiyi-zakhoplennya-rukhu-zapochatkuvannya-rozvytok-takomertsyine-zastosuvannya.html> (дата звернення: 22.03.2025).

УДК 1:7.012+316.7+004.9

Слободянюк Ангеліна Олександрівна
(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ПЛАКАТ ЯК ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ МЕТАМОДЕРНІСТСЬКОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ

Анотація. У роботі досліджено прояви метамодернізму в сучасному плакатному мистецтві з огляду на вплив цифрових технологій. Проаналізовано візуально-вербальні особливості плакатів як засобу комунікації в епоху інтернету. Простежено роль III у створенні метамодерністського візуального контенту.

Ключові слова: метамодернізм, плакат, цифрові технології, світосприйняття, III.

Метамодернізм як складний культурний феномен є реакцією на попередні епохи модернізму та постмодернізму. Інтернет і технічний прогрес сприяли формуванню метамодернізму у різних сферах, зокрема – у візуальному контенті. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі візуально-вербальної комунікації в умовах цифровізації суспільства. Метою дослідження є аналіз проявів метамодерністського світосприйняття у сучасному плакатному мистецтві в контексті розвитку новітніх технологій.

Метамодернізм становить собою світосприйняття, сукупність філософських концепцій, мистецьких тенденцій, що є відображенням культурного, історичного, технічного розвитку людства. Термін «метамодернізм» з'явився у 1975 р. завдяки письменнику та досліднику Масуду Заварзаде. Поява терміна виникла через необхідність описати нову культурну тенденцію в американській літературі. Популярності поняття «метамодернізм» набуло після публікації статті «Notes on Metamodernism», авторами якої є голландські теоретики культури Тимотей Вермюлен та Робін ван ден Аккер. У своїй роботі дослідники проаналізували дискусію щодо занепаду постмодернізму та появу «нового модернізму» – метамодернізму [1].

У 2011 р. в інформаційному просторі з'являється «Маніфест метамодернізму». Він містить вісім постулатів, що описують концепцію метамодернізму. Зокрема, у них зазначаються такі тези: визнання коливань природного порядку світу; звільнення від інерції, яка виникла внаслідок модерністської ідеологічної наївності та цинічної нещирості; метамодернізм становить собою мінливий стан між і за межами іронії та щирості, наївності та обізнаності, оптимізму та сумніву, у прагненні до безлічі різних та невловимих горизонтів [2].

Румунська професорка літератури Олександра Думітреску охарактеризувала метамодернізм так: «Метамодернізм інтегрує уроки минулого, щоб збагатити сьогодення. Він долає національні кордони та етнічні поділи, щоб визначити детермінанти теми в двадцять першому столітті. Це поетика толерантності, вдячності та прийняття іншого з відвертістю та добротою» [3].

Розглянемо ідейну різницю метамодернізму відповідно до його попередників – модернізму та постмодернізму (табл. 1).

Таблиця 1 – Різниця між модернізмом, постмодернізмом, метамодернізмом*

Модернізм (кінець XIX – початок XX ст.)	Постмодернізм (2-га половина XX ст. – XXI ст.)	Метамодернізм (початок XXI ст.)
Прагнення до створення нового, віра у розвиток та прогрес, віра у зміну людства	Нівелювання наративів, іронія, скептицизм, релятивізм, пародія	Пошук «золотої середини» – коливання між модернізмом та постмодернізмом, створення відчуття атмосфери, увага до емоційного складника, ностальгія

*Розроблено автором на основі [4]

Розвиток метамодернізму відбувається у симбіозі з поширенням ери інтернету, цифрових технологій та штучного інтелекту. Сьогодні метамодернізм став асоціацією до образу онлайн-творця. Тобто відбувається створення та поширення в інформаційний простір нового доробка, що виник із раніше існуючого. Водночас творець «визнає» властивість людської ефемерності [4]. Також варто розрізняти метамодернізм із пасивним споживацтвом – псевдомодернізмом. На думку британського вченого Алана Кірбі, у псевдомодернізмі люди лише телефонують, клацають, натискають, переглядають, вибирають, переміщують та завантажують [5].

Плакатом є документ, що поєднує візуальні та вербальні складники: малюнки, графіку, фото, гасла тощо. Можна виокремити такі цілі його створення та експонування: привернення уваги та спонукання до дії; виклик емоцій, асоціацій; передання ідеї, повідомлення задля впливу на свідомість аудиторії.

Плакат є фізичним втіленням реакції суспільства загалом та його різних груп на історичні, ідеологічні, культурні, соціальні, політичні та технологічні зміни.

Завдяки тому, що плакат може містити різні види інформації, він має широку сферу застосування: комерційна та соціальна реклама; політика; навчання, просвітництво; соціальні, ідеологічні, політичні проблеми; культура та мистецтво. Особливостями дизайну плакату є презентабельність, читабельність і запам'ятовуваність. Також основна ідея, символи й гасла повинні сприйматися аудиторією легко та швидко [6].

Із розвитком інтернет-технологій плакат як інструмент візуально-вербальної комунікації набув поширення у цифровій формі. Порушуючи монополію галерей та музеїв, плакат, використовуючи вуличні акції чи віртуалізацію, активно змінює правила гри на ринку культурно-інформаційних послуг і в соціокультурному просторі, зокрема у соціальних мережах, у яких привернення уваги серед різноманіття контенту є ключовим для просування продуктів, послуг тощо. Це дало можливість авторам плакатів охопити широку аудиторію, яка складається із представників різних культур, викликати суспільний діалог в онлайн-режимі.

Відтепер для усе більшої кількості користувачів, які не мають поглиблених навичок у дизайні, з'явилася можливість стати «творцями» плакатів. Це відбувається завдяки доступності та різноманітності редакторів і платформ для створення візуального контенту.

Також популярності набула генерація плакатів за допомогою штучного інтелекту. ШІ-моделі навчаються на великих обсягах даних. Отже, «нові» зображення основані на вже наявних робіт, можуть поєднувати багато мистецьких напрямів. Рис. 1 містить зображення двох плакатів, згенерованих ШІ (ліворуч – Gemini, праворуч – ChatGPT) за промптом «Створи метамодерністський плакат, що буде рекламувати газований напій».

Рисунок 1 – Згенеровані ШІ рекламні плакати

Плакати відображають риси метамодерністського мистецтва та світосприйняття. Наявне поєднання естетики ретро 1980–90-х років (вінтажні шрифти, неонові кольори) із емодзі та ефектами glitch-арту. Така комбінація навіює відчуття ностальгії, символізує перехід від аналогової до цифрової ери. Плакати утворюють одне ідейне ціле, одночасно репрезентуючи різні епохи.

Отже, метамодернізм виник як відповідь на обмеження модернізму та постмодернізму, пропонуючи альтернативний спосіб сприйняття дійсності. Плакат як інструмент для візуально-вербальної комунікації є формою відображення світосприйняття в цифрову еру. Інформаційні технології дають змогу творцям експериментувати та взаємодіяти з різними стилями, відтворюючи коливання між сучасністю та минулими епохами. Межі локального та глобального стираються, що призводить до взаємодії різних культур, мистецьких течій. Метамодерністське балансування у плакаті між протилежностями репрезентує суперечливість, мінливість світу в еру цифрових технологій.

Список використаних джерел

1. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2, № 1. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/jac.v2i0.5677> (дата звернення: 06.04.2025).

2. Turner L. Metamodernist Manifesto. *Metamodernism.org*. URL: <http://www.metamodernism.org/> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Dumitrescu A. Metamodernism. A few characteristics. *Metamodernism.wordpress.com*. 26.12.2013. URL: <https://metamodernism.wordpress.com/2013/12/26/metamodernism-a-few-characteristics/> (дата звернення: 06.04.2025).
4. Le Cunff A.-L. An introduction to metamodernism: the cultural philosophy of the digital age. *Ness Labs*. URL: <https://nesslabs.com/metamodernism> (дата звернення: 07.04.2025).
5. Kirby A. The Death of Postmodernism And Beyond. *Philosophy Now*. 2006. № 58. URL: https://philosophynow.org/issues/58/The_Death_of_Postmodernism_And_Beyond (дата звернення: 07.04.2025).
6. Перепелицина Г. М. Плакат. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Плакат> (дата звернення: 07.04.2025).

УДК 002.5:316.7

Токар Каріна Олександрівна

(наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

ДОКУМЕНТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ХХІ СТ.

Анотація. Проаналізовано роль і значення документа в інформаційному просторі ХХІ ст. Розкрито його функції як засобу соціальної комунікації, носія правової, історичної та культурної інформації, а також важливого елемента цифрової трансформації суспільства. Документ постає як динамічний інструмент взаємодії, регуляції та збереження знань; виконує інтегративну функцію, формуючи колективну пам'ять і соціальну ідентичність.

Ключові слова: документ, інформація, цифровізація, документообіг.

У ХХІ ст. документ стає основною одиницею існування, упорядкування та передачі знань у глобальному інформаційному просторі. Його значення виходить за межі традиційного функціоналу, охоплюючи правове, комунікаційне, соціальне, політичне та культурне поля. Сучасний документ – це не просто зафіксована інформація, а динамічний об'єкт, який водночас є носієм, каналом і результатом комунікативного процесу. Зміна носіїв, форматів, способів створення і використання документів визначає нові орієнтири в інформаційній діяльності, змінюючи як інституційні практики, так і повсякденні звички людини.

Згідно з міжнародним стандартом ISO 5127:2018, документом є «записана інформація, яка може використовуватись як одиниця в інформаційному процесі» [6]. Таке визначення дає змогу включити до документального простору не лише класичні письмові тексти, а й цифрові файли, аудіо- та відеозаписи, дописи в соціальних мережах, інфографіку, бази даних. З огляду на це інформаційний простір ХХІ ст. стає дедалі більш документалізованим і водночас фрагментованим, що зумовлює необхідність осмислення нових форм документальної комунікації.

Сучасний документ розглядається як матеріальний об'єкт, що містить інформацію, зафіксовану створенням людиною способом для її передачі у часі та прос-

торі [1]. У цьому контексті особливої ваги набуває подвійна природа документа – матеріальна і семантична. Документ не просто фіксує знання, а й закріплює людський досвід, відтворює соціальну пам'ять, створює можливості для юридичної легітимації, ідентифікації та обміну значущою інформацією.

У ХХІ ст. документація виконує низку критичних функцій. Насамперед це функція збереження, яка забезпечує накопичення знань, створення архівів, підтримку безперервності інституційної пам'яті. На її основі реалізується пізнавальна функція, що сприяє дослідженню минулого, аналізу соціальних трансформацій та культурного поступу. Комунікативна функція документа, яку активно вивчала відома дослідниця, професор Г. Швецова-Водка, полягає у передаванні зафіксованої інформації в межах соціальної комунікації [5]. Вона особливо важлива в умовах, коли взаємодія між індивідом і державою, особою та інституцією дедалі частіше здійснюється в електронному форматі – через цифрові сервіси, електронні довідки, е-підписи.

Не менш важливою є правова функція, що реалізується через нормативні акти, судові рішення, адміністративні документи, які не лише відображають правову реальність, а й формують її, легітимізуючи правила та встановлюючи межі правових відносин [3, с. 230]. Ця функція набуває особливої значущості в контексті цифрового документообігу, коли обіг документів регулюється не лише державними стандартами, а й технологічними рішеннями (зокрема, системами електронного документообігу).

Сучасний документальний ландшафт є поліфонічним. Він включає офіційні документи, особисті записи, соціальні медіа, цифрові сліди, які разом формують багатшарову структуру інформаційного поля. Водночас, на відміну від класичних документів, цифрові мають властивість змінюваності, нестабільності й складної ідентифікації джерела, що породжує нові виклики: збереження автентичності, юридична верифікація, захист даних, боротьба з фейками та підробками.

Цифровізація внесла в документальну сферу принципову новачію: документ перестає бути лінійним текстом, а стає мережевим конструктором, що існує у вигляді гіпертексту, мультимедійної структури або частини бази даних. У цьому середовищі він поєднує функції одночасно комуніката (змісту), каналу (технологічного посередника) та носія (матеріального втілення). Тому поняття документальної комунікації, яке впроваджене в українську науку завдяки працям класиків вітчизняного документознавства Н. Кушнарєнко та С. Кулєшова, треба розглядати як багатифункціональний процес із багатьма рівнями взаємодії [3, с. 37–38; 2, с. 40].

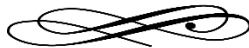
Особливої ваги в інформаційному просторі набувають документи особового походження – щодєнники, традиційне та електронне листування, блоги, а також публічні висловлювання в соцмережах. Їх аналіз дає змогу реконструювати повсякденне життя, культурні коди, моральні настанови та соціальні реакції на події в регіоні, країні та світі. Вони стають джерелами емоційного тла епохи, фіксуючи не лише факти, а й почуття, переживання, колективну пам'ять [4, с. 19–21]. У цьому аспекті документ у ХХІ ст. вже не є винятково об'єктивним артефактом – він стає частиною персональної комунікативної дії.

Водночас у сучасному інформаційному середовищі документ виконує й регулятивну функцію, пов'язану з управлінням і впорядкуванням соціальних відносин. Завдяки офіційним документам структуруються державна політика, освітні траєкторії, трудові відносини, соціальні гарантії. Поява електронних реєстрів, цифрових баз даних, паспортів та медичних карт у цифровій формі забезпечує оперативність доступу до інформації, проте водночас вимагає нових підходів до її захисту.

Отже, документ у XXI ст. – це не лише елемент відображення дійсності, а інструмент її конструювання. Через посередництво документа фіксується соціальний порядок, підтверджуються ідентичності, здійснюється контроль, закріплюються знання. Його багатофункціональність, гібридна форма та соціальна динамічність вимагають комплексного аналізу як у межах документознавства, так і в межах суміжних наукових галузей: правознавства, соціології, культурології, медіазнавства. Документ в інформаційному просторі XXI ст. – це універсальний механізм соціальної інтеграції, джерело історичної пам'яті, основа регуляції правових і соціальних норм, і водночас – особистий простір саморепрезентації. Його вивчення уможливорює розуміння глибини трансформацій, що відбуваються у світі знань, управління й комунікацій у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 38 с.
2. ДСТУ ISO 5127:2018. Інформація та документація. База та словник термінів (ISO 5127:2017, IDT). [Чинний від 2019-01-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2018. 353 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80364 (дата звернення: 07.04.2025).
3. Кулешов С. Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи. УДНДІАСД, ДАККІМ. Київ, 2000. 162 с.
4. Кушнаренко Н. М. Документознавство: підручник для вузів. Київ: Знання, 2003. 467 с.
5. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Загальне документознавство: навч. посібник. Київ: Ліра, 2009. 434 с.
6. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 398 с.

УДК 004.42

Фащевська Богдана Олександрівна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДОКУМЕНТООБІГУ

Анотація. У статті розглянуто сучасні технології та платформи, що використовуються для створення мобільних застосунків документообігу. Описано підходи до розробки, інструменти для тестування та налагодження, а також роль хмарних сервісів і цифрових підписів. Особливу увагу приділено безпеці, зручності користування та інтеграції з іншими системами.

*X Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)*

Ключові слова: документообіг, мобільні застосунки, хмарні технології, електронний підпис, платформи.

Технології та платформи для мобільних застосунків документообігу є основою для забезпечення швидкого, безпечного й ефективного обміну документами. Враховуючи необхідність адаптації до новітніх технологій, мобільні застосунки для документообігу використовують широкий спектр платформ, інструментів та технологій, що дають змогу оптимізувати процеси документообігу як на індивідуальному, так і на організаційному рівні.

Розробка мобільних додатків може здійснюватися за допомогою різних підходів, кожен з яких має свої особливості та переваги. Найпоширенішими з них є нативна, гібридна та кросплатформна розробка.

Для ефективної роботи з мобільними додатками використовуються різні інструменти. Інтегровані середовища розробки (IDE), як-от Android Studio та Xcode, допомагають створювати, тестувати та налагоджувати додатки. Набори інструментів розробника (SDK) містять бібліотеки, API та необхідні утиліти для програмування під конкретну платформу.

Емулятори відіграють важливу роль у процесі тестування, даючи змогу перевіряти роботу додатка без використання фізичних пристроїв. Вони допомагають аналізувати сумісність із різними версіями операційної системи та пристроями. Дебагери ж дають змогу знаходити та виправляти помилки, відстежувати виконання коду, змінювати значення змінних у реальному часі та оптимізувати роботу додатка [1].

Процес створення мобільних додатків є складним і відповідальним, вимагаючи глибокого розуміння технологій та правильного вибору інструментів відповідно до вимог проєкту. Використовуючи сучасні підходи, розробники можуть створювати ефективні, швидкі та надійні мобільні рішення, що відповідають очікуванням користувачів.

Хмарні технології відіграють основну роль у мобільних застосунках для документообігу, забезпечуючи безпечний доступ до файлів з будь-якого пристрою, та гарантують надійне зберігання й передачу даних. Вони дають змогу користувачам працювати з документами в реальному часі, здійснювати спільне редагування, а також інтегрувати різні сервіси для автоматизації процесів.

Серед найпопулярніших хмарних платформ, що використовуються в мобільних рішеннях для документообігу, виділяється Google Cloud, який надає широкі можливості для зберігання, обробки та управління документами. Завдяки потужним API цю платформу можна легко інтегрувати з іншими корпоративними системами, що значно покращує взаємодію користувачів із документами [3, с. 35].

Microsoft Azure є ще одним популярним рішенням, яке забезпечує розширені можливості для розробки та розміщення мобільних застосунків. Глибока інтеграція з Microsoft 365 дає змогу працювати з документами Word, Excel, PowerPoint і SharePoint безпосередньо з мобільних пристроїв, що значно підвищує продуктивність та зручність роботи з корпоративними файлами.

Amazon Web Services (AWS) пропонує масштабовану інфраструктуру для зберігання великих обсягів даних, що критично важливо для компаній, які

працюють з великою кількістю документів. Високий рівень безпеки та підтримка шифрування забезпечують надійний захист конфіденційної інформації, що є ключовим фактором при виборі хмарного середовища для документообігу.

Крім цих рішень, популярними залишаються й інші хмарні сервіси, як-от Dropbox, Box та iCloud, які також забезпечують зручний доступ до файлів, підтримують синхронізацію між пристроями та надають можливості для спільної роботи. Завдяки використанню сучасних хмарних технологій мобільні застосунки для документообігу стають більш ефективними, безпечними та гнучкими у використанні [2, с. 74].

Сучасні мобільні застосунки для документообігу активно впроваджують електронні підписи, щоб забезпечити автентичність, юридичну силу та безпеку обміну документами. Використання цифрового підпису дає змогу повністю автоматизувати процеси узгодження, скоротити час на підписання та підвищити зручність роботи, особливо в умовах дистанційної співпраці.

В Україні для цифрової ідентифікації особи та електронного підпису документів широко застосовуються сервіси BankID та MobileID. Вони надають користувачам можливість підтверджувати свою особу через мобільний пристрій і безпечно підписувати документи без необхідності використання фізичних носіїв.

Список використаних джерел

1. Document Workflow: The Ultimate management Guide. URL: <https://www.adobe.com/acrobat/business/resources/document-workflow-ultimatemanagement-guide.html>
2. Бутенко Т. А. Інформаційні системи та технології: навчальний посібник. Харків: ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2020. 207 с.
3. Калита Н. І., Соляник А. Р. Дослідження інформаційної технології документообігу для оптимізації роботи ветеринарної клініки: матеріали 12-ї Міжнародної науково-технічної конференції «Інформаційні системи та технології». Частина 2. Молодіжна секція (Харків, 28 листопада 2023 – 01 грудня 2023 року) / наук. ред. В. В. Безкоровайний, Л. Petryshyn, З. В. Дудар, Ю. В. Міщеряков. Харків. ХНУРЕ. 2023. С. 32–34.

СЕКЦІЯ 2

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 004.056.55

Антонюк Ельвіра Сергіївна

*(наук. керівник – д-р екон. наук, професор, в. о. зав. кафедри Анісімова О. М.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглядається практичне застосування кваліфікованого електронного підпису в системі інформаційно-документаційного забезпечення підприємства. Окреслено переваги, виклики впровадження КЕП, його правове підґрунтя, а також роль у сучасному цифровому середовищі. Окрему увагу приділено прикладному аспекту – досвіду використання КЕП на підприємстві ТОВ «Красне-Агроінвест». Визначено, що КЕП є не лише технічним рішенням, а стратегічним інструментом ефективного управління документацією.

Ключові слова: кваліфікований електронний підпис, електронний документообіг, цифрова трансформація, інформаційна безпека, управління документацією.

У сучасному світі функціонування підприємств залежить від швидкості, безпеки та достовірності документообігу. Процес цифровізації стає глобальним, охоплюючи як макроструктури суспільства, так і місцеві локальні спільноти, поступово змінюючи спосіб життя людей, їх світогляд, цінності [1]. У цьому контексті особливої ваги набуває використання кваліфікованого електронного підпису (далі – КЕП) як інструменту, який забезпечує юридичну силу електронних документів, прискорює внутрішні бізнес-процеси та сприяє цифровій трансформації підприємств.

Згідно із Законом України «Про електронні довірчі послуги» (2017), КЕП є удосконаленим електронним підписом, що базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа [2]. Це дає змогу документам підписаними КЕП мати таку ж саму юридичну силу, як і підписаним власноруч. КЕП створюється за допомогою особистого ключа, зберігається у захищеному середовищі, наприклад, на токени, флешці або у хмарі, і підтверджується відкритим ключем.

Маючи КЕП, підприємці можуть:

- подавати звітність до держорганів;
- вести електронний документообіг;
- авторизуватися у державних е-сервісах;
- працювати з програмними РРО [3].

У межах внутрішньої діяльності підприємства КЕП використовують для підписання наказів, розпоряджень, протоколів, актів, звітів, положень та регламентів. Директор підприємства може затвердити фінансовий план, не перебуваючи фізично в офісі. Також КЕП використовується в електронному погодженні документів між структурними підрозділами. На кожному етапі відповідальна особа

ставити свій КЕП, що фіксує час, дату, ідентифікатор особи та не дає змоги змінити документ без втрати підпису. Підписані документи зберігаються у внутрішньому архіві підприємства у вигляді цифрових копій, доступ до яких здійснюється через документообіг або ERP-систему. А у зовнішньому документообігу КЕП дає змогу здійснювати безпаперовий обмін первинною бухгалтерською документацією – договорами, рахунками, актами виконаних робіт, податковими накладними. Це не лише пришвидшує комунікацію між сторонами, а й знижує витрати на друк, пересилання та зберігання документів.

КЕП є обов'язковим інструментом для підприємства під час подачі електронної звітності до державних органів – податкової служби (ДПС), Пенсійного фонду, статистичних органів, НАЗК тощо. З його допомогою підприємство подає декларації, звіти, повідомлення, реєструє податкові накладні, підтверджує реєстрацію працівників. Участь у публічних закупівлях також неможлива без КЕП. Так, законодавством передбачено обов'язок уповноваженої особи використовувати під час роботи в електронній системі закупівель електронний підпис [4]. Реєстрація та подання тендерних пропозицій на платформах типу Prozorro або SmartTender здійснюються лише з накладенням кваліфікованого електронного підпису, який засвідчує справжність поданих даних та відповідність пропозиції вимогам законодавства.

Перевагами використання КЕП є його здатність забезпечити юридичну значущість електронних документів, прискорення процесів документообігу. Завдяки КЕП документи більше не потребують фізичного перенесення, сканування, надсилання поштою або очікування на паперове погодження. Вся процедура погодження, підписання та архівування документації відбувається в межах кількох хвилин. Не менш важливою перевагою є економія коштів. Використання КЕП дає змогу підприємствам відмовитися від друку, сканування, архівування та зберігання великих обсягів паперових документів. Інформаційна безпека – ще одна важлива перевага такого підпису. КЕП заснований на криптографічних алгоритмах, що забезпечують цілісність та автентичність даних. Кожен підпис унікальний, неможливий до підробки, а зміна змісту документа після його підписання автоматично призводить до втрати чинності підпису. Це створює надійний захист від фальсифікацій, шахрайства або стороннього втручання.

На прикладі діяльності ТОВ «Красне-Агроінвест» можна побачити, як впровадження КЕП позитивно впливає на документообіг підприємства. Компанія, яка спеціалізується на аграрному виробництві та експорті сільськогосподарської продукції, інтегрувала систему кваліфікованого електронного підпису в бухгалтерську й договірну документацію. Завдяки цьому всі договори з контрагентами, а також звітність до податкових органів, подаються в електронному вигляді з юридичною силою. Використання КЕП дало змогу підприємству мінімізувати ризики затримок, спростити погодження документів та зменшити витрати на паперовий обіг [5].

Отже, впровадження КЕП – це не лише технологічна модернізація, а й важливий крок до побудови надійного, прозорого, ефективного та стійкого цифрового середовища в межах підприємства. Саме ті організації, які першими перехо-

дять на електронний документообіг із використанням КЕП, отримують відчутні конкурентні переваги, скорочують витрати, прискорюють бізнес-процеси та зміцнюють довіру з боку партнерів, клієнтів і держави.

Список використаних джерел

1. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Пригунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 185 с.
2. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги. *Офіційний вебпортал парламенту України*. Редакція від 18.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 12.04.2025).
3. Дія.Бізнес. Старт. Дата оновлення інформації: 23.09.2024. URL: https://www.business.dii.gov.ua/entrepreneur-handbook/item/hmarni_elektronniy_pidpis_nadiyniy_ta_uchasni_instrument_dlya_biznesu (дата звернення: 12.04.2025).
4. Все, що треба знати про електронний підпис. *ProZakupivli*. 26.06.2024. URL: <https://blog.zakupivli.pro/vse-shho-treba-znaty-pro-elektronnyj-pidpys/> (дата звернення: 12.04.2025).
5. ТОВ «Красне-Агроінвест». *youcontrol*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/34988571/ (дата звернення: 12.04.2025).

УДК 004.42/.45:[331.108.2:005.96](043.2)

Безклуба Анастасія Сергіївна

(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'янка Л. І.*)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТАТНОГО РОЗПISУ В ISPRO

У межах дослідження було надано характеристику модуля «Штатний розпис» програми ISPRO, розглянуто його інтерфейс, описано функціональні можливості та наведено перелік основних операцій, доступних користувачам модуля.

Ключові слова: ISPRO, штатний розпис, штатні позиції, реєстр.

Провідна система автоматизації ISPRO, що першою з'явилася на українському IT-ринку, розширила можливості компаній різних сфер діяльності та державних організацій щодо продуктивного керування ресурсами, миттєвого доступу до даних із будь-якої локації, а також гарантувала відкритість усіх процесів [3].

Однією з головних умов для початку роботи з базою є налаштування модуля «Штатний розпис», головним призначенням якого є автоматичне створення штатного розпису, де структурні підрозділи та штатні позиції формуються на основі актуальних даних з особових карток працівників на певну дату. Ця програма дає змогу створювати безліч варіантів проєктів, аби можна було обрати найзручніший з них. Обрана пропозиція уможливорює планування фонду оплати праці, що допомагатиме контролювати та прогнозувати витрати на персонал. Також у зв'язку зі змінами в структурі організації програма дає змогу змінювати будову штат-

ного розкладу. Унаслідок цього відбувається накопичення документів, які зберігаються в архіві штатного розкладу. Термін їх зберігання можна відрегулювати в налаштуваннях [2]. Це допоможе:

- працювати лише з релевантними даними, що підвищить точність прийняття рішень;
- уникати перенавантаження системи великим обсягом застарілих даних, що сприятиме більш швидкій і стабільній роботі програми;
- відслідковувати відмінності у структурі організації за різні періоди часу, що є цінним для аналізу та планування;
- зменшити кількість неактуальних документів, що пришвидшить пошук потрібної інформації.

Штатний розпис являє собою офіційний документ, який використовують на підприємствах, в установах та організаціях для чіткого визначення ключових аспектів, як-от структура персоналу, найменування кожної посади, загальна кількість працівників та розмір заробітної плати. Цей документ зазвичай готують для підприємства й затверджують щорічно до початку наступного календарного року, беручи до уваги всі зміни, що були внесені до попередньої версії [3].

Електронний штатний розпис бази містить інформацію про структурні підрозділи організації, штатні позиції, працівників, вакансії, працівників поза штатом, потенційних співробітників.

Модуль «Штатний розпис» являє собою структуру, де з лівого боку відображається реєстр штатних розписів. Вони можуть бути проектами, чинними або ж архівними. А з правого боку подано інформацію про чинний штатний розпис. Це, зокрема, його номер, найменування, кількість штатних позицій, одиниць та вакансій, кількість фізичних осіб-підприємців, загальна сума, яку підприємство витратить на працівників, за повної комплектації відділів для функціонування організації, а також відомості про прізвище, ім'я, по батькові співробітника, котрий створив (змінив) штатний розклад, дату відповідної дії та інформацію про наказ, яким затверджено штатний розклад (дата, прізвище, ім'я, по батькові, номер, найменування).

Як було згадано раніше, штатний розпис має різні статуси, у зв'язку з чим, для зручності користувачів, вони мають різні кольори. Наприклад, штатний розпис (ШР) зі статусом «Проект» виділяють синім кольором, а зі статусом «Чинний» – синім кольором з жирним виділенням. ШР зі статусом «Архівний» або «Закритий» має сірий колір. Треба пам'ятати і про зміни до ШР, які також мають декілька кольорів. Зміни до ШР зі статусом «Проект [Відкрито]» незаповнений виділяють червоним кольором, а зі статусом «Проект [Відкрито]» зі внесеними змінами – зеленим.

Зі штатними розписами в модулі виконують такі операції:

1) створення:

- проекту штатного розпису;
- зміни чинного штатного розпису;

2) відкриття:

- для перегляду;

- для перегляду з можливістю внесення змін;
- 3) редагування;
- 4) оновлення;
- 5) видалення;
- 6) проведення;
- 7) відкликання;
- 8) друкування;
- 9) формування звітів.

Розробники також передбачили створення спеціальних функцій, які дають змогу коригування чинного штатного розпису, а саме: змінити дату введення чинного штатного розпису, відновити / відкоригувати позиційний номер підрозділів [2].

Відкривши штатний розпис, маємо можливість побачити перелік підрозділів організації, штатні позиції та працівників, кількість вакансій, оклад і надбавки співробітника тощо.

Отже, для підприємств, які прагнуть підвищити ефективність управління персоналом та оптимізувати свою структуру, налаштування модуля «Штатний розпис» є важливим етапом підготовки бази для повноцінної автоматизації роботи відділу.

Список використаних джерел

1. Інструкція користувача. ISPRO. 2020. URL: <https://ISPRO.ua/uploads/usermanuals/October2020/Рум9IoYv51R6pSdpr5RS.pdf> (дата звернення: 04.04.2025).
2. Штатний розпис. ISPRO. URL: <https://doc.ispro.ua/ru/kdr/767.html> (дата звернення: 05.04.2025).
3. Штатний розпис: особливості складання та затвердження. БУХГАЛТЕР.UA. 12 липня 2021 р. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/11090/143236> (дата звернення: 04.04.2025).

УДК 005.963:005.336.3

Братчун Софія Андріївна

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'яно Л. І.)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ПЕРСОНАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ HR-БРЕНДУ КОМПАНІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У роботі розглянуто функціональні характеристики та чинники формування HR-бренду; виокремлено основні напрями застосування персонал-технологій; обґрунтовано доцільність упровадження HR-брендингу для посилення привабливості іміджу роботодавця на ринку праці.

Ключові слова: HR-бренд, персонал-технології, імідж компанії, корпоративна культура.

У сучасних умовах високої конкуренції на ринку праці важливого значення набуває формування позитивного образу компанії як роботодавця. Одним із ключових елементів такої репутації став HR-бренд, який є уособленим сприйняттям організації її працівниками й потенційними кандидатами. З огляду на це можна стверджувати, що кожна компанія вже володіє певним, здебільшого неформально сформованим, HR-брендом. Він орієнтований як на внутрішнє, так і на зовнішнє середовище, й має як об'єктивний складник (ефективність і результативність реалізованих кадрових технологій і проєктів), так і суб'єктивний (певне уявлення про компанію всіх зацікавлених сторін) [4, с. 151].

Основною метою HR-брендингу є формування чіткої, емоційно привабливої та позитивної комунікації з фахівцями на ринку праці, що сприяє підвищенню впізнаваності фірми, створенню позитивного іміджу та формуванню мотивації для працевлаштування саме в цій організації.

До пріоритетних завдань HR-брендингу доцільно віднести цілеспрямоване та системне формування позитивного іміджу роботодавця шляхом упровадження унікальних HR-технологій. Такий підхід сприяє сталому зростанню цінності людського капіталу, підвищенню конкурентоспроможності компанії на ринку праці, а також забезпечує високий рівень лояльності персоналу на всіх етапах взаємодії з ним – від залучення та адаптації до професійного розвитку, ефективного використання і завершення трудових відносин [3].

До основних функцій бренду роботодавця належать:

- інформативна, яка полягає в тому, щоб донести до цільової аудиторії на ринку праці актуальну інформацію про підприємство;
- комерційна, що ґрунтується на підвищенні прибутковості діяльності компанії шляхом зростання рівня залученості та лояльності персоналу, а також оптимізації витрат на процеси найму й утримання кадрів;
- захисна, яка спрямована на зниження ризику переманювання висококваліфікованих працівників конкурентами та мінімізацію негативного сприйняття компанії з боку потенційних кандидатів;
- ресурсна, що виражається в спрощенні та прискоренні процесу залучення нових працівників;
- репутаційна, яка підвищує престижність компанії як роботодавця та формує позитивний імідж організації серед потенційних і працевлаштованих співробітників;
- репрезентативна, що забезпечує зовнішню трансляцію працівниками позитивного досвіду взаємодії з роботодавцем, формуючи прихильне ставлення до компанії осіб, які в ній не працевлаштовані;
- управлінська, яка ґрунтується на вдосконаленні системи управління персоналом з урахуванням брендových характеристик роботодавця [1, с. 191–192].

На HR-бренд компанії впливає велика кількість факторів: індивідуальні особливості працівників, загальна думка ділової громадськості про організацію, внутрішньоорганізаційні характеристики корпоративного середовища. Важливу роль відіграють і такі чинники: корпоративна культура, система мотивації та кар'єр-

ного зростання, умови соціального забезпечення, можливості професійного розвитку, стабільність компанії і професійні якості HR-фахівців.

HR-бренд компанії формується з урахуванням основних структурних елементів, які відображають її внутрішню організаційну культуру й підходи до управління персоналом. До таких елементів належать: корпоративні цінності, що визначають ідеологію та принципи діяльності підприємства; усталені традиції організації; культура взаємин, зокрема ефективність внутрішніх комунікацій; рівень компетенції персоналу; домінантний стиль управління, а також можливості для професійного розвитку працівників і реалізації кар'єрного потенціалу [2, с. 178].

Попри те, що сучасні технології управління персоналом визначають ключовим чинником у формуванні сильного HR-бренду, у науковому та професійному середовищі досі триває дискусія щодо сутності цього поняття. Технології управління персоналом розглядають як «сукупність способів, методів і форм впливу на працівників у процесі їх залучення, професійного розвитку, використання та вивільнення з метою досягнення високих результатів трудової діяльності» [3]. Кадрові технології у цьому контексті є інструментами ефективного управління людськими ресурсами, застосування яких уможливорює реалізацію стратегічних цілей організації.

У сучасній практиці управління людськими ресурсами персонал-технології класифікують за напрямками їх впливу. Зокрема, виділяють:

- технології управління персоналом, що охоплюють підбір, розставлення кадрів, оцінювання персоналу й процеси вивільнення працівників;
- технології управління розвитком персоналу, які передбачають професійне навчання, сертифікацію, управління кар'єрою та впровадження інновацій у кадрову роботу;
- технології управління поведінкою персоналу, що передбачають реалізацію заходів мотивації, управління конфліктами, формування організаційної та корпоративної культури, а також дотримання етичних норм у ділових взаєминах [3].

За результатами аналізу наукових джерел [3; 4], усі персонал-технології доцільно згрупувати за функціональним спрямуванням на такі категорії:

- маркетингові персонал-технології, які охоплюють інструменти просування HR-бренду та залучення персоналу: організація корпоративних заходів, реклама, особистий PR, використання соціальних мереж, інтернет-маркетинг, участь у семінарах, навчальних симпозіумах, ярмарках вакансій, організація заходів із просування кар'єрних можливостей та підготовка презентаційних матеріалів;
- кадрові технології щодо залучення зовнішньої робочої сили, які охоплюють такі форми організації праці: лізинг персоналу, аутсорсинг та аутстафінг;
- навчальні персонал-технології, зокрема коучинг як інструмент індивідуального розвитку працівників;
- HR-технології підбору та наймання персоналу, які включають хедхантинг, рекрутинг, скринінг, а також внутрішній маркетинг;
- персонал-технології підвищення ефективності роботи персоналу, серед яких особливу роль відіграє реінжиніринг кадрових процесів;

– інформаційні персонал-технології, що передбачають застосування автоматизованих систем управління персоналом.

Сучасні технології управління персоналом створюють умови для виявлення, ефективного використання та розвитку прихованого потенціалу як працівників, так і підприємства загалом, що сприяє формуванню результативного HR-бренду.

Отже, HR-бренд компанії постійно функціонує на ринку праці, незалежно від того, чи реалізується цілеспрямований вплив щодо його формування та розвитку. Активна робота над посиленням HR-бренду є економічно доцільною, оскільки забезпечує низку переваг, а саме зростання привабливості роботодавця, підвищення лояльності персоналу та загальну конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел

1. Мокіна С. М. Концепція бренду роботодавця: сутність, функції, класифікація, інструменти формування. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 6(1). С. 189–196.
2. Писаревська Г. І., Аграмакова Н. В., Семенченко А. В. HR-брендинг як складова бізнес-стратегії підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 33. С. 176–181.
3. Сметанюк О. А., Вітюк А. В., Мукоїд Д. Д. Місце і значення сучасних персонал-технологій при побудові HR-бренду вітчизняних організацій. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8498> (дата звернення: 04.04.2025).
4. Хитра О. В. Особливості застосування технологій HR-брендингу на сучасному підприємстві. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Т. 23, вип. 8. С. 145–154.

УДК 004.4:331.108

Василенко Максим Романович

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Мізіна О. І.)

**Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава**

СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ РІШЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ КАДРОВОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ОБЛІКУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Анотація. У роботі проаналізовано функціональні можливості сучасних електронних систем управління персоналом, визначено їх вплив на ефективність організаційних процесів, забезпечення цілісності кадрової інформації та формування електронного документообігу в установах.

Ключові слова: кадрове діловодство, автоматизація, облік трудових ресурсів, система обліку персоналу.

Сучасне кадрове діловодство неможливо уявити без упровадження та використання інноваційних комп'ютерних технологій, які значно полегшують обмін інформацією між структурними підрозділами, що позитивно впливає на оперативність розв'язання проблем у кадровій сфері та дає змогу зекономити час на

підготовку й пошук необхідних документів, посилити контроль за створенням, веденням та зберіганням документації щодо персоналу організації.

Застосування інноваційних комп'ютерних технологій повинно супроводжувати всі етапи кадрового діловодства, кадрові ситуації, які потребують документального оформлення з метою уніфікації форм документів щодо управління персоналом та менеджменту підприємства чи закладу загалом, їх впорядкування в єдину цілісну систему.

Склад та доцільність використання тих чи тих різновидів програмного й технічного забезпечення комп'ютерних технологій залежить від конкретних умов організації діяльності установи, фірми чи закладу (зокрема, від чисельності персоналу, специфіки їхнього функціонування та розвитку, організаційної структури, масштабності документообігу, й, відповідно, потреб в оперативній, поточній та ретроспективній інформації тощо).

Велика кількість чинників впливає на обсяг кадрового документообігу, зокрема: сфера діяльності організації та її організаційно-правова форма, чисельність співробітників, наявність філій і представництв, складність організаційної структури й кадрової служби та напрямів її діяльності тощо. У зв'язку з цим для більшості підприємств актуальною стає автоматизація процесів управління персоналом (постановка завдань, рух персоналу, нарахування зарплати, ведення звітності тощо).

Кадровий електронний документообіг – це цифровий процес організації документації у сфері трудових відносин між роботодавцем і працівниками. Під ним розуміють розроблення, заповнення, підписання, застосування, обмін та зберігання всієї кадрової документації, яку веде компанія, у цифровому форматі [5].

Автоматизація кадрового діловодства за допомогою електронних систем управління персоналом є одним з основних засобів підвищення ефективності діяльності відділу кадрів, фактором зростання продуктивності, оперативності, раціональності праці всіх категорій персоналу й насамперед керівного складу.

Ведення кадрового документообігу в електронному вигляді суттєво спрощує багато завдань та функцій. Основними перевагами кадрової системи є: зручний пошук файлів, унесених до комп'ютерної бази організації; надійна система безпеки даних; гнучка система розмежування доступу. Такі системи «автоматизують повний життєвий цикл документів: від створення наказів про приймання на роботу, переведення та звільнення до формування посадових інструкцій, графіків відпусток та табелів обліку робочого часу» [2].

Використання електронних систем управління персоналом забезпечує формування централізованої бази даних, яка містить повну інформацію про кожного працівника. Такий підхід дає змогу керівництву підприємства здійснювати оперативний моніторинг професійного розвитку персоналу та обґрунтовано приймати рішення щодо його призначення на відповідні посади. Застосування таких систем сприяє раціональному використанню трудових ресурсів і визначенню стратегічних напрямів розвитку кадрового потенціалу [4].

Сьогодні існує багато систем управління кадровою службою, представлених як комплексними програмами, що охоплюють увесь діапазон завдань управління людськими ресурсами, так і вузькоспеціалізованими рішеннями. Як показує

аналіз ринку, існує чимало програмних продуктів для автоматизації кадрового діловодства, кожен з яких має свої особливості та переваги. Однією з найпопулярніших є SAP SuccessFactors – веббазована система, яка дає змогу вести кадровий облік, організовувати процеси найму та звільнення, керувати оплатою праці, бонусами, навчанням і розвитком персоналу. Подібний функціонал пропонує Workday HCM – хмарна платформа, що охоплює управління кадрами, планування робочого часу, аналітику та керування проєктами [3].

Комплексне рішення пропонує Oracle HCM Cloud, яка містить модулі для обліку персоналу, планування навчання, управління зарплатою, а також інструменти для оцінки ефективності та побудови прогностичних моделей. Для малого та середнього бізнесу популярним вибором є BambooHR – хмарне програмне забезпечення для управління персоналом, яке забезпечує інтеграцію з іншими системами, зокрема Microsoft Office, G Suite, Slack тощо [3].

Розглянуті програмні продукти забезпечують автоматизацію основних бізнес-процесів підприємства, зокрема управління персоналом, та налаштовуються під специфіку діяльності і потреби підприємства. Досягнення такого рівня функціональності забезпечується завдяки охопленню широкого спектра завдань кадрового управління: організаційна структура, ведення кадрового обліку, електронний документообіг, табельний облік, планування та нарахування заробітної плати, формування звітності, розрахунок компенсаційних пакетів, стратегічне планування людських ресурсів, управління компетенціями, організація навчання, оцінка ефективності працівників, комплексна система мотивації, регулювання внутрішнього руху персоналу та реалізація кадрової політики [1].

Упровадження програмної системи автоматизації кадрового діловодства та документообігу створює апаратно-програмну основу для єдиної системи автоматизації діловодства та документообігу закладу загалом та всіх його підрозділів, а також забезпечує уніфікацію управлінської документації та скорочення кількості форм і видів документів.

Метою запровадження та адаптації кадрової системи електронного документообігу є формування уніфікованої документної бази організації, посилення виконавської дисципліни персоналу, а також підвищення загальної ефективності функціонування установи.

Отже, імплементації електронних систем управління персоналом і автоматизації кадрового діловодства є обов'язковим складником цифрової трансформації організацій. Такі системи не лише оптимізують процеси оброблення кадрової інформації, а й сприяють формуванню прозорості, ефективної та гнучкої моделі управління трудовими ресурсами. Вони дають змогу підвищити якість управлінських рішень, забезпечити оперативний доступ до інформації, знизити витрати часу й ресурсів на рутинні операції, а також створити єдине інформаційне середовище для всієї організації.

Список використаних джерел

1. Автоматизовані системи управління персоналом. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. Останнє оновлення інформації: 07.12.2022. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Автоматизовані_системи_управління_персоналом (дата звернення: 05.04.2025).

2. Командровська В., Кривицька Н., Назаренко О. Управління діджиталізацією hr-процесів в бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-69-102.
3. Огляд популярних систем для HR: BambooHR, Zoho People, CakeHR і Hurma. *WORK.ua*. 22.05.2020. URL: <https://www.work.ua/articles/employer/2308/> дата звернення: 05.04.2025).
4. Тур О., Петренко Д. Використання діджитал-технологій в кадровому адмініструванні та в документообігу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-61-33.
5. Що таке електронний кадровий документообіг та як впровадити його в компанії? *SmartPoint DMS*. 17.08.2023. URL: <https://dms.smart-it.com/blog-post/what-is-hr-document-management/> (дата звернення: 05.04.2025).

УДК 004.9

Гненюк Ангеліна Олегівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

КІБЕРБЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І МЕТОДИ ЗАХИСТУ

Анотація. Обґрунтовується ключова роль кібербезпеки у захисті інформаційних процесів, які активно розвиваються в умовах цифровізації та глобалізації. Аналізуються елементи кібератак, як-от фішинг, зловмисне програмне забезпечення та експлуатація вразливостей у програмному забезпеченні. Обумовлюється зв'язок між такими загрозами та значними фінансовими втратами, витоками конфіденційної інформації, порушеннями роботи компанії і серйозними репутаційними ризиками.

Ключові слова: інформаційні технології, комплексний підхід, кібербезпека, кіберзагрози, дані.

Забезпечення ефективного кіберзахисту вимагає комплексного підходу, що передбачає аналіз вразливостей, впровадження сучасних протоколів безпеки, навчання персоналу та використання новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту та машинного навчання, для виявлення аномалій і попередження атак. Однак навіть найсучасніші системи не гарантують абсолютного захисту, тому важливим є постійний моніторинг, виявлення загроз у режимі реального часу та оперативне реагування на кіберінциденти.

Кібербезпека – це комплекс принципів, технологій і процесів, що забезпечують захист комп'ютерних систем, мереж і даних від несанкціонованого доступу, атак і пошкоджень. Вона охоплює такі ключові аспекти: фізичний захист, управління доступом, шифрування даних, а також моніторинг і реагування на інциденти. Загрози постійно еволюціонують, що вимагає комплексного підходу до забезпечення інформаційної безпеки. Основними складниками кібербезпеки є конфіденційність – запобігання несанкціонованому доступу до даних; цілісність – гарантує, що інформація не буде змінена без належного дозволу; доступність – інформація та системи повинні бути доступні для авторизованих користувачів у будь-який час; автентифікація – підтвердження облікових даних користувачів, що

контролює доступ. Серед основних методів захисту можна виділити шифрування, яке забезпечує безпеку чутливої інформації як під час зберігання, так і під час передачі. Також важливими є брандмауери та антивірусне програмне забезпечення, які захищають від зовнішніх загроз [1].

Традиційні методи захисту вже не забезпечують достатній рівень безпеки, тому необхідні адаптивні та проактивні стратегії. Швидкий розвиток технологій, зокрема хмарних обчислень та Інтернету речей, створює нові вразливості. Важливо не лише впроваджувати нові технології, але й формувати культуру кібербезпеки серед співробітників. До того ж підприємства повинні дотримуватись законів щодо захисту персональних даних, щоб уникнути фінансових і репутаційних втрат. Тільки комплексний підхід, що поєднує технологічні рішення, навчання і правові норми, забезпечить ефективний захист інформаційних систем.

Методи захисту інформаційних систем є важливою частиною стратегії кібербезпеки підприємств, оскільки сучасні загрози вимагають комплексного підходу. Одним із найефективніших методів є впровадження багаторівневої архітектури безпеки, яка включає комбінацію технологій і процесів для виявлення, запобігання та реагування на інциденти безпеки. Основними елементами цієї архітектури є периметральний захист, контроль доступу, шифрування даних і системи виявлення вторгнень (IDS) [3]. Периметральний захист забезпечується через використання брандмауерів, які контролюють вхідний і вихідний трафік, блокуючи несанкціонований доступ до внутрішніх даних організації. Брандмауери можуть бути як апаратними, так і програмними, і виконують критичну роль у захисті мережі. Контроль доступу охоплює механізми автентифікації та авторизації, які дають доступ лише авторизованим користувачам. Багатофакторна автентифікація є важливим елементом цього процесу, забезпечуючи додатковий рівень перевірки користувачів і знижуючи ризик несанкціонованого доступу. Шифрування даних відіграє ключову роль у захисті конфіденційності інформації. Воно забезпечує захист даних не лише під час їх передачі, а й у стані спокою, що знижує ризик витоків інформації навіть у разі її перехоплення зловмисниками [4]. Системи виявлення вторгнень (IDS) активно моніторять трафік у реальному часі, виявляючи аномалії, які можуть свідчити про потенційні загрози. Вони допомагають своєчасно виявити і реагувати на вторгнення або інші небезпечні ситуації. Ці методи є невід'ємною частиною захисту інформаційних систем, забезпечуючи високий рівень безпеки та мінімізуючи ризики для підприємств.

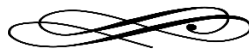
Щоденно підприємства стикаються з новими викликами, які виникають в умовах швидко змінюваного інформаційного ландшафту. Проведений аналіз показує, що основними загрозами для інформаційних систем є кібератаки, внутрішні зловживання, а також вразливості, що виникають внаслідок недостатньої грамотності співробітників. Актуальність впровадження надійних методів захисту, зокрема використання сучасних технологій шифрування, антивірусних програм та систем виявлення вторгнень, зростає з кожним днем [6].

Основною метою цих заходів є не лише захист даних, а й забезпечення цілісності й доступності інформації. Розробка детальної стратегії управління ризиками передбачає регулярний аудит інформаційних систем, навчання персоналу та

розробку політик реагування на інциденти. Продовження досліджень у цій галузі та активна співпраця з фахівцями з кібербезпеки дають змогу розробити ще ефективніші механізми захисту.

Список використаних джерел

1. Дубовий В. І. Дослідження взаємозв'язку між цифровою грамотністю та кібербезпекою суспільства: кваліфікаційна робота, спец. 125 «Кібербезпека та захист інформації». Поліський нац. ун-т, каф. комп'ютерних технологій і моделювання систем. Житомир, 2024. 46 с.
2. Кіберборотьба в умовах збройного протистояння: аналіз, стратегії та виклики / В. В. Машталір, О. М. Гук, Р. К. Мурасов, С. І. Фараон, В. В. Лоза. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2024. № 1. С. 93–104.
3. Сімаков С. Г., Чаплик О. В., Інформаційна безпека як основа надійності кредитування: управлінські стратегії для банківських установ в Україні. *Дослідження та інновації*. 2024. № 1. С. 29–36.
4. Даник Ю. Г., Воробієнко П. П., Чернега В. М. Основи кібербезпеки та кібероборони: підручник. Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2019. 320 с.
5. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект. В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа. Львів: Видавництво «Магнолія 2006», 2024. 320 с.
6. Гребенюк А. М., Гребенюк Л. В. Основи управління інформаційною безпекою: навч. посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 144 с.
7. Панасюк В. М. Інформатизація та цифровізація: тенденції та напрями розвитку в Україні. *Інтелект XXI*. 2020. № 1. С. 160–165.

УДК 004.65:35.077.3

Дебелий Антон Васильович

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Мізіна О. І.)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Анотація. У роботі досліджено ключові напрями цифрової трансформації електронного документообігу в органах державної влади України. Проаналізовано функціональні можливості та перспективи розвитку сучасних СЕД у контексті національної цифрової політики.

Ключові слова: документообіг, цифрова трансформація, система електронного документообігу, державне управління.

Збільшення обсягів інформаційних потоків, потреба в оперативному ухваленні управлінських рішень, а також актуальність забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів влади обумовлюють необхідність переходу від традиційного паперового до цифрового документообігу. Електронний документообіг є інноваційною технологією, яка реалізує високу швидкість і надійність передавання інформації у формі документів між органами державної влади, громадянами та державними структурами, всередині організацій, а також на міждержавному рівні. Саме завдяки впровадженню електронного документообігу досягаєть-

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

ся не лише підвищення ефективності управлінської діяльності й раціоналізація використання ресурсів, а й гарантований захист та збереження конфіденційної документної інформації [2, с. 21].

Ефективне ведення електронного документообігу реалізує спеціальне програмне забезпечення – система електронного документообігу (СЕД). З огляду на сучасні дослідження термін «система електронного документообігу» можна визначити як «комплекс технічних засобів і програмного забезпечення, який призначений для оптимізації процесів оброблення, збереження та передавання документів». Упровадження СЕД сприяє раціональному використанню людських ресурсів, підвищує ефективність управління документопотоками та інформаційними процесами в межах організації. Для забезпечення належного функціонування така система повинна відповідати певним критеріям, зокрема:

- масштабованості, яка забезпечує підтримання необмеженої кількості користувачів без втрати продуктивності;
- модульності, що полягає в гнучкому налаштуванні функціональних блоків залежно від потреб установи;
- децентралізації, яка виражається в здатності підтримувати роботу в умовах географічно розподіленої інфраструктури;
- відкритості, що визначається завданням забезпечення інтеграції з іншими інформаційними системами [1, с. 40].

Забезпечення цих характеристик створює фундамент для ефективної імплементації інноваційних рішень у сфері документообігу, які змінюють не лише технічні можливості побудови СЕД, а й підходи до управління документами й інформацією. Також обов'язковою умовою успішного функціонування будь-якої сучасної СЕД є захист інформаційної безпеки, який реалізують: електронний цифровий підпис, шифрування даних, багатофакторна автентифікація та система виявлення загроз.

Серед вітчизняних прикладів систем електронного документообігу, які активно застосовують органи державної влади та підприємства, можна виокремити такі програмні рішення: АСКОД, Megapolis.DocNet, FossDoc тощо. Ці системи уможливають паралельне виконання значної кількості операцій, оперативне реагування на структурні та функціональні зміни в системі державного управління, а також забезпечення надійного та конфіденційного зберігання архівної документації [4, с. 72].

Зокрема, програму АСКОД широко використовують центральні органи виконавчої влади для забезпечення управління службовими документами, контролю за виконанням доручень, електронного погодження та підписання. Система Megapolis.DocNet підтримує гнучку інтеграцію з іншими інформаційними ресурсами та автоматизує як внутрішні, так і зовнішні процеси обміну документами. Програмне рішення FossDoc, орієнтоване як на державний, так і на корпоративний сектор, вирізняється модульною архітектурою та підтримкою електронного цифрового підпису згідно з чинним законодавством. Застосунок IT-Enterprise: Документообіг забезпечує повний цикл роботи з електронними документами: створення, погодження, підписання, зберігання та контроль виконання. Система підтримує кваліфікований електронний підпис, автоматизацію бізнес-процесів й

інтегрується з іншими модулями управління підприємством, що робить її оптимальним програмним рішенням для великих компаній і державних установ.

Схарактеризовані системи відповідають вимогам національних стандартів з електронного документообігу та активно адаптуються до викликів цифрової трансформації, зокрема інтеграції із застосунком «Дія», упровадження хмарних сервісів та посилення захисту даних.

До ключових чинників, що сприяють підвищенню ефективності цифрової трансформації документообігу, належать: зниження витрат на організаційне та технічне забезпечення процесів, впровадження уніфікованої системи електронного документообігу, прискорення обігу документів як у межах підприємства, так і під час взаємодії з контрагентами, а також забезпечення повного контролю за всіма етапами оброблення та руху документів [5, с. 277].

Отже, СЕД поступово входять у практику діяльності українських органів управління, що сприяє вдосконаленню їх роботи шляхом поступового зацифрування паперових матеріалів. Однак існують і певні проблеми, які гальмують впровадження ЕДО, зокрема:

- висока вартість програмних продуктів та їх обслуговування;
- застаріле комп'ютерне обладнання;
- недостатня цифрова освіченість працівників та неготовність опановувати цифрові технології у своїй роботі [3, с. 177].

Подальший розвиток систем електронного документообігу в органах державної влади нерозривно пов'язаний з потребою забезпечення їх інтеграції у загальнодержавну цифрову інфраструктуру. Особливої актуальності набуває створення єдиного інформаційного середовища, яке б забезпечувало безперервну взаємодію між різними реєстрами, базами даних та адміністративними інформаційними системами. У цьому контексті важливим напрямом модернізації є уніфікація форматів електронних документів, стандартизація метаданих і процесів оброблення, що дає змогу досягти інтероперабельності між відомчими СЕД.

Список використаних джерел

1. Білик О. Сучасні підходи до впровадження електронного документообігу у систему державного управління. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 4. С. 38–45.
2. Ващенко С., Гагаріна І., Ярошук Я. Впровадження та удосконалення системи електронного документообігу в публічному управлінні. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 10. С. 18–25.
3. Герасимюк Л. С., Ольхов-Марчук Н. В. Упровадження електронного документообігу як напрям цифровізації органів місцевого самоврядування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. 2024. Т. 35(74), № 1. С. 174–178.
4. Гришин В., Філіпова Л. Тенденції розвитку цифровізації систем документообігу та послуг в органах державної влади. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 70–75.
5. Королюк Т. Діджиталізація документообігу: законодавчі аспекти, переваги та недоліки, ефективність впровадження. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2(25). С. 270–280.

Деркевич Ірина Володимирівна
(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.*)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ВІДГУК ПРО ТОВАРИ І ПОСЛУГИ ЯК ЖАНР БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У тезах розглядається феномен відгуку про товари і послуги як окремий жанр бізнес-комунікації. Проаналізовано його основні характеристики, з'ясовано функції, показано вплив на поведінку споживачів і розвиток бізнесу. Особливу увагу приділено проблемі достовірності відгуків і методам їх перевірки. Висвітлено мовні особливості та структуру відгуків, що робить їх ефективним інструментом впливу в цифровому середовищі.

Ключові слова: відгук, бізнес-комунікація, маркетинг, клієнтська лояльність, репутація фірми.

У сучасному цифровому світі відгуки про товари і послуги відіграють важливу роль у формуванні споживчих рішень. Вони є не лише джерелом інформації для потенційних покупців, але й впливають на репутацію брендів і компаній. Різнноманітні платформи – соціальні мережі, маркетплейси, спеціалізовані сайти – дають можливість користувачам інтернету поділитися своїм враженням про продукт чи послугу, формуючи в такий спосіб загальну думку про них в інтернет-просторі. Відгуки можна розглядати як окремий жанр бізнес-комунікації, що має свої особливості, функції та структуру.

Відгук – це суб'єктивний текстовий, аудіо- або відеоматеріал, у якому користувач висловлює свою думку про товар, послугу чи досвід взаємодії з компанією. Він може містити оцінку якості, опис особистого досвіду використання, порівняння з аналогічними пропозиціями на ринку, а також рекомендації іншим споживачам. Завдяки своїй інформативності відгуки про товари та послуги відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень потенційними клієнтами. До того ж відгуки є важливим елементом зворотного зв'язку, оскільки дають змогу компаніям оцінювати рівень задоволеності споживачів і вчасно реагувати на їхні потреби [2].

Функції відгуків про товари та послуги

– **розвиток бізнесу:** позитивні коментарі сприяють зростанню продажів, залученню нових клієнтів, а негативні – змушують компанії вдосконалювати свої послуги, щоб не втрачати конкурентні позиції;

– **допомога споживачам у здійсненні усвідомленого вибору:** за статистикою, понад 90 % користувачів читають відгуки перед здійсненням покупки, а 88 % – довіряють їм так само, як і особистим рекомендаціям;

– **зміцнення лояльності аудиторії:** реальні історії покупців викликають більше довіри, ніж рекламні повідомлення. Навіть негативні відгуки можуть бути використані на користь бізнесу, якщо компанія правильно реагує, демонструючи відкритість до критики та бажання вдосконалюватися;

– **створення позитивного іміджу:** підтвердження якості продукції, надійність сервісу та відповідальність перед клієнтами;

– **вплив на видимість компанії в інтернеті:** алгоритми пошукових систем враховують відгуки під час ранжування результатів пошуку, що сприяє підвищенню доступності компанії для потенційних клієнтів;

– **збільшення клієнтської бази:** люди, які читають позитивні відгуки, частіше ухвалюють рішення про покупку, а також рекомендують компанію своїм знайомим [5].

Відгуки відрізняються за своїм емоційним забарвленням, форматом подання інформації та рівнем деталізації; можуть бути позитивними – коли підкреслюють переваги товару чи послуги, негативними – якщо автор висловлює невдоволення, або ж нейтральними – коли описують переваги і недоліки. Формат відгуків користувачів характеризується різноманітністю, де текстові коментарі зберігають домінуючу позицію. Однак спостерігається тенденція до зростання популярності відеооглядів і фотографічних відгуків, що забезпечують візуальну верифікацію наданої інформації. У практиці користувачів зустрічаються як лаконічні оцінки у вигляді рейтингування за допомогою зірочок / балів, так і розгорнуті рецензії, що містять особисті наративи та порівняльний аналіз аналогічних продуктів [4].

Особливу увагу треба приділити питанню автентичності відгуків. Справжні коментарі базуються на фактичному досвіді споживачів, тоді як фальсифіковані відгуки використовуються з метою маніпуляції суспільною думкою. Серед відгуків «на замовлення» зазвичай розрізняють два формати: позитивні, спрямовані на штучне підвищення рейтингу, та негативні, що використовуються для дискредитації конкурентів. У зв'язку з цим критично важливим є розвиток навичок розпізнавання справжніх відгуків [2].

Відрізнити справжній відгук від фейкового можна за кількома критеріями. По-перше, справжні відгуки зазвичай містять конкретні деталі про досвід використання продукту, опис його переваг і недоліків, натомість «замовні» часто узагальнені, позбавлені деталей і містять повторювані фрази. По-друге, варто звертати увагу на стиль написання: те, що відгук звучить надто ідеально і не містить помилок або, навпаки, є необґрунтовано негативним, може бути ознакою його штучності. Також важливим є час публікації – одночасна поява великої кількості схожих відгуків може свідчити про те, що вони були написані на замовлення. Не менш важливим є профіль користувача: реальні клієнти зазвичай мають історію активності, тоді як автори фейкових відгуків часто використовують порожні або новостворені акаунти [1].

Відгуки мають характерні мовні особливості, що роблять їх ефективним інструментом впливу. Насамперед вони вирізняються доступністю мови: автори часто використовують прості розмовні конструкції, щоб зробити текст зрозумілим для широкої аудиторії. Також важливу роль відіграє емоційне забарвлення: позитивні відгуки містять слова захоплення і вдячності, тоді як негативні – розчарування та критичні зауваження. Важливими є також конкретика і деталізація – ефективні відгуки містять факти, особистий досвід і рекомендації, що підвищує довіру до них [3]. З метою стимулювання створення відгуків деякі суб'єкти електронної комерції застосовують стратегії матеріального заохочення клієнтів, пропонуючи бонуси або подарунки за їх написання.

Структура відгуків користувачів зазвичай містить 3 основні складники: вступну частину, у якій надається стислий опис об'єкта оцінювання (товару або послуги); основну частину, що містить детальний виклад досвіду використання, та завершальну частину, де формулюють висновки та дають рекомендації. На деяких платформах передбачена формалізована структура відгуків, що передбачає оцінювання за різними критеріями (наприклад, якість товару, швидкість обслуговування, доставка), що забезпечує наочність і сприяє порівняльному аналізу на користь рекламованим у такий спосіб товарам і послугам [6].

Реакція компаній на відгуки користувачів відіграє вирішальну роль у процесі формування довіри до бренду. У випадку позитивних коментарів рекомендується висловлювати подяку, акцентуючи на значущості клієнта для компанії та повазі до його думки. Негативні відгуки вимагають конструктивного підходу, що передбачає аналіз претензії, пропозицію шляхів вирішення проблеми та демонстрацію готовності до подальшого вдосконалення. Незалежно від тональності відгуку, дотримання принципів ввічливості та професіоналізму є обов'язковим. До того ж важливим є систематичний моніторинг відгуків на різних платформах, оперативне реагування та використання отриманої інформації для оптимізації якості обслуговування [4].

Отже, у контексті сучасної бізнес-комунікації відгуки щодо товарів і послуг відіграють значну роль, впливаючи як на діяльність фірм, так і на поведінку споживачів. Вони сприяють формуванню обґрунтованого вибору серед клієнтів, стимулюють розвиток компаній і можуть використовуватися як ефективний інструмент маркетингу. Проте, зважаючи на поширення фальсифікованих відгуків, набуває актуальності проблема аналізу їх автентичності з метою запобігання маніпуляціям. В епоху цифрових технологій відгуки залишаються потужним механізмом для побудови довіри, формування ділової репутації та налагодження ефективної взаємодії між бізнесом і споживачами.

Список використаних джерел

1. Відгуки клієнтів: як збирати, оформлювати та використовувати. *SendPulse*. 02 грудня 2024 р. URL: <https://sendpulse.ua/blog/customer-reviews> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Відгуки клієнтів: які вони бувають та приклади оформлення на сторінці. *Marketing.link*. 22 серпня 2023 р. URL: <https://marketing.link/uk/vidguky-kliientiv-yaki-vony-buvayut-ta-priklady-oformlennya-na-storinczi/> (дата звернення: 01.04.2025).
3. Крамаренко П. Факти про відгуки, які ви не знали. *CASES*. 12 квітня 2024 р. URL: <https://cases.media/en/article/fakti-pro-vidguki-yaki-vi-ne-znali> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Кашина М. Відгуки клієнтів: як отримувати та опрацьовувати. *Promodo*. 25 вересня 2024 р. URL: <https://www.promodo.ua/blog/vidguki-kliientiv-yak-otrimuvati-ta-opracovuvati> (дата звернення: 03.04.2025).
5. Особливості збору відгуків для онлайн-магазинів і робота з ними. *Вебстудія IST*. 05 січня 2019 р. URL: <https://istec.com.ua/uk/osoblivosti-zboru-vidgukiv-dlya-onlajn-magaziniv-i-robotaz-nimi/> (дата звернення: 02.04.2025).
6. 19 прикладів, як оформити відгуки на сайті під свою нішу + поради, як написати їх правильно. *Genius.Space*. 7 червня 2024 р. URL: <https://genius.space/lab/20-prajmerov-kak-oformit-otzyvy-na-sazhte-pod-svoyu-nishu/> (дата звернення: 03.04.2025).

УДК 378:005.932:004

*Дорош Олена Вікторівна**(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)**Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця***АВТОМАТИЗАЦІЯ КАДРОВИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНІХ УСТАНОВАХ**

Анотація. У статті розглянуто проблеми та перспективи автоматизації кадрових процесів в освітніх установах в умовах цифрової трансформації. Визначено основні труднощі, з якими стикаються кадрові служби, зокрема: відсутність адаптованого програмного забезпечення для працівників з нестандартним графіком (викладачів), ручне ведення обліку відпусток, недостатня деталізація звітності, помилки в особових картках. Автори наголошують на важливості удосконалення функціональності кадрових систем, автоматизованих звітів та інтеграції з академічним календарем. Зроблено висновок про необхідність подальшого розвитку цифрових інструментів для забезпечення ефективного управління персоналом в освіті та зниження адміністративного навантаження.

Ключові слова: цифрова безпека, цифрові трансформації, освіта, автоматизація.

Ефективна діяльність кадрової служби є запорукою якісного управління персоналом. Незважаючи на значний прогрес у цифрових технологіях, у багатьох організаціях кадрові процеси все ще не повністю автоматизовані. Це призводить до повільної обробки інформації, надмірного навантаження на людей і ймовірності людських помилок. У сучасних умовах цифрової трансформації кадрові служби стикаються з необхідністю вдосконалення управлінських процесів. Відсутність автоматизованих систем ускладнює ці завдання, призводить до зайвих витрат часу та підвищує ризик помилок. Автоматизація кадрових процесів може істотно поліпшити цю ситуацію, забезпечивши більш швидкий доступ до інформації, зручний облік і контроль за всіма кадровими операціями.

Сучасні кадрові системи дають змогу значно спростити управління персоналом, проте вони не завжди враховують специфіку певних категорій працівників, зокрема викладачів. Стандартне програмне забезпечення для автоматизації розрахунків зарплати та обліку відпусток ефективно працює для працівників зі стандартним робочим графіком, автоматизуючи розрахунки, облік робочого часу та відпусток, що забезпечує точність і швидкість обробки даних.

Однак таке програмне забезпечення не враховує особливості умов праці працівників категорії «науково-педагогічний персонал», для яких законодавством передбачено специфічний графік роботи, що залежить від структури семестрів та академічних років. Через це розрахунки відпусток для цієї категорії працівників часто виконуються вручну, що підвищує ризик помилок і потребує більше часу. Отже, існує потреба в розширенні функціональних можливостей програмного забезпечення з урахуванням особливостей праці викладачів, що дасть змогу автоматизувати процеси та мінімізувати ймовірність помилок. Стандартні рішення зазвичай орієнтуються на типові графіки роботи, тому ефективним підходом може стати розробка власних інформаційних систем. Наприклад, на Добротвірській ТЕС було створено базу даних для обліку відпусток за допомогою MS Access, що сприяло підвищенню оперативності документообігу та зменшенню кількості помилок [1].

Для подолання цих обмежень існує низка спеціалізованих HR-систем, розроблених саме для освітнього сектору. iSAMS HR Management пропонує модуль для управління відсутністю, який дає змогу зберігати всі запити на відпустку персоналу, включно з викладачами [4]. Це допомагає автоматизувати процеси та зменшити адміністративне навантаження. Similarly, Every HR Software надає інструменти для управління відсутністю персоналу з використанням дашборду, центрального календаря та звітів, що автоматизує рутинні завдання, зменшує людський фактор і забезпечує точну інформацію в реальному часі [2]. Ці системи інтегруються з академічним календарем, що дає змогу враховувати особливості графіка викладачів, як-от семестри та канікули. Це особливо важливо для забезпечення точності розрахунків відпусток і зменшення ризиків, пов'язаних із ручним введенням даних. Попри зазначені переваги, використання таких спеціалізованих HR-систем має і певні недоліки. По-перше, значна частина з них є платною, а вартість ліцензії може бути суттєвою для бюджетних установ. По-друге, інтеграція систем з уже наявними інформаційними ресурсами закладу освіти потребує часу, технічної підтримки та кваліфікованих фахівців. До того ж деякі з платформ орієнтовані переважно на англomовні країни, що ускладнює їх локалізацію під українське законодавство, зокрема щодо тривалості відпусток, особливостей академічного навантаження тощо. Отже, для закладів, які не мають доступу до спеціалізованого програмного забезпечення, доцільним є створення внутрішніх систем з використанням електронного процесора Microsoft Excel. Таке практичне рішення із застосуванням формул для розрахунку днів відпустки дає змогу адаптувати інструмент до специфічних потреб установи, забезпечує гнучкість у налаштуванні, зменшує витрати та не потребує додаткового навчання персоналу.

Існують готові шаблони, які можна знайти в інтернеті, наприклад, Free Excel Leave Tracker та Leave Management System. Ці шаблони дають змогу відстежувати різні типи відпусток, як-от відпустки за свій рахунок, відпустки у зв'язку з навчанням, і автоматично розрахувати залишки [3]. Вони також підтримують налаштування для врахування вихідних, свят і специфічних правил установи. Наприклад, шаблон від trumpexcel.com дає змогу відстежувати до 10 різних кодів відпусток, включно з відпустками за вагітністю і пологами, тимчасовою непрацездатністю та ін.

Таблиця 1 – Функції та можливості шаблону trumpexcel.com для відстеження відпусток

Функція	Опис
Відстеження типів відпусток	Підтримує різні категорії, як-от відпустки за свій рахунок, лист тимчасової непрацездатності
Автоматизований розрахунок	Використовує формули для обчислення залишків і тривалості
Налаштування	Можна адаптувати до академічного календаря та місцевих правил
Звітність	Генерує місячні та річні звіти для аналізу

Другою важливою проблемою є відсутність деталізації звітів у корпоративному програмному забезпеченні: створені звіти часто не сегментовані за катего-

ріями працівників, посадами чи іншими важливими параметрами. Це ускладнює аналіз та ведення обліку, а також призводить до труднощів у підготовці необхідної документації.

До того ж через недостатній рівень знань людей, які використовують програмне забезпечення, вони часто стикаються з проблемами правильного формування та обробки звітів. Одним з рішень може бути створення додаткових зразків Excel, налаштування фільтрації даних безпосередньо в програмному забезпеченні або навчання персоналу для вдосконалення їхніх навичок у сфері керування цифровими документами.

Помилки в особових картках є ще одним викликом, із яким стикаються кадровики, зокрема некоректне відображення персональних даних та використання російської мови замість української, що може суперечити правилам діловодства та вимогам щодо ведення офіційних документів.

Одним із можливих рішень є внесення змін до корпоративного програмного забезпечення для автоматичного виявлення та виправлення помилок.

Відсутність автоматизованих нагадувань є ще однією проблемою, що може призводити до порушень у кадровому обліку. Важливі дати, як-от терміни нарахування надбавок за стаж або вихід співробітників з декретної відпустки, потрібно відстежувати вручну. Це збільшує ймовірність людського фактора та може призвести до помилок.

Впровадження автоматичних нагадувань у кадрових системах або створення спеціалізованого календаря дасть змогу знизити ризики пропуску важливих подій.

Додатковою проблемою є необхідність ручного складання повідомлень про відпустку для кожного працівника, що потребує значних витрат часу та ресурсів. Використання шаблонів у Word або автоматизоване формування документів у корпоративних кадрових системах дало б змогу спростити цей процес і мінімізувати ризик помилок.

Отже, впровадження сучасних інструментів автоматизації кадрових процесів в університетах здатне значно покращити ефективність роботи, зменшити ризик помилок та забезпечити відповідність сучасним стандартам управління персоналом. Покращення функціоналу кадрових систем, деталізація звітів, автоматизація нагадувань та формування документів сприятимуть значному спрощенню роботи кадрових служб, а також зменшенню навантаження на співробітників, що зайняті адміністративною діяльністю. Однак варто зазначити, що описані проблеми – це лише частина викликів, з якими щодня стикаються кадрові працівники. Необхідно продовжувати вдосконалення інформаційних систем та процесів, аби забезпечити ефективне та зручне управління кадрами в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Маїк І., Серов Ю. Засоби офісної автоматизації обліку відпусток у відділі кадрів Добровірської ТЕС. *Інформація, комунікація, суспільство (ІКС-2014)*: матеріали III Міжнародної наукової конференції ІКС-2014. 2014. С. 260–261.
2. Every HR Software. Every. 02 вересня 2019 р. URL: <https://www.weareevery.com/hr-software/> (дата звернення: 02.04.2025).

3. Free Excel Leave Tracker Template. *TrumpEXCEL*. 04 січня 2024 р. URL: <https://trumpexcel.com/excel-leave-tracker/> (дата звернення: 02.04.2025).
4. HR Management. *iSAMS*. 10 травня 2021 р. URL: <https://www.isams.com/hr-management-schools/> (дата звернення: 02.04.2025).
5. Microsoft 365 Education. *Microsoft*. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/products/microsoft-365> (дата звернення: 08.04.2025).

УДК 004.738

Кляшторна Вікторія Павлівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕБСАЙТІВ ЗВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗІ СТЕЙКГОЛДЕРАМИ

Анотація. У статті розглянуто значення ефективної комунікації між закладами вищої освіти (ЗВО) та стейкхолдерами в умовах цифрової трансформації. Окреслено роль офіційного вебсайта як стратегічного інструменту для інформування, залучення, партнерства та зворотного зв'язку з різними аудиторіями: абітурієнтами, студентами, випускниками, викладачами, роботодавцями та громадськістю. Зазначено, що якісно структурований і постійно оновлюваний вебсайт є ключовим компонентом комунікаційної стратегії ЗВО та сприяє зміцненню його репутації й конкурентоспроможності.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, вебсайти, комунікація, університет, стейкхолдери.

У сучасному світі цифрових технологій ефективна комунікація між закладами вищої освіти (ЗВО) та стейкхолдерами є ключовою. Вона забезпечує прозорість управлінських процесів, сприяє формуванню довіри до закладу, інформуванню абітурієнтів, підтримці випускників та взаємодії з роботодавцями. Завдяки використанню соціальних мереж, платформ для зворотного зв'язку тощо ЗВО можуть оперативно реагувати на запити зацікавлених сторін, формувати індивідуальні освітні траєкторії та посилювати свою конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг [1]. Офіційні вебсайти ЗВО є централізованими інформаційними ресурсами для актуальної інформації, документів, новин та сервісів. В умовах цифрової трансформації сайт ЗВО – це не лише візитівка, а й стратегічний простір для партнерства, залучення студентів та зв'язку з випускниками, бізнесом та громадськістю. Тому актуальною є розробка концепції інформаційного забезпечення вебсайтів ЗВО для оптимізації взаємодії зі стейкхолдерами [2].

Інформаційне забезпечення вебсайтів ЗВО – це комплексна система заходів своєчасного, повного, достовірного та зручного представлення інформації для:

- потенційних студентів та їхніх близьких;
- студентської спільноти та викладачів;
- адміністрації закладу;
- роботодавців та бізнес-партнерів;
- випускників.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Чітка концепція задовольняє їхні потреби, зміцнює імідж ЗВО та підвищує довіру.

Для забезпечення продуктивної комунікації зі стейкхолдерами вебсайт закладу має базуватися на таких основних принципах:

- орієнтація на користувача: адаптований, зрозумілий та логічно структурований контент;
- доступність і зручність навігації: інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, швидкий доступ до інформації;
- актуальність і достовірність інформації: регулярне оновлення та перевірені дані;
- інтерактивність та зворотний зв'язок: онлайн-форми, опитування, чат-боти та соціальні мережі;
- мультимедійність і візуальна привабливість: фото, відео та графічні елементи;
- інклюзивність і універсальний дизайн: доступність для всіх категорій користувачів.

Для того, щоб задовольнити потреби в інформації різних зацікавлених сторін, концепція інформаційного забезпечення вебсайта ЗВО передбачає чітке розмежування та структурування ключових інформаційних блоків.

До таких блоків зазвичай відносять:

- про університет: місія, історія, керівництво, стратегія;
- абітурієнтам: правила прийому, програми, профорієнтація;
- для студентів: розклад, стипендії, мобільність, новини;
- для викладачів та науковців: внутрішні документи, методичні рекомендації, підвищення кваліфікації;
- дослідження та інновації: наукові проєкти, публікації, конференції, патенти;
- для випускників: асоціації, події, зв'язок з університетом, кар'єра;
- для роботодавців та партнерів: співпраця, вакансії, науковий потенціал [3].

Прикладом реалізації принципів інформаційного забезпечення є сайт Донецького національного університету імені Василя Стуса. Він виділяється сучасним дизайном, логічною структурою та зручним інтерфейсом, що відповідає потребам різних категорій користувачів.

Основними перевагами сайта ДонНУ імені Василя Стуса є:

- чітке сегментування інформації за цільовими аудиторіями, що полегшує пошук необхідних даних;
- швидке розміщення новин та анонсів, активне використання соціальних мереж для інформування;
- наявність окремих розділів, присвячених факультетам, науковим досягненням та міжнародній діяльності університету;
- впровадження інтерактивних сервісів, як-от електронна подача документів, онлайн-опитування та консультації;
- цей приклад підкреслює важливість постійного розвитку вебплатформи та врахування відгуків користувачів для її оптимізації [4].

Отже, концепція інформаційного забезпечення вебсайтів ЗВО є невід’ємною частиною ефективної комунікаційної стратегії, що сприяє побудові міцних відносин зі стейкхолдерами та підвищенню конкурентоздатності університету. Її реалізація потребує системного підходу, розуміння потреб аудиторії, технічної експертизи та постійного вдосконалення онлайн-платформи.

Список використаних джерел

1. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 185 с.
2. Стратегія цифрової трансформації освіти і науки України на 2022–2026 роки. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2025).
3. Павленко В. І. Цифрова комунікація у сфері вищої освіти: підходи до створення ефективного сайту ЗВО. *Освітній дискурс*. 2020. № 2(27). С. 45–51.
4. Донецький національний університет імені Василя Стуса: офіційний сайт. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/> (дата звернення: 06.04.2025).

УДК 378.4:17.022.1]:[316.77:005.21

Левченко Світлана Олександрівна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

КОМУНІКАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЗВО: ІМІДЖ, ДОВІРА, РЕЗУЛЬТАТ

Анотація. У дослідженні презентовано поняття комунікації як одного з основних чинників формування позитивного іміджу закладу вищої освіти, важливість отримання довіри від учасників освітнього процесу і доведено важливість побудови та реалізації комунікаційних стратегій.

Ключові слова: комунікація, ресурс, імідж, здобувачі, заклад вищої освіти, стратегія.

У ХХІ ст. комунікація відіграє ключову роль у функціонуванні та розвитку будь-якої організації, зокрема закладу вищої освіти (ЗВО). Вона є не лише способом передавання інформації, а й стратегічним інструментом управління репутацією, побудови довіри, налагодження взаємодії зі студентами, партнерами, викладачами, роботодавцями та досягнення конкретних цілей.

Комунікація має інтерпретуватися топ-менеджментом ЗВО як ресурс, який потребує інвестицій, планування та розвитку. Стратегічна комунікація охоплює:

- внутрішню комунікацію (між адміністрацією, викладачами, здобувачами);
- зовнішню комунікацію (із суспільством, медіа, партнерами, майбутніми абітурієнтами);
- антикризову комунікацію;
- PR і маркетинг освітніх послуг.

Кожен із цих напрямів має свою специфіку, але об'єднується загальним завданням – формувати позитивний імідж і підтримувати довіру.

Імідж закладу освіти є усталеною думкою споживачів освітніх послуг щодо престижності закладу освіти, його репутації, якості освіти, яку надає цей заклад. Науковці Н. Діомідова та О. Частник вважають, що «метою створення іміджу ЗВО є привернення уваги певних соціальних груп та інститутів задля підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та конкурентоспроможності власних випускників на ринку праці, залучення якомога більшої фінансової підтримки, тобто інвестиції та налагодження наукового співробітництва, а саме встановлення та розширення партнерських зв'язків тощо» [1, с. 465]. Імідж ЗВО також формується на основі візуального стилю, медіаприсутності університету та відповідності вищого навчального закладу кодексу соціальної відповідальності.

Чітка стратегія брендингу та наявність професійної комунікаційної команди допомагають ЗВО стати впізнаваним і привабливим для абітурієнтів та партнерів.

Основою будь-яких тривалих взаємин є довіра. Довіра до ЗВО реалізується через:

- відкритість адміністрації до зворотного зв'язку;
- прозорість ухвалення рішень;
- підтримка академічної доброчесності;
- дотримання зобов'язань перед здобувачами та викладачами;
- активне інформування про успіхи та виклики.

Ефективна комунікація сприяє підвищенню конкурентоспроможності ЗВО, залученню абітурієнтів через продуману вступну кампанію, розбудові міжнародних зв'язків та участі у грантових програмах, популяризації наукової діяльності та інновацій і залученню фінансових партнерів.

Важливо створити і зреалізовувати комфортну та ненав'язливу, проте цілеспрямовану та регулярну комунікаційну стратегію. Імідж ЗВО – це про його особистий бренд і продаж освітніх послуг, тому від знайомства з університетом до остаточного вибору абітурієнта може пройти від кількох тижнів до кількох років. Правильна комунікаційна стратегія допомагає постійно тримати бренд у фокусі уваги потенційного покупця (абітурієнта). В умовах високого інформаційного шуму та різноманітності онлайн-контенту це вкрай важливо, оскільки як тільки представник цільової аудиторії перестає зустрічати згадки про бренд, то шанси на вибір абітурієнтом цього ЗВО знижуються майже до нуля [2].

Відомо, що здобувачі – це сучасні комунікаційні амбасадори ЗВО, адже вони є активними учасниками інформаційного простору. Молодь веде блоги в YouTube, TikTok та Instagram, і цим формує імідж університету у своїх спільнотах, а студентське самоврядування закладу вищої освіти може організовувати локальні засоби масової інформації та комунікації.

Залучення здобувачів до комунікаційної стратегії надає діяльності ЗВО автентичності та емоційного забарвлення, що є надзвичайно важливим для сучасної аудиторії.

У сучасному глобалізованому світі комунікація перетворюється на одну зі стратегічних основ існування та розвитку закладу вищої освіти. Вона більше не є

другорядною функцією, що супроводжує основні освітні чи наукові процеси – навпаки, вона інтегрується у всі аспекти діяльності ЗВО, стаючи потужним інструментом досягнення цілей і формування довготривалих відносин з усіма зацікавленими сторонами.

Позитивний імідж не створюється за один день – він є результатом цілеспрямованої, системної комунікаційної політики. Саме образ ЗВО, сформований у свідомості здобувачів, викладачів, батьків і громадськості, значною мірою визначає його популярність, авторитет і конкурентоспроможність.

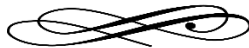
Довіра – ще один стратегічний актив, що вимагає постійного догляду й підтвердження. У часи інформаційної перевантаженості та недовіри до інституцій саме прозора, відкрита, щира комунікація може стати гарантом стабільності й позитивної репутації закладу освіти.

Результат такої роботи – це не лише кількість здобувачів чи місце у рейтингах. Це також рівень залучення громади, якість партнерських зв'язків, інноваційність внутрішніх процесів, успіхи випускників. Усе це прямо залежить від того, наскільки якісно, вчасно й стратегічно ведеться комунікація.

Отже, комунікація – це не просто мова чи месенджери. Це культура взаємодії, інструмент управління довірою та іміджем, ресурс для досягнення стратегічних результатів, і саме від здатності закладу освіти ефективно комунікувати залежить його майбутнє – як у національному, так і в міжнародному освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Діомідова Н. Ю., Частник О. С. Імідж закладу вищої освіти та його побудова. *Вісник науки та освіти*. 2023. Т. 5, № 11. С. 465.
2. Комунікаційна стратегія: як компанії чітко та ефективно налагодити відносини з клієнтом. *SendPulse UA. Блог про email та інтернет-маркетинг*. 22 серпня 2024 р. URL: <https://sendpulse.ua/blog/communication-strategy> (дата звернення: 05.04.2025).

УДК 004.9

Ліхоткіна Вероніка Іллівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анотація. У роботі розглядається роль штучного інтелекту (ШІ) як інструменту для підтримки управлінських рішень у різних сферах. Підкреслюється здатність ШІ обробляти великі обсяги даних, аналізувати інформацію та прогнозувати події в режимі реального часу. Особливу увагу приділено практичному використанню інтелектуальних систем у фінансових установах, рекламі, кібербезпеці, пошукових системах та роботизованих програмах.

Ключові слова: штучний інтелект, управлінські рішення, система, автоматизація, інтелектуальні алгоритми.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) дедалі частіше стає ключовим інструментом у процесі прийняття управлінських рішень. Під штучним інтелектом розуміють здатність комп'ютерних систем і алгоритмів виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту – аналіз інформації, прогнозування подій та прийняття рішень на основі великого обсягу даних. У сфері управління це дає змогу значно підвищити ефективність, швидкість і точність ухвалення рішень [1].

Використання штучного інтелекту є поширеним у різних сферах діяльності, як-от банківські установи, підбір реклами під користувача, протидія кібератакам та антивіруси, пошукові системи, використання чат-ботів, що створюють ілюзію присутності людини. Розглянемо кожен систему детальніше і як саме штучний інтелект допомагає у цій сфері приймати управлінські рішення:

1. Системи прийняття рішень, що застосовуються для визначення доцільності або недоцільності надання фінансування, активно використовуються в банківських та приватних фінансових установах [4]. Вони призначені для обробки значних обсягів інформації, зокрема кредитних історій, факторів ризику та рівня доходів потенційного позичальника.

2. Системи контекстної реклами працюють на основі спеціальних алгоритмів, які підбирають рекламу за принципом «подібне до подібного». Це означає, що реклама створюється з урахуванням попередніх інтересів користувача. Завдяки цьому кожна людина отримує повідомлення, які найбільше відповідають її вподобанням, що робить таку рекламу більш ефективною.

3. Системи автоматичного виявлення та реагування на кіберзагрози допомагають фахівцям з інформаційної безпеки швидко виявляти й усувати небезпеки, пов'язані з несанкціонованим втручанням у цифрові системи. У деяких випадках ці системи можуть працювати повністю автономно, без участі технічного персоналу. Наприклад, сучасне антивірусне програмне забезпечення самостійно аналізує поведінку файлів у контрольованому середовищі, щоб виявити потенційні загрози. Воно також здатне навчатися на прикладах уже відомого шкідливого програмного забезпечення, що дає змогу йому ефективніше виявляти нові типи загроз [2].

4. Пошукові системи, що працюють із застосуванням штучного інтелекту, дають змогу здійснювати більш точний і змістовний пошук, враховуючи контекст запиту та знаходячи інформацію, схожу за змістом. Такі інтелектуальні алгоритми використовуються не лише в інтернеті, але й для внутрішнього пошуку на підприємствах, де потрібно швидко знаходити потрібні дані серед великої кількості інформації.

5. Автоматизовані програми, які імітують дії людини («боти»), використовуються в різних сферах для глибокого розуміння ситуації під час прийняття правильних рішень. Вони застосовуються, зокрема, в комп'ютерних іграх (наприклад, у шахах), під час біржових торгів та в інших галузях, де потрібно аналізувати змінні умови зовнішнього середовища та швидко адаптуватися до них.

Штучний інтелект відіграє дедалі важливішу роль у процесах управління, забезпечуючи ефективну підтримку прийняття рішень на всіх рівнях. Завдяки здатності обробляти великі обсяги даних, аналізувати ситуації в реальному часі

та прогнозувати можливі наслідки інтелектуальні системи значно покращують точність, швидкість і об'єктивність управлінських дій. Використання ШІ у фінансовому секторі, інформаційній безпеці, рекламі, внутрішньому пошуку свідчить про універсальність та адаптивність таких рішень. Особливе значення мають автономні системи, що здатні діяти без участі людини, підвищуючи рівень надійності та безпеки [3].

Отже, впровадження штучного інтелекту відкриває нові можливості для бізнесу, організацій та суспільства загалом, роблячи управління більш гнучким, динамічним та ефективним.

Список використаних джерел

1. Василенко В. М. *Штучний інтелект в управлінні проєктами: аналіз сучасних досліджень та перспектив розвитку*. Житомир: Житомирська політехніка, 2024.
2. Храпкін О. М. *Використання систем штучного інтелекту для прийняття управлінських рішень*. Київ: Державний університет інфраструктури та технологій, 2022.
3. Гуменюк І. П. *Штучний інтелект у цифровій трансформації підприємств*. Львів: Львівська політехніка, 2022.
4. Холодницька А. В. *Штучний інтелект в управлінні підприємством: трансформація ролі менеджера в індустрії 4.0*. Чернігів: Національний університет «Чернігівська політехніка», 2024.

УДК 005.21:659.4

Молдавець Віталіна Євгенівна

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дорошенко С. М.)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

PR-СТРАТЕГІЯ ЯК ВЕКТОР ПОБУДОВИ РЕПУТАЦІЙНОГО ОБРАЗУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Анотація. У роботі досліджено концептуальні засади формування PR-стратегії як інструменту стратегічного управління репутацією організації. Розкрито етапи її розроблення і функціональне значення в системі маркетингових комунікацій. Визначено переваги впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації PR-стратегії в умовах цифрової трансформації комунікаційного середовища.

Ключові слова: зв'язки з громадськістю, стратегічне планування, комунікація, цільова аудиторія, бренд.

Паблік рилейшнз як обов'язковий складник інтегрованих маркетингових комунікацій спрямовані на забезпечення результативного інформаційного обміну та досягнення взаєморозуміння між усіма суб'єктами комунікаційного процесу. З огляду на необхідність стратегічного, системного й довгострокового підходу зв'язки з громадськістю потребують попереднього планування, чітко визначених цілей та комплексної реалізації. У цьому контексті одним із найрезультативніших інструментів задоволення комунікаційних потреб бренду є розроблення та реалі-

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

зація PR-стратегії. Вона передбачає послідовну та цілеспрямовану роботу з цільовою аудиторією на всіх етапах їх взаємодії з організацією з метою формування й зміцнення позитивного ставлення до бренду та мотивації до подальшої співпраці [1, с. 260].

У інтернет-середовищі PR-стратегію розглядають як підсистему комунікаційної діяльності провідних, упізнаваних і репутаційно сталих брендів, що є популярними та визнаними у всьому світі. Її ключовою функцією є забезпечення системного, ефективного та довготривалого діалогу між організацією та її цільовими аудиторіями. Саме PR-стратегія визначає основні вектори публічної присутності, формування іміджу, управління репутаційним капіталом, а також інформаційної політики компанії. Зазвичай її розробляють з метою досягнення послідовності, логічної структури та узгодженості публічних дій і комунікацій з різними групами цільової аудиторії бренду [2].

У науковій літературі PR-стратегію розглядають як системну діяльність, яка спрямована на досягнення комунікаційних цілей організації в довгостроковій перспективі. За іншими підходами, PR-стратегія – це елемент репутаційного менеджменту, що формує довіру до бренду шляхом публічної комунікації.

Основне завдання, яке вирішує стратегія PR-діяльності, – «забезпечення впровадження інновацій і змін у діяльність організації шляхом розподілу інформаційних ресурсів, адаптації до зовнішнього середовища, внутрішньої координації та передбачення майбутніх змін у діяльності» [4, с. 311].

PR-стратегія складається з низки елементів, які у своїй комбінації будують ефективну довгострокову комунікацію між брендом та його цільовими аудиторіями. До етапів побудови плану PR-стратегії належать:

- аналіз поточної комунікаційної ситуації компанії;
- формулювання стратегічних цілей;
- ідентифікація цільових аудиторій;
- формулювання повідомлень, адаптованих до кожної групи аудиторії;
- визначення тактичних інструментів і каналів комунікації;
- структурування календарного плану реалізації стратегії;
- формування бюджету;
- вибір методів оцінювання ефективності реалізованих заходів.

Послідовне проходження зазначених етапів забезпечує системний підхід до планування й реалізації PR-стратегії, сприяє підвищенню ефективності комунікацій, зміцненню позицій бренду та формуванню його позитивного іміджу в очах цільових аудиторій.

Розвиток цифрових технологій істотно трансформував підходи до планування та реалізації PR-стратегії. У сучасному інформаційному середовищі традиційні форми зв'язків з громадськістю доповнюються новітніми інструментами, які базуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, аналітики великих даних, штучного інтелекту, цифрових платформ.

Використання соціальних мереж, інструментів онлайн-моніторингу, систем CRM, чат-ботів і сервісів автоматизованого розсилання дає змогу підвищити оперативність, адресність і персоналізацію комунікацій з цільовими аудиторіями.

Штучний інтелект дедалі активніше застосовують для створення контенту, генерації індивідуалізованих повідомлень, а також для автоматизації взаємодії з користувачами. Натомість блокчейн-технології сприяють підвищенню прозорості й довіри до джерел інформації, що особливо актуально у питаннях репутаційного менеджменту.

На основі аналізу наукових джерел можна виокремити низку ключових переваг інтеграції інформаційних технологій у сучасні PR-стратегії:

1. Імплементация цифрових інструментів забезпечує суттєве розширення комунікаційних можливостей у глобальному масштабі. Завдяки технологіям підприємства отримують доступ до нових аудиторій незалежно від географічних меж, що сприяє розширенню ринків, зростанню впізнаваності бренду та формуванню нових цільових спільнот.

2. Зростає рівень гнучкості та адаптивності комунікаційної діяльності. Інноваційні технологічні рішення дають змогу оперативно реагувати на зміни в поведінці споживачів, інформаційному середовищі та ринкових умовах, коригуючи PR-стратегії в реальному часі відповідно до актуальних потреб аудиторій.

3. Цифрові інструменти забезпечують можливість аналітичного супроводу PR-кампаній для проведення глибокого аналізу ефективності комунікаційної взаємодії. Збір та інтерпретація великих обсягів даних, інструменти медіамоніторингу й автоматизованої аналітики сприяють прийняттю обґрунтованих рішень, підвищують якість управління репутаційними ризиками та ефективність залучення цільових груп [3, с. 402].

Отже, PR-стратегія виступає важливим вектором побудови репутаційного образу сучасної організації, який забезпечує адаптивність, інноваційність і стабільність у комунікаційній діяльності. Цифровізація PR-середовища не лише оптимізує традиційні комунікаційні практики, але й створює нові можливості для стратегічного управління іміджем і репутацією організації в умовах динамічного інформаційного простору.

Список використаних джерел

1. Губіна А., Нетреба М., Хлебнікова Т. Сучасні PR-технології у менеджменті організації. *Наукові перспективи*. 2021. № 11(17). С. 258–269.
2. Кому та для чого потрібна PR-стратегія. *Perfect PR agency*. 30.11.2021. URL: <https://perfect-pr.com.ua/komu-ta-dlya-chogo-potribna-pr-strategiya/> (дата звернення: 02.04.2025).
3. Ляшук Н., Васюра Р. Інформаційні технології в сучасній PR-діяльності. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. Т. 6, № 2. С. 398–407.
4. Терещенко Д. А. Стратегія зв'язків з громадськістю у системі менеджменту організації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 32. С. 308–312.

УДК 651.1:005.932

Нелюбій Вероніка Ігорівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Прігунов О. В.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЛЬ НОМЕНКЛАТУРИ СПРАВ У ВПОРЯДКУВАННІ ДОКУМЕНТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ

Анотація. Розглянуто значення номенклатури справ як ключового елементу впорядкування документації. Акцент зроблено на основних етапах її розробки та важливості впровадження для забезпечення ефективного документообігу. Окрему увагу приділено аналізу міжнародних підходів, які можуть бути адаптовані до українських реалій.

Ключові слова: номенклатура справ, внутрішній контроль, документообіг, виконання документів, управління документацією.

Номенклатура справ є ключовим інструментом в організації документообігу, що забезпечує систематизацію та контроль за обробкою документів у будь-якій установі. У контексті закладів вищої освіти, де документообіг має великий обсяг і різноманітність, номенклатура справ дає змогу чітко структурувати робочі процеси, забезпечуючи зручність пошуку, зберігання та використання інформації. Упорядкована номенклатура сприяє підвищенню ефективності управління, покращуючи координацію між структурними підрозділами та забезпечуючи прозорість у виконанні управлінських рішень [1].

Номенклатура справ – це обов’язковий для кожної установи систематизований перелік назв (заголовків) справ, що формуються у її діловодстві із зазначенням строків зберігання справ [2].

Номенклатура справ призначена для таких цілей:

- встановлення на підприємстві єдиного порядку формування справ для документів, створених в електронній і паперовій формах;
- забезпечення обліку таких документів;
- оперативного пошуку документів за їх змістом та видом;
- визначення строків зберігання справ.

Існують три види номенклатури справ: типова, примірня, індивідуальна номенклатура справ конкретної установи. *Типова номенклатура справ* установлює типовий склад справ для установ, однорідних за характером діяльності, з однаковою структурою, з єдиною системою індексації кожної справи. *Примірня номенклатура справ* установлює примірний склад справ для установ, однорідних за характером діяльності, але різних за структурою. Примірні номенклатури справ мають рекомендаційний, а типові – обов’язковий характер. Кожна установа повинна мати *індивідуальну*, тобто власну, *конкретну номенклатуру справ*. Також розрізняють номенклатури справ структурного підрозділу та зведену. Номенклатури справ структурних підрозділів забезпечують порядок формування та облік справ у діловодстві конкретних підрозділів. Зведена номенклатура справ відбиває склад документів усієї установи і складається з номенклатури справ структурних підрозділів.

Номенклатуру справ установи (тобто зведену номенклатуру) складає служба діловодства (п. 5 гл. 1 розд. IV Правил № 1000/5). Методична допомога у складанні номенклатури справ надається архівом підприємства (посадовою особою, відповідальною за архів).

Щодо строків складання номенклатури справ структурних підрозділів, то відповідно до п. 8 гл. I розд. IV Правил № 1000/5 чітко визначена дата, яка стосується затвердження номенклатури справ структурного підрозділу. Така номенклатура справ має бути сформована не пізніше 15 листопада поточного року.

У п. 21 гл. I розд. IV Правил № 1000/5 бачимо, що погоджена з ЕПК (ЕК) відповідної державної архівної установи, архівного відділу міської ради (ЕК органу вищого рівня) номенклатура справ установи уточнюється, передруковується, затверджується керівником установи не пізніше грудня поточного року та вводиться в дію з 1 січня наступного календарного року.

Та варто нагадати, що номенклатура справ підприємства підлягає погодженню з відповідним держархівом або схваленню органом вищого рівня один раз на п'ять років або невідкладно в разі істотних змін у власності майна, структурі, функціях та характері роботи підприємства, втрати чинності типовим (галузевим) переліком документів із зазначенням строків їх зберігання (п. 15 гл. I розд. IV Правил № 1000/5).

Законодавство не встановлює відповідальності за відсутність на підприємстві затвердженої номенклатури справ. Але якщо через недбале ставлення до зберігання документів деякі документи підприємства, у тому числі кадрові, будуть втрачені або знищені передчасно, цей факт уже може бути підставою до застосування штрафів, розмір яких залежатиме від того, про які саме документи йдеться.

Отже, складання та затвердження номенклатури справ допоможе підприємству систематизувати документи та визначити строки їх зберігання, а це сприятиме тому, що той чи інший документ не буде втрачений.

Розглянемо основні етапи розробки номенклатури справ відповідно до Правил № 1000/5 (рис. 1).

Рисунок 1 – Етапи розробки номенклатури справ установи

Різні країни використовують власні підходи до впорядкування документообігу, проте загальні тенденції включають стандартизацію, автоматизацію та інтеграцію з інформаційними системами. Ось основні міжнародні практики у сфері розробки номенклатури справ (рис. 2):

Рисунок 2 – Міжнародні практики у сфері розробки номенклатури справ

1. Європейський підхід (ISO 15489 та MoReq2)

У країнах ЄС широко використовується стандарт ISO 15489-1:2016 «Інформація та документація – Управління документацією», який регламентує процеси розробки номенклатури справ, класифікації документів та контролю за їх життєвим циклом [3].

Моделльні вимоги до електронного управління записами (MoReq2) – європейський стандарт для електронного документообігу, що передбачає створення структурованої номенклатури та обов’язковий контроль виконання документів [4].

2. Практики США (DoD 5015.2 та концепція Records Schedule)

У США діє стандарт DoD 5015.2-STD, який регулює порядок зберігання, доступу та знищення документів у державних установах.

Records Schedule – концепція, що визначає строки зберігання документів, категоризацію та правила архівування, що використовується як державними, так і комерційними організаціями [5].

Федеральні установи застосовують NARA (National Archives and Records Administration) Guidelines, що містять детальні вимоги до управління документацією.

3. Австралійський досвід (DIRKS)

Австралія використовує DIRKS (Designing and Implementing Recordkeeping Systems) – методологію, що базується на детальному аналізі функцій організації перед розробкою номенклатури справ.

Основна увага приділяється цифровому управлінню записами, інтеграції з ERP-системами та автоматизації контролю виконання документів [6].

4. Канадська система (Library and Archives Canada, RIM Standard)

У Канаді активно застосовуються рекомендації Library and Archives Canada (LAC) для розробки класифікаційних схем номенклатури справ.

Також використовується Records and Information Management (RIM) Standard, що передбачає обов'язкову верифікацію документів, їх впорядкування та цифрову архівацію [7].

Аналіз міжнародного досвіду показує, що ефективна номенклатура справ ґрунтується на стандартизованих підходах до класифікації та збереження документів. Впровадження кращих практик із різних країн дає змогу оптимізувати роботу з документами та забезпечити їх належне управління.

Отже, номенклатура справ відіграє ключову роль у впорядкуванні документації та забезпеченні ефективного функціонування діловодства. Її розроблення дає змогу не лише систематизувати документи, а й налагодити контроль за їх виконанням та збереженням. Досвід зарубіжних країн підтверджує ефективність уніфікованих підходів до управління документами, що може бути успішно адаптовано до українських реалій. Отже, впровадження якісно складеної номенклатури справ є важливим кроком на шляху до підвищення інформаційної впорядкованості та управлінської ефективності в установі.

Список використаних джерел

1. Яворська Т. М. Документно-інформаційне забезпечення управлінської діяльності бібліотек. *Теоретичні і прикладні аспекти інформаційної, бібліотечної та архівної справи*. 2023. С. 64–71.
2. Ковальчук О. Номенклатура справ підприємства: для чого потрібна та як скласти. *Kadroland*. 14 жовтня 2024 р. URL: <https://kadroland.com/news/1672-nomenklatura-sprav-pidprijemstva-dlya-cogo-potribna-ta-yak-skladajetsya>. (дата звернення: 17.03.2025).
3. Guevara P. A Quick Guide to ISO 15489. *Safety culture*. 01 серпня 2024 р. URL: <https://safetyculture.com/topics/iso-15489/> (дата звернення: 19.03.2025).
4. MoReq2 specification, model requirements for the management of electronic records. *Publications Office of the European Union*. 2008. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/034484f3-e6fb-4299-9676-79dc89b433e1> (дата звернення: 01.04.2025).
5. What are the General Records Schedules (GRS). *National Archives*. 28 березня 2025 р. URL: <https://www.archives.gov/records-mgmt/grs> (дата звернення: 01.04.2025).
6. DIRKS: putting ISO 15489 to work. *The Free Library*. 01 травня 2007 р. URL: <https://www.thefreelibrary.com/DIRKS%3A%2Bputting%2BISO%2B15489%2Bto%2Bwork%3A%2Bany%2Brecords%2Bmanager%2Busing%2BISO%2B15489...-a0184324857> (дата звернення: 01.04.2025).
7. Rules for Archival Description. *Wikipedia*. 25 квітня 2024 р. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Rules_for_Archival_Description (дата звернення: 01.04.2025).

УДК 378.7:17.022.1-043.83]:004.89

Полякова Єлизавета Олександрівна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗВО

Анотація. У тезах розглядаються методи застосування штучного інтелекту для формування позитивного іміджу закладів вищої освіти. Окреслено ключові аспекти використання ШІ та наголошено на важливості етичних принципів, як-от прозорість, конфіденційність і упередження алгоритмів.

Ключові слова: штучний інтелект, імідж, ЗВО, репутація.

Штучний інтелект (ШІ) досліджується ще з часів ХХ століття. Він має безліч особливостей та значно спрощує різноманітні робочі й життєві процеси. Різні дослідники значення терміна тлумачать по-різному, проте «ШІ вважається технологічним інструментом, що дає змогу машинам навчатися, спираючись на людський досвід і власну можливість аналізувати, адаптуватися до нових обставин, виконувати різноманітні завдання, що раніше були під силу лише людині, передбачати події та оптимізувати ресурси різного роду» [4].

У сучасних умовах штучний інтелект став потужним засобом просування брендів, компаній, організацій тощо. Він використовується не всюди, але для оптимізації різних процесів та великого обсягу даних (що є невід'ємною частиною будь-якої професії) підходить ідеально.

Освітній простір потребує не лише якісного надання вищої освіти, а й формування та підтримки позитивного іміджу. Саме він є тим ключовим фактором, що допомагає залучати абітурієнтів, налагоджувати партнерські відносини, фінансування та підтримувати репутацію закладів вищої освіти (ЗВО).

Відомо, що «формування позитивного іміджу ЗВО – це комплексний та різносторонній процес, націлений на створення сприятливого враження про заклади вищої освіти та їх діяльність серед здобувачів, викладачів, партнерів та суспільства загалом, що дає змогу здобути успішної репутації» [3, с. 170].

Із найголовніших складників загального іміджу закладів вищої освіти можна виділити такі:

- 1) освітній процес;
- 2) науково-дослідна діяльність;
- 3) інфраструктура;
- 4) візуальна ідентичність;
- 5) міжнародна діяльність та співпраця;
- 6) соціальна відповідальність тощо.

Безумовно, що «цифрова трансформація сучасного освітнього процесу» [1, с. 60] та забезпечення його необхідною технічною базою (ком'ютерне обладнання, якісний інтернет) для підтримки якісного навчання позитивно впливає на формування іміджу. А розвинена матеріально-технічна база та наявність лабораторій

для практичних занять, збільшення кількості цитувань публікацій викладачів у відомих ЗВО України та світу «підтверджує їхній міжнародний науковий рівень» [1, с. 60].

Також наявність навчальних аудиторій та лабораторій, доступу до електронних ресурсів, гуртожитків, спортивних комплексів, бібліотек, служб підтримки, стипендіальних програм, можливостей для стажування та працевлаштування, можливості для культурного і соціального розвитку створюють сприятливе враження на суспільство, особливо на абітурієнтів та їх батьків.

Фірмовий стиль ЗВО, наявність соціальних мереж, сайта, що активно інформують студентів, абітурієнтів, викладачів про їх діяльність, зв'язки з громадськістю та ЗМІ, участь у публічних заходах, що описується в інформаційних ресурсах, відносять до візуальної ідентичності навчальних закладів, яка є важливим складником для формування іміджу.

Підтримка партнерських угод з іноземними університетами, програми обміну студентами та викладачами, залучення іноземних студентів та викладачів, а також участь у соціальних проєктах та ініціативах, екологічна свідомість, співпраця з місцевою громадою, етична поведінка і прозорість діяльності ефективно впливають на створення позитивного образу ЗВО.

Існують і інші не менш важливі складники, що допомагають і прямо впливають на репутацію та імідж закладів вищої освіти. За сучасних умов найефективнішими методами просування діяльності навчальних закладів є медіаплатформи, а саме соціальні мережі та сайти.

Штучний інтелект може бути гарним варіантом для оптимізації роботи вищих навчальних закладів, що покращить їх імідж. Він пропонує різні методи та інструменти для досягнення цієї цілі в різних сферах. Основними з таких методів є:

- 1) аналіз цільової аудиторії;
- 2) персоналізована комунікація та маркетинг;
- 3) моніторинг соціальних мереж;
- 4) автоматизована обробка звернень;
- 5) створення та розповсюдження контенту.

Коротко схарактеризуємо кожен із цих методів.

Для залучення нових студентів, інформування суспільства про діяльність організацій використовується реклама, яка може бути персоналізована саме за допомогою штучного інтелекту. Для успішної рекламної кампанії ключовим є глибокий аналіз потенційних клієнтів, їхньої поведінки, вивчення діяльності конкурентів, відстеження актуальних маркетингових тенденцій та розробка детального плану. Кампанія має бути чітко орієнтована на конкретну аудиторію та мати «широке охоплення серед відповідної соціальної групи» [2]. Штучний інтелект, крім того, що швидко може проаналізувати цільову аудиторію закладу та надати рекомендації щодо її залучення, здатний допомогти в розробці плану, створенні текстового та візуального контенту. Саме так ШІ може забезпечити підготовку комплексної рекламної кампанії без обов'язкового залучення маркетолога.

До методів маркетингу можна віднести чат-боти. Вони використовуються для швидкого надання відповіді на запитання здобувачів, батьків або інших зацікавлених сторін. Такі чат-боти використовуються як на сайтах ЗВО, так і в

соціальних мережах. Це демонструє доступність, оперативність і зацікавленість закладів у залученні якомога більшої аудиторії. До прикладу, університет штату Джорджія (США) використовує чат-бот «Pounce». Його розробники так сказали у своєму інтерв'ю: «Щоб допомогти розширити персоналізоване спілкування студентів штату Джорджія, ми створили «Pounce» – спеціального віртуального помічника для вступу до GSU. Він був розроблений, щоб допомогти студентам, надсилаючи своєчасні нагадування та відповідну інформацію про завдання для реєстрації, збираючи ключові дані опитування та миттєво відповідаючи на численні запитання студентів цілодобово» [6].

А університет Вісконсін-Медісон (США) використовує чат-бот «Ask Bucky», що допомагає майбутнім студентам орієнтуватися в процесі вступу, відповідаючи на запитання про заявки, терміни, фінансову допомогу та студентське життя. «Наша інформаційна та реферальна програма Ask Bucky готова відповісти на ваші запитання про кампус і спільноту» [5], – говорять самі розробники.

Під моніторингом соціальних мереж розуміють аналіз відгуків та згадок. ІШІ здатен у реальному часі відслідковувати згадки про ЗВО на різних платформах, що дає змогу оперативно відповідати на негативні коментарі та використовувати схвальні відгуки для покращення іміджу.

ІШІ може допомогти в автоматизації первинної обробки звернень та скарг, спрямовуючи їх до відповідних відділів та надаючи стандартні відповіді на поширені запитання, а також створювати візуальний супровід, аналізувати ефективність різного типу контенту та надавати рекомендації щодо його оптимізації для підвищення позицій у пошукових системах.

Отже, існує багато методів застосування ІШІ для формування іміджу закладів вищої освіти, які спрощують та пришвидшують роботу щодо покращення репутації загалом. В основному ці методи використовуються саме в медіадіяльності ЗВО та є популярними щодо залучення абітурієнтів.

Список використаних джерел

1. Долгальова О., Бутко К. Формування іміджу ЗВО як фактор конкурентоспроможності та шляхи його удосконалення (на прикладі Донбаської національної академії будівництва і архітектури). *Галицький економічний вісник*. 2021. Т. 73, № 6. С. 55–63.
2. Котлер Ф., Армстронг Г. Основы маркетингу. Київ: К.І.С. 2021. 832 с.
3. Магданас С. К. Формування та розвиток позитивного іміджу діяльності закладів вищої освіти. IX International scientific and practical conference «*Scientific Problems and Options for Their Solution*» (February 7–9, 2024) Bucharest, Romania, International Scientific Unity. 2024. 310 с.
4. Сморжевський Н. В. Штучний інтелект: перспективи розвитку. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі*: тези доп. XVIII Всеукр. наук. конф. молодих вчених та студентів (18–19 квітня 2019 р.). Київ: КНУТД, 2019. Т. 3: Економіка інноваційної діяльності підприємств. С. 493–494. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14286> (дата звернення: 05.04.2025).
5. Ask Bucky. URL: <https://info.wisc.edu/ask-bucky/> (дата звернення: 04.04.2025).
6. Georgia State University supports every student with personalized text messaging. URL: <https://mainstay.com/case-study/how-georgia-state-university-supports-every-student-with-personalized-text-messaging/> (дата звернення: 04.04.2025).

УДК 004.422.5.

Ратушний Олексій Сергійович
(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент **Потанова Н. А.**)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ

Анотація. Розглядається роль інформаційних технологій в управлінні ланцюгами постачання. Обговорюються ключові технології, як-от ERP-системи, Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (ШІ), блокчейн і хмарні обчислення, які сприяють підвищенню ефективності, прозорості та стійкості ланцюгів постачання. Наведено приклади застосування цих технологій та їх вплив на сучасні бізнес-процеси.

Ключові слова: інформаційні технології, ланцюги постачання, ERP-системи, Інтернет речей, штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення.

У сучасному глобалізованому світі ефективно управління ланцюгами постачання є критично важливим для успіху компаній. Інформаційні технології (ІТ) відіграють ключову роль у трансформації традиційних ланцюгів постачання, забезпечуючи підвищену видимість, гнучкість та інтеграцію процесів. Впровадження передових ІТ-рішень дає змогу компаніям оптимізувати операції, знижувати витрати та швидше реагувати на зміни ринку. Сучасні цифрові інструменти змінюють підхід до логістики, планування ресурсів, взаємодії з постачальниками та клієнтами. Конкурентоспроможність підприємств дедалі більше залежить від рівня цифровізації та здатності використовувати аналітику великих даних у реальному часі. Розглянемо особливості цифрових інструментів, які вплинули на розвиток управління ланцюгами постачання:

1. ERP-системи в управлінні ланцюгами постачання. Системи планування ресурсів підприємства (ERP) інтегрують різні бізнес-процеси, як-от фінанси, виробництво та логістика, в єдину платформу. Це забезпечує централізоване управління даними та покращує координацію між підрозділами компанії [2]. Використання ERP-систем сприяє підвищенню точності прогнозування, оптимізації запасів та зниженню операційних витрат. Найбільш поширеними в Україні є ERP-системи: BAS ERP, SAP ERP, Oracle E-Business Suite, Microsoft Dynamics AX, DeloPro, Галактика ERP. Ці системи мають розгорнутий функціонал та гнучкість за умови індивідуального налаштування, що дає змогу легко адаптувати типові рішення з урахуванням специфічних ознак бізнесу.

2. Інтернет речей (IoT) та його вплив на ланцюги постачання. Інтернет речей дає змогу підключати фізичні об'єкти до мережі для збору та обміну даними в реальному часі. У ланцюгах постачання IoT використовується для відстеження місцезнаходження товарів, моніторингу стану обладнання та контролю умов зберігання продукції [3]. Це підвищує прозорість процесів та дає змогу швидко реагувати на можливі проблеми.

3. Штучний інтелект і машинне навчання в прогнозуванні попиту. Штучний інтелект (ШІ) і машинне навчання аналізують великі обсяги даних задля виявлення закономірностей та прогнозування майбутнього попиту. Це дає змогу компа-

ніям краще планувати виробництво, оптимізувати рівень запасів та знижувати ризик дефіциту або надлишку продукції [4]. Наприклад, ІІІ може аналізувати історичні дані продажів та зовнішні фактори для точнішого прогнозування потреб клієнтів.

4. Блокчейн для підвищення прозорості та безпеки. Блокчейн-технологія забезпечує незмінний та прозорий запис транзакцій, що підвищує довіру між учасниками ланцюга постачання. Вона дає змогу відстежувати походження товарів, запобігати підробкам та забезпечувати відповідність стандартам [3]. Використання блокчейну сприяє зниженню ризиків та покращенню управління ланцюгами постачання.

5. Хмарні обчислення для гнучкості та масштабованості. Хмарні обчислення надають компаніям доступ до обчислювальних ресурсів і додатків через інтернет, що дає змогу швидко масштабувати операції та знижувати витрати на інфраструктуру [3]. У ланцюгах постачання хмарні рішення використовуються для управління запасами, обробки замовлень та координації між партнерами. Це забезпечує гнучкість і швидкість реагування на зміни ринку.

Інформаційні технології відіграють вирішальну роль у сучасному управлінні ланцюгами постачання, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та адаптивності бізнес-процесів. Впровадження таких технологій, як-от ERP-системи, IoT, AI, блокчейн та хмарні обчислення, дає змогу компаніям оптимізувати операції, знижувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології та цифрова економіка: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України; Державний університет інфраструктури та технологій. Київ: Видавничий центр ДУІТ, 2024. 287 с.
2. Role of IT in Supply Chain Management. *IntelliPaat*. 29.04.2025. URL: <https://intellipaas.com/blog/role-of-it-in-supply-chain-management> (дата звернення: 03.04.2025).
3. Role of IT in Supply Chain Management (for Businesses). *YuktiSolutions*. URL: <https://yuktisolutions.com/blog/role-of-it-in-supply-chain-management> (дата звернення: 03.04.2025).
4. 14 Crucial Applications and Role of IT in Supply Chain Management. *Guvi*. 19.04.2025. URL: <https://www.guvi.in/blog/role-of-it-in-supply-chain-management> (дата звернення: 03.04.2025).

УДК 004:004.04/08

Савік Кирило Олегович

(наук. керівник – д-р іст. наук, професор Федотова О. О.)

Маріупольський державний університет, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розглянуто роль інформаційних технологій та інформаційних систем у сучасному управлінні підприємствами. Значну увагу приділено базам даних та системам управління базами даних як елементам інформаційних систем. Описано різні типи баз даних, а також

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

вимоги до них. Доведено важливість СУБД для ефективного зберігання, обробки та доступу до великих обсягів інформації. Зокрема, зроблено порівняння реляційних та нереляційних баз даних на підставі їх використання в різних сферах діяльності та з'ясовано ступінь впливу на оптимізацію бізнес-процесів. Підкреслено значення інформаційних технологій для покращення прийняття рішень та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційні системи, бази даних, СУБД, реляційні бази даних, нереляційні бази даних, обробка даних, прийняття рішень, зберігання даних.

Протягом історичного розвитку людства спостерігається постійна тенденція до автоматизації інформаційних процесів, що знаходить відображення у впровадженні автоматизованих інформаційних технологій. Перехід до інформаційного суспільства характеризується зростанням ролі інформації та знань, розширенням інформаційних комунікацій, застосуванням новітніх інформаційних технологій для забезпечення ефективного управління та аналізу даних. Одним із завдань впровадження інформаційних технологій на підприємствах є застосування інформаційних систем, які мінімізують трудомісткість процесів і підвищують швидкість обробки даних. Сучасні технологічні рішення, хоча й обмежені у штучному відтворенні людського способу мислення, значно покращилися щодо процедур збору, оброблення та аналізу даних у різних сферах. Інформаційні технології базуються на використанні програмно-апаратного комплексу, що включає операційні системи, сервісні програми, інструментальні засоби та прикладні системи.

Інформаційна технологія (ІТ) – це методи та засоби для збирання, оброблення, зберігання та передання інформації за допомогою комп'ютерів [3; 4]. Вони використовуються для аналізу даних та прийняття рішень, оптимізують робочі операції, забезпечують інформаційні потреби та підтримують інформаційні процеси.

ІТ класифікуються за типами задач, рівнем охоплення та сферами застосування, ключовим фактором, що дає можливість аналізувати великі обсяги даних та приймати виважені рішення. Використання інформаційних технологій забезпечує підприємствам швидкий доступ до аналітичних даних.

Аналітичні технології активно застосовуються у фінансовій сфері, логістиці, маркетингу та управлінні персоналом, допомагаючи підприємствам оптимізувати процеси й покращити продуктивність. У галузі управління підприємствами впровадження інформаційних технологій допомагає автоматизувати низку процедур, вдосконалити операції з підготовки звітних документів, підняти ефективність прийняття управлінських рішень.

Суттєво зростає також роль інформаційних систем в управлінні підприємствами, оскільки вони забезпечують зберігання, пошук та аналітичну обробку великих обсягів інформації.

Елементом інформаційної системи виступають бази даних, що являють собою множину взаємо підпорядкованих даних, що разом зберігаються як елементи зовнішньої пам'яті застосовуваного обчислювального комплексу та є затребуваними зазвичай більш як одним програмним продуктом чи споживачем інформації [2].

Бази даних є дієвим інструментом управлінської діяльності. Вони дають змогу зберігати масиви структурованої інформації, що допомагає ефективно управляти даними та швидко знаходити їх для прийняття рішень.

До баз даних ставляться такі вимоги:

- 1) інтегрованість даних (єдине сховище);
- 2) незалежність даних (логічна та фізична);
- 3) цілісність даних;
- 4) можливість взаємодії користувачів;
- 5) можливість реалізації пошуку за декількома ключами;
- 6) здатність до розширення [2].

Бази даних передбачають здійснення поповнення, зміни й видалення даних, що є найбільш складними операціями для організації взаємодії підсистем програмного забезпечення.

Існують різні класи баз даних, кожен з яких має свої переваги та обмеження залежно від характеру і вимог до обробки інформації. Реляційні бази даних дають змогу працювати з великими масивами структурованих даних, забезпечуючи їх організоване оброблення, оперативний доступ та можливість підготовки звітних матеріалів для підтримки управлінських рішень. Водночас зростання обсягів неструктурованої інформації призводить до активного використання нереляційних баз даних (NoSQL). Вони гарантують гнучкість проведення процедур зі зберігання та обробки даних, що особливо корисно для підприємств, які працюють із чималими потоками різнопланової інформації, наприклад у сфері електронної комерції, аналітики користувацької поведінки або управління масштабними веб-проектами.

Особливу роль у складі інформаційних систем відіграють системи управління базами даних (далі СУБД), що дають змогу працювати з великими обсягами інформації, які постійно оновлюються і потребують особливих методів опрацювання. Ці технології спрямовані на оптимізацію функціонування підприємства, підвищення ефективності і зниження можливих витрат.

Головне призначення СУБД – надання фізичним користувачам баз даних дієвих технічних засобів з метою забезпечення можливості маніпулювання даними відповідно до певних абстрактних термінів користування, що не чинять вплив на способи їх зберігання безпосередньо в самій обчислювальній системі. Згадані СУБД пропонують відсутність конфліктів, цілісність відомостей, таємність користування та мінімальний ступінь надмірності у цього типу базах даних. Результативність експлуатації СУБД залежить від швидкодоступності інформації, раціональності застосування пам'яті наявного обчислювального комплексу, простоти користування та рівня структурованості програм, орієнтованих на забезпечення роботи із даними [2].

Загалом СУБД – важливий елемент для роботи з базами даних, який сприяє організації, зберіганню та доступу до інформації. Ця система пропонує відповідний інтерфейс для взаємодії з даними, даючи змогу виконувати різні операції, як от додавання, оновлення, видалення та запит актуальних відомостей. Неодмінною функціональною ознакою СУБД є підтримка цілісності наявних у ній даних, що виступає своєрідною гарантією актуальності, точності, послідовності вміщеної інформації. Також СУБД допомагає дотримуватися безпеки розміщених даних, оскільки може встановлювати параметри обмеження доступу та налаштування надійного захисту від спроб несанкціонованого втручання.

Правильний вибір класу баз даних здатен суттєво покращити ефективність роботи підприємства (особливо в умовах великих даних, що швидко змінюються) та сприяти інтеграції з різними бізнес-процесами. Вибір між реляційними і нереляційними базами даних залежить від специфіки обробки інформації, а ефективність їх використання певною мірою зумовлюється можливостями СУБД, яка забезпечує зручність, швидкість доступу та цілісність даних у процесі роботи з великими масивами інформації.

Отже, з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій їх інтеграція в управління підприємствами сприяє підвищенню конкурентоспроможності, покращенню прийняття рішень та оптимізації бізнес-процесів. Інформаційні системи відкривають нові можливості для ефективного управління та стратегічного розвитку організацій. Базы даних та СУБД є складовими компонентами інформаційних систем, які відіграють ключову роль в управлінні діяльністю сучасних підприємств, що є критично важливим для успішного функціонування в конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Автономова Н. Інформаційні технології в практиці інформаційно-аналітичної діяльності наукових бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2011. Вип. 30. С. 161–175.
2. Грицунов О. В. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. Нац. акад. міськ. госп-ва. Харків, 2010. 222 с.
3. Сорока Р. С., Сорока М. П. Суть інформаційно-аналітичної діяльності та її роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22. С. 317–322.
4. Федотова О. О., Кудлай В. О. Місце інформаційних технологій у процесі забезпечення ефективного управління організаціями. *Moderní aspekty vědy: LI. Dílmezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut s. r. o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s. r. o.* 2024. Str. 323–340.

УДК 004.738.5:339]:[33.012.8-045.45:658.310.2](043.2)

Тищенко Олександр Миколайович

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В УПРАВЛІНСЬКІ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Висвітлюються питання використання сучасних тенденцій розвитку електронної комерції, визначення ключових підходів до її інтеграції в управлінські інформаційні системи підприємств та оцінка впливу такої інтеграції на ефективність бізнес-процесів.

Ключові слова: інформаційні системи, електронна комерція, тенденції розвитку, бізнес-процеси.

Електронна комерція (e-commerce) є одним із ключових напрямів розвитку сучасного бізнесу, що активно трансформує традиційні моделі ведення підприєм-

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

ницької діяльності. Зростання обсягів онлайн-продажів, широке впровадження мобільних технологій, використання штучного інтелекту та аналітики великих даних (Big Data) роблять e-commerce невід'ємним складником бізнес-процесів підприємств.

Управління діяльністю підприємства в умовах цифрової економіки потребує ефективної інтеграції e-commerce з інформаційними системами, як-от ERP (Enterprise Resource Planning) – для управління ресурсами, CRM (Customer Relationship Management) – для побудови відносин із клієнтами, та BI (Business Intelligence) – для глибокого аналізу даних. Така інтеграція забезпечує автоматизацію ключових процесів, оптимізацію логістики, покращення клієнтського досвіду та підвищення ефективності управлінських рішень.

Сфера електронної комерції характеризується динамічними тенденціями, що зумовлені такими ключовими факторами:

- Зростання частки онлайн-продажів: все більше компаній відмовляються від традиційних офлайн-магазинів на користь онлайн-торгівлі.
- Мобільна комерція (m-commerce): активне використання мобільних додатків та адаптивних вебсайтів для покупок через смартфони.
- Штучний інтелект та автоматизація: персоналізовані рекомендації, чат-боти, автоматизовані служби підтримки клієнтів.
- Розвиток маркетплейсів (Amazon, eBay, Rozetka, Prom.ua), які об'єднують продавців та споживачів на єдиній платформі.
- Омніканальна модель продажів: інтеграція онлайн- і офлайн-каналів для створення єдиного клієнтського досвіду.

Ефективне управління електронною комерцією можливе лише у разі взаємодії з корпоративними інформаційними системами, як-от ERP-системи (SAP, Microsoft Dynamics). Основні завдання, що вирішуються в процесі їх інтеграції – це:

- автоматизація управління запасами, логістикою, фінансами та виробництвом;
- забезпечення точного контролю товарних залишків та постачань;
- спрощення обліку фінансових операцій та податкової звітності.

CRM-системи (Salesforce, Bitrix24, HubSpot):

- оптимізація комунікації з клієнтами, зі збереженням історії взаємодій;
- персоналізація маркетингових кампаній;
- покращення якості обслуговування клієнтів шляхом автоматизації звернень.

Основними завданнями впровадження BI-систем (Tableau, Power BI, QlikView) є:

- аналіз поведінки клієнтів, прогнозують попит;
- оптимізація стратегії ціноутворення та маркетингових акцій;
- виявлення трендів та закономірностей у продажах.

Інтеграція e-commerce із цими системами дає змогу автоматизувати обробку замовлень, скоротити витрати та підвищити ефективність управління підприємством. Перевагами інтеграції e-commerce у бізнес-процеси є:

- Оптимізація процесів продажу: автоматичне оновлення статусу замовлення, миттєва обробка платежів, швидка доставка.

- Зниження витрат: мінімізація витрат на адміністрування бізнесу завдяки автоматизації.

- Підвищення швидкості обробки замовлень: зменшення часу на підтвердження, оплату та доставку товарів.

- Формування стратегії на основі аналітики: використання великих даних для прогнозування попиту, сегментації клієнтів, оптимізації реклами.

- Покращення взаємодії з клієнтами: персоналізовані пропозиції, автоматичні розсилки, швидка підтримка через чат-боти.

Попри значні переваги, інтеграція електронної комерції в управлінські системи підприємств має низку викликів:

- Забезпечення кібербезпеки: захист даних клієнтів та фінансових транзакцій від атак хакерів.

- Оптимізація логістики: управління складськими залишками та ефективна організація доставки.

- Сумісність різних систем: необхідність адаптації та інтеграції різних платформ (e-commerce, ERP, CRM, BI).

- Розвиток блокчейн-технологій: використання смарт-контрактів для забезпечення прозорості угод.

- Автоматизація за допомогою ШІ: застосування машинного навчання для персоналізації маркетингових стратегій.

Розвиток електронної комерції та її інтеграція в управлінські інформаційні системи підприємств є необхідною умовою ефективного ведення бізнесу в цифрову епоху. Поєднання e-commerce з ERP, CRM та BI дає змогу автоматизувати бізнес-процеси, підвищити швидкість обробки замовлень, покращити обслуговування клієнтів і знизити операційні витрати.

Завдяки сучасним технологіям підприємства отримують можливість аналізувати величезні масиви даних, будувати прогнозні моделі та приймати стратегічні рішення на основі фактичних показників. Подальший розвиток електронної комерції буде пов'язаний зі впровадженням штучного інтелекту, блокчейн-рішень та удосконаленням технологій кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології та цифрова економіка: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України; Державний університет інфраструктури та технологій. Київ: Видавничий центр ДУІТ, 2024. 287 с.

2. Salesforce. Офіційний сайт Salesforce CRM. URL: <https://www.salesforce.com/> (дата звернення: 02.04.2025).

3. Laudon K. C., Traver C. G. E-Commerce 2021: Business, Technology, and Society. Pearson: 2021. 91 p.

4. SAP. Офіційний сайт SAP ERP. URL: <https://www.sap.com> (дата звернення: 02.04.2025).

УДК 004.422.5.

Трохимчук Ольга Миколаївна
(*наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.*)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

BIG DATA ТА АНАЛІТИКА ДАНИХ В УХВАЛЕННІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анотація. Розглядається роль технологій Big Data та аналітики даних у процесі ухвалення управлінських рішень на підприємствах. Проаналізовано основні джерела великих даних, методи їх обробки та застосування в різних сферах економіки. Визначено ключові переваги використання аналітики даних, зокрема покращення точності прогнозів, оптимізацію бізнес-процесів і персоналізацію рішень. Окремо розглянуто виклики, пов'язані зі впровадженням Big Data, як-от захист персональних даних, необхідність значних фінансових вкладень та кадрові питання. Доведено, що ефективне використання аналітики великих даних є важливим інструментом конкурентоспроможності підприємств у цифровій економіці.

Ключові слова: Big Data, аналітика даних, управлінські рішення, цифрова трансформація, машинне навчання, прогнозування, ефективність управління.

Сучасний світ генерує величезні обсяги даних, які можуть бути використані для ухвалення ефективних управлінських рішень. Big Data (великі дані) – це масиви структурованої, напівструктурованої та неструктурованої інформації, які потребують спеціальних методів обробки та аналізу. Використання аналітики великих даних дає змогу підприємствам приймати обґрунтовані рішення на основі реальних фактів, що підвищує їх ефективність і конкурентоспроможність [1].

Останні десятиліття показали, що компанії, які активно впроваджують аналіз великих даних, отримують значні конкурентні переваги. Завдяки використанню передових технологій, як-от машинне навчання, штучний інтелект і прогнозна аналітика, організації можуть швидше адаптуватися до змін ринку, виявляти нові можливості та знижувати ризики.

Проте робота з великими даними має певні виклики. Це, зокрема, проблеми конфіденційності, необхідність значних інвестицій у технологічну інфраструктуру та брак кваліфікованих спеціалістів. Незважаючи на це, тенденція до цифрової трансформації робить Big Data одним із ключових інструментів сучасного бізнесу та державного управління [2].

Великі дані формуються з різних джерел, які можуть бути як внутрішніми для компанії, так і зовнішніми. Основними джерелами великих даних є:

- Операційні системи підприємств (ERP, CRM), які реєструють транзакції, взаємодії з клієнтами, закупівлі та продажі. Дані з ERP допомагають аналізувати фінансові потоки, а CRM – відстежувати поведінку клієнтів.

- Соціальні мережі (Facebook, Instagram, X), які є потужним джерелом інформації про вподобання та поведінку користувачів, що активно використовується в маркетингу.

- Інтернет речей (IoT) – це дані, отримані від сенсорів та пристроїв, що дають змогу контролювати виробничі процеси, моніторити стан обладнання, прогнозувати потреби в технічному обслуговуванні.

- Фінансові транзакції (банки, біржі), що є джерелом для проведення аналізу банківських операцій і допомагають визначати кредитоспроможність клієнтів, виявляти шахрайські схеми.

- Вебаналітика (пошукові запити, історія переглядів) – аналіз вебактивності дає змогу компаніям персоналізувати рекламні кампанії та підвищувати ефективність онлайн-продажів.

- Медичні та біометричні дані – аналізуються для моніторингу здоров'я пацієнтів, прогнозування захворювань та оптимізації медичних послуг [3].

Формування структури даних передбачає можливість їх використання за типовим алгоритмом обробки. За структурованістю виділяють такі види даних:

- структуровані (дані, які організовані у таблиці та бази даних, що полегшують їх обробку);

- напівструктуровані (які містять мітки та категорії (XML, JSON), що дають змогу здійснювати гнучкий аналіз);

- неструктуровані (які містять велику кількість хаотичної інформації (тексти, відео, аудіо), що обробляється за допомогою штучного інтелекту) [4].

Робота з великими даними потребує застосування сучасних алгоритмів та технологій. Основними методами аналізу великих даних є:

- Машинне навчання, що включає нейронні мережі та алгоритми кластеризації, які дають змогу прогнозувати тенденції та знаходити закономірності в складних даних.

- Статистичний аналіз, що використовується для оцінки зв'язків між змінними, зокрема кореляційний та регресійний аналіз.

- Data Mining – техніка глибокого аналізу даних, що допомагає знаходити приховані патерни та взаємозв'язки між показниками.

- Обробка природної мови (NLP) – технологія аналізу текстових даних, що використовується в чат-ботах, голосових помічниках, автоматичному перекладі.

- Візуалізація даних – включає використання інструментів Power BI, Tableau для створення графіків та інтерактивних панелей [5].

Big Data відіграє ключову роль у сучасному бізнесі, допомагаючи підприємствам аналізувати великі обсяги даних та ухвалювати більш точні, швидкі та ефективні управлінські рішення. Це особливо актуально у сферах фінансів, рітейлу, охорони здоров'я та промисловості.

Фінансова галузь є однією з найбільш залежних від аналітики великих даних. Системи Big Data використовуються для: аналізу кредитоспроможності клієнтів, виявлення шахрайських операцій та ризиків, оптимізації управління активами, аналізу ринкових тенденцій у реальному часі, допомагає трейдерам приймати зважені інвестиційні рішення.

У сфері роздрібно́ї торгівлі та маркетингу Big Data застосовується для підвищення рівня обслуговування клієнтів та збільшення прибутків компаній. Основні напрями використання включають: персоналізацію реклами та рекомендацій, оптимізацію ланцюгів постачання та складування, аналіз соціальних мереж та поведінки споживачів.

Big Data відіграє важливу роль у медичній сфері, допомагаючи покращити якість лікування, прогнозувати розвиток захворювань та оптимізувати роботу медичних установ. Зокрема, великі дані призначені для аналізу медичних записів та історії хвороб, прогнозування епідемій, персоніфікації медичних послуг.

У виробничій сфері аналітика великих даних допомагає підвищити ефективність виробничих процесів, зменшити витрати та покращити якість продукції через оптимізацію виробничих процесів, контроль якості продукції та прогнозування відмов обладнання.

Попри значні переваги, існує низка викликів та проблем, пов'язаних зі впровадженням Big Data у бізнес-процеси. Основними серед них є: конфіденційність і безпека даних, високі витрати на впровадження, брак кваліфікованих спеціалістів, необхідність модернізації IT-інфраструктури. Багато компаній працюють із застарілими системами, які не пристосовані для обробки великих даних, і потребують модернізації [6].

Big Data є важливим інструментом для сучасного управління підприємствами і дає змогу підвищити ефективність ухвалення рішень. Проте для успішного впровадження необхідно подолати виклики, пов'язані із захистом конфіденційної інформації та залученням кваліфікованих спеціалістів. Саме тому компаніям варто розглядати Big Data не лише як інструмент аналізу, а як стратегічний актив, що сприяє довгостроковому розвитку та конкурентоспроможності на ринку [7].

Список використаних джерел

1. Mayer-Schönberger V., Cukier K. Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live, Work, and Think. *Houghton Mifflin Harcourt*. 2013.
2. Provost F., Fawcett T. Data Science for Business: What You Need to Know about Data Mining and Data-Analytic Thinking. *O'Reilly Media*. 2013.
3. McKinsey Global Institute. Big Data: The Next Frontier for Innovation, Competition, and Productivity. 2011. URL: <https://www.mckinsey.com/>
4. Davenport T. H., & Harris J. G. Competing on Analytics: The New Science of Winning. *Harvard Business Review Press*. 2007.
5. How 'big data' can make big impact: Findings from a systematic review and a longitudinal case study / S. F. Wamba, S. Akter, A. Edwards, G. Chopin, D. Gnanzou. *International Journal of Production Economics*. 2015. № 165. P. 234–246.
6. Тищенко В. П. Інформаційні технології в управлінні підприємством: сучасні підходи та перспективи. *Економічний вісник університету*. 2021. № 49. С. 58–63.
7. Шевченко А. М. Аналітика великих даних в управлінні підприємствами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка*, 2020. Вип. 34. С. 103.

Шаламай Владислав Сергійович
(*наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.*)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМ НА КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Анотація. У тезах розглядається роль інтернет-платформ у трансформації процесів обміну інформацією в організаціях. Аналізуються як позитивні аспекти використання цифрових технологій, так і ризики, пов'язані з їх впровадженням.

Ключові слова: інтернет-платформи, цифрові технології, комунікації.

Швидкі темпи цифрових трансформацій суттєво змінили підходи до побудови систем комунікаційних зв'язків в організаціях. Інтернет-платформи стали ключовими інструментами для ефективного обміну інформацією, персоналізованої взаємодії зі споживачами, організації внутрішніх процесів, підвищення продуктивності праці та вдосконалення системи прийняття управлінських рішень.

Інтернет-платформи для комунікації різноманітні, включають у себе рішення для відеоконференцій, онлайн-навчання, інтерактивної роботи. Вони надають можливості для проведення зустрічей, вебінарів, спільної роботи над проєктами та організації виробничого процесу.

Сучасні організації орієнтуються на персоналізацію сервісу, розширене використання соціальних медіа, дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності, широке впровадження технологічних інновацій та належний захист даних. Інтернет-платформи завдяки своїй гнучкості та функціональності дають змогу реалізувати ці завдання комплексно та системно. Важливим є не лише запровадження конкретних технологій, а й розробка чітких механізмів управління інформаційними потоками, які відповідають функціональним потребам і стратегії підприємства.

Якісно налагоджені комунікаційні процеси є ефектоутворюючим елементом у структурі організації. Від того, наскільки швидко накопичується та передається інформація, залежить продуктивність надання послуг, впровадження інновацій та конкурентоспроможність на ринку, ефективність праці загалом. Координація дій на різних рівнях управління забезпечує чітку реалізацію стратегічних цілей, а також контроль за ресурсами – трудовими, фінансовими й матеріальними.

У разі нечіткої структури комунікацій або недосконалого механізму її функціонування з'являється ризик збоїв у процесах, як-то відставання у виконанні завдань або, навпаки, передчасні дії, що призводять до нераціонального використання ресурсів і виникнення конфліктних ситуацій. У цьому контексті важливо враховувати не лише технічні можливості цифрових систем, але й психосоціальні чинники, як-то здатність співробітників ефективно спілкуватися, уникати комунікативних бар'єрів, підтримувати корпоративну культуру.

Сучасна система комунікацій у багатьох організаціях уже побудована на цифрових технологіях із залученням штучного інтелекту (ШІ). Це дає змогу мінімізувати вербальні контакти, знизити інформаційний шум і створити новий рівень

керованості інформаційними потоками. Водночас перешкодами можуть бути: неорганізований комунікаційний процес, відсутність належних технічних засобів, нерозуміння між співробітниками, низький рівень цифрової грамотності.

Інтернет-платформи дають змогу автоматизувати ключові процеси обміну інформацією, документування, планування та контролю. Використання хмарних технологій забезпечує зберігання великих обсягів даних із можливістю оперативного доступу в режимі реального часу. Це особливо актуально для розподілених організацій, де інформація має надходити одночасно до кількох підрозділів або філій.

Також важливою є функція інтеграції CRM-систем у комунікаційні процеси. Такі системи дають змогу автоматично фіксувати історію взаємодії з клієнтами, адаптувати повідомлення, запускати маркетингові кампанії, аналізувати ефективність комунікацій.

Соціальні мережі стали ще одним інструментом комунікації, адже за допомогою спеціалізованих платформ організації не лише доносять інформацію до своєї аудиторії, але й отримують зворотний зв'язок у режимі реального часу.

Додатковим чинником ефективності цифрової комунікації є впровадження єдиного корпоративного стандарту передачі інформації. Це стосується не лише внутрішніх інструкцій, а й стилістики та логіки побудови повідомлень, правил доступу до даних, формулювання відповідей, визначення каналів зв'язку між структурними підрозділами. Така стандартизація сприяє прозорості процесів і зменшує кількість помилок у взаємодії.

Завдяки інтернет-платформам забезпечується комунікація з контролюючими органами, подача електронної звітності, обмін документами з партнерами та постачальниками. До того ж системи обліку можуть бути налаштовані на визначення операційного ефекту кожної дії, даючи змогу обчислювати собівартість на етапі створення продукту чи послуги.

Формування замовлень на основі поточних залишків ресурсів, онлайн-корегування графіків постачання, синхронізація внутрішньої логістики – все це реалізується через цифрові комунікаційні платформи. Це не тільки економить ресурси, а й сприяє запобіганню надлишковим витратам та зменшенню відходів.

Отже, інтернет-платформи є потужним інструментом цифрової трансформації комунікаційних процесів в організаціях. Вони дають змогу організувати обмін інформацією швидким, точним і контрольованим. Завдяки цифровим каналам забезпечується прозорість, стандартизація й ефективність внутрішньої та зовнішньої взаємодії. Успішне впровадження таких платформ вимагає врахування технічних, організаційних та людських чинників. Тільки комплексний підхід до організації цифрових комунікацій гарантує сталий розвиток підприємства в умовах динамічних ринкових змін.

Список використаних джерел

1. Фостолович В. А. Комунікаційні процеси в підприємств сфери гостинності за умов цифрових трансформацій. *Економіка та суспільство*. Вип. 61. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-61-58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3769>

2. Бірюченко С. Ю. Роль цифровізації комунікаційних процесів в управлінні діяльністю підприємства. Вебсайт інтернет-конференції. 23.01.2023. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-911/>

3. Вплив технологій на інтернет-продажі: огляд новітніх інструментів та рішень. *Web Promo*. 29.02.2024. URL: <https://webpromoexperts.net/ua/blog/vpliv-tehnologiy-na-internet-prodazhi-oglyad-novitnih-instrumentiv-ta-rishen/>

4. Гуленко Н. В., Яворська Т. М. Сучасні інструменти дієвої комунікації: block chain технології. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Вінниця, 26 листопада 2021 р.). Вінниця, 2021. С. 16–20.

УДК 004.738.5:336.71

Шаренко Руслана Анатоліївна

(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Овсієнко А. С.*)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ОПЕРАЦІЙНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВ

Анотація. У роботі досліджується багатогранний вплив процесів цифровізації на операційну ефективність сучасних банківських установ. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та зростаючих вимог клієнтів цифрова трансформація стає ключовим фактором конкурентоздатності банківського сектору. У роботі детально розглядаються основні напрями цифровізації банківської діяльності, включно з автоматизацією рутинних операційних процесів за допомогою роботизованих систем (RPA), а також використанням технологій штучного інтелекту й машинного навчання для аналізу даних, персоналізації послуг та управління ризиками.

Ключові слова: цифровізація, цифровізація банківської системи, ефективність, банк, інноваційні технології.

Цифровізація кардинально змінює банківський сектор, підвищуючи його ефективність і конкурентоспроможність. Впровадження цифрових технологій дає змогу банкам оптимізувати операційні процеси, знизити витрати й покращити обслуговування клієнтів. Це особливо важливо для українських банків у контексті євроінтеграції та модернізації економіки. Дослідження впливу цифровізації на операційну ефективність банків є важливим для визначення ключових аспектів ефективності та розробки рекомендацій для підвищення конкурентоздатності українських банків.

Одним із найважливіших аспектів впливу цифровізації є автоматизація рутинних процесів. Завдяки впровадженню систем автоматизації, штучного інтелекту та робототехніки банки можуть значно скоротити час на виконання стандартних операцій, як-от обробка платежів, верифікація даних клієнтів та підготовка звітності. Це не тільки зменшує кількість помилок, пов'язаних із людським фактором, але й дає змогу співробітникам зосередитися на більш складних та стратегічно важливих завданнях, що підвищує продуктивність праці та загальну ефективність роботи банку.

Цифровізація також сприяє оптимізації витрат. Перехід на електронний документообіг, використання хмарних технологій та розвиток онлайн-банкінгу

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

дають змогу банкам значно скоротити витрати на паперові носії, оренду фізичних відділень та утримання великого штату співробітників, зайнятих рутинною роботою. Цифрові канали обслуговування клієнтів є значно дешевшими в обслуговуванні, порівняно з традиційними відділеннями, що дає змогу банкам пропонувати конкурентоспроможні ціни на свої послуги. До того ж хмарні рішення забезпечують гнучкість, масштабованість та економічну ефективність ІТ-інфраструктури банків.

Штучний інтелект (ШІ) – це широка галузь комп'ютерних наук, що займається створенням інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Машинне навчання (ML) є підмножиною ШІ, яка дає змогу комп'ютерним системам навчатися на даних без явного програмування. Варто наголосити на тому, що ШІ та ML відкривають низку значних переваг, адже завдяки таким інноваціям банки можуть аналізувати історії транзакцій, поведінки на сайті та інших даних для надання клієнтам персоналізованих пропозицій щодо продуктів та послуг (кредити, депозити, інвестиції), створювати чат-ботів, які можуть відповідати на запитання клієнтів, надавати інформацію про рахунки та здійснювати прості транзакції. Це дасть змогу розвантажити операторів кол-центрів та забезпечити цілодобову підтримку [3].

До того ж ШІ та ML-алгоритми можуть виявляти незвичайні транзакції або поведінку, які можуть свідчити про шахрайство, набагато швидше та ефективніше, ніж традиційні методи, можна аналізувати велику кількість факторів для більш точної оцінки кредитоспроможності позичальників, а також прогнозувати потреби в готівці в банкоматах або завантаженості відділень для оптимізації розподілу ресурсів.

Вищевказані твердження наголошують на ще один аспект впливу цифровізації – технології Big Data та аналітики, які відіграють ключову роль у цифровій трансформації банківського сектору. Big Data належить до надзвичайно великих та складних наборів даних, які не можуть бути ефективно оброблені традиційними методами. Аналітика Big Data включає використання різних інструментів та методів для вилучення цінної інформації, виявлення закономірностей та отримання інсайтів з цих даних. У банківській сфері впровадження цих технологій відкриває нові можливості для покращення операційної ефективності, підвищення якості обслуговування клієнтів, управління ризиками та збільшення прибутковості [2].

Покращення якості обслуговування клієнтів та розширення спектра доступних послуг є ще одним ключовим аспектом впливу цифровізації. Онлайн-банкінг, мобільні додатки та чат-боти забезпечують клієнтам цілодобовий доступ до банківських послуг із будь-якої точки світу. Це значно підвищує зручність і швидкість отримання необхідної інформації та проведення транзакцій. Персоналізовані пропозиції, розроблені на основі аналізу даних клієнтів, дають змогу банкам задовольняти індивідуальні потреби кожного клієнта, підвищуючи їх лояльність і задоволеність.

Однак разом з очевидними перевагами, цифровізація також несе певні виклики та ризик, адже впровадження та підтримка сучасних цифрових технологій

вимагає від банків значних фінансових вкладень. Зокрема, витрати на розробку та впровадження програмного забезпечення, обладнання, навчання персоналу та підтримку технічної інфраструктури. Зі збільшенням обсягів цифрових транзакцій та зберігання даних зростає ризик кібератак, а тому банки повинні забезпечити надійний захист даних клієнтів від несанкціонованого доступу, кіберзлочинів та інших загроз. Це також вимагає постійного вдосконалення систем безпеки та впровадження сучасних технологій захисту [1].

На нашу думку, не менш проблематичним є питання адаптації, адже використання штучного інтелекту, блокчейну, хмарних технологій та інших інновацій вимагає від банків і персоналу постійної адаптації та впровадження нових рішень. Необхідно переосмислювати підходи до обслуговування клієнтів, розробляти нові продукти та послуги, а також адаптуватися до змін у конкурентному середовищі, розробляти нові правила та стандарти для забезпечення безпеки і стабільності фінансової системи. До того ж не всі клієнти мають однаковий рівень цифрової грамотності, що може призвести до нерівномірного доступу до банківських послуг, а тому банки повинні враховувати цей фактор та забезпечувати доступність послуг для всіх категорій клієнтів.

Підсумовуючи, цифровізація є потужним каталізатором підвищення операційної ефективності банків. Автоматизація процесів, оптимізація витрат, використання ІІ та ML, покращення якості обслуговування клієнтів та розширення спектра послуг є ключовими перевагами, які отримують фінансові установи, що активно впроваджують цифрові технології.

Цифровізація банківської сфери є невідворотним процесом, який відкриває широкі можливості для підвищення ефективності, зручності та доступності фінансових послуг. Однак разом з очевидними перевагами вона також несе певні виклики та ризики, що потребують уважного розгляду та ефективного управління. Основними викликами цифрової трансформації для банків є значні інвестиції в інфраструктуру, кібербезпека та захист даних, адаптація до нових технологій, зміни в бізнес-моделях, регуляторні ризики та ризик цифрового розриву. Враховуючи ці фактори, банки зможуть ефективно використовувати можливості цифрової трансформації та мінімізувати пов'язані з нею ризики.

Отже, незважаючи на певні виклики, майбутнє банківської сфери нерозривно пов'язане з цифровізацією, і ті банки, які зможуть ефективно використовувати її потенціал, матимуть значні конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Данік Н., Торлопов А. Вплив цифрової трансформації на банківський сектор України. *Міжнародний науковий журнал менеджменту, економіки та фінансів*. 2024. № 3. С. 95–103.
2. Ключка О., Глінський Д. Вплив цифровізації на ефективність банківської діяльності. *Actual problems of economics*. 2024. Vol. 1, № 273. Р. 128–134. URL: 10.32752/1993-6788-2024-1-273-128-134 (дата звернення: 03.04.2025).
3. Реверчук С., Творидло О. Цифровізація банківського бізнесу: виклики та можливості для державного регулювання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-55-45 (дата звернення: 03.04.2025).

УДК 005.92:004.63]:334.722

Шимко Олег Анатолійович
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.*)
**Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» м. Полтава**

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОЇ КОМПАНІЇ

Анотація. У дослідженні представлено вплив сучасного електронного документообігу на створення, обробку, зберігання та обміну документами через цифрові інструменти в діяльності приватної компанії, що спричинює зменшення витрат, підвищення безпеки та впливає на швидкість роботи.

Ключові слова: електронний документообіг, автоматизація, оптимізація процесів, єдина база даних, ефективний пошук, архівування, кваліфікований електронний підпис.

Відомо, що електронний документообіг (обіг електронних документів) (ЕДО) – це «сукупність процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів» [1].

Порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно із законодавством. Це тлумачення визначено у статті 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. № 851-IV [1].

Сучасний електронний документообіг відрізняється низкою ключових особливостей. По-перше, документи реєструються лише один раз, що допомагає уникнути непотрібної повторної обробки. Завдяки можливості паралельного виконання різних операцій скорочується час на їх рух та зростає швидкість вирішення завдань. Документи здійснюють безперервний рух між етапами без зайвих зупинок. Уся інформація зберігається в єдиній централізованій базі, що не лише запобігає дублюванню, але й забезпечує цілісність даних. До того ж система організована так, що пошук потрібних файлів стає простим та ефективним – навіть за складними критеріями або метаданими. Ці механізми роблять електронний документообіг інструментом, «який оптимізує робочі процеси та зберігає ресурси компанії» [2].

Відправлення та передавання електронних документів здійснюються автором або посередником в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем або шляхом відправлення електронних носіїв, на яких записано цей документ.

Якщо автор і адресат у письмовій формі попередньо не домовилися про інше, датою і часом відправлення електронного документа вважаються дата і час, коли відправлення електронного документа не може бути скасовано особою, яка його відправила. У разі відправлення електронного документа шляхом переси-

лання його на електронному носії, на якому записано цей документ, датою і часом відправлення вважаються дата і час здавання його для пересилання.

Вимоги підтвердження факту одержання документа, встановлені законодавством у випадках відправлення документів рекомендованим листом або передавання їх під розписку, не поширюються на електронні документи. У таких випадках підтвердження факту одержання електронних документів здійснюється згідно з вимогами цього Закону.

Перевірка цілісності електронного документа проводиться «шляхом перевірки кваліфікаційного електронного підпису» [2].

За сферами застосування виділяють внутрішній електронний документообіг (він охоплює процеси всередині компанії) та зовнішній (забезпечує обмін електронними документами між контрагентами, між компанією та державними установами тощо).

У межах внутрішнього електронного документообігу можна виділити:

- 1) управлінський ЕДО (включає в себе електронні накази, інструкції тощо);
- 2) кадровий документообіг (кадрові накази, трудові договори та ін.);
- 3) бухгалтерський (акти, накладні тощо);
- 4) складський (квитанції, свідоцтва) та ін.

Якщо в компанії є специфічні бізнес-процеси, можуть виникати й інші види електронного обміну документами. Напрями і масштаб використання ЕДО залежать від цілей кожної конкретної компанії.

Необхідно окреслити переваги електронного документообігу:

1. *Економія ресурсів.* Використання систем електронного документообігу дає змогу скоротити витрати на друк і надсилання документів, зменшити кількість паперів в офісі.

2. *Ефективне управління документообігом на підприємстві.* Системи ЕДО дають змогу контролювати рух документів, відстежувати затримки в погодженні та підписанні і вчасно їх усувати.

3. *Швидкість підписання документів.* Усі відповідальні співробітники працюють у єдиному середовищі. В сервісах ЕДО їм приходять сповіщення про надходження нових документів на підписання. Завдяки цьому загальний час на опрацювання документа значно скорочується.

4. *Безпека зберігання.* Сервіси ЕДО забезпечують високий рівень захисту документів [4].

Електронний документообіг у компаніях зазвичай реалізується через спеціальну систему – для корпоративного документообігу, наприклад, Megapolis.DocNet, або ж для зовнішнього документообігу, як Deals чи «Вчасно». Іноді невеликі компанії обмінюються електронними документами через звичайну електронну пошту чи навіть месенджери, але такий спосіб незахищений та ненадійний.

Системи електронного документообігу ж дають змогу бути впевненими в захисті документів, відслідковувати всі дії, які з ними відбувались (бачити, хто, коли і що саме робив з документом), підписувати документи за допомогою КЕП, УЕП чи хмарних підписів, а також забезпечують повноцінну організацію роботи з документами.

Електронний документообіг зручніший за паперовий, адже не потрібно друкувати документи та відправляти їх чи носити по кабінетах на підпис. Тому варто окреслити ще й такі переваги ЕДО:

1. Документи відправляються миттєво, навіть якщо контрагент знаходиться в іншій країні. Керівник може зайти в робочий кабінет навіть у відпустці та за кілька хвилин підписати всі потрібні документи навіть без ноутбука.

2. Можна відправити документи кільком адресатам одночасно. Узгоджувати документи можна послідовно чи паралельно, можна легко зробити маршрути погодження, які потрібні користувачу.

3. Доступні шаблони документів, якими зручно користуватись.

4. Економія коштів на друці та пересилці документів.

5. Кращий рівень конфіденційності, адже доступ до документів у системі контролюється адміністратором.

6. Для зберігання електронних документів не потрібен фізичний архів, що дуже зручно для великих компаній, яким необхідні великі приміщення.

До недоліків електронного документообігу можна віднести небезпеку проникнення вірусів у документи, високу вартість систем ЕДО. Але якщо поррахувати вигоди від автоматизації роботи з документами та економію часу співробітників, то виходить, що впровадження е-документообігу, навпаки, значно економить кошти компанії [3].

Для того, щоб впровадити ЕДО, потрібно зробити кілька обов'язкових дій:

1. Розробити інструкцію про електронні документи та електронне діловодство на підприємстві.

2. Отримати кваліфікований електронний підпис (КЕП) для директора та головного бухгалтера, а також КЕП або УЕП (удосконалений електронний підпис) для інших співробітників, які працюють з документами.

3. Повідомити контрагентів та партнерів, що компанія переходить на ЕДО, зафіксувати їхню згоду щодо е-документів та використання КЕП у договорах.

4. Видати наказ про перехід підприємства на електронний документообіг з певної дати.

До того ж важливий етап – вибір системи ЕДО та навчання співробітників. Насамперед необхідно визначити потреби компанії, пріоритети та важливі функції. Прописати критерії вибору, кількість людей, які працюватимуть у системі, кількість документів, із якими працюватимуть одночасно. Це допоможе обрати систему за технічними характеристиками [3].

Отже, застосування електронного документообігу значно оптимізує усі ділові процеси й підвищить рівень ефективності в роботі.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг. *Офіційний вебпортал парламенту України*. Редакція від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 07.04.2025).

2. Запровадження системи електронного документообігу в Україні. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7546 (дата звернення: 07.04.2025).

3. Електронний документообіг: системи, види, особливості впровадження та як він працює в Україні. *InBase*. 13 травня 2024 р. URL: <https://inbase.com.ua/elektronnyj-dokumentooibig>

systemy-vydy-osoblyvosti-vprovadzhennya-ta-yak-vin-praczyuye-v-ukrayini/#article-section-6 (дата звернення: 07.04.2025).

4. Що таке електронний документообіг? VCHASNO. 16.08.2023. URL: <https://vchasno.ua/shcho-take-elektronnyi-dokumentobig/> (дата звернення: 07.04.2025).

УДК 004.9

Черніхевич Ольга Вікторівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Потапова Н. А.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розглянуто розвиток та впровадження технологій штучного інтелекту в бізнес-процеси підприємств. Проаналізовано історичні етапи розвитку ШІ, його значення в управлінні, перспективи інтеграції та виклики цифрової трансформації.

Ключові слова: штучний інтелект, інформатизація, бізнес, цифрова трансформація, управління.

Штучний інтелект – наука і технологія, яка здатна відтворювати процеси мислення людського мозку і спрямовувати їх на створення та обробку різних комп'ютерних програм, а також інтелектуальних машин, здатних повністю замінити і спростити людську роботу [1]. Етапи розвитку штучного інтелекту в країнах світу представлені в табл. 1.

Таблиця 1 – Етапи розвитку штучного інтелекту

Період розвитку	Характеристика
Нейрон та нейронні мережі (1950)	Пов'язаний з появою перших машин послідовних дій для розв'язування задач суто розрахункового характеру
Евристичний пошук (1960)	В «інтелект» машини додалися механізми пошуку та сортування, найпростіші операції з узагальнення інформації
Представлення знань (1970)	Вченими була усвідомлена важливість знання для синтезу цікавих алгоритмів розв'язування задач
Автоматизовані та обробляючі мережі	Ускладнення систем зв'язку і задач, що розв'язуються. Це потребувало якісно нового рівня «інтелектуальності» програмних систем
Робототехніка (2000)	Область застосування роботів достатньо широка і простягається від автономних газонокосарок і пилососів до сучасних зразків військової та космічної техніки
Сингулярність (2008 – теперішній час)	Створення штучного інтелекту і машин, що самовідтворюються, інтеграція людини з обчислювальними машинами, або стрімке збільшення можливості людського мозку завдяки біотехнологіям

Джерело: [1]

Сучасна ринкова економіка переживає значний вплив інтеграції штучного інтелекту в усі сфери бізнесу та життя загалом. Це виявляється в різноманітних аспектах, як-от використання чат-ботів у послугах обслуговування клієнтів, автоматизованих системах управління в транспорті, інтелектуальних системах «ро-

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

зумних будинків» та інших областях. Інтеграція технологій штучного інтелекту в діяльність підприємств допомагає забезпечити конкурентні переваги та піднятися на новий рівень конкурентоспроможності, тому для підприємств важливо швидко адаптувати їх для досягнення успіху [2].

Застосування технологій штучного інтелекту в усіх сферах бізнесу сприяє оптимізації багатьох процесів, допомагає знизити витрати за умови збереження високої якості та ефективності, створює умови для максимальної продуктивності незалежно від зовнішніх обставин. Водночас використання штучного інтелекту забезпечує покращення якості продуктів та послуг завдяки аналізу великих обсягів даних і персоналізації відповідно до вимог та інтересів клієнтів [3].

Нескінченні можливості технологій штучного інтелекту та інтегрованих ШІ-інструментів свідчать про нагальну необхідність дослідження перспектив їх використання для підприємств. Кожна інноваційна ідея та стартап повинні передбачати впровадження виробничих ШІ-інструментів, що забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності та ефективності бізнес-структур загалом. Сучасним трендом є не лише використання технологій з інтегрованими інструментами штучного інтелекту, але і його розробка, так званий AI Engineering [4].

Впроваджені технології ШІ та їх використання займає малу частку, порівняно з іншими. Так, відповідно до проведеного фахівцями McKinsey дослідження (11–21 квітня 2023 р.), було визначено, що третина організацій вже регулярно використовують технології ШІ (принаймні в одній із функцій управління). Навіть більше, 40 % респондентів зазначили, що збираються збільшувати інвестиції в ШІ найближчим часом [5].

Отже, штучний інтелект поступово стає рушієм розвитку сучасних підприємств, забезпечуючи конкурентоспроможність, ефективність і інноваційність. Його впровадження потребує гнучкості, адаптивності та стратегічного мислення в умовах стрімких технологічних змін.

Список використаних джерел

1. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України: монографія. Харків: ВД «Інжек», 2012. 492 с.
2. Ryzyky vprovadzhennia shtuchnoho intelektu v kompiuterni systemy [Risks of introducing artificial intelligence into computer systems] / K. M. Marchenko, O. V. Orishaka, A. K. Marchenko, A. M. Melnyk. Tsentralnoukrainskyi naukovyi visnyk. Seriia: Tekhnichni nauky. 2022. № 36, part 1, P. 119–124.
3. Tereshchenko O. O. Antykryzove upravlinnia finansamy pidpriemstv: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ekon. nauk: spets. 08.04.01 «Finansy, hroshovy obih i kredyt» [Anti-crisis management of enterprise finances: autoref. thesis for obtaining sciences. Doctor of Economics degree. Sciences: spec. 08.04.01 «Finansy, hroshovy obih i kredyt»]. Kyiv. 2005. 34 p.
4. Predicts 2022: No Time to Look Back – A Gartner Trend Insight Report. 2022. URL: <https://www.gartner.com/en/doc/762545-predicts-2022-no-time-to-look-back>
5. The state of AI in 2023: Generative AI's breakout year. McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-state-of-ai-in-2023-generative-ais-breakout-year#/>

СЕКЦІЯ 3
АРХІВНА СПРАВА В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ
ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ЗАПОРУКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОСТІ НА ПЕРІОД
ДО 2027 РОКУ

УДК 002.6:303.446.2

Задніпряна Аліна Миколаївна
(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дерев'янка Л. І.)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У дослідженні розкрито прикладні аспекти функціонування електронних архівних систем та окреслено перспективи цифровізації архівної сфери.

Ключові слова: цифрові технології, електронний архів, документні ресурси, інформатизація.

Сучасна інформаційна епоха супроводжується радикальними змінами у способах зберігання, оброблення та використання документної інформації, які зумовлюють потребу у впровадженні інноваційних підходів оптимізації архівної справи. Водночас трансформація традиційних методів роботи з документами стає відповіддю на виклики глобалізації, диджиталізації та нормативно-правових змін.

Управління документами й упровадження електронного архівування є невід'ємним складником цифрової трансформації, яку розглядають як стратегічний напрям розвитку для всіх галузей виробництва. В умовах інтенсивного впровадження цифрових технологій у виробничі процеси зростає потреба в модернізації архівної інфраструктури з метою забезпечення надійного, безпечного та юридично значущого зберігання документів [6, с. 59]. Вагомим досягненням цього напрямку є створення електронних архівів, які забезпечують зручний доступ до документів через глобальну мережу.

Електронний архів є системою структурованого зберігання електронних документів, яка забезпечує надійний захист, дотримання вимог конфіденційності, розмежування прав доступу, можливість відстеження історії використання документів, а також оперативний і зручний пошук необхідної інформації [3].

Системи електронного архівування використовують для індексування, класифікації та керування електронними документами й даними, забезпечуючи їх збереження та цілісність протягом усього життєвого циклу. Такі системи мають відповідати встановленим нормативно-правовим вимогам щодо забезпечення незмінності, автентичності та цілісності збережених даних, що уможливорює їх використання як юридично значущих копій оригінальних документів у процесах аудиту та правового регулювання [6, с. 62].

До основних функціональних вимог сучасних архівних систем управління електронними документами належать:

- розроблення та впровадження уніфікованої системи класифікації для формалізації картотек;
- проведення аналізу поточного стану з метою подальшого зацифрування документів;
- забезпечення архівування цифрових ресурсів;
- підтримання як локального, так і віддаленого доступу;
- функціональність безпечного й контрольованого обміну файлами; інтеграція засобів електронного підпису.

Упровадження системи електронного архіву реалізують трьома основними способами: створення архіву з урахуванням індивідуальних потреб установи; адаптація та модернізація на основі доступного програмного забезпечення; залучення зовнішніх фахівців для розроблення та інтеграції системи відповідно до встановлених вимог [4, с. 20].

Для побудови сучасного цифрового архіву загалом використовують як комерційні, так і відкриті програмні рішення. Найпоширенішим є **Archivematica** – відкрита система, яка підтримує міжнародні стандарти цифрової архівації і забезпечує довготривале зберігання електронних документів. Серед інших прикладів варто назвати **Alfresco** – корпоративну платформу для керування контентом і електронними документами з підтриманням функцій архівування, а також **M-Files**, яка інтегрує зберігання з інтелектуальним пошуком та керуванням доступом. Вибір програмного забезпечення залежить від обсягу архіву, потреб установи та вимог до безпеки й довготривалого зберігання.

Імплементація та використання електронного архіву на підприємстві забезпечує низку переваг, а саме: оперативність і зручність доступу до документів, можливість спільного використання даних, логічну цілісність інформації, економію ресурсів, високий рівень безпеки та гарантоване довгострокове зберігання. Електронні архіви стають важливим інструментом підвищення ефективності функціонування сучасних організацій в умовах активної інформатизації [1].

Цифровізація архівної сфери сприяє всебічній оптимізації архівних процесів, формуванню цілісного цифрового простору з широкими можливостями віддаленого онлайн-доступу до інформаційних ресурсів, підвищенню якості обслуговування користувачів ретроспективної інформації та стимулює архівні установи України й надалі розглядати зацифрування документів як пріоритетний напрям професійної діяльності. Виконуючи свою основну функцію – посередництво між укладачами та споживачами ретроспективної документної інформації – архіви в умовах віртуалізації комунікацій зміщують акценти на представлення та поширення цифрової ретроспективної інформації для «задоволення інформаційних потреб суспільства й держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини» [5, с. 298].

Нині цифрова трансформація архівних ресурсів є ефективним інструментом організації, збереження та пошуку документів, що сприяє підвищенню ефективності управління інформаційними процесами в установах [2, с. 192].

Отже, розвиток архівної галузі характеризується постійним пошуком оптимальної «рівноваги» між традиційними підходами до зберігання інформації та

необхідністю впровадження інновацій, що зумовлено потребою одночасного збереження стабільних елементів системи й поступового переходу до новітніх технологій, без яких подальший прогрес неможливий. В умовах сучасних глобальних трансформацій пріоритетного значення набуває збереження культурної спадщини та інформаційної різноманітності, що актуалізує роль цифровізації як ключового засобу збереження цінної документальної інформації для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Вірьовкіна Н. Електронний архів як засіб зберігання та пошуку документальної інформації. Харків: ХДАК. 2011. № 53. 55 с.
2. Грещук Д. І., Марковець О. В. Оптимізація доступу до архівної інформації: сучасні підходи та технології. *Вісник ХДАК*. 2024. Вип. 65. С. 183–196.
3. Електронний архів. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. Дата оновлення інформації: 19.03.2022. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_архів (дата звернення: 04.04.2025).
4. Кравець Р. Б., Бойко П. О., Марковець О. В. Електронний архів як засіб швидкого доступу до управлінської інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 14–21.
5. Марчук О. О. Цифровий маркетинг як інноваційний інструмент управління. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 296–299.
6. Охріменко Г., Федорук О. Автоматизація управління життєвим циклом електронних документів у сучасних архівних системах. *Архіви України*. 2023. Вип. 4. № 337. С. 58–70.

УДК 930.25:004.738.5:347.78

Заєць Катерина Юріївна

(*наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.*)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

ДОСТУП ДО АРХІВНИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ: ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто сучасні тенденції правового регулювання доступу до архівних аудіовізуальних документів. Проаналізовано розширення поняття «аудіовізуальний документ» у контексті цифрової трансформації суспільства. Висвітлено процес гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері доступу до аудіовізуальних матеріалів. Досліджено питання захисту авторських прав, інформаційної безпеки та забезпечення доступності архівних аудіовізуальних документів для осіб з обмеженими можливостями. Визначено перспективні напрями розвитку правового регулювання у цій сфері.

Ключові слова: аудіовізуальні документи, архівне право, інтелектуальна власність, цифрова трансформація, інформаційна безпека, правове регулювання, доступність інформації.

Одним із ключових питань в архівістиці та архівному праві є доступ до архівних документів. У правовому регулюванні доступу до архівних аудіовізуальних документів (далі – АВД) констатуємо певні тенденції, зокрема розширення правового ландшафту (сфер законодавчого регулювання). Право доступу до архівних АВД є важливим елементом інформаційного, архівного права та права інтелектуальної власності (авторського права), оскільки забезпечує баланс між пра-

вом громадян на інформацію та захистом авторських прав, персональних даних та інших охоронюваних законом інтересів [1].

Сучасне правове регулювання будь-якої сфери, у тому числі й архівної, обумовлене динамічним розвитком новітніх технологій, що зумовлює трансформацію підходів до створення, архівного зберігання, поширення АД та використання їх інформаційного потенціалу. Аналіз сучасних тенденцій правового регулювання доступу до АД свідчить про формування комплексного підходу до вирішення цього питання. Розгляд термінологічної частини законів вказує на розширення поняття «аудіовізуальний документ», яке охоплює не лише традиційні форми пам'яток культурної спадщини (кіно-, відео-, аудіозаписи), але й нові формати, як-от потокове відео, інтерактивний контент, віртуальна та доповнена реальність. Тенденція правового закріплення нового змісту поняттєвого апарату АД в умовах технічних і технологічних змін представлена новаціями в законодавчій базі багатьох країн та міжнародних правових актах [2].

Важливою тенденцією, що впливає на регулювання доступу до АД, є гармонізація національних законодавчих актів із міжнародними стандартами. Зокрема, активно впроваджуються в національні правові акти принципи Директиви Європейського Парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги, які передбачають забезпечення вільного доступу до інформації за умови одночасного захисту суспільної моралі, неповнолітніх та людської гідності [3].

Останнім часом у міжнародному правовому полі актуалізувалося питання захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності. Значна увага в українському законодавстві приділяється питанням захисту авторських та суміжних прав у контексті доступу до АД. Законодавчі зміни спрямовані на вдосконалення механізмів ліцензування, впровадження справедливих моделей винагороди авторів та виконавців, а також боротьбу з піратством. Зокрема, впроваджуються технологічні рішення для моніторингу використання контенту, як-от цифрові відбитки та блокчейн-технології для підтвердження авторства.

Особливої актуальності набуває проблема доступу до аудіовізуальних архівів, які становлять культурну та історичну цінність. Нормативно-правове регулювання в цій сфері розвивається у напрямі встановлення спеціальних режимів доступу до архівних АД, їх оцифрованих копій, оцифрування аналогових матеріалів та створення публічних цифрових колекцій. Водночас враховуються аспекти захисту персональних даних, інформації, що містить державну таємницю, а також інші обмеження, встановлені законодавством [4].

Цифрова трансформація суспільства зумовлює необхідність правового регулювання доступу до АД у мережі Інтернет. Законодавчі ініціативи спрямовані на встановлення відповідальності інтернет-платформ за розміщений аудіовізуальний контент, впровадження ефективних процедур повідомлення про порушення та видалення незаконного контенту, а також забезпечення прозорості алгоритмів рекомендацій.

Важливим аспектом сучасного правового регулювання є забезпечення доступності АД для осіб з обмеженими можливостями. Законодавчі вимоги передбачають обов'язкове субтитрування, аудіоопис, сурдопереклад для визначених

категорій контенту, що сприяє реалізації принципу рівності та недискримінації [5].

Аналіз правового регулювання доступу до АД був би неповним без розгляду питань інформаційної безпеки. Сучасні законодавчі тенденції спрямовані на захист від дезінформації, маніпулятивного контенту та глибоких підробок (deepfakes), які становлять загрозу для суспільної безпеки та права громадян на достовірну інформацію.

Отже, сучасні тенденції правового регулювання доступу до АД характеризуються комплексним підходом, який враховує технологічні інновації, баланс між свободою інформації та захистом прав, а також соціальні аспекти доступності й безпеки інформації. Подальший розвиток законодавства у цій сфері потребує гнучких механізмів, здатних адаптуватися до швидких технологічних змін, за умови збереження фундаментальних принципів інформаційного права.

Список використаних джерел

1. Боряк Г. Голосуючи «за» чи «проти» доступу до архівів спецслужб (за підсумками останнього десятиліття в Україні). *Архіви України*. 2024. № 3. С. 40–45.
2. Відкрита дискусія «Проблемні питання дотримання авторських та суміжних прав у діяльності державних архівів» / А. О. Алексєєнко, О. Я. Гаранін, Ю. С. Ковтанюк, О. В. Чижова. *Архіви України*. 2018. № 5–6. С. 210–219.
3. Новохатський К. Є. Проект нової редакції архівного закону. *Архіви України*. 2001. № 3. С. 15–25.
4. Боряк Г., Новохатський К. Модерне архівне законодавство України. *Архіви України*. 2024. № 3. С. 4–10.
5. Новохатський К. Є. Шляхи вдосконалення нормативно-правової бази діяльності архівних установ. *Архіви України*. 2000. № 1/3. С. 3–8.
6. Новохатський К. Є. Архівне законодавство України (1991–2001). *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць*. Вип. 5: *Архіви – складова інформаційних ресурсів суспільства*. Київ, 2022. С. 67–74.
7. Петерсон Г. М. Міжнародні правові питання архівної справи у цифрову епоху. *Архіви України*. 2024. № 3. С. 51–56.

УДК 930.25:005.6

Країло Олександра Олександрівна

(наук. керівник – доктор філософії Артеменкова О. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

БЕНЧМАРКІНГ В АРХІВНІЙ СФЕРІ: АНАЛІЗ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ

Анотація. У роботі розглянуто досвід використання бенчмаркінгу як інструменту для порівняння архівних установ з метою виявлення шляхів для поліпшення ефективності роботи. Метою дослідження є обґрунтування доцільності впровадження бенчмаркінгу в архівну справу України на основі досвіду Великої Британії.

Ключові слова: бенчмаркінг, архів, архівна справа, цифровізація, управління.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Сучасний розвиток архівної справи потребує пристосування до змін в інформаційному середовищі, особливо в умовах глобальної цифровізації. Архівні установи стикаються з вимогою не лише зберігати документи, але й забезпечувати їх ефективне використання шляхом масового оцифрування для покращення доступу до інформації громадськості та дослідників.

Попри активний процес цифровізації, сучасні архівні установи часто мають проблеми неефективної організації простору, застарілих сервісів та недостатньої інтеграції інформаційних технологій у роботу. Це створює бар'єри для користувачів, які прагнуть отримати швидкий та простий доступ до архівних документів. Саме тому виникає необхідність впровадження бенчмаркінгу в архівній сфері як методу аналізу й порівняння ефективності роботи архівів з метою удосконалення їх діяльності.

Бенчмаркінг є інструментом, який широко використовується у бізнесі для підвищення ефективності процесів. Він передбачає аналіз власної діяльності, порівняння з конкурентами та впровадження змін для усунення недоліків [3]. Попри те, що бенчмаркінг не є популярним у сфері архівної справи, він має значний потенціал для модернізації архівів та покращення рівня їх обслуговування.

Одним із найбільш детальних досліджень бенчмаркінгу в області архівної справи є проєкт «Local Authority Archive Benchmarking Exercise 2023», що є важливим кроком у впровадженні цього методу, даючи змогу архівним установам Великої Британії оцінити свої показники та порівняти їх з іншими регіонами [4].

Дослідження охопило такі ключові показники: обсяги архівних фондів, умови їх зберігання, рівень цифровізації, доступність для відвідувачів та фінансові аспекти. Наприклад, середній обсяг архівних фондів у Великій Британії складає 1 050 м³, але регіональні відмінності значні: архіви Сходу зберігають 1 779 м³ документів, тоді як інші регіони мають нижчі показники. Водночас 80 % архівних фондів відповідають стандарту BS 4971, однак у Лондоні цей показник найнижчий – лише 51 %, що свідчить про необхідність удосконалення умов зберігання.

Важливим аспектом дослідження стала доступність архівів для громадськості. У Лондоні архіви відкриті понад 60 годин на тиждень, що є найвищим показником у країні. Середня кількість відвідувань архівів становить 1 026 осіб, однак у Південно-Західному регіоні цей показник сягає 1 554, тоді як у Вельсі він найнижчий – лише 572 відвідування. Така різниця може свідчити про неоднорідність попиту та рівень розвитку архівних сервісів у різних регіонах.

Зокрема, архіви Лондона, Північного Сходу та Сходу активно використовують Twitter для взаємодії, тоді як архівні установи Вельсу та Йоркширу віддають перевагу Facebook. Тобто діяльність архівних установ у соціальних мережах також має вплив на популяризацію архівів та залучення відвідувачів.

У сфері цифрових технологій та оцифрування також спостерігається нерівномірність. Лише 60 % архівних колекцій мають електронні пошукові засоби, тоді як у Вельсі цей показник вищий – 76 %. Більшість архівів використовують спеціалізоване програмне забезпечення для збереження цифрових документів, проте у Південно-Східному регіоні особливо популярною є платформа Preservica. Найви-

щий рівень цифровізації архівів спостерігається у Південно-Західному регіоні та Лондоні.

Фінансовий аспект відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної роботи архівів. Архіви в Йоркширі мають найвищі середні доходи та витрати, тоді як установи Південно-Східного регіону мають найнижчі фінансові показники. Це свідчить про різні підходи до фінансування архівів та можливі нерівні умови розвитку між регіонами.

Відповідно отримані результати від дослідження «Local Authority Archive Benchmarking Exercise 2023» є прикладом вдалого застосування бенчмаркінгу для порівняння роботи архівних установ за регіонами Великої Британії для визначення шляхів покращення роботи кожного в певних напрямках. Зокрема, це дослідження гостро демонструє значну різницю у показниках цифровізації, доступності та фінансування архівів у різних регіонах, що підтверджує необхідність подальшого розвитку цих аспектів.

Отже, на основі аналізу досвіду архівних установ Великої Британії можна зробити висновки, що особлива увага повинна бути приділена підвищенню рівня цифровізації, поліпшенню умов зберігання документів, вдосконаленню фінансового управління та покращенню комунікації з громадськістю, зокрема через онлайн-заходи та соціальні мережі. Завдяки бенчмаркінгу архівні установи Великої Британії вже працюють над вирішенням виявлених проблем, впроваджують зміни для підвищення ефективності роботи та забезпечення кращого доступу до документів. Успішна практика використання бенчмаркінгу вказує на доцільність його використання у розвитку архівних установ, зокрема й в Україні. Цей інструмент дасть змогу адаптувати критерії оцінювання відповідно до особливостей функціонування українських архівів. Індивідуальний підхід до формування показників дає змогу враховувати як регіональні відмінності, так і загальнонаціональні пріоритети у сфері архівної справи.

Список використаних джерел

1. Морщенок Т. С. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 527–534.
2. Герасимчук Л. М. Паньковська Л. С. Бенчмаркінг на підприємстві в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3, т. 3. С. 99–103.
3. Benchmarking examples: definition and how they work. *indeed*. 04.03.2025. URL: <https://uk.indeed.com/career-advice/career-development/benchmarking-example> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Local Authority Archive Benchmarking Exercise 2023. *The National Archives*. URL: <https://www.nationalarchives.gov.uk/archives-sector/advice-and-guidance/resources-by-archive-type/local-authority-archive-benchmarking-exercise-2023/> (дата звернення: 01.04.2025).

УДК 342.7:352/354(477)

Miroshnychenko Vladyslav Serhiiovych
(Supervisor – Cand. of Historical Sciences, Associate Professor Savchenko S. V.)
Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro

CLASSIFIED INFORMATION IN UKRAINE: STATUS AND PROBLEMS

Abstract. The article deals with the evolution of the legal status of proprietary information in Ukraine since the Soviet period. The problems of regulating access to information marked 'For Official Use' are analysed and ways of solving them are proposed to ensure a balance between openness and security.

Keywords: Official information, Classified information, Access to information.

For several decades of the twentieth century, Ukraine was a part of the USSR, whose rigid state and party nomenclature formed its own, highly ideological legal framework that determined the framework for the functioning of classified (or restricted) information.

The system of protection of classified information in the USSR was a complex, multi-level structure that permeated all spheres of public administration and public life. The period of the 60s and 80s of the XX century was characterised by the final formation of a centralised system of state secret protection, the expansion of the list of information subject to classification, and the strengthening of control over compliance with the secrecy regime. The Soviet system of information protection was based on an extensive regulatory framework and functioned in conditions of dominance of state interests over the interests of the individual, which created preconditions for unlawful classification of a wide range of socially important information.

The regulatory and legal support for the protection of classified information in the USSR in the period under review was a multi-level system of legislative and by-laws. The key document defining the general approaches to the protection of state secrets was the USSR Law «On Criminal Liability for State Crimes» of 25 December 1958. A significant innovation of Article 12 of this law was the establishment of differentiated liability for disclosure of state secrets depending on whether it caused grave consequences. The norms of the all-Union law were included in the Criminal Code of the Ukrainian SSR of 1961 without any changes [1].

During the 1960s and 1980s, the protection of classified information in the Soviet Union was regulated mainly by subordinate legislation, such as resolutions of the Council of Ministers of the USSR, KGB instructions and interdepartmental regulations. Departmental instructions on secrecy were also important, as they specified general requirements and adapted them to the specifics of each organisation and type of activity. It is noteworthy that many of the documents regulating this area were themselves classified, which created a paradoxical situation where individuals were held liable for breaching the secrecy regime on the basis of documents whose contents were unknown to them. This allowed for arbitrary interpretation of the norms and abuse by the authorised bodies.

The legal regulation of classified information (CI) in the USSR was carried out under conditions of absolute dominance of state interests over the interests of

individuals. Soviet law was focused on the protection of state interests, and a threat to the preservation of state secrets was seen as an encroachment on state security. This led to an expanded interpretation of the concept of state secrets and the inclusion of a wide range of socially important information in the list of secret information. In such conditions, it is impossible to talk about a balance between state security and the interests of society, and no one raised this question until the 1990s.

In the early 1990s, Ukraine inherited the Soviet structure of the CI, even the hierarchy of classifications («secret», «top secret», «special importance» and «Official Use Only» – OOU), so the democratisation of its political system required reforming the organisational and legal framework for the functioning of restricted information: state secret, official information, confidential information. In this sense, it was primarily about implementing Western models.

One of the basic models for balancing the interests of the state and society was proposed by the non-governmental organisation «Article 19». It is an international organisation that protects freedom of speech and information around the world. It was founded in 1987 in London and named after «Article 19» of the Universal Declaration of Human Rights, which guarantees everyone the right to freedom of opinion and expression.

The three-part test of the «Principles of Freedom of Information Legislation» of the international «Article 19» is an important tool for assessing whether access to public information may be restricted. This test involves consistent answers to three key questions that help determine whether access to information can be restricted in the interests of national security, public order or other important aspects [4]. First question: Does the restriction serve to protect national security, territorial integrity or public order? This may include preventing disorder, protecting public health or protecting the rights of others. Second question: Is the disclosure of the information likely to cause significant harm to these interests? Here it is important to assess the likelihood and nature of possible negative consequences. Third question: Does the harm from disclosure outweigh the public interest in obtaining the information? If the answer to all three questions is yes, access to information may be restricted.

This test has been a part of Ukrainian legislation since 2011 (when the Law of Ukraine «On Access to Public Information» was adopted) and is used to strike a balance between the right to information and the need to protect important public interests. The principle of maximum openness is fundamental in this context: any information is presumed to be open unless the contrary is proven. The three-part test for human rights defenders serves as a kind of methodological imperative that forms a scale for assessing certain legal practices and organisational measures in the area of CI. In this context, we will talk about such a category of as «Official Use Only» (Official restricted information or Official information).

In Ukraine, official restricted information has a complex legal status and is regulated by legal acts of various levels. The main mechanism for restricting access to such information is the «Official Use Only» (OOU) stamp, which is widely used in government agencies. Historically, the use of the OOU stamp, both in Soviet practice and in modern Ukrainian office work, has long lacked a proper legislative basis.

The Law of Ukraine «On Information» is the basic document in this area, but it is declarative in nature and does not contain detailed provisions on proprietary information. According to this law, information is divided into open and restricted information, and any information is considered open unless otherwise provided by law. Restricted information, in turn, is divided into confidential, secret and proprietary information.

A significant addition to this law is the Law of Ukraine «On Access to Public Information», adopted in 2011 [3], which stipulates that official information may include information contained in documents of public authorities and constituting intra-agency official correspondence, memos, recommendations, if they are related to the development of the institution's activities, the exercise of control functions, decision-making, as well as information collected in the course of operational and investigative, counterintelligence activities.

Specific procedures for working with documents containing proprietary information are regulated by subordinate legislation, in particular the Instruction on the procedure for recording, storing and using documents, files, publications and other material carriers of information containing proprietary information (in 1998, when the Instruction was first adopted, it was referred to as «confidential information owned by the state») [2]. This Instruction defines the basic rules for handling such documents, including their acceptance, registration, reproduction, distribution, formation of files, use, removal of the OVO stamp, storage, destruction, as well as registration of seals and stamps.

A significant shortcoming in the regulation of classified information is the lack of clear criteria for categorizing information as classified. There are only «general guidelines», which are broad and allow for subjective interpretation. Among these criteria: information must be created using state budget funds or be owned or managed by an organization; be used to secure national interests; not be classified as a state secret; while its disclosure could potentially violate constitutional human rights and freedoms or cause negative consequences in various spheres of state life.

In practice, this leads to different government agencies creating their own lists of information that can differ significantly from one another.

Of particular concern are regulations that allow restricting access to non-classified documents if they are stored in the same file with documents marked «OVO». This means that because of one classified document, other non-classified documents automatically become classified based on a technicality. A problematic issue is the absence of a mechanism for reviewing OVO classifications. Although documents containing classified information can be reviewed for declassification during transfer to archives or during storage, this is not a mandatory procedure. The decision to remove the classification is made by the expert commission of the organization where the case originated, creating opportunities for unjustified extension of the secrecy regime. A serious problem at one time was the regulation according to which all unpublished information from state authorities created before 1998 was automatically considered to have a OVO classification. This led to the classification of an enormous amount of information. After criticism from experts, this regulation was changed, but many documents still remain under the OVO classification.

In 2016, an updated version of the Instruction was adopted. It introduced additional notations to the OOU classification: «Letter M» for mobilization issues, «Letter K» for cryptographic protection issues, and «SI» for special information issues. The Instruction prohibits the use of open communication channels for transmitting classified information and sending documents with a OOU classification outside Ukraine. This provision is also telling: It is permitted to add documents with open information to a file marked OOU if such documents relate to the issues of that file» [2]. The duration of the secrecy regime for files containing OOU documents is not clearly established and can be perpetual. Even documentation released upon request may contain classified fragments: a copy is made from such a document where these fragments are redacted, and from this copy another copy is made, which is then provided upon request.

To address problems in the area of access to classified information, it is necessary to implement a series of changes: conduct a mandatory review of all documents with OOU classification created before 1998 and automatically declassify information if there is no clear evidence of the need for its classification; clearly define categories of information that may receive OOU classification; establish mandatory timeframes for classification review; ensure independent oversight of the assignment and extension of OOU status; simplify the procedure for appealing decisions to deny access to information; implement the principle of presumption of information openness.

References

1. Vronska T. V., Lysenko O. Ye., Chorny R. L. Vidpovidalnist za derzhavni zlochyny u proektakh Kryminalnoho kodeksu. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2012. № 1. S. 120–134.
2. Instruktsiia pro poriadok obliku, zberihannia i vykorystannia dokumentiv, sprav, vydan ta inshykh materialnykh nosiiv informatsii, yaki mistiat sluzhbovu informatsiiu. Vtrata chynnosti vid 04.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1893-98-%D0%BF#Text>
3. Pro dostup do publichnoi informatsii. Zakon Ukrainy. Redaktsiia vid 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
4. Stattia 19. Pravo hromadskosti znaty. *Prava liudyny v Ukraini: informatsiinyi portal Kharkivskoi pravozakhysnoi hrupy*. 04.09.2000. URL: <https://khp.org/968017351>

УДК 001.102:004.77:778.5

Розанова Дарина Миколаївна

(*наук. керівник – канд. іст. наук, доцент Климова К. І.*)

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Досліджено роль аудіовізуальних документів у боротьбі з дезінформацією в науковому дискурсі. Проаналізовано їх унікальні характеристики та функції як інструменту верифікації даних. Визначено значення аудіовізуальних документів у контексті інформаційної безпеки України.

Ключові слова: аудіовізуальні документи, дезінформація, науковий дискурс, верифікація даних, інформаційна безпека.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Сучасний інформаційний простір характеризується надмірною насиченістю даними різної якості та достовірності, що зумовлює актуальність проблеми боротьби з дезінформацією, особливо в умовах загострення геополітичних конфліктів та інформаційної війни. Згідно з опитуванням USAID-Internews, понад 64 % українців стикаються з недостовірною інформацією щонайменше декілька разів на тиждень [2]. У цьому контексті аудіовізуальні документи виступають вагомим інструментом протидії дезінформації, зокрема в науковому дискурсі, який потребує особливої точності та об'єктивності.

Проблематика використання аудіовізуальних документів у боротьбі з дезінформацією залишається недостатньо дослідженою в українському документознавстві. Згідно з класифікацією, представленою в публікаціях вітчизняних науковців, аудіовізуальні документи належать до спеціальних видів документації [1, с. 93]. Однак визначення їх ролі в протидії дезінформації потребує окремого наукового осмислення.

Аудіовізуальні документи мають унікальні характеристики, що посилюють їх верифікаційну цінність: синхронність відтворення аудіо- та відеоряду, можливість багаторазового відтворення без втрати якості, об'єктивна фіксація подій та явищ у динаміці. Ці характеристики надають таким документам особливого статусу в процесі виявлення та спростування недостовірної інформації.

У науковому дискурсі аудіовізуальним документам відведено кілька ключових функцій щодо протидії дезінформації. По-перше, вони слугують первинними джерелами інформації, дають змогу науковцям безпосередньо аналізувати події без проміжних інтерпретацій. По-друге, вони виступають інструментом верифікації текстових джерел, даючи змогу зіставляти дані з різних типів документації. По-третє, аудіовізуальні документи забезпечують фіксацію експериментів та досліджень, створюючи об'єктивну базу для перевірки та відтворення наукових результатів.

Особливого значення набувають аудіовізуальні документи в контексті інформаційної безпеки держави. Як зазначають дослідники Д. О. Лобода та Н. В. Прямухіна, «боротьба з дезінформацією є невід'ємною складовою забезпечення інформаційної безпеки держави» [4, с. 95]. Аудіовізуальні документи в цьому контексті слугують не лише джерелом достовірної інформації, але й інструментом викриття цілеспрямованих дезінформаційних кампаній.

Рада Європейського Союзу, висвітлюючи питання протидії маніпуляціям з інформацією в умовах агресії проти України, наголошує на необхідності розвитку механізмів верифікації даних [3]. Аудіовізуальні документи в цьому аспекті виступають одним із найбільш ефективних засобів перевірки відомостей.

Державний вебпортал «Open Budget» демонструє ефективність використання аудіовізуальних документів для забезпечення прозорості бюджетних процесів та протидії дезінформації у фінансовій сфері [5]. Інтеграція аудіовізуальних матеріалів у структуру порталу значно підвищує рівень довіри до представлених даних та запобігає поширенню недостовірної інформації щодо використання бюджетних коштів.

Важливо також зазначити специфіку аудіовізуальних документів у контексті архівного зберігання та доступу. На відміну від текстових документів, вони по-

требують спеціальних технічних засобів для відтворення та аналізу, що створює додаткові виклики під час їх використання для боротьби з дезінформацією. Водночас цифрові технології значно розширюють можливості роботи з такими документами, забезпечуючи швидкий доступ до архівних матеріалів та їх ефективне використання в процесі верифікації інформації.

Отже, у науковому дискурсі аудіовізуальні документи представлені потужним інструментом боротьби з дезінформацією завдяки своїм унікальним характеристикам та функціональним можливостям. Їх ефективне використання потребує розробки спеціальних методик аналізу та верифікації, а також розвитку відповідної інфраструктури для зберігання та доступу. Подальші дослідження в цій галузі мають зосередитись на вдосконаленні методологічних підходів до аналізу аудіовізуальних документів як інструментів протидії дезінформації та розробці практичних рекомендацій щодо їх використання в науковому та інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Анісімова О. М., Ковальська Л. А. Спеціальні види документації та спеціальне (галузеве) документознавство. *Інформація та соціум: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції* (04 червня 2021, Вінниця). 2021. С. 91–93.
2. Життя у смартфоні. Як українці користувалися медіа й соцмережами 2024 року – дослідження usaid / internews (доповнено). 07.11.2024. URL: <https://surli.cc/majucg>
3. Daniela M. Information manipulation in Russia's war of aggression against Ukraine: EU lists seven individuals and five entities. *Council of the European Union*. 28.07.2023. URL: <https://surl.li/slcfkm>
4. Лобода Д. О., Прямухіна Н. В. Боротьба з дезінформацією як частина інформаційної безпеки держави. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (січень, 2024). 2024. С. 95–96.
5. Державний вебпортал бюджету для громадян. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

УДК 025.4:930.26(477)(043.2)

Кладітін Максим Васильович

(*наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, доцент Кудлай В. О.*)

Маріупольський державний університет, м. Київ

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В АРХІВАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННІ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано сучасні тенденції оцифрування й використання аудіовізуальної спадщини в Україні. Розкрито технічні, правові та управлінські аспекти архівації, приділено увагу питанням авторського права, довготривалого зберігання та впровадження хмарних технологій. Окреслено пріоритетні напрями розвитку архівів з урахуванням державної Стратегії захисту документальної спадщини.

Ключові слова: аудіовізуальні документи, архівація, цифрові технології, хмарні сховища, авторське право.

Х Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Стрімка цифровізація в усіх сферах суспільного життя суттєво вплинула на те, як установи зберігають і опрацьовують інформацію. Особливо актуальним це питання є для архівної справи, де знаходяться матеріали історико-культурного та суспільного значення. Аудіовізуальні документи (далі АД), зокрема, значно ускладнюють процес зберігання, оскільки потребують специфічного обладнання, відповідних стандартів оцифрування та дотримання авторських прав. Вони охоплюють широкий спектр медіаформатів – від кіноплівок і відеокасет до цифрових звукозаписів і фотографій [1].

Україна, відповідно до Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року [3], приділяє дедалі більше уваги удосконаленню процедур архівації та розбудові сучасних інформаційних систем зберігання аудіовізуального контенту. Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів (ЦДАЕА) координує низку проєктів і публікує методичні рекомендації щодо створення копій, резервного копіювання у хмарні сховища та організації доступу до матеріалів, що ілюструє потенціал цифрових технологій у збереженні та популяризації культурного надбання [2; 4].

Аудіовізуальні матеріали містять унікальні свідчення, що не лише фіксують хронологію подій, а й передають атмосферу, емоції та культурну специфіку певних історичних періодів. Через них майбутні покоління можуть детальніше дізнатися про побут, традиції та національну ідентичність українського суспільства. Тому питання їх якісної архівації набуло стратегічного характеру. Серед основних проблем у цій сфері вирізняють: зношення фізичних носіїв, застарілі формати зберігання, недосконалу нормативно-правову базу, а також обмеженість технічних ресурсів.

Оскільки більшість АД існує на плівкових і магнітних носіях, чутливих до перепадів температур, вологості та впливу світла, то серед технічних викликів у контексті їх оцифрування є потреба у відтворенні на спеціалізованому обладнанні, яке поступово виходить з ужитку. Оцифрування є єдиним виходом для збереження цих матеріалів, але процес ускладнюється недостатністю фінансування та браком єдиних технічних регламентів. Використання хмарних платформ (зокрема Amazon Web Services) розширює можливості довготривалого зберігання й одночасного доступу до великих обсягів даних. Згідно з Методичними рекомендаціями ЦДАЕА, передавання оцифрованих файлів у хмарні сховища проводиться за захищеними протоколами, зокрема через SFTP або CLI, що забезпечує безпеку даних і зручне масштабування [2]. Завдяки цьому архіви мають змогу не лише убезпечити документи у випадку фізичної втрати, а й організувати їх централізоване опрацювання та моніторинг.

Надійна система метаданих – це ключ до швидкого пошуку та ідентифікації документів у великих цифрових колекціях. Стандарти Dublin Core або METS дають змогу узгоджувати підходи до опису файлів, зберігаючи їх структурованість і гнучкість у використанні.

Задля захисту від збоїв і несанкціонованого доступу архіви реалізують системи резервного копіювання в декількох географічно віддалених датацентрах.

Такий підхід дає змогу мінімізувати ризик повної втрати архіву у випадку техногенних чи воєнних загроз, що є актуальним для українських установ в умовах російської агресії.

Важливим складником архівної справи є дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності [1; 6]. Аудіовізуальні документи часто містять об'єкти авторського права (музичні твори, телепередачі, кінофільми тощо), використання яких у дослідницьких чи комерційних проєктах вимагає офіційного дозволу правовласників. За законом, архіви не мають права вільно поширювати або модифікувати контент, якщо цей контент ще перебуває під охороною авторського права. Винятками є лише певні випадки, визначені нормативно-правовими актами (наприклад, для наукової чи освітньої діяльності).

З іншого боку, архіву життєво необхідно оцифровувати матеріали, аби вберегти їх від руйнування. Це призводить до низки юридичних колізій, адже створення копій нерідко підпадає під норми про відтворення творів. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», архіви можуть створювати репрографічні копії з некомерційною метою. Однак виготовлення цифрових копій, у тому числі з аудіо- та відеокасет, формально потребує санкції правовласників [6]. Подолати такі обмеження допомагає укладання окремих договорів, а також підхід «fair use».

Поступова розбудова національної інфраструктури хмарного зберігання АВД зі зрозумілими регламентами доступу та взаємодії між архівами дасть змогу уніфікувати вимоги до оцифрування та зберігання. Можливим стане розподілене збереження, коли кожен архів відповідає за конкретний розділ цифрового контенту, а користувачі отримують до нього доступ із єдиного порталу. Наявність узгоджених описових полів (метаданих) і єдиної термінології дасть змогу інтегрувати бази даних різних архівних установ, а також сприятиме активнішій міжнародній співпраці (зокрема з європейськими порталами культурної спадщини).

Сучасні платформи та міжнародні проєкти (як-от Europeana) доводять, що відкритість даних (Open Data) може прискорити дослідження, популяризувати національну історичну спадщину та надати суспільству доступ до величезних інформаційних ресурсів. В Україні створення аналогічної системи буде логічним продовженням розпочатих ініціатив.

Розпізнавання мовлення в аудіозаписах, розпізнавання облич і сцен у відеоматеріалах, аналіз зображень – усе це допомагає більш детально каталогізувати та індексувати документи, перетворюючи їх на достовірні бази даних для науковців, викладачів і журналістів.

Актуальним є вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів, зокрема Директиви ЄС щодо авторського права в єдиному цифровому ринку. Скоординована робота між державними органами, архівами та експертами права інтелектуальної власності може створити нові умови для спрощеного доступу до «сирітських творів» і раніше недоступних документів.

Процес переведення аудіовізуальних документів в електронну форму має складатися з низки послідовних етапів (див. табл. 1). Кожен із них передбачає залучення кваліфікованих фахівців, застосування відповідного обладнання та

врахування ризиків, пов'язаних із якістю, захистом даних і авторськими обмеженнями.

Таблиця 1 – Основні етапи оцифрування аудіовізуальних документів [2]

Етап	Коротка характеристика
Підготовка носіїв	Перевірка фізичного стану касет, плівок та інших носіїв; усунення пилу, механічних пошкоджень; каталогізація матеріалів, внесення до реєстру
Тестове оцифрування	Використання пробних ділянок для налаштування обладнання (сканерів, плесрів, конвертерів). Перевірка кольоропередачі, частоти дискретизації звуку, кодеків і форматів збереження
Масове оцифрування	Безпосереднє копіювання матеріалів згідно з обраними технічними параметрами (роздільна здатність, бітрейт аудіо, тип контейнера). Контроль якості та систематичне збереження метаданих
Первинна перевірка	Перегляд чи прослуховування отриманих файлів, перевірка збігу хронометражу та цілісності, виправлення можливих спотворень за допомогою спеціального програмного забезпечення
Створення резервних копій	Архівування одержаних матеріалів на різні носії (оптичні, магнітні, хмарні) для уникнення втрат. Надання доступу до захищеного хмарного сховища відповідно до методичних рекомендацій ЦДАЕА
Каталогізація та зберігання	Розширений опис (метадані, анотації, ключові слова), включення в електронний каталог, інтеграція з іншими архівними системами. Визначення політики доступу з урахуванням правових норм і умов використання

Для ефективного планування оцифрування та моніторингу стану цифрових фондів варто також звертати увагу на типи і пріоритетність обробки аудіовізуальних документів. Відповідно до їх історичної цінності, фізичного стану та можливості втрати через застарілі формати носіїв архіви часто формують власні внутрішні рейтинги першочергових заходів.

Оскільки оцифрування завжди вимагає суттєвих фінансових витрат, реалізація комплексних програм збереження аудіовізуальних документів передбачає залучення державного фінансування, приватних інвесторів, міжнародних грантів чи партнерських проєктів.

Отже, цифрові технології відкривають нові можливості для тривалого зберігання і доступу до аудіовізуальної спадщини України. Завдяки впровадженню хмарних рішень, методичних рекомендацій і розробці національних стандартів опису даних архівна сфера може суттєво модернізуватися. У перспективі гармонійне поєднання технологічних можливостей та державної стратегії дасть змогу українським архівам утвердитися як сучасним центрам збереження й поширення документального надбання. Вдосконалення інфраструктури, розробка національних інструкцій з оцифрування, підтримка інноваційних платформ і налагодження міжнародного співробітництва можуть суттєво підвищити ефективність архівної сфери й допомогти зберегти унікальні аудіовізуальні скарби для теперішнього та майбутніх поколінь.

Список використаних джерел Приходько Л. Ф. Методичний посібник з авторського права і суміжних прав для архівістів. *Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2022. 181 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004436> (дата звернення: 06.04.2025).

2. Євсєєв К. В., Беденко В. В. Методичні рекомендації щодо використання програмних засобів для завантаження файлів у хмарні сховища. *Державна архівна служба України, ЦДАЕА*. Київ, 2023. 15 с. URL: https://tsdaea.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/metodychni_rekomendacziyi_shhodo_zavantazhennya_v_hs.pdf (дата звернення: 06.04.2025).

3. Про схвалення Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 р. № 1349-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

4. Оцифрування документів. *Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів*. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua/oczyfruvannya-dokumentiv/> (дата звернення: 06.04.2025).

5. Резервне копіювання у хмарні сховища. *Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів*. 21.12.2023. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua/2023/12/21/rezervne-kopiyuvannya-u-hmarni-shovyshha/> (дата звернення: 06.04.2025).

6. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 2811-IX, чинний, поточна редакція (зі змінами від 15.11.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

УДК 004.738

Шановал Валерія Вікторівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Анотація. У роботі розглянуто законодавче та нормативне регулювання обліку архівних документів в Україні. Проаналізовано основні законодавчі акти, що регулюють збереження, облік та доступ до архівних матеріалів, з акцентом на їх роль в забезпеченні прозорості, захисту прав громадян та держави. Розглянуто підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують процедури обліку. Запропоновано рекомендації щодо удосконалення нормативно-правової бази, що сприятиме більш ефективному обліку та використанню архівних ресурсів.

Ключові слова: архівні документи, Національний архівний фонд, облік документів, підзаконні акти, електронні документи.

В Україні, як і в інших країнах, існує складна система законодавчого та нормативного регулювання обліку архівних документів, спрямована на забезпечення їх збереження та доступності для суспільства. Одним з основних законодавчих актів, які регулюють архівну справу та облік документів в Україні, є Закон «Про Національний архівний фонд та архівні установи».

Національний архівний фонд (НАФ) України формується на основі документів, що утворюються в процесі діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, веде облік усіх документів, що входять до його складу, тобто реєстрацію, кваліфікацію, опис тощо. Важливим аспектом є визначення джерел комплектування та їх розподіл між відповідними архівними установами. Процес комплектування включає відбір документів,

що мають історичну, культурну та наукову цінність. НАФ забезпечує довготривале зберігання архівних документів у належних умовах, які відповідають вимогам збереження: контроль температури, вологості, освітлення та інших факторів, що можуть вплинути на стан документів [1].

Відповідно до частини першої статті 12 в редакції Законів № 534-V від 22.12.2006, № 5068-VI від 05.07.2012 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012), документи Національного архівного фонду незалежно від місця їх зберігання, форми власності на них, виду носія інформації та доступу підлягають обов'язковому державному обліку, що ведеться в порядку встановленому Міністерством юстиції України, з метою здійснення контролю за наявністю документів, їх станом, місцем та умовами зберігання [2].

Практична реалізація положень Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» відбувається завдяки підзаконним актам, які встановлюють конкретні правила та процедури обліку архівних документів.

Основні види підзаконних актів зображено на рис. 1.

Рисунок 1 – Підзаконні нормативно-правові акти [3]

Отже, підзаконні акти встановлюють форми та порядок ведення облікових документів, як-от книги обліку надходження та вибуття документів, описи архівних фондів, паспорти архівів та каталоги. Ці акти деталізують процедури реєстрації та класифікації документів, які надходять до архівних установ, а також вимоги до їх опису.

Попри всі переваги, НАФ має і недоліки. Відомо, що фінансування архівних установ є недостатнім для належного обліку архівних документів. Це призводить до погіршення стану документів та обмеження доступу для користувачів. Вагомою та одною з основних проблем обліку архівних документів є застаріла матеріально-технічна база архівів.

Для поліпшення та удосконалення нормативного регулювання обліку архівних документів необхідно розробити стандарти для форматів електронних документів, що забезпечують їх довготривале зберігання та використання; нормативно-правові акти, які регулюють використання електронного цифрового підпису та інших технологій для забезпечення достовірності та цілісності електронних документів [4]. Для оцифрування та систематизації архівів необхідно створити електронні бази даних та каталоги, здатні автоматизувати облік та пошук архівних документів.

Отже, впровадження інформаційних технологій для регулювання обліку архівних документів є необхідним для його удосконалення та модернізації архівної справи в Україні. Це дасть змогу не тільки підвищити ефективність роботи архівних установ, але й забезпечити зручність та доступність архівних документів для загальнодоступного користування [5].

Список використаних джерел

1. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України № 3814-XII від 24.12.1993. *Верховна Рада України*: офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Про електронні довірчі послуги: Закон України № 2155-VIII від 05.10.2017. *Верховна Рада України*: офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Артеменкова О. М. Нормативно-правове забезпечення впровадження інформаційних технологій у діяльність архівних установ України. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022, 10. С. 62–69.
4. Приходько Л. Ф. Ключові проблеми, пріоритетні напрями розвитку українського архівознавства у цифрову епоху. *Конференції НБУВ*: вебсайт. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/952> (дата звернення: 07.04.2025).
5. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 185 с.

УДК 004:738

Швець Олена Вікторівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент **Прігунов О. В.**)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА РЕСТАВРАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Анотація. У тезах наведено ключові аспекти збереження та передачі культурної спадщини, розглянуто проблеми збереження інформації в сучасних умовах та досліджено важливість новітніх технологій у процесі оцифрування, реставрації та популяризації культурної спадщини. Підкреслюються можливості впровадження технологічних рішень, які можуть сприяти ефективному зберіганню та можливості використання артефактів.

Ключові слова: культурна спадщина, цифрові технології, штучний інтелект.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Культурна спадщина є безцінним джерелом історичної пам'яті, самобутності нації та національної спадщини. У часи стрімкого розвитку цифрових технологій постає потреба переосмислення підходів до її збереження, популяризації та реставрації культурних пам'яток. Цифрові інструменти відкривають нові можливості для захисту та доступності артефактів, особливо в умовах викликів, спричинених глобалізацією, урбанізацією та воєнними конфліктами. Використання технологій оцифрування, 3D-моделювання, віртуальної та доповненої реальності, а також штучного інтелекту стає ефективним способом захисту і відтворення культурних цінностей. Попри наявні інноваційні рішення, в Україні процес впровадження цифрових технологій у сфері збереження культурної спадщини залишається фрагментарним і недостатньо системним. Проблеми недостатнього фінансування, відсутності уніфікованих цифрових стратегій, дефіциту кваліфікованих кадрів і технічних ресурсів перешкоджають широкому використанню сучасних підходів. У цьому контексті актуальним постає дослідження потенціалу цифрових технологій для збереження та реставрації об'єктів культурної спадщини, а також аналіз викликів і умов їх ефективної реалізації в українських реаліях. З огляду на виклики, з якими стикається сфера охорони культурної спадщини, та потенціал сучасних цифрових технологій, доцільним є більш детальний розгляд можливостей їх застосування у збереженні, реставрації та популяризації культурних об'єктів. У тезах проаналізовано ключові проблеми та перспективи цифрової трансформації цієї сфери, зокрема в умовах повоєнного відновлення України.

1. Збереження і передача культурної спадщини – ключові елементи для розвитку суспільства, які сприяють згуртованості серед поколінь та забезпечують культурну різноманітність. У сучасному світі, де є загроза існуванню унікальності окремих культур, важливо вжити всіх заходів для охорони нашого культурного спадку, щоб він міг бути гідно переданий до наступних поколінь.

2. Одним із головних викликів є збереження культурної спадщини під час збройних конфліктів. «Війна і воєнний хаос часто призводять до руйнування історичних об'єктів та цінних пам'яток культури. Ще одним важливим аспектом є боротьба з незаконною торгівлею культурною спадщиною та розкопками археологічних пам'яток. Ця проблема є глобальною і потребує спільних зусиль міжнародної спільноти для боротьби з контрабандою культурних цінностей» [5].

3. Саме завдяки застосуванню сучасних технологій оцифрування може бути успішно розв'язана нагальна проблема збереження, популяризації та розвитку культурної спадщини в Україні, її відновлення після війни. До того ж digital-середовище не лише створює чимало нових можливостей для збереження та реконструкції культурної спадщини, а й сприяє створенню широкого спектра нових освітньо-просвітницьких, естетичних та інших продуктів, інфраструктури та послуг [2].

4. Успішне здійснення диджиталізації в різних сферах діяльності, і зокрема у сфері культури, передбачає: наявність висококваліфікованих кадрів з відповідною освітою; утворення нових інформаційних потоків і комунікаційних ланцюгів; розробку та дотримання технічних та економічних вимог щодо реалізації цифрових технологій; достатнє фінансове та ресурсне забезпечення диджиталізації; розвиток інформаційної інфраструктури для зручного доступу до необхідної інформації; забезпечення належної інформаційної безпеки [1].

5. Важливим інструментом для збереження та відновлення об'єктів культурної спадщини є 3D-сканування та 3D-друк. 3D-сканування спрощує документування об'єктів шляхом створення цифрової копії. Отриманий документ може багато розповісти про стан об'єкта, наявність деформацій, тріщин чи ушкоджень. 3D-друк дає змогу відтворити оригінальний вигляд об'єкта, дає змогу створити загублені чи пошкоджені деталі і навіть відновити об'єкт цілком.

6. У галузі культурної спадщини та музеїв все більшого поширення набувають технології віртуальної, доповненої та змішаної реальності. Ці технології не тільки збільшують попит та інтерес до культури, а також відіграють роль у збереженні цінних артефактів, адже дають змогу контактувати з об'єктами за допомогою спеціального обладнання, такого як шоломи віртуальної реальності, окуляри та іноді рукавички або інші пристрої для відстеження рухів, що дають змогу користувачам взаємодіяти з віртуальним світом. Так об'єкт культурної спадщини залишається у безпеці від сторонніх осіб, що зменшує ризик його крадіжки, знищення чи ненавмисного руйнування [4].

7. Штучний інтелект відкриває великі можливості для збереження культурної спадщини, поліпшуючи документування, реставрацію, доступність і керування ризиками. Проте впровадження ШІ також пов'язане з певними викликами, як-от значні витрати, технічні труднощі й етичні аспекти. Збалансування цих плюсів та мінусів є надзвичайно важливим для ефективного використання штучного інтелекту в роботі зі збереження культурної спадщини, забезпечуючи збереження нашої спільної історії з повагою до різноманітних культурних цінностей, які вона містить [3].

Отже, цифрові технології відкривають нові горизонти у збереженні та реставрації культурної спадщини, перетворюючи її на доступний і динамічний ресурс для освіти, науки та суспільства загалом. Інтеграція 3D-сканування, віртуальної та доповненої реальності, штучного інтелекту дає змогу не лише зафіксувати, але й відтворити втрачені об'єкти та зберегти їх для майбутніх поколінь. Утім повноцінна реалізація цих можливостей вимагає стратегічного підходу, підтримки з боку держави та міжнародної співпраці.

Список використаних джерел

1. Kolay S. Cultural Heritage Preservation of Traditional Indian Art through Virtual Newmedia. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2016. Vol. 225. P. 309–320.
2. Діджиталізація культурної спадщини України: від проекту до результату. *Інститут проблем матеріалознавства НАН України*. 2018.
3. Липак Г. І., Кунанець Н. Е. Використання методів штучного інтелекту для збереження культурного надбання. Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір». 2024. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/2012>
4. VR-музей: інновації для збереження культурної спадщини. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. 02.07.2024. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/vr-muzej-innovacziyi-dlya-zberezheniya-kulturnoyi-spadshhyny/>
5. Сахарук А. В. Правові аспекти культурної спадщини та захисту історичних пам'яток. *Консультант*. 29.05.2024. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/4755>

СЕКЦІЯ 4

СТРАТЕГІЯ І ПРІОРИТЕТИ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 027:004.77]’06(043.2)

Ковтун Лілія Петрівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

СУЧАСНІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ ТА СЕРВІСИ

Анотація. У тезах проаналізовано сучасні бібліотечні послуги в Україні та за кордоном, їх види, функції та форми реалізації. Особлива увага приділяється соціально орієнтованим ініціативам, інноваційним сервісам, а також поєднанню безоплатних і платних послуг. Розкрито аспекти правового регулювання бібліотечної діяльності на національному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: бібліотека, бібліотечні послуги, сервіси, інформаційні потреби, соціальні ініціативи.

Бібліотечні послуги спрямовані на забезпечення доступу до інформації для задоволення освітніх, наукових і культурних потреб користувачів. Сучасні бібліотеки пропонують широкий спектр послуг та сервісів – від створення бібліографічних списків до замовлення книжок для книжкового клубу, проведення екскурсій та створення творчого простору.

На законодавчому рівні діяльність бібліотек в Україні регулюється низкою нормативних актів, що визначають їх структуру, принципи функціонування та фінансування. У світовій практиці законодавче регулювання здійснюється на рівні державних та міжнародних актів, як-от рекомендації IFLA [1] та європейські директиви щодо цифрового доступу до інформації.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» закріплює статус бібліотек, їх функції та права користувачів. Зокрема, у документі визначено, що «бібліотечна послуга – результат діяльності бібліотеки із задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [2].

Підходи до надання бібліотечних послуг можуть суттєво відрізнятися залежно від країни, що зумовлено рівнем державної підтримки, законодавчими нормами та запитом користувачів. В Україні та світі бібліотеки пропонують як безкоштовні, так і платні послуги.

Запровадження платних послуг у бібліотеках має об’єктивні причини. Здебільшого це пов’язано з тим, що фінансування установ обмежене і не задовольняє всі їхні потреби. Платні послуги допомагають бібліотекам оновлювати фонди, підтримувати матеріально-технічну базу та розвивати нові напрями роботи.

Так, наприклад, якщо звернутись до закордонного досвіду, Biblioteka Narodowa (Національна бібліотека Польщі) у своїй діяльності ефективно поєднує традиційні бібліотечні послуги з новими, сучасними. Серед переліку платних послуг цікавим є те, що бібліотека дає змогу тимчасово використовувати свої фонди для проведення виставок. Вітчизняні та іноземні організації безкоштовно можуть по-

дати заявку на оренду рідкісних та цінних видань для експонування, причому кожен запит розглядається індивідуально з урахуванням історичної цінності матеріалу, його стану та умов зберігання.

А ще бібліотека пропонує користувачам скористатися міжнародним міжбібліотечним абонементом, який дає змогу отримувати книги та інші матеріали з-за кордону. Вартість таких послуг залежить від країни відправлення: отримання книги з європейських країн коштує 56 злотих, а з Великої Британії – 100 злотих. Однією з особливостей такого замовлення є система оплати ваучерами IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), що дає змогу користувачам оплачувати послуги через міжнародну систему бібліотечних ваучерів, полегшуючи міжнародний обмін і платіжні операції між бібліотеками в різних країнах [3].

Подібні послуги надають і вітчизняні бібліотеки, однак в Україні система використання ваучерів IFLA для оплати міжбібліотечних послуг взагалі не застосовується. Як зазначено в Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «міжбібліотечний абонемент – форма бібліотечного обслуговування, заснована на взаємному використанні бібліотечних фондів і довідково-пошукового апарату бібліотек» [2].

Якщо проаналізувати перелік платних послуг Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, то можемо зазначити, що це переважно традиційні бібліотечні послуги, як-то: ксерокопіювання, переклад рукописних текстів, визначення індексів УДК та авторського знака до наукових праць, створення цифрових копій (сканування) книжкових пам'яток тощо. Цікаво, що серед платних послуг є послуга паркування на території бібліотеки. Відвідувачі можуть залишити транспортний засіб на годину за 21 гривню, що є доволі нетиповою, але корисною послугою. Також доступна зручна система онлайн-платежів – користувачі можуть здійснити швидку оплату за допомогою QR-коду [4].

Сьогодення вимагає від бібліотекарів переглядати традиційні послуги, опановувати практичні інструменти збору та аналізу даних для ефективного формування послуг, що відповідають потребам користувачів, краще розуміти механізми створення сучасних сервісів для всіх категорій відвідувачів книгозбірень. Під сервісом у бібліотечній справі розуміють спеціально організоване додаткове обслуговування, надання відповідного комплексу наднормативних послуг індивідуальним і колективним користувачам [5].

Публічні бібліотеки України та світу активно розробляють і впроваджують інноваційні бібліотечні послуги для мешканців громад. Сучасні послуги та сервіси спрямовані на задоволення інформаційних потреб громади, підвищення доступності інформаційних ресурсів. Так, наприклад, Йоркська публічна бібліотека (США) активно підтримує громадські ініціативи та надає приміщення для проведення освітніх, культурних та соціальних заходів. В установі є кімнати для переговорів і невеликі кабінети, які можуть безкоштовно використовуватись громадськими, некомерційними, релігійними та освітніми групами. Серед соціально-орієнтованих послуг бібліотеки варто згадати програму «Books on Call», яка реалізується у співпраці з благодійною організацією «Altrusa of the Seacoast», метою

якої є забезпечення можливості отримання бібліотечних матеріалів мешканцям Йорка та мису Неддік, які через обмежену мобільність або транспортні труднощі не мають змоги особисто завітати до бібліотеки. Доставка здійснюється щомісяця [6]. Цікавим також є те, що користувачам надається можливість відвідувати музеї за зниженими цінами або безкоштовно. Власники читацьких квитків Йоркської публічної бібліотеки мають доступ до спеціальних пропозицій у культурних закладах штатів Мен, Нью-Гемпшир і Массачусетс, що сприяє культурній інтеграції громади.

Задоволення різноманітних потреб населення в інформації є спільним завданням для всіх бібліотек. Бібліотеки все частіше вивчають і застосовують інновації у своїй діяльності, що є соціально пріоритетними та орієнтованими на потреби конкретних користувачів. Тут можемо навести приклад такого підходу в діяльності Народицької селищної бібліотеки Коростенського району Житомирської області, яка пропонує послугу «Домашній абонемент» для мешканців громади будь-якого віку, які через фізичні обмеження чи з інших причин не можуть самостійно відвідувати бібліотеку. У межах цієї послуги бібліотекарі підбирають актуальну літературу та періодичні видання відповідно до інтересів користувачів і доставляють їх на домашню адресу. Ця форма обслуговування має популярність серед місцевих жителів, оскільки зберігає регулярний доступ до книжкових ресурсів, незважаючи на фізичні перешкоди [7].

Отже, сучасні бібліотеки разом із традиційними послугами активно впроваджують інноваційні підходи до надання послуг, орієнтуючись на цифрові запити та потреби громади. Із безкоштовними ініціативами зростає значення платних сервісів, що дає змогу бібліотекам зміцнювати матеріально-технічну базу. Бібліотеки зберігають свою соціальну функцію – підтримку вразливих категорій населення, сприяння культурній інтеграції та забезпечення рівного доступу до інформації. Практика різних країн показує, що ефективна робота бібліотек можлива завдяки поєднанню правової підтримки, гнучких форм обслуговування та орієнтації на потреби місцевих спільнот.

Сьогодні бібліотеки мають бути релевантні очікуванням користувачів, надавати ті види послуг та сервісів, що могли б їх зацікавити. Такий організаційний і технологічний рівень роботи підвищує авторитет бібліотек у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Equitable and Accessible Library Services Section. URL: <https://www.ifla.org/units/eals/> (дата звернення: 29.03.2025).
2. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР: станом на 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80/ed20220101#Text> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Biblioteka Narodowa: *вебсайт*. URL: <https://www.bn.org.pl/> (дата звернення: 30.03.2025).
4. Перелік платних послуг, які надаються Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/40153> (дата звернення: 31.03.2025).
5. Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність: науково-методичний посібник / уклад.: О. Яковенко, А. Венідиктова; відп. ред. О. Василенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 132 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/er-0003876.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

6. York Public Library. Website. URL: <https://yorkpubliclibrary.org/services/elibrary/> (дата звернення: 01.04.2025).

7. Ініціативи та креативні ідеї сучасної бібліотеки / уклад. О. Костюченко; ред. Г. Врублевська; Житомирська обласна наукова бібліотека ім. О. Ольжича. Житомир: ЖОУНБ ім. О. Ольжича, 2017. С. 16–17. URL: <https://surl.li/yzudlq> (дата звернення: 02.04.2025).

8. Погоріла Ю. В., Яворська Т. М. Окремі аспекти становлення і розвитку бібліотек США. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Вип.1(14). URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12109>

9. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України: монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Прігунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця, 2021. 185 с.

УДК 021.1:[502.131.1:330.34](043.2)

Король Софія Олегівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДИ В МЕЖАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У дослідженні висвітлено сучасні підходи в діяльності бібліотек до формування екологічної свідомості у громадян. Проаналізовано стратегії сталого розвитку, включно з енергоефективністю, екологічною освітою, соціальною відповідальністю та інноваційними підходами до управління ресурсами. Визначено приклади успішних практик діяльності бібліотек у цьому напрямі. Запропоновано рекомендації щодо розвитку «зелених» бібліотек в Україні.

Ключові слова: екологічна свідомість, сталий розвиток, бібліотечна діяльність, «зелені» бібліотеки, екологічна освіта.

Актуальність проблем, пов'язаних з екологією, охороною навколишнього середовища в Україні та світі, залишається надзвичайно високою. Забруднення повітря, води, втрата біорізноманіття, зміна клімату – лише деякі з викликів сьогодення. Ці проблеми впливають на здоров'я людей, економіку та загалом майбутнє планети. Відтак необхідні комплексні рішення на всіх рівнях: від індивідуальних змін у споживанні до глобальних екологічних ініціатив. Уряди, бізнес та громадяни повинні співпрацювати для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Важлива також екологічна освіта та підвищення обізнаності громадськості.

З огляду на актуалізацію екологічної проблематики поняття екологічної свідомості є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, М. В. Шедловська пропонує таке визначення терміна: «екологічна свідомість – це сукупність певних поглядів, думок та емоцій, що відображають специфічний спосіб ставлення до природи, в основі якого лежить відповідне співвідношення конкретних потреб суспільства / групи / людини та природних можливостей» [1].

Важливу роль у питанні формування екологічної свідомості суспільства відіграють бібліотеки, що сприяють сталому розвитку, стають необхідною ланкою

в системі екологічної освіти. Бібліотеки сьогодні не лише зберігають і поширюють знання, але й стають центрами популяризації ідей сталого розвитку.

Формування екологічної свідомості у бібліотечній діяльності передбачає впровадження стратегій, спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, підвищення екологічної грамотності громадян та забезпечення соціальної відповідальності. Українські бібліотеки впроваджують подібні рішення. Наприклад, у 2021 році Центральна бібліотека міста Львова встановила сонячні панелі на даху будівлі, що дало змогу зменшити споживання електроенергії на 15 %. До того ж бібліотеки все частіше використовують LED-освітлення та системи автоматичного регулювання температури, що також сприяє економії ресурсів [2].

Однією з ключових стратегій підтримки та популяризації ідей сталого розвитку в роботі бібліотек є енергоефективність, а саме впровадження енергозберігаючих технологій, використання відновлюваних джерел енергії та оптимізація ресурсів, що дають змогу зменшити екологічний слід. Наприклад, у багатьох країнах Європи бібліотеки активно використовують сонячні панелі, системи рециркуляції води та енергоефективне освітлення.

Іншим важливим аспектом є екологічна освіта. Бібліотеки організовують тематичні заходи, як-от лекції, майстеркласи, виставки та екологічні акції, спрямовані на підвищення екологічної грамотності громадськості.

В Україні проєкт «Зелена бібліотека» став прикладом успішного впровадження екоосвітніх програм для дітей та дорослих. Цей проєкт включає створення екологічних куточків, проведення конкурсів екомалюнків та організацію екскурсій до природних заповідників [3; 7]. Наприклад, проєкт «Зелена бібліотека» реалізується бібліотекою СумДУ в межах програми «Зелений університет» за підтримки Goethe Institute (Німеччина) з вересня 2018 р. Його основна мета – сприяти Цілям сталого розвитку ООН (SDG 2030) та їх впровадженню для громади Сумщини через інформування, навчання та власний приклад відповідального споживання, сортування, перероблення відходів.

Популярними такі ініціативи є й за кордоном. Наприклад, у Великій Британії бібліотеки регулярно проводять «Екотижні», де відвідувачі можуть дізнатися про способи зменшення відходів, переробку сміття та екологічний спосіб життя. Такі заходи не лише підвищують обізнаність громадян, але й сприяють формуванню екологічної культури [6].

Проєкт «Зелена бібліотека» демонструє можливості інноваційних ідей та їх реалізації. Так, після реконструкції 2021 року бібліотеки Університету Ройтлінгена у приміщеннях навчального центру бібліотеки було створено різноманітні навчальні простори. Спільне навчання та робота стали можливими у 20 групових кімнатах для різної кількості осіб (від 1–2 до 8–12 та навчальних груп). Найбільшу популярність мають групові кімнати та «каюти», за ними йдуть «робочі острови», вітальня та кафетерій. А після тривалого планування філія міської бібліотеки Бад-Гомбурга була побудована в колишньому садибному будинку в районі Обер-Ерленбах. Він є частиною будинку, в якому проживають представники кількох поколінь, а також там є інші муніципальні установи та магазини. Комору пло-

щею 240 кв. метрів було переобладнано відповідно до потреб і обладнано всіма технічними вимогами для створення відкритої бібліотеки сімейного типу для просвітницької роботи з цілими поколіннями одночасно. Також, наприклад, у 2019 році виникла ідея переобладнати кімнату у міській бібліотеці на місце для зустрічей та обміну думками на «зелені» теми. Так народилася «Зелена лабораторія», яка була профінансована Програмою фінансування «Простори майбутнього Нижньої Саксонії» [7].

Соціальна відповідальність бібліотек включає популяризацію екологічних ініціатив. Бібліотеки стають майданчиками для обговорення екологічних проблем та реалізації соціальних проєктів, як-от акції зі збору макулатури, висадження дерев чи очищення територій. Наприклад, у 2022 році бібліотеки Львова організували масштабну акцію «Зробимо місто чистішим», до якої долучилися понад 500 мешканців міста [2].

Бібліотеки все частіше стають центрами підтримки екологічних ініціатив. Наприклад, у Києві бібліотеки співпрацюють з екологічними організаціями, проводячи семінари з екологічного землеробства й організовуючи пункти збору батарейок та електронного сміття. Наприклад, екологічна організація «Батарейки, здавайтеся!» у співпраці з КМДА та Науково-технічною бібліотекою імені Г. І. Денисенка допомагає як практично, так і інформаційно киянам правильно утилізувати батарейки, акумулятори та інші електронні відходи.

Важливим напрямом є інноваційні підходи до управління ресурсами. Бібліотеки все частіше використовують цифрові технології для зменшення паперових відходів, впроваджують системи електронного документообігу та створюють електронні колекції. Це дає змогу не лише зекономити ресурси, але й забезпечити доступ до знань для віддалених користувачів [4].

Отже, бібліотеки відіграють важливу роль у контексті сталого розвитку та захисту клімату. Вони слугують зразком для наслідування у впровадженні конкретних заходів, але насамперед передають знання, стимулюють дискусії, дають імпульси, які розширюють горизонти та об'єднують різних учасників суспільства.

Отже, можна рекомендувати широко поширювати досвід проєкту «Зелена бібліотека», до якого в Україні поки що залучилися лише бібліотеки м. Суми та Запоріжжя, як оптимального виду екоосвітницької діяльності бібліотек для дітей та дорослих.

Сьогодні бібліотеки стають важливим елементом екологічної інфраструктури суспільства, сприяючи формуванню сталого майбутнього. Впровадження екологічної свідомості у бібліотечну діяльність є не лише відповіддю на виклики сучасності, але й шляхом до створення нових можливостей для розвитку бібліотек як соціальних інституцій.

Список використаних джерел

1. Шедловська М. В. Означення та типи екологічної свідомості. *Соціологія*. 2011. № 2(37). URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/04/95-100__no-2__vol-37__2011__UKR.pdf
2. Антоненко О. В. Соціальна роль бібліотек у формуванні екологічної свідомості. *Вісник книжкової палати*. 2022. № 3, С. 67–73.

3. Синиця Н. М. Генерування потенціалу бібліотек та УБА: час дій, час змін. Книги і бібліотеки в глобалізованому світі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (до 100-річчя Подільського державного аграрно-технічного університету). 2020. С. 20–27.
4. Горовий В. М. Інформаційне протистояння як боротьба змістів. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1. С. 11–19.
5. Проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення: Огляд / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, Наук.-метод. відділ; уклад. О. В. Костюченко. Ч. 2. Житомир, 2016. 29 с.
6. Antonelli M. The Green Library: A Guide to Sustainable Practices. *ALA Editions*. 2019. URL: <https://escholarship.org/uc/item/39d3v236>
7. «Зелена лабораторія» Везербергланд. URL: <https://www.b-u-b.de/detail/das-gruene-labor-weserbergland>
8. Яворська Т. М. Цифрові тренди розвитку бібліотек в інформаційному суспільстві. *Інформація та соціум: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (25 черв. 2020 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 58–60.

УДК 02. 004.7

Кульбачко Поліна Павлівна
(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.)
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

РОЛЬ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. Розглянуто трансформацію бібліотек в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні. Акцентовано на важливості використання світового досвіду інформатизації та адаптації його до національних умов. Розглянуто бібліотеки як сучасні соціокультурні центри, що сприяють обміну знаннями, досвідом і формуванню культурно свідомого суспільства. Зазначено позитивні тенденції модернізації бібліотек, а також проблеми, як-от: цифровий розрив, недосконале державне регулювання, недостатня співпраця з бізнесом. Наголошено на ролі цифрових технологій, соціальних мереж і мобільних застосунків у забезпеченні доступу до інформації та розширенні аудиторії бібліотек. Вказано на необхідність подальшої цифрової трансформації бібліотек як невід'ємної частини розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформатизація, бібліотека, цифрові технології, соціальні мережі.

Інформаційне суспільство – це новий етап розвитку людства, в якому будь-яка особа за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може отримувати, переробляти та розповсюджувати інформацію, а держава повинна забезпечувати якісний рівень інформатизації усіх галузей [1]. Процес переходу України до інформаційного суспільства – складний і тривалий, що потребує використання всього накопиченого вітчизняного й світового досвіду в галузі формування інформаційного суспільства та державного врегулювання національних інформаційних процесів, а також адаптації його до українських реалій, зокрема менталітету народу, поточного стану економічного розвитку [4].

Сьогодні роль бібліотек значно змінюється – від класичних книгозбірень до цифрових соціокультурних центрів. У бібліотеках зібрано великий масив книжок різноманітної тематики. Станом на 2024 рік київські бібліотечні заклади відвідали понад 500 тис. читачів різного віку та статі. Люди приходять сюди, щоб отримувати нові знання, досвід, обмінюватися думками та робити добрі справи. Саме тому наразі пріоритетною є модернізація цих бібліотечних закладів [2].

Попри позитивні аспекти, бібліотечна система має й низку негативних, зокрема уповільнений темп цифрової трансформації бібліотек. Вагомим недоліком є цифровий розрив, який зумовлений нерівномірним розподілом технічних засобів (комп'ютерів, інтернету) між регіонами та соціальними групами. Ще одною проблемою є недостатня співпраця, відсутність узгоджених дій між державою та бізнесом задля оптимального використання доступних ресурсів. Неврегульованість законодавства щодо захисту авторських і суміжних прав створює бар'єри для цифрового поширення інформації [3]. До того ж недостатнє фінансування ускладнює оновлення обладнання, програмного забезпечення та професійний розвиток бібліотекарів, а стереотипне сприйняття бібліотек як застарілих установ знижує інтерес до їх відвідування серед молоді.

На нашу думку, для ефективної модернізації бібліотечної системи необхідно забезпечити комплексний підхід: від удосконалення законодавчої бази та залучення інвестицій – до активної популяризації нових послуг бібліотек у суспільстві. За умови тісної співпраці бібліотек із державою, бізнесом і громадами можна досягти їх повноцінної інтеграції у цифрове інформаційне суспільство.

Бібліотеки мають стати невід'ємною частиною місцевих громад. Це допоможе сформувати позитивний імідж бібліотек у суспільстві. Орієнтуючись на потреби користувачів, бібліотеки прагнуть створити творче, відкрите й безпечне середовище для всебічного розвитку громадян. Вони постійно впроваджують нові форми обслуговування та пропонують послуги, як-от: вільний доступ до цифрових колекцій; віртуальні виставки; онлайн-екскурсії та презентації; дистанційне навчання тощо.

Розвитку сучасної бібліотеки сприяють також соціальні мережі та мобільні застосунки. Серед української молоді набирає популярність зручний застосунок «Rork», який передбачає підрахунок витраченого на читання часу, можливість уподобайок і написання коментарів. Різноманітними бібліотечними каталогами можна скористатися на потужному книжковому вебсайті «Goodreads».

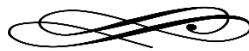
Бібліотеки надають доступ до передплачених ресурсів, пошукових систем наукової інформації та джерел відкритого доступу, забезпечують доступ до міжнародних наукометричних баз даних, як-от Scopus та Web of Science, проводять онлайн-семінари та реалізують цифрові проекти. Зокрема, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника та Державна науково-технічна бібліотека України активно впроваджують цифрові технології для покращення доступу до своїх ресурсів і взаємодії з користувачами. Ці установи активно використовують платформу Facebook для інформування про події, новини та заходи, що дає змогу ефективно комунікувати із громадськістю.

Вагомими є також електронні наукові ресурси обласних універсальних наукових бібліотек України, бібліотек закладів вищої освіти та науково-дослідних установ.

Сьогодні бібліотечна система стає джерелом важливої та необхідної інформації, своєрідним соціокультурним центром, метою якого є формування культурно свідомого суспільства з високим рівнем моральних, етичних і духовних цінностей. Використання соціальних мереж, створення власних цифрових платформ дає змогу бібліотекам ефективно взаємодіяти з користувачами та розширювати свою аудиторію.

Список використаних джерел

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Ун-т внутрішніх справ, 2000. 386 с.
2. Бібліотека: місце розуму і сили. *Урядовий кур'єр*. 19 лютого 2020р. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/biblioteka-yak-misce-rozumu-j-sili/> (дата звернення: 04.04.2025).
3. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/article/view/227084> (дата звернення: 04.04.2025).
4. Політанський В. С. Характерні риси та проблеми розвитку інформаційного суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 42. URL: <https://surl.li/duszkkg> (дата звернення: 04.04.2025).

УДК 021:061.2(477+100):355.48((470+571):477)

Лихогляд Ангеліна Ігорівна

(наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація. Розглянуто основні форми міжнародної діяльності Української бібліотечної асоціації в умовах повномасштабного вторгнення. Проаналізовано співпрацю УБА з міжнародними організаціями та іноземними партнерами, участь у міжнародних проєктах та ініціативах, зокрема зі збереження культурної спадщини.

Ключові слова: міжнародна діяльність, Українська бібліотечна асоціація, міжнародна співпраця, бібліотеки, проєкти.

Актуальність теми зумовлена викликами, з якими стикаються бібліотечні установи України під час повномасштабного вторгнення. Війна впливає на їх діяльність і ставить питання міжнародної співпраці, зокрема у збереженні культурної спадщини. Українська бібліотечна асоціація (УБА) активно налагоджує партнерства з міжнародними організаціями та іноземними колегами, сприяючи обміну досвідом і підтримці бібліотек, що постраждали внаслідок війни.

Українська бібліотечна асоціація є незалежною всеукраїнською громадською організацією, яка об'єднує фахівців з метою розвитку бібліотечно-інформаційної

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

сфери, розширення доступу громадян до інформаційних ресурсів і підвищення якості обслуговування користувачів. З моменту заснування в 1995 р. вона стала представницьким осередком для 69 тис. бібліотекарів і понад 39 тис. бібліотечних установ в усій Україні [1; 2].

Згідно зі Статутом УБА, міжнародна діяльність організації відбувається завдяки участі у міжнародних програмах і проєктах, співпраці з міжнародними організаціями тощо. Для розвитку міжнародної співпраці УБА організовує обміни делегаціями, семінари з іноземними партнерами, круглі столи, тренінги, конференції, а також направляє своїх представників для участі в заходах за кордоном. До того ж організація проводить спільні дослідження з іноземними установами за напрямками своєї діяльності та оприлюднює їх результати [3].

Як національна професійна спілка фахівців, Українська бібліотечна асоціація є членом Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), що дає змогу учасникам організації представляти Україну за кордоном, долучатися до міжнародних проєктів і стежити за актуальними світовими трендами у сфері бібліотечної діяльності [1].

З початком повномасштабного вторгнення рф (2022) Українська бібліотечна асоціація активізувала свою міжнародну діяльність, намагаючись залучити закордонних колег і партнерів до співпраці та підтримки України в умовах війни. Активність УБА на міжнародній арені значно посилилася: організація активно інформувала світову спільноту про події в Україні, організовувала й брала участь у різних обговореннях, професійних заходах та ініціативах за кордоном.

Українська бібліотечна асоціація публікувала низку звернень до міжнародної спільноти із закликом припинити взаємодію з інституціями країни-агресора, долучала представників бібліотечної, освітньої та наукової сфер до інформаційної протидії, а також неодноразово зверталася до IFLA з проханням виключити рф з членів організації [2].

У 2023 р. Українська бібліотечна асоціація взяла участь у Флорентійському книжковому ярмарку TESTO, де відбулася панельна дискусія, присвячена соціальній ролі бібліотек у Європі. Президентка УБА Оксана Бруй виступила перед іноземною аудиторією, розповівши про реалії життя українських бібліотечних працівників і видавців під час війни, про виклики, які вони долають кожного дня та їхній внесок у наближення перемоги. Особливу увагу було приділено значенню бібліотек у процесі подолання травм, спричинених війною, окремими громадянами та суспільством загалом.

Під час круглого столу «Перемогти і жити: українські бібліотеки у протистоянні російській агресії», організованого European University Institute (EUI), президентка УБА представила ситуацію українських університетських бібліотек, зосередившись на діяльності Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського. Учасники активно дискутували навколо тем збереження культурної спадщини та російської літератури в українських книгозбірнях. У межах заходу українські вчені в EUI за підтримки спільноти Інституту оголосили про запуск фандрейзингової кампанії, спрямованої на підтримку УБА та українських бібліотек [4].

За словами Оксани Бруй, зарубіжні бібліотеки активно допомагають українським бібліотечним установам у період війни. Зокрема, від іноземних партнерів велика кількість бібліотек отримала матеріали для збереження важливих документів. Країни Європи та Балтії надали обладнання для оцифрування, а до бібліотек західних регіонів України було передано сучасну комп'ютерну техніку. До того ж низка бібліотек європейських країн дала змогу українським бібліотечним працівникам пройти стажування за кордоном.

Від початку повномасштабної війни було започатковано ініціативу Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO), яка об'єднала понад 1 500 волонтерів з різних куточків світу для архівування даних українських вебсайтів. Метою цієї програми є підтримка оцифрування та збереження української культурної спадщини. Завдяки ініціативі наразі вдалося зберегти понад 5 тис. сайтів і 50 ТБ даних українських культурних установ – від державних архівів до обласних музеїв, від 3D-турів церквами до центрів дитячої творчості. До того ж Українська бібліотечна асоціація підписала меморандум з американською компанією Portico для збереження документів на їх серверах [2; 5].

В умовах війни Українська бібліотечна асоціація продовжує організовувати міжнародні заходи та брати активну участь у різних проєктах, конференціях, семінарах тощо. Так, з листопада 2023 р. до липня 2024 р. за підтримки Європейського Союзу (у межах програми «Дім Європи») та Центральної бібліотеки міста Берлін (Німеччина), УБА реалізовувала міжнародний проєкт «Бібліотека – місце сили!». Учасниками проєкту стали 5 бібліотек із деокупованих міст прифронтових областей України. Під наставництвом експертів бібліотеки розробили та впровадили власні проєкти інноваційних послуг для своїх громад. Протягом 9 місяців для учасників організовували тренінги з психології, фандрейзингу та проєктної діяльності, а також десятки заходів у межах нових послуг. Загалом цей проєкт став важливим етапом у відновленні бібліотек на деокупованих територіях, перетворюючи їх на осередки підтримки та розвитку громад [6; 7].

25 березня 2025 р. в онлайн-форматі було проведено міжнародний круглий стіл «Бібліотека для подолання суспільних викликів у громадах», який об'єднав понад 700 учасників. Захід організували УБА, НБУ імені Ярослава Мудрого, Жива сучасна бібліотека – БФ «Бібліотечна країна» та Український інститут книги. Круглий стіл був частиною міжнародного проєкту «Посилення ролі бібліотек у відбудові України» (Empowering Libraries for Rebuilding Ukraine), підтриманого Шведським інститутом. Учасники обговорили ефективні практики співпраці бібліотек із місцевими органами влади та громадами, що сприятиме розвитку їх потенціалу. Досвідом поділилися Швеція, Латвія та Україна [8].

Від початку повномасштабного вторгнення Українська бібліотечна асоціація разом із партнерами активно підтримує українські бібліотеки, що постраждали внаслідок ворожих обстрілів. Зокрема, спільно з Американською бібліотечною асоціацією (ALA) для таких бібліотек була запущена програма фінансової допомоги у вигляді грантів. Також УБА разом з Інститутом Гете (Goethe-Institut) займається підготовкою бібліотекарів до облаштування безпечних укриттів для працівників і користувачів українських бібліотек [2].

Отже, міжнародна співпраця Української бібліотечної асоціації в умовах війни є важливим чинником підтримки та розвитку бібліотек України. Завдяки активній участі в різних міжнародних проєктах та ініціативах, співпраці з міжнародними організаціями та іноземними партнерами УБА забезпечує збереження культурної спадщини нашої країни, надає допомогу постраждалим від війни бібліотекам і сприяє розвитку бібліотечної сфери загалом.

Список використаних джерел

1. Історія Української бібліотечної асоціації. *Офіційний сайт УБА*. URL: <https://ula.org.ua/pro-nas/istoriya> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Бліндюк М. Українська бібліотечна асоціація в умовах війни – розмова з Оксаною Бруй. *Lektūra*. URL: <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/--/uba.html> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Статут Громадської організації «Всеукраїнська громадська організація Українська бібліотечна асоціація» (нова редакція). *Документи УБА*. 2024. URL: <https://ula.org.ua/pro-nas/dokumenty/dokumenty-uba> (дата звернення: 07.04.2025).
4. Бібліотечна спільнота без кордонів. Розширення співпраці з італійськими колегами. *Новини УБА*. 01.03.2023. URL: <https://surl.li/locwtm> (дата звернення: 07.04.2025).
5. SUCHO. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online. URL: <https://www.sucho.org/> (дата звернення: 08.04.2025).
6. «Бібліотека – місце сили!». *Проекти УБА*. URL: <https://ula.org.ua/pro-nas/proiekt/5259-biblioteka-mistse-sily> (дата звернення: 08.04.2025).
7. Лапшина М., Сошинська Я. Підсумки міжнародного проєкту «Бібліотека – місце сили!»: результати та нові перспективи. *Новини УБА*. 19.08.2024. URL: <https://surl.li/liwybl> (дата звернення: 08.04.2025).
8. Підсумки міжнародного круглого столу «Бібліотека для подолання суспільних викликів у громадах». *Новини УБА*. 27.03.2025. URL: <https://surl.li/cbmauw> (дата звернення: 08.04.2025).
9. Yavorska T., Prihunov O., Syerov Yu. Efficiency of Using Social Networks in the Period of Library Activity in Remote Mode. *CEUR Workshop Proceedings*. Vol. 2616: Proceedings of the 2 International Workshop on Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks (COAPSN-2020). Lviv, Ukraine, May 21, 2020. P. 214–226. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2616/paper18.pdf>

УДК 025.4:655.2

Миргородська Альона Олегівна

(наук. керівник – канд. пед. наук Решетілова О. М.)

Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро

МАСОВА ВЗАЄМОДІЯ З ЧИТАЧАМИ ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. У тезах йдеться про масову взаємодію з читачами, яка є основною формою комунікаційної діяльності бібліотечної установи. Реагуючи на потреби і враховуючи інтереси користувачів, сучасні бібліотечні установи постійно намагаються адаптувати свої послуги відповідно до потреб читачів.

Ключові слова: сучасна бібліотечна установа, інформація, комунікація, читач, бібліотечні послуги.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Бібліотеки відіграють важливу роль у суспільстві, забезпечуючи доступ до інформації, знань та культурних ресурсів. Масова взаємодія з читачами охоплює різноманітні форми комунікації, які бібліотечні установи використовують для залучення, інформування та підтримки своїх користувачів.

Сьогодні бібліотека не просто забезпечує доступ до необхідної інформації – це важливий соціокультурний інститут, серед основних завдань якого є формування світогляду, сприяння інтелектуальному й морально-естетичному зростанню суспільства, і врешті, – підвищенню рівня життя представників різних соціальних груп [2].

У сучасному світі бібліотеки переживають значні трансформації, які зумовлені розвитком технологій, змінами в інформаційному середовищі та еволюцією потреб користувачів. Одним із ключових аспектів цих змін є масова взаємодія з читачами, яка стала специфічною формою комунікаційної діяльності бібліотечних установ. Це явище не лише підвищує доступність інформації, але й сприяє формуванню активної спільноти навколо бібліотеки.

Масова взаємодія з читачами передбачає активну участь бібліотек у формуванні комунікації з широкою аудиторією. Це не лише надання інформації, але й створення діалогу, залучення користувачів до обговорень, програм та заходів. Бібліотеки повинні стати платформами для спілкування та обміну думками. Масова взаємодія з читачами охоплює різноманітні форми комунікації, які сучасні бібліотечні установи використовують для залучення, інформування та підтримки своїх користувачів. Це може включати організацію заходів, використання соціальних мереж, електронних розсилок та інших цифрових платформ. Основною метою такої взаємодії є не тільки надання інформації, але й створення емоційного зв'язку між бібліотекою та її читачами.

У масовій взаємодії бібліотек із читачами вирішальну роль відіграють сучасні технології. Використання цифрових платформ (соціальні мережі, вебсайти, мобільні додатки та ін.) дає змогу бібліотекам ефективно взаємодіяти з великою аудиторією, забезпечуючи доступ до інформації в зручний для користувачів спосіб. Соціальні мережі, як-от Facebook, Instagram, Twitter, дають змогу бібліотекам швидко й ефективно доносити інформацію до широкої аудиторії. Створення інтерактивного контенту, як-от опитування, вікторини та конкурси, стимулює участь користувачів і формує спільноту навколо бібліотеки.

В епоху інформатизації бібліотеки стають центрами культурного життя громади, організовуючи різноманітні події: літературні вечори, майстеркласи, виставки та клуби за інтересами. Такі заходи не лише залучають нових читачів, але й сприяють формуванню стійких зв'язків між користувачами. Бібліотеки стають місцем, де люди можуть обмінюватися думками, ділитися враженнями від прочитаного та знайомитися з новими авторами.

У процесі становлення глобальної системи масових комунікацій і розбудови єдиного національного інформаційного простору України відбуваються швидкі зміни у галузях науки, освіти, культури та професійній діяльності населення. Бібліотечним установам необхідно вибудовувати нові стратегії задоволення інформаційно-знаннєвих потреб суспільства [1]. Для того, щоб залишатися актуальни-

ми, сучасні бібліотечні установи повинні постійно адаптувати свої послуги відповідно до потреб читачів. Збір відгуків через опитування та анкетування допомагає бібліотекам зрозуміти, які ресурси та послуги є найбільш затребуваними. Це дає змогу не тільки покращити якість обслуговування, але й сприяє створенню нових програм та ініціатив.

Однією з важливих функцій масової взаємодії є промоція читання. Бібліотеки можуть організовувати кампанії, що стимулюють інтерес до книг і літератури, проводити акції та конкурси для читачів усіх вікових категорій. Такі ініціативи допомагають підвищити обізнаність про нові видання та авторів, а також сприяють розвитку читацької культури у суспільстві.

Бібліотеки також можуть виступати в ролі освітніх центрів, пропонуючи програми та тренінги з розвитку інформаційної грамотності. Це особливо важливо в умовах інформаційного перевантаження, коли користувачам необхідно навчитися критично оцінювати джерела інформації. Освітні ініціативи сучасних бібліотек допомагають читачам орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі.

Залучення молоді є ще одним важливим аспектом масової взаємодії. Бібліотеки можуть організовувати спеціальні заходи для молодіжної аудиторії – літературні квести, ігри, зустрічі з авторами. Це не лише сприяє популяризації читання серед молоді, але й формує позитивний імідж бібліотеки як сучасного простору для навчання та відпочинку.

Співпраця з місцевими організаціями та установами дає змогу бібліотекам розширити свої можливості для залучення нових читачів. Спільні проєкти, як-от виставки або культурні події, сприяють розвитку партнерських відносин і підвищують видимість бібліотеки у громаді.

Оцінка результативності масової взаємодії є важливим етапом у розвитку бібліотечних послуг. Зворотний зв'язок від читачів є важливим інструментом для покращення комунікаційних стратегій. Бібліотеки повинні активно запитувати думки своїх користувачів через опитування, анкети або особисті бесіди. Аналіз статистичних даних, зворотного зв'язку від користувачів і відвідуваності заходів дає змогу бібліотекам коригувати свої стратегії комунікації та адаптуватися до змінюваних умов.

В умовах швидких змін у суспільстві та технологіях сучасні бібліотечні установи повинні постійно адаптувати свої підходи до масової взаємодії. Це включає впровадження нових технологій, розвиток інноваційних програм і активну участь у житті громади. Лише так бібліотеки зможуть залишатися актуальними і затребуваними серед читачів.

Отже, масова взаємодія з читачами є ключовим елементом успішної діяльності сучасної бібліотечної установи. Використання нових комунікаційних стратегій, цифрових технологій та активна участь у житті громади допомагають бібліотекам залишатися актуальними та затребуваними у суспільстві. У світі, що постійно змінюється, важливо не лише надавати інформацію, але й створювати можливості для спілкування, обміну думками та розвитку культури читання.

Масова взаємодія з читачами є невід’ємною частиною комунікаційної діяльності сучасних бібліотечних установ. Вона не лише сприяє популяризації читання і розвитку інформаційної грамотності, але й допомагає формувати активну спільноту навколо бібліотеки. Використання сучасних технологій і адаптація до потреб користувачів роблять сучасні бібліотеки важливими культурними центрами у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Василенко О. М. Інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотек у контексті забезпечення інформаційно-знансєвих потреб суспільства. *Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору*: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2016. С. 20–22. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044399.pdf>
2. Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут: освітньо-виховна місія. *Вісник Національного авіаційного університету. Сер.: Філософія. Культурологія*. 2010. № 2. С. 155–160.

УДК 021.7:077.5]-027.236

Пікалова Валерія Володимирівна
(наук. керівник – д-р іст. наук, проф. *Передерій І. Г.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ

Анотація. У тезах розглянуто використання соціальної мережі YouTube як важливого засобу формування іміджу бібліотеки на прикладі провідної вітчизняної публічної книгозбірні – Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. Зазначено, що соціальні мережі – це не лише спосіб обміну та поширення інформації, але й потужний інструмент для формування позитивного та впливового іміджу бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, соціальні мережі, імідж, контент.

Сьогодні бібліотеки відіграють важливу роль у різних сферах життя суспільства, сприяючи розвитку освіти, культури, доступу до знань для широкого кола користувачів. Їх роль суттєво трансформувалася й охопила низку раніше далеких від них царин. Бібліотека розглядається як культурно-освітній заклад, що не лише має впорядкований фонд документів, а й забезпечує доступ до різноманітних інформаційних ресурсів. Її мета полягає в задоволенні інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб. Ці заклади є сьогодні значущим громадським простором, де можуть реалізовуватися різні проекти на основі принципу спільноті, розв’язуватися соціально важливі проблеми, надаватися різноманітні послуги поза суто інформаційно-бібліотечними.

З огляду на це бібліотеки потребують інструментів для тісної взаємодії з соціумом, різноманітними його групами, бо лише за цих умов вони будуть актуальними для користувачів. Саме з цим пов'язане активне впровадження у їх діяльність соціальних мереж як засобу залучення користувачів, підтримування з ними перманентного зв'язку, просування власних послуг тощо. Завдяки сучасним цифровим платформам бібліотеки не лише популяризують свою діяльність, а й стають більш упізнаваними та доступними для різних аудиторій. У такий спосіб бібліотеки не просто зберігають свою значущість у суспільстві, а й активно формують власний імідж. Соціальні мережі відіграють роль ключового інструменту в цьому процесі, допомагаючи бібліотекам комунікувати з громадськістю, просувати, організовувати та створювати інтерактивний контент, що зацікавлює та мотивує відвідувачів до тісніших і постійних контактів з бібліотеками. Сучасна бібліотека як джерело знань перебуває наразі в умовах жорсткої конкуренції з інтернетом. Однак те, що зменшує кількість реальних відвідувачів бібліотек, може стати у пригоді для збільшення кількості відвідувачів «віртуальних» [1, с. 74].

Ще одна важлива причина для використання бібліотеками соціальних медіа у їх роботі – можливість формувати та утримувати належний імідж, без чого досягнення усіх інших завдань буде поставлене під сумнів. Адже через соцмережі можна реалізовувати не лише безпосередню комунікацію зі своїми цільовими групами, а й здійснювати промоційні заходи.

Імідж бібліотеки – це загальне уявлення про бібліотеку, яке залежить від багатьох чинників та складається впродовж багатьох років. Бібліотека формує свій унікальний образ, заснований на складниках, як-от інформація, культура, мистецтво, освіта, що створює соціальний імідж, тобто враження в очах громадськості про роль організації в соціально-економічному та культурному житті суспільства, підтримці національних соціальних проєктів, дотримання прав людини тощо [2, с. 3]. І соціальні медіа тут можуть стати дуже добрим інструментом. Правильне змістове наповнення сторінок у соцмережах, активна взаємодія з аудиторією є запорукою вдалого формування іміджу. Варто також звернути увагу на візуальний стиль, різноманітність і нетривіальність контенту, актуальність та дотримання чіткої структури дописів.

Для того, аби створити імідж бібліотеки в соцмережі так, щоб його використання було ефективним, необхідно враховувати особливості кожної платформи, а саме адаптувати контент відповідно до її особливостей та інтересів цільової аудиторії. Це стосується і формату публікацій, стилю комунікації та інтерактивних елементів, які сприятимуть залученню користувачів і підвищенню їх активності на сторінці бібліотеки. Треба враховувати, що соцмережі здебільшого містять мультимедійний контент – текстовий, візуальний, аудіо- та відео- (наприклад, Facebook, Twitter, Google+, LinkedIn, Tumblr), а візуальний та відеоконтент – у YouTube, Flickr, SlideShare, Pinterest, Instagram [3, с. 24].

Розглянемо детальніше платформу YouTube. Вона орієнтована на подання інформації у відеоформаті, що дає змогу бібліотекам створювати динамічні відеоролики, як-от: огляди книг, популяризація різних видів діяльності, конкретних івентів, організованих закладом, блоги про буденність бібліотечного життя, лекції, зустрічі з авторами книг, майстеркласи тощо. Усе це може стати ключовим

елементом сучасного цифрового контенту. Важливим під час цього є стиль комунікації. Матеріали повинні бути не лише інформативними, але й емоційно забарвленими, з інтерактивним форматом, як-от опитування, заклик до коментарів та залучення до дискусій, створення привабливих мініатюр і регулярне оновлення контенту.

Наприклад, провідна публічна бібліотека – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого – успішно втілює ці принципи, активно розвиваючи свої акаунти в соціальних мережах, як-от Facebook, Instagram, Telegram, Pinterest, LinkedIn, а також YouTube-канал [4]. На цьому каналі вона активно публікує різноманітний відеоконтент – навчальний, культурно-просвітницький та розважальний. До першого належать, наприклад, різноманітні лекції, уроки жестової мови на каналі. Такі уроки сприяють залученню нової аудиторії з особливими потребами, демонструючи їй свою увагу та прагнення бути корисними. Останній відеоурок на цю тематику був опублікований 28 березня 2025 р. Це засвідчує регулярність оновлення матеріалів та актуальність інформації.

Культурно-просвітницький контент представлений висвітленням культурно-освітніх заходів, творчих зустрічей, відповідних івентів, проведених бібліотекою. Там можна знайти відео, які присвячені Всесвітньому дню поезії, літературно-музичному вечору до 70-річчя від дня народження українського письменника Сергія Грабаря тощо. Розважальний контент відображає участь бібліотеки у різних флешмобах і трендових заходах, які пов'язані з книжковими вподобаннями, естетикою бібліотеки та її атмосферою, і подається у форматі YouTube Shorts.

Бібліотека використовує YouTube для формування свого іміджу. Кожне відео розпочинається з фірмової заставки, що включає назву бібліотеки та її логотип. Цей візуальний елемент сприяє впізнаваності та підсилює бренд бібліотеки. Головна сторінка каналу також містить назву бібліотеки й логотип, що забезпечує цілісність візуального стилю. Використання послідовних візуальних елементів є ключовим для створення сильного бренду та підвищення довіри аудиторії.

Аналіз контенту каналу свідчить, що більшість відео тривають від 5 до 6 хвилин, хоча деякі сягають 40 хвилин і навіть понад 2 години. Такий підхід враховує сучасні тенденції споживання відеоконтенту: короткі відео ефективні для швидкого залучення уваги, тоді як довші дають змогу глибше розкрити тему. Дослідження показують, що оптимальна тривалість навчального відео становить від 6 до 9 хвилин, оскільки довші фрагменти можуть втратити увагу глядача [5]. Бібліотека активно використовує і формат коротких відео (так звані YouTube Shorts). Варто зазначити, що в розділі «Дописи» останній допис було зроблено 9 днів тому активність бібліотеки менш виражена. Регулярне оновлення цього розділу могло б сприяти більшій залученості аудиторії та підтримці актуальності каналу.

Отже, соцмережі є не лише засобом поширення інформації, а й потужним інструментом для створення та зміцнення іміджу бібліотеки. Це майданчики, де кожна установа самостійно формує свій унікальний образ, демонструючи власні цінності, місію та діяльність. Завдяки візуальному оформленню, стилю та наповненню соціальні платформи дають змогу не тільки залучати нових користувачів, а й вибудовувати довіру аудиторії.

Список використаних джерел

1. Пилипенко Н. В. Формування іміджу бібліотеки за допомогою соціальних медіа. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства*: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2015 року). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132414137.pdf> (дата звернення: 05.04.2025).
2. Імідж сучасної бібліотеки: метод.-практ. реком. / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. Хмельницький, 2011. 25 с. URL: http://www.ounb.km.ua/vidanya/2011/imidzh_bib.pdf (дата звернення: 01.04.2025).
3. Яворська Т. Соціальні мережі бібліотек як ефективний інструмент промоції книг і читання. *Вісник книжкової палати*. Київ, 2023. № 4. С. 21–27. URL: https://libkor.com.ua/storage/php/periodic_theme_files/socialni_merezhi_bibliotek.pdf (дата звернення: 05.04.2025).
4. НБУ ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://surl.li/ntacie> (дата звернення: 03.04.2025).
5. Як використовувати відео для онлайн-навчання?! 2024. URL: <https://surl.li/hiyptj> (дата звернення: 03.04.2025).

УДК 021.7:316.472.4

Поберейко Віра Тарасівна

(наук. керівник – д-р філол. наук Шкіцька І. Ю.)

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РОЛЬ СОЦМЕРЕЖ У ПРОПАГУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Анотація. У тезах показано значення соціальних мереж у популяризації діяльності бібліотек. Розглянуто особливості використання популярних віртуальних платформ (інстаграм, фейсбук, твітер, телеграм та TikTok) для комунікації з читачами, просування послуг книгозбірень і розширення цільової аудиторії. Наведено приклади успішного використання TikTok бібліотеками.

Ключові слова: бібліотека, соціальні мережі, рекламна діяльність, цифровізація, інтернет-маркетинг.

Сьогодні бібліотеки залишаються провідними установами для зберігання, поширення інформації та надання доступу до знань, відіграють важливу роль у розвитку освіти, культури і науки в сучасному світі [3]. Проте реформування бібліотечної діяльності шляхом інтеграції сучасних електронних технологій є необхідною умовою для збереження бібліотек як актуальних інфоцентрів в умовах зростання суспільних інформаційних потреб. Для забезпечення конкурентоспроможності та залучення користувачів бібліотечним установам необхідно активно використовувати соціальні мережі, які відіграють ключову роль у сучасній екосистемі інформації.

Дослідження ролі соціальних мереж у пропагуванні діяльності бібліотек є актуальним у контексті цифрової трансформації суспільства. Соціальні мережі стали потужним інструментом для бібліотек, даючи їм змогу ефективно комунікувати з користувачами, просувати свої послуги та залучати нову аудиторію. У зв'язку з цим вивчення рекламного аспекту використання соціальних мереж бібліотеками є важливим для оптимізації та популяризації їх діяльності. Дослідження

цієї теми сприяє розробленню ефективних стратегій просування бібліотечних послуг у цифровому середовищі, що є важливим для розвитку бібліотечної справи загалом [4]. Питаннями рекламної діяльності книгозбірень цікавилися М. Я. Грет [7], С. С. Ростовцев [9], Т. Гранчак, Т. Скітер [6], О. Ю. Антонюк [1] та ін.

Значне зростання присутності бібліотек у соціальних медіа свідчить про формування специфічного бібліотечного медійного середовища [8]. Соціальні платформи є потужним комунікаційним інструментом для бібліотечних установ, що дає змогу встановлювати діалог із читацькою аудиторією, просувати бібліотечні послуги, аналізувати потреби користувачів, оптимізувати операційну діяльність і забезпечувати зворотний зв'язок. Незважаючи на простоту використання соцмереж, ефективне застосування цього інструменту для популяризації бібліотечних ресурсів і послуг вимагає креативності, спеціальних знань у галузі інтернет-маркетингу, вебдизайну та інших суміжних дисциплін.

Соціальні медіа сприяють підвищенню доступності бібліотечних послуг для користувачів, забезпечуючи оперативне інформування про події. Це сучасний та ефективний спосіб залучення нових читачів та популяризації бібліотечного сервісу. Також соцмережі дають широкі можливості для ефективного охоплення цільової аудиторії. Використання відомих онлайн-платформ – інстаграм, ТікТок, твітер, телеграм і фейсбук – дає змогу бібліотечним установам позиціонувати себе як сучасні та унікальні інформаційні центри, що надають безкоштовний доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів.

Соціальні мережі «Інстаграм», «Фейсбук», «Твітер» є вдалим вибором для поширення візуального контенту зі текстовим супроводом про діяльність книгозбірень. Мобільні застосунки – «Телеграм», «Вайбер», «Вотсап» та «Месенджер» – є ефективним інструментом комунікації бібліотек із користувачами. Розважальна платформа «ТікТок» пропонує поширення короткоформатних відео з широким охопленням молодшої аудиторії. Останнім часом вона набула значної популярності, що привело до появи специфічного книжкового сегмента – BookTok. У стрічках рекомендацій користувачів усе частіше з'являються книжкові блогери, які роблять короткі огляди літературних творів або адаптують популярні тренди до книжкової тематики.

Алгоритм ТікТок забезпечує таргетоване отримання контенту, збільшуючи частоту показу відео, пов'язаних із книгами, для зацікавлених користувачів. Проте сьогодні спостерігається недостатня присутність бібліотечних установ на платформі «ТікТок», що свідчить про потенційну недооцінку цього інструменту як засобу просування бібліотечного сервісу [2].

Обліковий запис Ватсонвільської публічної бібліотеки [5] в ТікТок є показовим прикладом успішного використання короткоформатного відеоконтенту для популяризації бібліотечних послуг. Особливу увагу привертає креативність працівників бібліотеки, які:

- а) використовують нові формати, зокрема адаптують популярні ТікТок-тренди до бібліотечної тематики;
- б) створюють оригінальні та розважальні відеоролики;
- в) застосовують візуальні ефекти й монтаж для створення динамічного та привабливого контенту;

г) вдаються до інтеракції з аудиторією у вигляді коментарів, відповідей на запитання, участі у дискусіях, що сприяє формуванню дружньої атмосфери у віртуальному дискурсі;

г) популяризують сучасні бібліотечні послуги, наприклад: електронні книги, аудіокниги, онлайн-курси та інші цифрові ресурси.

Акаунт Центральної бібліотечної системи (ЦБС) «Фортеця» [10] на платформі «TikTok» є зразком адаптації бібліотечної установи до сучасних цифрових трендів. Молоді бібліотекарі цієї книгозбірні знімають відеоролики, що дає змогу: створити образ «дружньої» бібліотеки: молодість та енергійність ведучих сприяють формуванню позитивного іміджу бібліотеки; використовувати мову та стиль, зрозумілі молодіжній аудиторії; генерувати креативний та актуальний контент; взаємодіяти з користувачами бібліотечних послуг на рівних.

Отже, у сучасному інфопросторі активна діяльність бібліотечних установ у підтримці культурного й освітнього сегментів суспільства є істотною. З метою адаптації до цифрового середовища книгозбірні активно віртуалізують свої послуги, використовуючи соціальні мережі для комунікації з читацькою аудиторією та інформування широкої громадськості про свою діяльність. Впровадження новітніх медіа, зокрема соціальних мереж, є невід'ємною частиною стратегії сучасних бібліотечних установ. Молоді й креативні працівники бібліотек відіграють велику роль у пропагуванні діяльності бібліотек, зокрема збільшують охоплення аудиторії, формують позитивний імідж книгозбірні, позиціонуючи її як цікаве місце дозвілля, заохочують відвідувачів до читання, а також сприяють підвищенню престижності знань і важливості освіти.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. Ю. Популяризація бібліографічної продукції як важливий складник рекламно-інформаційної діяльності бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 42–48.
2. Биркович Т. І., Морозова Я. А. Особливості використання соціальних мереж для просування бібліотечних ресурсів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 1. С. 56–62.
3. Бібліотеки України: осередки культурного надбання. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. 27.05.2024. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/biblioteky-ukrayiny-oseredky-kulturnogo-nadbannya> (дата звернення: 27.03.2025).
4. Булахова Г. І. Соціальні мережі як засіб реклами бібліотечної діяльності. Міжнародна наукова конференція «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів». 2013. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/97> (дата звернення: 28.03.2025).
5. Ватсонвільська публічна бібліотека. URL: https://www.tiktok.com/@watsonville-library?_t=ZM-8v5rA9qBLC1&_r=1 (дата звернення: 29.03.2025).
6. Гранчак Т., Скітер Т. Інтернет-маркетинг у діяльності бібліотек України. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. № 4. С. 36–55. DOI: 10.31866/2616-7654.4.2019.187817.
7. Грет М. Я. Реклама бібліотек у блогах. *Бібліотечний вісник*. Київ: НБУВ, 2015. № 1. С. 52–57.
8. Недошитко І., Біловус Л., Вількова Т. Соціальні мережі як рекламний ресурс сучасної бібліотеки. *Вісн. Кн. палати*. 2023. № 1. С. 41–42.

9. Ростовцев С. С. Роль маркетингу взаємовідносин в онлайн-діяльності бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 11(232). С. 29–31.

10. ЦБС «Фортеця». URL: https://www.tiktok.com/@cbs_fort?_t=ZM-8v5rELkEoUg&_r=1 (дата звернення: 29.03.2025).

УДК 021.4:004

Примак Ольга Вікторівна

(наук. керівник – канд. іст. наук, доцент, зав. кафедри Охріменко Г. В.)

Національний університет «Острозька академія», м. Острог

ГІБРИДНІ ФОРМАТИ У ВИСТАВКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Анотація. Робота присвячена дослідженню викликів використання гібридних форматів у виставковій діяльності бібліотек на сьогоднішньому етапі. Закцентовано на передумовах впровадження гібридних виставок у бібліотеках та основних проблемах, з якими стикаються бібліотеки під час їх організації.

Ключові слова: гібридні формати, виставкова діяльність, бібліотека, виклики, безпека даних, потреби користувачів, цифрові технології.

Сучасні бібліотеки впродовж останніх десятиліть кардинально трансформувались відповідно до потреб соціокультурного простору. Так, від місця зберігання книг бібліотеки стали осередком інформаційного, культурного та освітнього простору. Одним із ключових напрямів популяризації такого закладу культури є виставкова робота, яка динамічно пристосовується до цифрової епохи. Акцент на інтерактивності, технологічності та доступності привів до нового розуміння традиційних експозицій, що зумовлює необхідність застосування цифрових технологій, так званих гібридних форматів виставкової діяльності задля розвитку сучасних бібліотечних виставок.

Водночас гібридні формати виставкової діяльності стали радше необхідністю у зв'язку зі зміною читацьких звичок, пандемією, повномасштабним вторгненням, що поставило організаторів виставок перед новими викликами. Безумовно, такий стрімкий перехід до нових форматів вимагає від бібліотек швидкої адаптації та освоєння новітніх цифрових платформ. Тому важливо окреслити гібридні загрози, з якими сьогодні стикаються бібліотеки під час організації виставок задля збереження популяризації та популярності виставкової діяльності.

Метою роботи є дослідження викликів використання гібридних форматів у виставковій діяльності бібліотек в умовах сьогодення.

Вагомий внесок у дослідження ролі гібридних форматів у виставковій діяльності бібліотек зробили К. Амаріцей, Т. Коваль, О. Курганова, К. Лобузін, Л. Туровська, І. Швець та інші.

Поняття гібридних форматів у виставковій діяльності є відносно новим явищем і традиційно передбачає поєднання звичних офлайн-експозицій із цифровими онлайн-елементами, що дає змогу розширити аудиторію та підвищити інтер-

активність заходів. Доцільними є думки К. М. Амаріцей та Г. П. Лукаш, які стверджують, що «бібліотечні виставки становлять собою особливу форму обслуговування користувачів, забезпечують привернення уваги до фонду бібліотеки та зацікавлення користувача бібліотеки до прочитання певної літератури» [1, с. 200].

Ми переконані, що для збереження культурного фонду та водночас забезпечення його доступності широкій аудиторії бібліотеки мають адаптуватися до цифрових технологій та впроваджувати новітні формати представлення матеріалів. Тому логічним є поширення саме гібридних форматів, оскільки пандемія COVID-19, а пізніше й повномасштабне вторгнення російської федерації стали потужними каталізаторами змін у бібліотечній сфері, зокрема у виставковій діяльності. Вимушені обмеження фізичного доступу до бібліотек стимулювали активний розвиток онлайн-платформ, віртуальних виставок, інтерактивних презентацій та мультимедійного контенту.

Ю. О. Ціннівська та М. С. Яковишина, досліджуючи роль гібридних форматів, вбачають ефективність гібридних заходів у їх гнучкості та доступності, адже «на гібридних виставках учасники більш ефективно використовують свій час, оскільки онлайн-компонент дає змогу взаємодіяти з потенційними клієнтами та партнерами незалежно від часових поясів та географічного місця розташування [2, с. 152]. Ми погоджуємось із позицією авторів щодо актуальності та важливості гібридних форматів, однак звертаємо увагу на наявність низки загроз, із якими стикаються як організатори виставок, так і самі відвідувачі.

На нашу думку, першочерговим викликом перед бібліотеками в контексті проведення виставкової діяльності гібридного формату є безпека та захист персональних даних. В умовах збройної агресії Україна потерпає від постійних кібератак ворога задля збирання та використання проти нашої держави персональних даних. Бібліотеки, які впроваджують гібридні формати виставкової діяльності, стикаються з ризиками витоку персональних даних користувачів, несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів. Особливо це стосується використання онлайн-платформ для реєстрації відвідувачів, інтерактивних віртуальних експозицій та цифрових архівів. Безумовно, кібератаки ворога становлять серйозну загрозу для популяризації культурної спадщини, оскільки потенційні відвідувачі можуть бути стримані побоюваннями щодо безпеки своїх даних в онлайн-середовищі.

До того ж не можемо не згадати про технічний аспект створення онлайн-платформ та цифрового контенту. Так, є необхідність якісного технічного забезпечення та професійного володіння цифровими інструментами. Організаторам доводиться інвестувати значні ресурси у створення інтерактивного контенту, забезпечення стабільного інтернет-з'єднання в умовах блекаутів.

Також Т. Коваль та Л. Туровська прослідкували «суперечність між зростанням інформаційних потреб користувачів та фактичним рівнем їх задоволення» [3, с. 57]. Дійсно, з огляду на потреби сучасного користувача в отриманні галузевої, тематичної та видової інформації перед організаторами виставок стоїть насамперед завдання не лише наповнення видового інтерфейсу вебсайта бібліотеки, а й створення зручної, інтуїтивно зрозумілої навігації, яка б давала змогу швидко

знаходити необхідну інформацію та взаємодіяти з представленими різними формами контенту – текстів, зображень, відео, аудіо- у єдиному інформаційному просторі, що сприяло б глибшому зануренню користувача в тему виставки та задоволенню його інформаційних потреб на якісно новому рівні. На жаль, сьогодні спостерігається тенденція обмеженого доступу онлайн-відвідувачів до повного спектра матеріалів, представлених на фізичній виставці. Часто віртуальні експозиції є спрощеними версіями, що підриває ідею гібридних форматів виставкової діяльності.

В контексті організаційних засад використання гібридних форматів виставок важливо зацентрувати на рівні професійної підготовки організаторів виставок. Так, перед організаторами постало чимало нових завдань задля ефективного поєднання фізичного та віртуального просторів. Як зазначають спеціалісти проведення виставок у гібридному форматі, однією з ключових проблем під час організації гібридних заходів є забезпечення рівноцінного та персоналізованого досвіду як для онлайн-, так і для офлайн-учасників задля уникнення відчуття ізолюваності [4], що вимагає від організаторів розробки концепцій, які б органічно поєднували обидва формати, забезпечуючи цілісний та цікавий досвід для відвідувачів незалежно від способу їхньої взаємодії з виставкою.

Отже, гібридні формати виставкової діяльності активно розвиваються на сучасному етапі, пропонуючи нові можливості для бібліотек, музеїв та інших закладів культури. Вони дають змогу залучити широку аудиторію, зробити виставки більш доступними та забезпечити взаємодію між учасниками незалежно від їхнього місця перебування. Однак сьогодні існує низка викликів перед становленням ефективного механізму реалізації цих форматів, включно з питаннями безпеки даних, забезпечення рівноцінного досвіду для різних категорій відвідувачів, необхідності високої кваліфікації організаторів та інтеграції різноманітних технологій для створення цілісного й цікавого продукту.

Вбачаємо, що такий стан речей зумовлює необхідність подальших досліджень та розробок у сфері впровадження гібридних форматів, а також пошуку практичних рішень для подолання наявних перешкод, що дасть змогу повноцінно розкрити потенціал гібридних виставок бібліотек.

Список використаних джерел

1. Амаріцей К. М., Лукаш Г. П. Виставкова діяльність як форма культурологічної роботи бібліотек. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Т. 1, № 14. С. 198–202.
2. Цінівська Ю. О., Яковишина М. С. Сучасні тенденції виставкової індустрії в аспекті розвитку місе-туризму. *Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2023. № 1. С. 150–152.
3. Коваль Т., Туровська Л. Віртуальна бібліотечна виставкова діяльність у системі наукових комунікацій. *Бібліотечний вісник*. 2022. № 1. С. 54–63. DOI: 10.15407/bv2022.01.054.
4. Основні виклики гібридних заходів та шляхи їхнього вирішення. *CFC Big Ideas*. URL: <https://cfcbigideas.com/uk/osnovni-vyklyky-gibrydnyh-zahodiv-ta-shlyahy-yihnego-vyrishennya/>

УДК 027.8:303.446.2

Тристан Марія Тарасівна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Дорошенко С. М.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

БІБЛІОХАБ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ

Анотація. У роботі проаналізовано інноваційні підходи до трансформації бібліотечного простору в умовах цифровізації. Визначено функціональні та структурні елементи нової моделі організації бібліотечного середовища, схарактеризовано її соціокультурний потенціал та окреслено вектори впровадження в практику публічних бібліотек України.

Ключові слова: бібліотека, інформаційні технології, соціокультурний простір, бібліотечний сервіс, інноваційні форми роботи.

У сучасних умовах трансформації суспільства бібліотеки зазнають суттєвих змін, набуваючи нових функцій та ролей. Вони поступово перетворюються на багатофункціональні громадські центри – інформаційні, культурні, освітні. В умовах динамічних соціально-економічних змін зростає суспільна значущість бібліотечної діяльності, що зумовлює посилення її ролі як інституції, здатної консолідувати громадськість для розв'язання актуальних соціальних проблем і сприяти формуванню інститутів громадянського суспільства.

Нині діяльність книгозбірень орієнтована не лише на забезпечення доступу до необхідної інформації, а й на те, щоб стати важливим соціокультурним центром, який відіграватиме ключову роль у формуванні світоглядних орієнтирів громадян і сприяти інтелектуальному, моральному та естетичному розвитку суспільства [2, с. 7].

Загалом бібліотечна сфера розвивається в напрямі формування комфортних, технологічно оснащених громадських просторів – інноваційних медіацентрів. Водночас бібліотеки впроваджують освітні та просвітницькі заходи, що сприяють розвитку цифрової культури, покращенню цифрової грамотності та зменшенню цифрової нерівності [3, с. 73]. У новітніх підходах до модернізації бібліотек усе частіше використовують поняття «бібліохаб», який і відображає їх оновлену функціональну концепцію.

Так, дослідники Д. Антоненко і С. Хрущ суголосні в тому, що бібліохаб – це трансформований бібліотечний простір, що виконує функції соціокультурного центру, інформаційної платформи, осередку неформальної освіти, самовираження, комунікації та дозвілля, а також слугує місцем активної громадянської участі та взаємодії членів місцевої спільноти [1, с. 92–93]. У цьому контексті бібліохаб розглядають як центр соціокультурної активності – інформаційний осередок, простір креативного навчання, комунікації та самореалізації. Його концепція передбачає створення у бібліотеці відкритого та безплатного мультимедійного простору, призначеного для проведення зустрічей, освітніх заходів, обміну ідеями та досвідом.

Важливо, щоб бібліохаб відповідав визначеним критеріям та виконував низку ключових функцій, зокрема: забезпечення вільного доступу до інформації та

знань; створення умов для колективної діяльності та співпраці; підтримання процесів навчання, саморозвитку й самоосвіти; сприяння розвитку культури та творчого потенціалу; функціонування як простору для спілкування, взаємодії та обміну знаннями.

Варто зазначити, що бібліохаби вирізняються низкою характерних ознак, що зумовлюють їх унікальну роль у сучасному соціокультурному просторі:

1. Забезпечення широкого доступу до інформаційних ресурсів. Наявність інтернет-з'єднання, електронних баз даних та інших цифрових джерел інформації сприяє утвердженню бібліохабу як повноцінного інформаційного центру, здатного задовольнити широкий спектр інформаційних потреб користувачів.

2. Реалізація культурно-просвітницьких ініціатив. Проведення лекцій, літературних вечорів, мистецьких виставок та інших подій дає змогу бібліохабу виконувати функції культурного осередку, сприяючи не лише поширенню знань, а й формуванню естетичних цінностей.

3. Сприяння творчому розвитку особистості. Забезпечуючи користувачів відповідним простором і технічними засобами, бібліохаб створює умови для самореалізації, розвитку креативного потенціалу та впровадження інноваційних ідей у практичну діяльність.

4. Формування платформи для соціальної взаємодії. Бібліохаб функціонує як простір для комунікації, де відбувається обговорення суспільно значущих тем, співпраця над спільними проєктами, обмін ідеями та досвідом, що сприяє зміцненню соціальних зв'язків та розвитку громади.

На думку сучасних дослідників, одним із ключових чинників, що впливають на рівень відвідуваності бібліотек та залучення нової аудиторії, є якість і різноманітність інформаційно-бібліотечних послуг. Сьогодні бібліотеки дедалі більше набувають рис інтелектуально-інформаційних центрів, оснащених інтегрованими й автоматизованими системами, електронними базами даних та доступом до мережі Інтернет. Такі технологічні рішення забезпечують користувачам швидкий, зручний і результативний доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів.

Особливої уваги заслуговують інноваційні послуги, які впроваджуються в межах діяльності бібліохабів і значно розширюють функціональні можливості бібліотечного простору. До них належать медіалабораторії, креативні центри, мобільні бібліотеки, студії віртуальної та доповненої реальності, клуби з робототехніки тощо. Зазначені ініціативи сприяють розвитку нових навичок, формуванню інформаційної та цифрової компетентності користувачів, а також трансформації бібліохабів у центри соціокультурної активності громади [4, с. 32].

В Україні бібліохаби поступово впроваджуються як сучасна модель бібліотечного простору. Однією з перших стала Київська бібліотека імені Лесі Українки для дітей та юнацтва, де у 2016 році відкрили «Інноваційний центр». З 2017 року в межах проєкту «БібліоHUB» модернізовано низку закладів, зокрема Центральну бібліотеку імені Тараса Шевченка для дітей, Центральну районну бібліотеку імені Павла Тичини та Бібліотеку імені Миколи Костомарова. У Львові діє бібліохаб «Під Високим Замком», у Теофіпольській громаді Хмельницької області – бібліохаб «Центр коаліції допомоги». Усі ці приклади свідчать про успішну трансформацію бібліотек у сучасні соціокультурні центри.

Отже, бібліохаби є інноваційним форматом функціонування бібліотечних установ, який останніми роками активно розвивається в Україні. Вони трансформують традиційне уявлення про бібліотеку як місце зберігання та видачі книжкових фондів, надаючи їй статусу багатофункціонального центру культурного життя, освіти та соціального розвитку громади.

Реалізація концепції відкритого простору в межах бібліохабу є складним і багаторівневим процесом, що потребує ретельного планування та врахування потреб різноманітних категорій користувачів. Основоположними принципами організації такого простору виступають відкритість, гнучкість, мобільність і комфорт. Запровадження подібної моделі функціонування бібліотеки сприяє залученню нової аудиторії, підвищенню рівня задоволеності користувачів та загалом активізує розвиток місцевої спільноти, оскільки бібліохаб стає середовищем для спілкування, співпраці та реалізації індивідуальних і колективних ініціатив. Зберігаючи свою класичну функцію надання документних ресурсів, бібліохаби водночас виконують роль активних осередків інформаційної культури.

Список використаних джерел

1. Антоненко Д. «Smart-бібліотека» як інноваційний бібліотекознавчий термін. *Вісник ХДАК*. 2024. Вип. 66. С. 89–99.
2. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11.
3. Хрущ С. Інноваційний медіапростір сучасної бібліотеки: аксіологічні орієнтири функціонування. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. Вип. 9. С. 70–78.
4. Яковенко О. Г., Венідиктова А. В., Василенко О. М. Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність: наук.-метод. посіб. Київ: НБУВ, 2019. 132 с.

УДК 025.21:027.7(477)=161.2

Шафранова Дар'я Дмитрівна

**(наук. керівник – д-р екон. наук, професор, в. о. зав. кафедри Анісімова О. М.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця**

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ: СТРАТЕГІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Формування україномовного бібліотечного фонду сьогодні є важливим питанням. Розглянуто стратегії розвитку бібліотечної справи та розвитку читання. Популяризація україномовного фонду у бібліотеках – це не тільки певна стратегія і збереження мови, а і розвиток культури та збереження національної спадщини України. Визначено коло проблем: застарілість літератури, недостатнє фінансування та обмежений доступ. Запропоновано перспективи розвитку україномовного бібліотечного фонду.

Ключові слова: бібліотека, бібліотечний фонд, україномовний фонд, стратегія, популяризація української книги.

Питання українізації поставало задовго до повномасштабного вторгнення, але не набувало значної актуальності. У 2014 році, після окупації Криму та Донбасу РФ у бібліотеках України залишалося більше 40 % російськомовної літератури. Це була не тільки російськомовна класика, але і література політичного, наукового та навчального характеру.

З 2014 року міністерство вживає певних заходів для зменшення впливу російської інформаційної продукції на українське суспільство. Зокрема, Верховна Рада ухвалила закон «Внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту», який спрямований на обмеження надходження та розповсюдження на українському ринку іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту [1].

Бібліотечний фонд – це упорядковане зібрання документів, що зберігаються в бібліотеці. Бібліотечні фонди містять друковані твори (книги, журнали) та інші документи (прозорі плівки, мікрофільми, цифрові документи). Фонд не є випадковою колекцією документів, а відібраний за своїми критеріями з огляду на місію бібліотеки та потреб її читачів.

Отже, як зазначалось вище, україномовні бібліотеки сьогодні все більше набирають актуальності. Для того, щоб бібліотеки різних категорій розвивались та формували саме україномовний фонд, потрібно запровадити певну низку стратегій. Стратегія є рамковим документом, який формує бачення та визначає пріоритети, завдання та основні дії для досягнення якісних змін у діяльності бібліотеки.

У 2016 році Кабмін затвердив Стратегію розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [2]. У документі визначено ключові проблеми та пріоритети діяльності бібліотек, зокрема наголошено на необхідності оновлення та збагачення бібліотечного фонду за рахунок україномовних видань. До того ж у 2023 році затверджено Стратегію розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія», яка передбачає заходи щодо популяризації читання українською мовою та підтримки національного книговидавництва [3]. Основні напрями стратегії наведено на рис. 1.

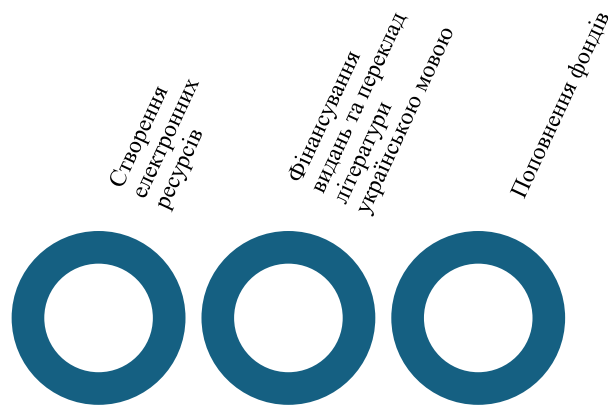

Рисунок 1 – Основні напрями Стратегії розвитку читання до 2032 року «Читання як життєва стратегія» [3]

1. Оцифрування україномовної літератури. Але водночас дуже важливо не відмовлятися від звичайної друкованої літератури, адже вона сприяє розвитку пам'яті, розвиває мислення та допомагає розслабитися, гарно провівши час на дозвіллі [7].

2. Необхідно здійснювати видання та переклад літератури українською мовою, а також забезпечувати широкий спектр заходів із просування української книги. Для реалізації цих завдань необхідним є залучення фінансових ресурсів. Бібліотеки мають активно долучатися до участі в грантових конкурсах та програмах фінансування, спрямованих на підтримку видавничої справи й популяризацію читання.

3. Поповнення фондів через розробку та реалізацію програм щодо рівномірного постачання у бібліотеки українських книг [5].

Однак на цьому шляху виникають значні проблеми, які потребують уваги та вирішення (рис. 2). Бібліотечні установи стикаються з численними викликами: зміни інформаційних запитів сучасних читачів, розвиток цифрових технологій, зростання конкуренції тощо [4].

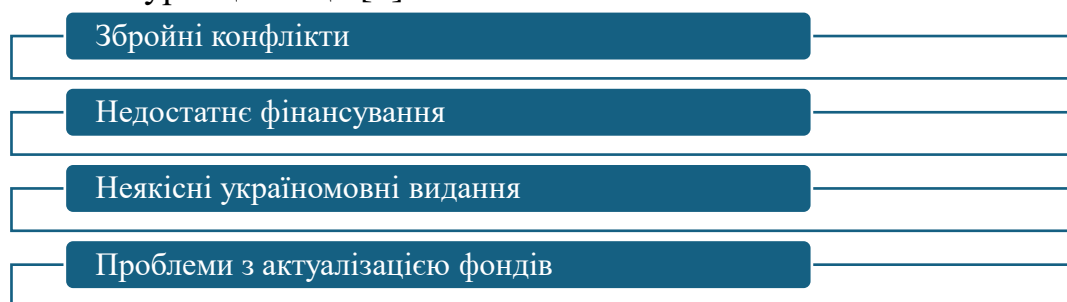

Рисунок 2 – Проблеми формування україномовного бібліотечного фонду

Через повномасштабне вторгнення рф в Україну фонди на окупованих територіях знищені зовсім або значно пошкоджені [5]. Багато бібліотек стикаються з бюджетними обмеженнями, які ускладнюють придбання нових українських видань. Порушення та скорочення фінансування призводить до зменшення доходів від нової літератури [6].

Через серйозний дефіцит україномовної літератури та стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту використання машинного перекладу для адаптації іноземних видань стало трендом. Однак такий підхід часто супроводжується низькою якістю перекладу, що може негативно вплинути на сприйняття тексту читачем і знизити загальний рівень довіри до перекладеного матеріалу.

Процес зняття з реєстрації документів – це складний і ресурсомісткий процес, який потребує значних трудових та часових витрат. У сучасних умовах бібліотеки часто не мають достатнього персоналу для ефективного виконання цієї функції. Основною причиною нестачі кадрів є низький рівень оплати праці, що знижує привабливість бібліотечної професії як професійного середовища.

Перспективи розвитку україномовного бібліотечного фонду:

1. Збільшення фінансової підтримки. Держава має визнати стратегічну важливість інвестування у розвиток національного культурного продукту, особливо української книги та бібліотечної справи. Забезпечення належного рівня фінансу-

вання та створення умов для залучення молодих спеціалістів у бібліотечну галузь є важливими факторами для бібліотечної галузі та її сталого функціонування в умовах сучасного світу [6].

2. **Переймання нового досвіду у ЄС.** У багатьох європейських державах бібліотеки сьогодні виконують роль сучасних багатогранних хабів. Вони – не лише місця для читання книжок, а перетворилися на відкриті простори для навчання, спілкування та культурного збагачення. Серед ключових функцій таких бібліотек – організація лекцій, тренінгів, тематичних подій, сприяння соціальній інтеграції, мережевій взаємодії та неформальній освіті. Цей підхід суттєво збільшує привабливість бібліотек серед людей різного віку.

3. **Відновлення та збереження у післявоєнний період.** Після закінчення війни потрібно реставрувати та відновлювати фонди. Але для цього потрібні уже розроблені програми, проєкти та кошти. Саме це сприятиме збереженню культурної спадщини [6].

Отже, українським бібліотекам є куди розвиватись, але для цього потрібне належне фінансування, популяризація української мови та книги, нові розробки і проєкти, а найголовніше – відсутність воєнних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів. *Верховна Рада України офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-18#Text> (дата звернення: 26.03.2025).
2. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». *Кабінет Міністрів України*. Прийняття від 23.03.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2025).
3. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки. *Кабінет Міністрів України*. Редакція від 11.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Анісімова О. М., Яворська Т. М. Стратегічне управління в діяльності бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2024. Вип. № 3. С. 37–45. DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).37-45.
5. Досліджуємо історію проблеми. *Публічна бібліотека територіальної громади*. 15.02.2024. URL: https://oth.nlu.org.ua/?p=8947&utm_source (дата звернення: 30.03.2025).
6. Кравченко О. Комплектування фонду бібліотеки ВНЗ у сучасних умовах (з досвіду роботи бібліотеки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет»). *Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* 2014. Вип. 9. С. 211–215. URL: <https://surl.li/teuqcm> (дата звернення: 06.04.2025).
7. Яворська Т. М., Ребреньок А. Л. Документні ресурси бібліотек України: проблема дерусифікації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С. 63–68.
8. Анісімова О. М., Крисько Н. М. Сучасна українська книга в житті молоді через призму соціологічного дослідження. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 21–31. DOI: 10.32461/2409-9805.4.2019.189843.

УДК 37.018.1:027.8:37.035.6

Шишкіна Олександра Сергіївна
(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.*)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РОЛЬ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Анотація. У тезах показано значення шкільних бібліотек у патріотичному вихованні учнів. Обґрунтовано необхідність модернізації традиційних та впровадження інноваційних форм роботи з книгою для поглиблення національної свідомості школярів. Проаналізовано ефективність дискусій, конкурсів, краєзнавчих подорожей, конференцій, аукціонів, усних журналів, інсценізацій, літературних вечорів, епістолярних репортажів, перегляду документальних спогадів та уроків мужності у формуванні патріотизму й національної свідомості учнів.

Ключові слова: шкільна бібліотека, патріотичне виховання учнів, літературна освіта, читацькі навички, інноваційні форми роботи, співпраця бібліотекарів і педагогів.

У сучасній Україні відбувається процес становлення нової парадигми літературної освіти та виховання, що зумовлює необхідність комплексного переосмислення та модернізації як окремих функціональних аспектів діяльності шкільних бібліотек, так і загальної системи бібліотечної справи. Шкільні бібліотеки відіграють визначальну роль у формуванні національної ідентичності учнівської молоді, зокрема через ініціювання та проведення патріотично спрямованих заходів [1].

Питання, що стосуються формування читача в освітніх закладах та розвитку його читацьких умінь і навичок, знайшли відображення в дослідженнях Б. Степанишина, Н. Волошиної, Є. Пасічника, В. Щербини та інших авторів, однак у цих працях досліджуються здебільшого традиційні форми роботи читача з книгою. У зв'язку з оновленням принципів літературної освіти (ціннісного підходу, толерантності, мультикультуралізму, наближення викладання літератури в школі до реалій і проблем сьогодення, іманентності, компаративності та ін.) традиційні форми діяльності шкільних бібліотек потребують модернізації та впровадження інноваційних підходів [3].

З огляду на актуальні суспільні виклики перед навчальними закладами, зокрема шкільними бібліотеками, постає завдання побудови виховного процесу, який би формував у школярів патріотичну свідомість, давав глибоке розуміння національної історії, ідентичності та самобутності. Визнаючи вагому роль мови як інструменту впливу на молодь, особливо в умовах суспільної нестабільності, що вимагає духовної стійкості та єдності, першочерговим є завдання запобігання деструктивним впливам безвір'я, ницості, лицемірства та байдужості на світогляд юних громадян. Натомість необхідно цілеспрямовано культивувати високі загальнолюдські цінності, серед яких особливе місце займає патріотизм, що має здійснюватися на засадах координованої співпраці педагогічних працівників і бібліотекарів [1].

З метою поглиблення національної свідомості учнівської молоді засобами книжкової культури вагомого значення набуває систематичне та цілеспрямоване використання бібліотекарями різноманітних форм роботи.

Серед традиційних підходів виокремимо:

а) дискусійні заняття за змістом прочитаних творів, що сприяють розвитку критичного мислення, формуванню власної позиції та вмінню аргументувати її на основі аналізу літературного матеріалу;

б) літературні конкурси. Такі заходи стимулюють пізнавальний інтерес, творчу активність учнів і поглиблюють їхні знання з літератури;

в) літературно-краєзнавчі подорожі, що забезпечують інтеграцію літературних знань з історико-культурним контекстом, сприяють усвідомленню національної ідентичності крізь призму літературних образів і місцевої історії;

г) читацькі конференції. Така форма роботи є платформою для обміну думками щодо прочитаних книг, розвитку комунікативних навичок і поглибленого аналізу літературних творів;

д) літературні аукціони, що активізують читацьку зацікавленість, сприяють кращому засвоєнню змісту та розумінню художньої цінності літературних творів;

е) тематичні усні журнали. Така форма пропагування читання дає змогу в доступній та цікавій формі презентувати інформацію з літератури, історії та культури, розширюючи кругозір учнів;

є) інсценізації літературних персонажів («парад літературних героїв»), що залучають учнів до читання літературних творів, розвивають їхні творчі здібності та емоційний інтелект;

ж) літературні вечори, що створюють атмосферу зацікавленості літературою, заохочують учнів до спілкування на літературні теми, сприяють розвитку їхніх естетичних смаків.

Особливої уваги потребує робота бібліотек, спрямована на розуміння історичних процесів у дітей різного віку. Важливим є роз'яснення правдивої історії України, ознайомлення з життям і діяльністю національних героїв, розкриття трагічних сторінок минулого українського народу та формування глибокого розуміння сутності патріотизму [2].

У контексті висвітлення подій Другої світової та російсько-української війни, крім традиційних літературних вечорів пам'яті, доцільним є впровадження інноваційних форм роботи. Ними постають:

а) епістолярні репортажі. Ознайомлення з автентичними фронтовими листами, прослуховування аудіозаписів листів сприяє емоційному залученню учнів до подій війни, формує розуміння особистих переживань учасників та їхнього внеску в перемогу;

б) літературно-поетичні години. Поєднання художнього слова та поезії воєнних років дає змогу глибше розкрити трагізм подій, передати патріотичні почуття та вшанувати пам'ять загиблих;

в) перегляд та обговорення документованих спогадів. Ознайомлення з першоджерелами, свідченнями очевидців сприяє формуванню об'єктивного уявлення про події війни та її наслідки;

г) уроки мужності. Ідеться про заходи, спрямовані на виховання почуття патріотизму, відваги, самовідданості та готовності до захисту Батьківщини на прикладах героїчних вчинків учасників Другої світової війни та сучасних захисників України [1].

Отже, шкільні бібліотеки за умови їх системної модернізації, тісної співпраці з педагогічним колективом та активного впровадження як традиційних, так і інноваційних форм роботи, є потужним інструментом патріотичного виховання учнівської молоді, формування її національної ідентичності, громадянської відповідальності і глибокого розуміння історії та культури України. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку конкретних методичних рекомендацій щодо впровадження запропонованих форм роботи в практику шкільних бібліотек та оцінку їх ефективності у виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Бібліотека закладу загальної середньої освіти – стратегічний партнер Нової української школи. Науково-методичний журнал *Джерело педагогічних інновацій* / уклад.: Л. Ворфлік, З. Жеребкіна; гол. ред. Л. Д. Покроєва. Вип. № 3(35). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2021. 204 с.
2. Національно-патріотичне виховання в Україні: наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ: 2019. 368 с.
3. Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді: збірник методичних матеріалів / упоряд. Л. В. Ворфлік, З. Г. Жеребкіна, за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. 236 с.

УДК 021.8 – 048.35:001.891.3

Чурікова Валерія Олегівна

(наук. керівник – магістр державного управління Чиркова М. Ю.)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВІДКРИТОГО ПРОСТОРУ

Анотація. У тезах розглядаються теоретичні основи модернізації сучасної бібліотеки як відкритого простору, орієнтованого на задоволення потреб громадян в умовах цифрових трансформацій. Сучасні бібліотеки еволюціонують під впливом двох основних світоглядних парадигм – традиціоналістичної та нової.

Ключові слова: бібліотека, концепція, відкритий доступ, простір.

Сучасна бібліотека розвивається під впливом двох основних світоглядних підходів: традиційного, який розглядає бібліотеку як сховище знань, та нового, що виник в умовах глобалізації та революції в комунікаціях. За новим підходом бібліотека виступає як соціальний інститут, що забезпечує доступ до інформаційних і комунікаційних мереж, акцентуючи на інноваційних послугах, соціалізації користувачів та підтримці особистісного розвитку. У цьому контексті бібліотеки стають полікультурними просторами, де поєднуються концептуальні і технологічні інновації.

Інформаційний простір бібліотеки виходить за межі традиційних фізичних приміщень і включає архітектурні, технічні та цифрові компоненти, які дають

змогу ефективно виконувати соціальні функції. Бібліотеки дедалі більше інтегруються в глобальний інформаційний простір, зосереджуючи увагу на подоланні змістових і навігаційних бар'єрів. Вони функціонують як частина більш широкої соціальної інформаційної системи, яка тісно взаємодіє з освітніми, науковими, культурними та економічними сферами.

Сучасність ставить перед бібліотеками завдання забезпечення вільного доступу громадян до інформації та створення відкритого простору бібліотеки.

Вільний доступ (Open Access, OA) – це безкоштовний, повний, постійний доступ до наукових і навчальних матеріалів у режимі реального часу через Інтернет. Це поняття найчастіше стосується рецензованих науково-дослідних журналів, доступних кожному користувачу [1]. Концепція відкритого доступу вперше була зафіксована в Будапештській декларації (2002). Серед подальших важливих документів із цього питання – заява Біфезда (2003) та Берлінська декларація (2003). Ідея активно обговорюється серед науковців, бібліотекарів, дослідників, видавців та політиків. Незважаючи на численні переваги, тривають суперечки щодо економічної доцільності та надійності моделі відкритого доступу.

Сучасне бібліотекознавство базується на модерністському та соціосинергетичному підходах, які розглядають бібліотеку як складну систему, здатну до саморозвитку і адаптації. Наголошується на важливості поєднання технологічного прогресу з гуманістичними цінностями, що дає змогу зберегти культурну місію бібліотек в умовах цифровізації. Для реалізації цієї мети необхідно розробити єдину національну стратегію розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України, враховуючи як технічні, так і соціокультурні чинники.

Інноваційна діяльність бібліотек передбачає запровадження цифрових послуг: електронних каталогів, віртуальних довідкових служб, електронної доставки документів, мобільних технологій, мультимедійних сервісів та інтеграції в соціальні мережі. Досвід українських бібліотек у Львові, Рівному та Києві показує їх здатність швидко адаптуватися до нових умов, зокрема під час пандемії COVID-19.

Одночасно зростає необхідність модернізації технічної інфраструктури, підвищення кваліфікації працівників та оновлення фондів. Бібліотеки все активніше виконують функцію центрів культурно-інформаційної взаємодії, що є особливо важливим у глобальному контексті цифрових трансформацій. Міжнародні ініціативи (IFLA, BOAI, Олександрійський маніфест) підтримують тенденцію відкритого доступу та цифрової інклюзії, сприяючи розширенню наукової комунікації [2, с. 13–15].

Переосмислення теоретичних підходів у бібліотекознавстві передбачає розгляд бібліотеки як динамічного соціального інституту. Сучасні наукові концепції (Ю. Мелентьєва, С. Басов, Т. Гранчак) акцентують на її здатності до самоорганізації, багатофункціональності та інтеграції в соціально-комунікаційні процеси. У підсумку, бібліотека сьогодні – це не лише сховище знань, а й активний суб'єкт інформаційного суспільства, здатний до трансформації відповідно до викликів часу.

З огляду на зміни у функціональному призначенні сучасних культурно-освітніх установ усе більшої ваги набуває ідея бібліотеки як відкритого публічного

простору для соціальних контактів і зустрічей. Дослідницький проєкт PLACE («Публічні бібліотеки – арени для громадянства»), реалізований у Норвегії та Швеції у 2007–2012 роках, продемонстрував значний потенціал бібліотек у створенні дружнього середовища для взаємодії представників різних соціальних груп. Згідно з результатами, приблизно половина користувачів використовують бібліотеку як місце для невимушеного спілкування з незнайомими людьми, що сприяє формуванню полікультурного простору й посиленню соціальної згуртованості [3, с. 6]. Така еволюція бібліотечного простору відповідає сучасним підходам, орієнтованим на потреби громади, і підтверджує роль бібліотеки як активного осередку громадського життя.

Отже, бібліотека як динамічний соціальний інститут має потужний потенціал для розвитку та трансформації відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства, виконуючи роль активного осередку громадського життя та сприяючи соціальній згуртованості.

Список використаних джерел

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1423> (дата звернення: 05.04.2025).
2. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація: монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузєва; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; наук. ред. Г. І. Ковальчук. Київ: Академперіодика, 2014. 362 с.
3. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник / авт.-уклад.: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ: ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.

СЕКЦІЯ 5 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.359

*Андрусиник Ангеліна Володимирівна
(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФОРМИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА

Анотація. Тези присвячено аналізу актуальної кримінальної проблеми – інтернет-шахрайства, його різноманітних форм і характеристик. Розглянуто найбільш поширені шахрайські схеми та їх соціально-економічні наслідки. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до протидії інтернет-шахрайству, що передбачає підвищення обізнаності населення, вдосконалення технічних засобів захисту та оптимізацію нормативно-правової бази.

Ключові слова: інтернет-шахрайство, кібербезпека, зловмисники, цифрове середовище, персональні дані, онлайн-торгівля.

Шахрайство в онлайн-середовищі є актуальною кримінальною проблемою, що проявляється в різноманітних формах, включно з телефонним, інтернет-та поштовим шахрайством, а також інвестиційними аферами, спрямованими на протиправне заволодіння майном, коштами або особистою інформацією шляхом обману та зловживання довірою людей. За об'єктом атаки виокремлюють шахрайство з банківськими картками, страхове шахрайство та крадіжку особистих даних.

Від початку широкого розповсюдження мережі Інтернет в Україні та забезпечення доступу до неї практично для всіх категорій громадян спостерігається оперативне використання цифрового середовища зловмисниками для здійснення протиправної діяльності. Привабливість умов, що характеризуються відсутністю прямого міжособистісного контакту, зумовлює зацікавленість правопорушників та слугує стимулом для розробки різноманітних кримінальних схем, спрямованих на незаконне заволодіння майном, грошовими коштами та іншими цінностями фізичних і юридичних осіб.

Ключовими характеристиками інтернет-шахрайства є:

- 1) високий ступінь прихованості та анонімності;
- 2) опосередкований контакт із потенційною жертвою;
- 3) різноманітність методів вчинення протиправних діянь (обумовлена широким спектром послуг, доступних в інтернеті);
- 4) глобальний характер (відсутність чітких територіальних обмежень);
- 5) складність виявлення та запобігання зловмисним діям [2].

До найбільш розповсюджених форм протиправної діяльності в інтернеті належать такі види шахрайства:

1. Схеми зі спадкоємством. Такі махінації передбачають розсилання електронних повідомлень, що імітують офіційне інформування про наявність значного спадку від невідомих або віддалених родичів, з подальшим зверненням до потенційного отримувача з проханням про здійснення попереднього грошового пере-

казу, необхідного для врегулювання формальних юридичних процедур, пов'язаних з оформленням спадщини.

2. Маніпуляції у сфері онлайнової торгівлі – зловмисні дії через імітацію зацікавленості у придбанні товару через інтернет, з подальшим надсиланням продавцю сфальсифікованого платіжного документа (зокрема банківського чека), сума якого штучно завищена відносно узгодженої вартості товару. Під час цього шахрай пропонує продавцю повернути різницю між вказаною сумою та ціною товару, що призводить до фінансових втрат продавця після відправлення товару та виявлення фіктивності платіжного документа.

3. Емоційне шахрайство на платформах онлайн-знайомств. Ідеться про встановлення зловмисником тривалого емоційного контакту з користувачем платформи знайомств із метою подальшого отримання від нього грошових коштів під різноманітними вигаданими приводами, часто пов'язаними з обіцянкою майбутньої особистої зустрічі, після чого шахрай припиняє будь-яке спілкування та знищує з отриманими коштами.

4. Фішингові атаки – масове розсилання електронних листів або інших видів електронних повідомлень, що маскуються під офіційні повідомлення від легітимних організацій, зокрема банківських установ або платіжних систем. Ці повідомлення містять гіперпосилання, що ведуть на фальшиві вебсайти, які візуально імітують справжні ресурси, з метою незаконного збору конфіденційних персональних даних користувачів, включно з логінами, паролями та платіжною інформацією, часто під загрозою блокування облікових записів або фінансових рахунків.

5. Шахрайські операції з використанням підроблених банківських карток. У такий спосіб зловмисники пропонують громадянам отримання кредитних платіжних карток із необґрунтовано високим кредитним лімітом та аномально низькою відсотковою ставкою за умови попередньої сплати певної суми у вигляді обов'язкової абонентської плати або комісії, що є ознакою шахрайства. Як наслідок, громадяни втрачають кошти і не отримують обіцяних платіжних інструментів.

6. Соціальна інженерія під виглядом термінової допомоги. Так, шахраї через різні канали електронної комунікації (месенджери, соціальні мережі, електронну пошту) розсилають повідомлення, що надходять нібито від імені знайомих, друзів або родичів, із терміновим проханням про надання фінансової допомоги у зв'язку з раптовими та непередбачуваними обставинами (хвороба, нещасний випадок тощо) [1].

7. Схеми дистанційного псевдопрацевлаштування. Ідеться про пропозиції потенційним здобувачам роботи високооплачуваних вакансій із можливістю дистанційного виконання завдань, що супроводжується вимогою попередньої оплати певних матеріалів, спеціалізованого обладнання, реєстраційних внесків або оплати за навчання, що є ознакою шахрайства та призводить до фінансових втрат без фактичного працевлаштування.

8. Маніпуляції з використанням фальшивих повідомлень про вірусне зараження. Зазвичай це має вигляд розміщення на вебсайтах оманливих попереджень, що імітують системні повідомлення про виявлення шкідливого програмного забезпечення на комп'ютері користувача, з одночасною пропозицією перейти за

вказаним гіперпосиланням та здійснити платіж за нібито необхідну процедуру «очищення» системи від вірусів, що є спробою отримання коштів шляхом обману та може призвести до встановлення шкідливого програмного забезпечення.

Інтернет-шахрайство є складним соціально-економічним явищем, що чинить деструктивний вплив не лише на індивідуальному рівні, але й зумовлює негативні наслідки для суспільства загалом. До основних проявів цих наслідків належать:

1. *Матеріальні збитки та фінансова дестабілізація.* Жертви шахрайських схем зазнають прямих фінансових втрат, що може призводити до значних матеріальних труднощів, погіршення їхнього економічного становища та зростання соціальної незахищеності.

2. *Компрометація персональних даних та супутні злочини.* Неправомірне заволодіння особистою інформацією внаслідок шахрайських дій створює передумови для подальшої протиправної діяльності, включно з крадіжкою ідентифікаційних даних, несанкціонованим відкриттям банківських рахунків та вчиненням інших фінансових злочинів від імені потерпілих. Не менш істотними є психологічні наслідки для жертв шахрайства: відчуття обману, розгубленості, емоційного дискомфорту та потенційного психологічного травмування, що негативно позначається на їхньому ментальному здоров'ї та реалізації в соціумі.

3. *Втрата соціальної довіри та інституційна криза.* Поширення шахрайських практик у віртуальному просторі призводить до зниження рівня довіри між громадянами, підриває авторитет державних і фінансових інституцій, а також зменшує загальний рівень довіри суспільства до цифрових технологій та онлайнової комунікації.

Для ефективної протидії явищу інтернет-шахрайства необхідно впроваджувати комплекс взаємопов'язаних заходів, що охоплюють різні аспекти цієї проблеми:

1. Підвищення рівня обізнаності населення. Одним із ключових елементів боротьби з інтернет-шахрайством є систематичне та всебічне інформування громадян про наявні різновиди шахрайських схем, їх характерні ознаки та ефективні методи запобігання. Проведення освітніх кампаній, розповсюдження інформаційних матеріалів і організація тематичних заходів сприятимуть підвищенню пильності та критичного мислення користувачів інтернету.

2. Впровадження та постійне вдосконалення технічних засобів захисту. Фінансові установи, телекомунікаційні компанії та інші організації, що використовують конфіденційну інформацію та здійснюють онлайн-транзакції, повинні активно використовувати та безперервно модернізувати найновіші технологічні рішення для забезпечення кібербезпеки своїх систем та захисту даних користувачів від несанкціонованого доступу та шахрайських дій.

3. Оптимізація нормативно-правової бази. Державам необхідно розробляти та впроваджувати законодавство, що передбачає сувору відповідальність за скоєння інтернет-шахрайства, визначає чіткі процедури розслідування та кримінального переслідування осіб, причетних до таких злочинів, а також сприяє міжнародній співпраці в боротьбі з транскордонною кіберзлочинністю. Удосконалення

правового поля є важливим чинником для забезпечення ефективного правозастосування та стримування протиправної діяльності в онлайновому середовищі [3].

Отже, шахрайство в інтернеті є гострою кримінальною проблемою в Україні, яка характеризується різноманітністю форм, високим ступенем прихованості, глобальним характером та складністю виявлення. Протиправні дії, спрямовані на заволодіння майном, коштами або персональними даними шляхом обману та зловживання довірою, завдають значної матеріальної та психологічної шкоди потерпілим, а також негативно впливають на рівень довіри в суспільстві. Ефективна протидія інтернет-шахрайству потребує комплексного підходу, що передбачає підвищення обізнаності громадян, впровадження сучасних технічних засобів захисту та подальше удосконалення законодавчої бази з метою забезпечення належного покарання за вчинення таких злочинів.

Список використаних джерел

1. Кривенко О. І. Сучасні види шахрайства через мережу інтернет. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2017. С. 233–235. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/01_12_2017/pdf/73.pdf (дата звернення: 18.03.2025).
2. Чекмарьова І. М. Шахрайство в інтернеті як один із видів шахрайства. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. РОЗДІЛ VIII. Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче Право. С. 639–643. URL: surl.lu/razqgy (дата звернення: 10.03.2025).

УДК 004.73:316.472.4]:316.77(043.2)

Баранова Інна Сергіївна

(наук. керівник – канд. наук із соц. комунікації, ст. викл. Василенко В. Ю.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПОБУДОВИ УСПІШНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

Анотація. У роботі досліджено, як соціальні мережі доповнюють комунікаційні стратегії брендів. Розглянуто функціональні можливості платформ, роль візуального контенту, аналітики та співпраці з інфлюенсерами, а також потенційні ризики, що супроводжують використання соцмереж у комунікаціях.

Ключові слова: соціальні мережі, комунікація, комунікаційні стратегії, взаємодія з аудиторією.

Соціальні мережі стали ключовим інструментом для розробки комунікаційних стратегій завдяки їх зручним і численним функціям та мільйонам активних користувачів. Можливість спілкування в режимі онлайн, візуальне подання інформації через фото та відео, а також збір і аналіз даних про поведінку аудиторії докорінно змінили взаємодію між брендами та їх цільовими групами. Ці переваги дають змогу компаніям краще розуміти потреби клієнтів, оперативно реагувати на зворотний зв'язок та постійно вдосконалювати комунікаційні підходи, що

суттєво підвищує результативність кампаній для просування та прискорює досягнення поставлених цілей.

Різні соціальні платформи пропонують унікальні можливості для реалізації комунікаційних стратегій, враховуючи специфіку їх аудиторії та функціональності. Instagram з його візуально орієнтованим форматом особливо ефективний для брендів, що спираються на естетичну привабливість продукту, успішно використовуючи Stories та Reels для стимулювання імпульсивних покупок та демонстрації товарів у дії. Facebook залишається універсальною платформою з найширшим демографічним охопленням та потужними інструментами таргетингу, що робить його незамінним для B2C-комунікацій, розвитку спільнот навколо бренду та проведення маркетингових кампаній з високою точністю націлювання. Twitter (X) з його динамічним форматом та фокусом на актуальних подіях став оптимальним середовищем для кризових комунікацій та швидкого реагування на галузеві новини. TikTok із його форматом коротких відео забезпечує миттєву залученість. Платформа орієнтована на швидке споживання контенту та створення вірусного ефекту завдяки трендам, челенджам та креативним відео. Це робить TikTok ідеальним для брендів, які прагнуть привернути увагу молоді аудиторії та ефективно просувати продукти через розважальний і емоційний контент. Розуміння цих функціональних особливостей дає змогу компаніям ефективно впроваджувати комунікаційні стратегії, обираючи найбільш релевантні канали для різних типів повідомлень та цільових аудиторій.

Попри відмінності між платформами, для кожної соціальної мережі актуальними залишаються ключові елементи ефективних комунікаційних стратегій, які дають змогу максимізувати взаємодію з цільовою аудиторією.

Однією з ключових переваг соціальних мереж у сучасних комунікаційних стратегіях є їх здатність забезпечувати швидкий зворотний зв'язок. Реакції аудиторії у вигляді вподобань, коментарів, поширень та переглядів дають змогу фахівцям оперативно оцінювати ефективність контенту та коригувати його в режимі реального часу. Згідно з дослідженням Sprout Social, 2023 [1], очікування споживачів щодо швидкості реакції брендів доволі високі: 16 % очікують відповіді протягом хвилини, 23 % – протягом 1–2 годин, а 30 % – у той самий день. Водночас лише 12 % опитаних зазначили, що час відповіді для них неважливий. Ця тенденція особливо важлива під час кризових комунікацій, коли швидка та продумана реакція компанії на негативні коментарі може не лише зупинити поширення репутаційних ризиків, але й перетворити потенційну кризу на демонстрацію клієнтоорієнтованості бренду та його готовності до діалогу з аудиторією.

Візуальний контент відіграє провідну роль у сучасних соціальних мережах, стаючи невід'ємним компонентом ефективної комунікації. Популярні платформи пропонують широкий спектр функцій для розробки привабливих відеороликів, якісних зображень та наочної інфографіки, що значно посилює впізнаваність бренду серед цільової аудиторії. Мозок людини обробляє візуальну інформацію в 60 000 разів швидше, ніж текст, тому правильно підібрані та оформлені візуальні матеріали допомагають користувачам швидше сприймати ключові повідомлення [2]. Це не лише підвищує рівень запам'ятовування інформації, але й істотно

збільшує шанси на те, що користувачі поділяться контентом зі своїм оточенням, розширюючи в такий спосіб охоплення аудиторії без додаткових маркетингових витрат.

Соціальні мережі виступають потужним каталізатором для створення та поширення вірусного контенту, що може блискавично набирати мільйони переглядів. Стратегічне використання актуальних трендів, популярних челенджів та резонансних тем дає змогу брендам досягати надзвичайно широкого охоплення з мінімальними фінансовими інвестиціями.

Аналітика у соціальних мережах забезпечує глибоке дослідження патернів поведінки користувачів та вимірювання результативності комунікаційних кампаній. Комплексний збір та професійна інтерпретація даних на основі різноманітних метрик – як-от коефіцієнт залученості (engagement rate), середній час перегляду, коефіцієнт клікабельності (CTR), вартість залучення клієнта (CAC) та показник утримання аудиторії (retention rate) – дають змогу брендам приймати обґрунтовані рішення. Ці дані допомагають не лише відстежувати ефективність поточних кампаній через метрики конверсій та показник повернення інвестицій (ROI), але й своєчасно адаптувати контентну стратегію, оптимізувати таргетинг і перерозподіляти рекламні бюджети для максимального досягнення бізнес-цілей. Наприклад, аналіз піків активності підписників дає змогу визначити оптимальний час публікацій, а дослідження демографічних показників аудиторії сприяє персоналізації комунікацій.

Співпраця з інфлюенсерами стала ще одним ефективним інструментом комунікаційних стратегій у соціальних мережах. Завдяки високому рівню довіри до контенту, створеного користувачами, бренди можуть встановлювати більш автентичний зв'язок з аудиторією через мікро- та наноінфлюенсерів. Такі лідери думок часто мають тісніший контакт зі своєю спільнотою, що підвищує ймовірність залучення та позитивного сприйняття рекламованого продукту. Формати співпраці можуть бути різноманітними – від оглядів товарів до спільного створення контенту. Правильно підібрані партнери дають змогу бренду органічно інтегруватися у повсякденне інформаційне поле користувача без нав'язливості традиційної реклами.

Окрім значних можливостей, використання соціальних мереж у комунікаційних стратегіях потребує уважного підходу до потенційних репутаційних викликів. Висока швидкість поширення інформації означає, що навіть незначні помилки в комунікації або невдало сформульовані повідомлення можуть швидко отримати широкий розголос. З огляду на це компаніям важливо заздалегідь продумувати тональність контенту, перевіряти достовірність фактів та дотримуватися етичних принципів у взаємодії з аудиторією.

Отже, соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасних комунікаційних стратегій завдяки своїй гнучкості, аналітичному потенціалу та високому рівню взаємодії з аудиторією. Вони дають змогу брендам не лише поширювати інформацію, а й будувати діалог та формувати емоційний зв'язок із користувачами. Проте ефективне використання соціальних платформ вимагає не лише креативності, але й продуманості – особливо у контексті управління репутаційними ризиками.

Список використаних джерел

1. The Sprout Social Index Report. *Sprout Social*. 2023. URL: <https://media.sproutsocial.com/uploads/Sprout-Social-Index-Report-2023> (дата звернення: 05.04.2025).
2. Іноземцева С. В. Дослідження принципів вебдизайну як візуальної складової сучасної інтернет-культури. *Вісник ХДАДМ*. 2021. URL: <https://visnik.org.ua/pdf/v2021-01-02-Inozemtseva> (дата звернення: 05.04.2025).

УДК 004.735.5:[005.336.1:331.54](043.2)

Бояренко Серафима Василівна

(*наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.*)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У роботі розглядається взаємозв'язок між рівнем цифрової грамотності та ефективністю професійної діяльності. Проаналізовано сучасні підходи до визначення цифрової компетентності та її вплив на продуктивність праці в різних сферах. Досліджено роль цифрових навичок у підвищенні ефективності роботи, адаптації до змінних умов та конкурентоспроможності спеціалістів на ринку праці. Наведено практичні приклади застосування цифрових технологій у професійній діяльності та визначено основні напрями розвитку цифрової грамотності.

Ключові слова: цифрова грамотність, професійна діяльність, ефективність, цифрові навички, ринок праці, продуктивність, цифрові технології.

Цифрова компетентність спеціалістів відкриває їм доступ до сучасних інструментів для аналізу даних, управління проєктами та ефективної комунікації, що сприяє підвищенню якості та оперативності виконання завдань.

Головними перешкодами для швидкої автоматизації інформаційних процесів на вітчизняних підприємствах є:

- 1) проблеми, пов'язані з кадровим забезпеченням;
- 2) тривалий період впровадження автоматизованих рішень, що може тривати від кількох місяців до року і більше;
- 3) небажання партнерів та контрагентів переходити на автоматизовані системи;
- 4) високі фінансові витрати на впровадження та підтримку автоматизації.

Цифрова трансформація інформаційних процесів передбачає переведення всіх даних підприємства у цифровий формат. Дослідники зазначають, що цього можна досягти завдяки використанню цифрових фінансів, соціальних мереж, технологій цифрової ідентифікації та відкриттю великих обсягів даних.

Зокрема:

- цифрові фінанси сприяють розвитку безготівкових розрахунків;
- цифрова ідентифікація забезпечує електронний документообіг через застосування кваліфікованого електронного підпису;

- соціальні мережі виступають ефективним засобом для пошуку та поширення бізнес-інформації;

- розкриття значних масивів даних сприяє інформаційній революції.

Використання цифрових технологій покращує фінансовий стан підприємств, що впроваджують цифрові бізнес-інструменти, та підвищує їх конкурентоспроможність на ринку, що зображено на рис. 1 [1].

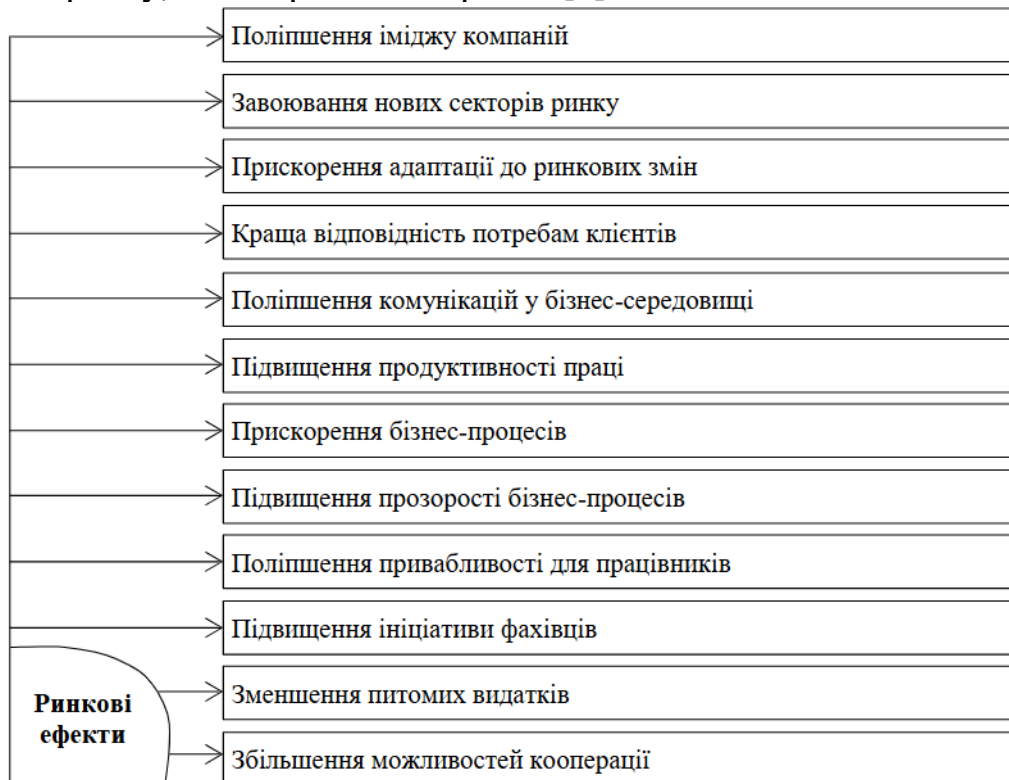

Рисунок 1 – Підвищення конкурентоспроможності на ринку завдяки цифровізації підприємств [1]

Російське вторгнення в Україну спричинило не лише масштабну гуманітарну кризу, а й серйозні соціально-економічні потрясіння. Війна завдала значної шкоди економіці Східної Європи та Азії, перевершивши негативні наслідки пандемії COVID-19. Найбільших втрат зазнали малі та середні підприємства, оскільки їм складніше адаптуватися до змін ринкових умов.

В умовах воєнного конфлікту цифровізація соціально-економічних процесів набуває вирішального значення. До ключових аспектів належать:

- активне використання соціальних мереж та Інтернету речей;
- впровадження хмарних технологій;
- застосування ERP- та CRM-систем для ефективного обміну інформацією між бізнес-структурами;
- використання технологій штучного інтелекту.

Попри виклики, деякі підприємства успішно адаптуються, забезпечуючи безперервність роботи, сплату податків та підтримку економіки. Водночас інші, не витримавши тиску, змушені припиняти діяльність. Для подолання кризи та невизначеності необхідне впровадження антикризового менеджменту та цифрових технологій в управлінні підприємствами (рис. 2) [2].

Рисунок 2 – Основні аспекти цифровізації антикризового менеджменту підприємства в умовах війни [2]

Цифрова трансформація антикризового менеджменту полягає в покращенні рівня та якості основних бізнес-процесів компанії. Вона охоплює всі етапи антикризового управління та реалізацію конкретних заходів як на рівні окремих підприємств, так і на рівні їх груп. Використання цифрових технологій і ресурсів допомагає забезпечити безперервну роботу підприємств, оптимізувати виробництво товарів і послуг, контролювати якість, оперативно вирішувати кризові ситуації та приймати ефективні управлінські рішення для подолання сучасних викликів.

Незважаючи на повномасштабну війну, український бізнес поступово відновлює свою діяльність. Значна частина підприємств змогла адаптуватися до роботи в умовах війни, і сьогодні вже третина компаній функціонує на повну потужність (рис. 3) [2].

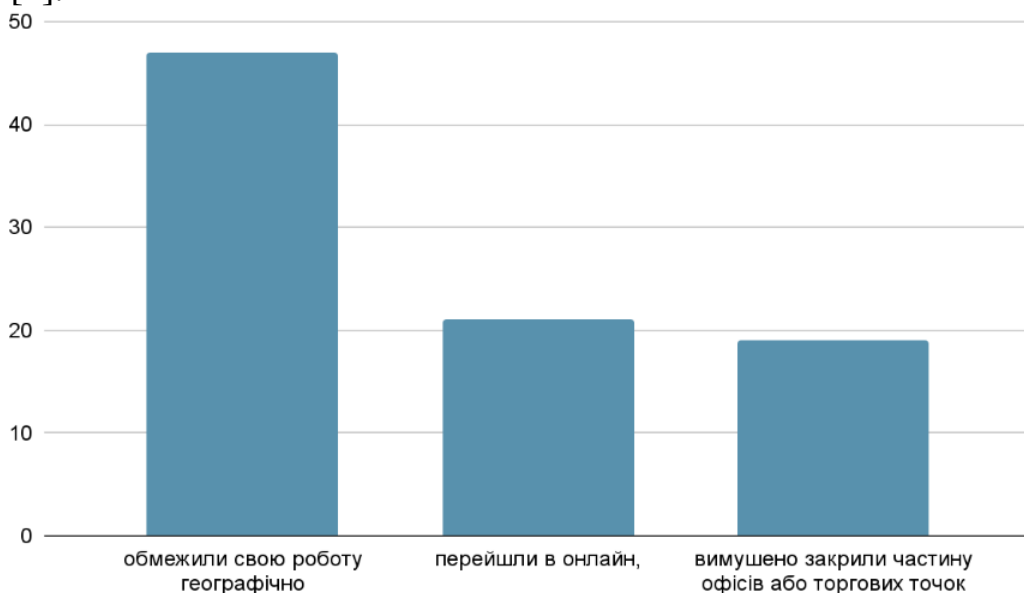

Рисунок 3 – Стан роботи підприємств станом на серпень 2022 року [2]

Отже, цифрова грамотність відіграє ключову роль у підвищенні ефективності професійної діяльності, забезпечуючи спеціалістам доступ до сучасних інструментів управління, аналітики та комунікації. У сучасних умовах, особливо в період воєнного конфлікту, цифровізація стає не лише чинником конкуренто-

спроможності, а й необхідною умовою виживання бізнесу. Впровадження цифрових технологій сприяє оптимізації бізнес-процесів, покращенню якості прийняття рішень та забезпеченню безперервної діяльності підприємств. Подальший розвиток цифрової компетентності фахівців є важливим напрямом забезпечення економічної стабільності та інноваційного зростання.

Список використаних джерел

1. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство / Л. Г. Мельник, О. І. Карінцева, О. В. Кубатко, І. М. Сотник, Ю. М. Завдов'єва. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 9–28. URL: <http://mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/89/62> (дата звернення: 29.01.2025).
2. Сойма С. Ю., Білоусько Т. Ю., Вдовічена О. Г. Цифровізація антикризового менеджменту підприємства в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1897/1825> (дата звернення: 29.01.2025).

УДК 004.932:004.89(043.2)

Буга Анастасія Анатоліївна

(наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ЗГЕНЕРОВАНИХ ЗОБРАЖЕНЬ

Анотація. У роботі висвітлено виклики, пов'язані з ідентифікацією авторства цифрових зображень, зокрема складнощі, які виникають у глядачів під час розрізнення людських і машинних робіт. Проаналізовано результати соціологічного опитування та сформульовано критерії, що можуть допомогти визначити, чи є зображення згенерованим. До таких критеріїв належать: анатомічні неточності, помилки в побудові об'єктів, особливості зображення тексту, надмірне повторення елементів, а також стилістична невідповідність частин зображення. Представлене дослідження підкреслює важливість критичного мислення та візуальної уважності в епоху стрімкого розвитку генеративних моделей.

Ключові слова: генероване зображення, штучний інтелект, генеративна змагальна мережа.

Сьогодні новизна штучного інтелекту та його стрімкий розвиток спонукають до його інтеграції в усі сфери людського життя. Мережа уже здатна виконувати раніше посилену лише людині роботу: ментально знаходити і структурувати всю потрібну інформацію, створювати фото з кількох слів, озвучувати промови та робити під них ліпсинк у відео.

Інколи мережа виконує поставлені задачі, навіть творчі, настільки якісно, що їх «машинний почерк» стає непомітним. Через це у штучності звинувачуються навіть роботи відомих художників [1] та навпаки – відомі імена затьмарюють нелюдське походження зображень [2]. Згідно з опитуванням команди Tidio [3], під час виявлення штучності зображень опитувані використовують такі аргументи:

- воно передає емоції чи почуття;

- текстура виглядає реальною;
- зображення надто гарне, щоб бути згенерованим;
- зображення надто гарне щоб бути намальованим людиною;
- має знайомий вигляд.

І хоча ці критерії є першими, що спадають на думку під час погляду на будь-яке зображення, їх ефективність є сумнівною: лише 40 % респондентів змогли правильно розпізнати авторство картини, згенерованої з нуля, та менше 60 % впізнали фото, змінене ШІ фільтром під картину [3]. Тож розглянемо більш об'єктивні способи зрозуміти чи не згенероване зображення.

Найвідоміший метод – це порахувати пальці, другий за популярністю – подивитись, чи правильно ті пальці згинаються. Для людини подібні дрібниці здаються очевидними завдяки універсальному людському досвіду, проте головною метою генерованого зображення є візуальна цілісність, а не структурна. Під час навчання генеративній змагальній мережі пропонують зображення та їх текстовий опис, без пояснень будови та функціоналу зображених елементів. Саме тому на генерованих зображеннях можна помітити предмети без критично необхідних компонентів, помилки в людській і тваринній анатомії.

Під час аналізу таких зображень за цим методом доцільно ставити запитання: «Яке функціональне призначення цього об'єкта та як він повинен це призначення виконувати?».

Через цю особливість у навчанні ШІ мережа має складнощі з розмежуванням предметів, що часто зустрічаються разом. Цей ефект може проявлятися як розмиття межі між об'єктами або злиття двох предметів в один. Це можна помітити в елементах одягу, архітектурі, рослинах тощо.

Під час використання цього методу необхідно обвести поглядом контур об'єкта та пересвідчитись, що він залишається у власних межах.

Іншим помітним доказом, що зображення є генерованим, може стати текст. Текст, згенерований як зображення, часто неможливо прочитати через відсутність за набором літер конкретного слова або через викривлення літер, коли слово виявляється втраченим.

Під час пошуку штучності зображення за цим методом достатньо впевнитись, що незрозумілі слова не є іноземними, а викривлення літер не є художнім засобом.

Наступне явище виникає через особливість роботи генеративної змагальної мережі: ШІ намагається створити зображення, максимально наближене до навчальних матеріалів [4]. Через це подібні мережі часто мають труднощі з унікальністю, зокрема з наповненням зображень дрібним змістом. Отже, під час генерації нового проєкту замість вигадувати нову деталь, щоб закрити пропуск, мережа повторює уже наявні елементи знову і знову [5].

Основним питанням під час використання цього методу є «Повтори є композиційно необхідними чи лише способом створити наповнення?».

Через необхідність великої навчальної бази для тренування мережі в навчальних зображеннях може різнитись усе: розміри, кольорові гами, тематики, стилістика та якість. Якщо під час навчання мережі не роз'яснити різницю між цими

параметрами, в генерованих зображеннях можуть зустрітись елементи не пов'язаних між собою картин. Наприклад, це може бути стилізоване обличчя в поєднанні з гіперреалістичними очима, чіткий передній план та пікселізований фон, зміна художнього стилю в окремому елементі. Питання, що потрібно поставити: «Цей елемент – частина зображення чи випадковий додаток?».

У процесі аналізу зображень, створених штучним інтелектом, стає очевидним, що навіть попри високий рівень візуальної якості, ШІ все ще припускається помилок, які є маркерами його машинного походження. Найбільш надійними способами ідентифікації згенерованих зображень залишаються увага до анатомії, тексту, структури, контурів та повторів. Застосування критичних запитань до окремих елементів картини дає змогу не лише викрити штучне походження зображення, а й глибше зрозуміти принципи роботи генеративних моделей. Подібний підхід сприяє підвищенню цифрової грамотності та візуальної обізнаності сучасної людини.

Список використаних джерел

1. Stokel-Walker C. A Huge Subreddit Suspended A User For Posting AI Art, But The Work Is 100 % Human-Made. *BuzzFeed News*. 06.01.2023. URL: <https://www.buzzfeednews.com/article/chrisstokelwalker/art-subreddit-illustrator-ai-art-controversy> (дата звернення: 26.12.2024).
2. Glynn B. P. Sony World Photography Award 2023: Winner refuses award after revealing AI creation. *BBC*. 18.04.2023. URL: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-65296763> (дата звернення: 26.12.2024).
3. AI or Not: AI-Generated Images, Art, Photos Vs Real [AI Test]. *Tidio*. 30.10.2024. URL: <https://www.tidio.com/blog/ai-test/> (дата звернення: 22.12.2024).
4. Yap J. A. AI vs Human Art – Can You Spot The Differences? *Gold Penguin*. 29.08.2024. URL: <https://goldpenguin.org/blog/ai-vs-human-art/> (дата звернення: 20.11.2024).
5. How Artificial Intelligence Is Changing the Face of Art. *Invaluable*. 01.29.2019. URL: <https://www.invaluable.com/blog/ai-art/> (дата звернення: 20.11.2024).

УДК 316.77

Буга Ярослав Олексійович

(наук. керівник – д-р екон. наук, професор, зав. кафедри Анісімова О. М.)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ПРОВАЙДЕРА

Анотація. Розглянуто питання інформаційно-комунікаційного забезпечення інтернет-провайдера, його особливості, функції, завдання та складові елементи. Визначено напрями оцінювання ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності інтернет-провайдера.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційне забезпечення, інтернет-провайдер, особливості компанії.

Інформаційно-комунікаційна діяльність – це процес створення, збору, обробки, передавання, зберігання та розповсюдження інформації за допомогою різно-

манітних засобів зв'язку [1]. Вона має ключове значення для компанії, оскільки забезпечує безперервний обмін інформацією як всередині організації, так і з зовнішнім середовищем. Сприяє злагодженій роботі всіх підрозділів, оперативному прийняттю рішень, налагодженню ефективної взаємодії з клієнтами, партнерами та постачальниками. Завдяки якісній комунікації компанія може швидше реагувати на зміни ринку, покращувати обслуговування, будувати довіру до бренду та формувати позитивний імідж. До того ж вона допомагає зменшити кількість помилок, уникати непорозумінь і підвищувати загальну продуктивність праці.

Інтернет-провайдер – це компанія, яка надає користувачам доступ до мережі Інтернет. Доступ до інтернету здійснюється через багаторівневу систему провайдерів. Провайдери першого рівня (Tier-1) володіють глобальними магістралями та постачають інтернет-трафік провайдерам нижчих рівнів. На другому рівні (Tier-2) працюють національні або регіональні компанії, які закупають трафік у Tier-1 і розподіляють його далі. Провайдери третього рівня (Tier-3) та нижчих рівнів займаються підключенням безпосередньо кінцевих користувачів. Багато інтернет-провайдерів пропонують комплексні пакети, що включають доступ до інтернету, цифрове телебачення та телефонний зв'язок. Однак їх основною функцією залишається стабільне та швидке підключення користувачів до мережі [2].

Інформаційно-комунікаційна діяльність відіграє ключову роль в управлінні підприємством, зокрема й для інтернет-провайдера. У сфері стратегічного управління вона забезпечує керівництво актуальною та достовірною інформацією, необхідною для розробки ефективних стратегій і адаптації до змін у зовнішньому середовищі, що сприяє збереженню конкурентоспроможності. У контексті оперативного управління вона забезпечує злагоджену координацію щоденних процесів і обмін даними між структурними підрозділами та співробітниками. У роботі з персоналом інформаційно-комунікаційна діяльність сприяє налагодженню ефективної взаємодії всередині колективу, що позитивно впливає на мотивацію, залученість і продуктивність працівників. У сфері маркетингу та клієнтського сервісу вона дає змогу швидко реагувати на потреби клієнтів, підтримувати з ними ефективний діалог і підвищувати якість обслуговування [3].

У сучасних умовах така діяльність нерозривно пов'язана з використанням новітніх інформаційних технологій, серед яких – автоматизовані системи управління для обробки даних та підтримки прийняття рішень; платформи для внутрішньої та зовнішньої комунікації, включно з електронною поштою, месенджерами, відеозв'язком; інструменти для взаємодії з клієнтами через соціальні мережі та корпоративні сайти.

Ефективність інформаційно-комунікаційної діяльності визначається результативністю компанії, якістю оброблюваної інформації та рівнем розвитку технічного й програмного забезпечення, що показано на рис. 1.

Однією з актуальних проблем для інтернет-провайдерів є уникнення отримання надлишкової або нерелевантної інформації, яка не відповідає реальним потребам компанії. У цьому контексті ключовими завданнями є насамперед чітке визначення цілей використання інформації. Важливо точно сформулювати, для чого саме потрібна інформація, адже від цього залежить вибір методів її пошуку.

У випадках, коли необхідно вирішити нестандартне завдання, сам процес пошуку може стати предметом окремого аналізу. Іншим важливим аспектом є врахування бюджетних обмежень, пов'язаних зі збором і обробкою інформації. Підприємству треба адекватно оцінити, які ресурси воно може виділити на інформаційне забезпечення, аби раціонально використовувати кошти й отримати найбільшу користь від інформаційних процесів.

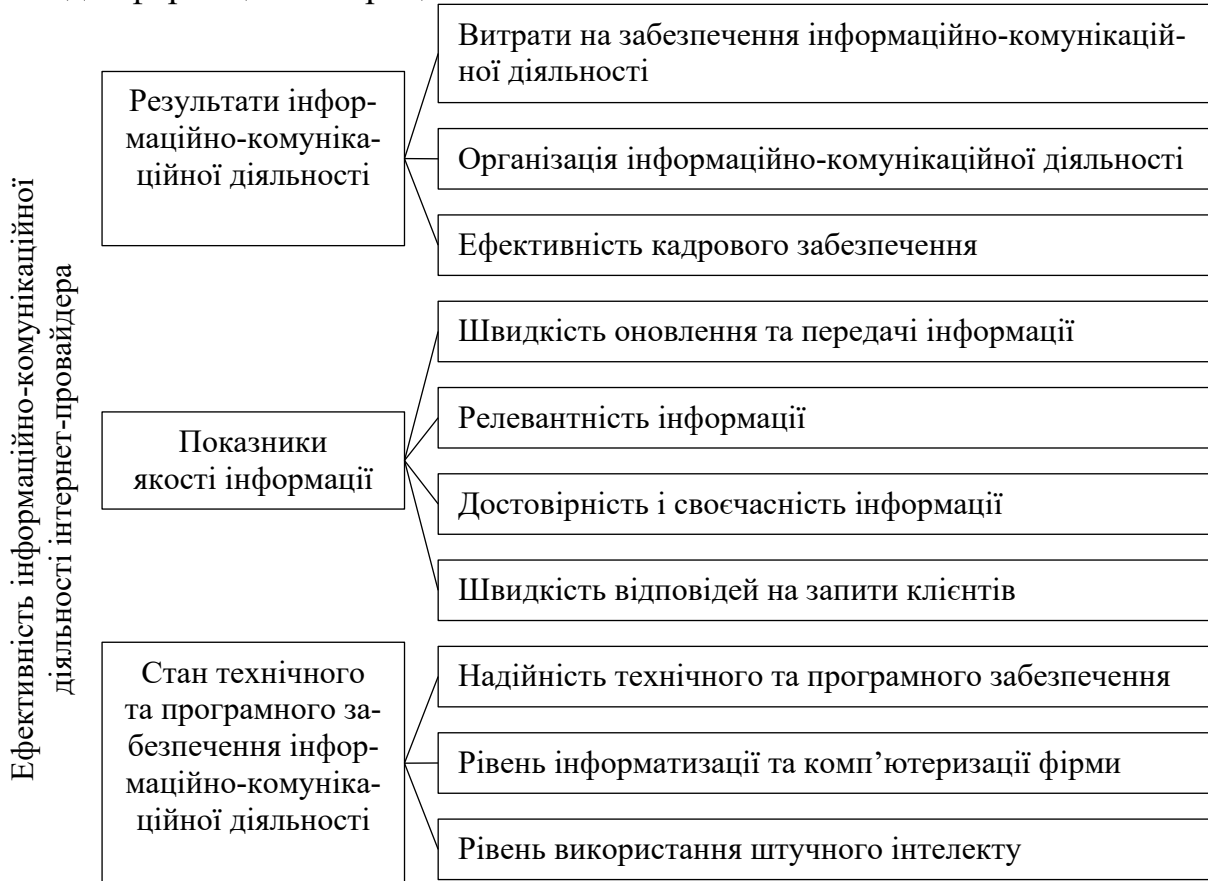

Рисунок 1 – Напрями оцінювання інформаційно-комунікаційної діяльності інтернет-провайдерів

Джерело: розроблено автором

Основні особливості інформаційно-комунікаційної діяльності інтернет-провайдерів полягають в тому, що він забезпечує доступ користувачів до інтернету, використовуючи сучасні технології підключення, зокрема оптоволоконні лінії, DSL або бездротові мережі. У цьому процесі провайдері виступають посередниками між глобальними операторами зв'язку та кінцевими споживачами.

Також важливим складником їх діяльності є технічне обслуговування мережевої інфраструктури – провайдері відповідають за справну роботу обладнання, серверів і каналів зв'язку, що забезпечує стабільність і безперебійність з'єднання.

Окрему увагу вони приділяють інформаційній безпеці, дотриманню вимог законодавства щодо захисту персональних даних та авторських прав, що забезпечує правомірне функціонування в цифровому середовищі.

Комунікація з клієнтами відбувається через різноманітні канали, зокрема офіційний вебсайт, соціальні мережі, онлайн-чати та гарячі лінії. Це дає змогу

інформувати абонентів про актуальні новини, оновлення тарифів чи технічні роботи, а також оперативно реагувати на звернення.

Сучасні провайдери активно впроваджують інструменти інтернет-маркетингу для просування своїх послуг. Контекстна реклама, SEO та соціальні мережі допомагають залучити нових користувачів і зберегти лояльність постійних клієнтів.

Загалом ефективна інформаційно-комунікаційна діяльність є основою успішного функціонування інтернет-провайдерів: вона сприяє високій якості послуг, підтримує довіру користувачів і забезпечує відповідність нормативним вимогам у сфері інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Мітчук О., Крупський І. Інформаційно-комунікаційна діяльність: контентні та аудиторні характеристики. *Образ*. 2023. Вип. 1(41). URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/91168/1/Mitchuk_Obraz_1_2023.pdf (дата звернення: 07.04.2025).

2. Хостинг-провайдер, інтернет-провайдер та мобільний провайдер – чим вони займаються і як їх не плутати? *Cityhost*. 30.06.2023. URL: <https://cityhost.ua/uk/blog/hosting-provayder-internet-provayder-ta-mobilniy-provayder-chim-voni-zaamayutsya-i-yak-h-ne-plutati.html> (дата звернення: 07.04.2025).

3. Гнилянська О. В. Роль інформаційно-комунікаційного менеджменту в стратегічному управлінні організації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2024. № 8. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2024/nov/36642/vse20242-184-198.pdf> (дата звернення: 07.04.2025).

УДК 321.64:[32.019.5:316.77] (043.2)

Булгаков Дмитро Олексійович

(наук. керівник – д-р політ. наук, професор *Примуш М. В.*)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВІДМІННОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АВТОРИТАРНИХ ТА ДЕМОКРАТИЧНИХ ДЕРЖАВАХ

Анотація. У роботі розглянуто ключові відмінності політичної комунікації в авторитарних та демократичних державах. Встановлено загальні особливості авторитарного та демократичного політичних режимів. Окреслено відмінності політичної комунікації держав, які належать до цих режимів, що пов'язані з їх сутнісними характеристиками. З'ясовано загальний характер відмінностей та їх вплив на політичну комунікацію.

Ключові слова: авторитаризм, авторитарні держави, демократичні держави, політична комунікація.

Політична комунікація – один із ключових аспектів успішного функціонування сучасної держави. Взаємодія влади, громадян та інших політичних акторів впливає на низку процесів всередині суспільства, тому особливо вагомим є забезпечення ефективної політичної комунікації. Зазначимо, що сучасний світ досі характеризується збереженням авторитарного політичного режиму, який, на відміну від демократичного, передбачає порушення свободи слова людини, жорсткий конт-

роль діяльності ЗМІ, високий рівень цензури тощо. Це негативно впливає на стан політичної комунікації, що перешкоджає розвитку громадянського суспільства. Держави, які мають демократичний режим, створюють усі необхідні умови для якісної політичної комунікації на різних рівнях. Відповідно існує низка відмінностей політичної комунікації в авторитарних та демократичних державах, які важливо розглянути більш детально.

Насамперед розглянемо загальні риси авторитарного та демократичного режимів. Авторитарний політичний режим – складна та особливо впливова форма управління, у якій влада концентрується у руках керівних осіб або партій, а політичні права та свободи громадян є обмеженими. У державах, які мають авторитарний режим, створюється атмосфера відносної політичної стабільності, проте з погляду порушення прав людини, відсутність демократичних інституцій та недотримання норм соціальної справедливості такий політичний режим має низку недоліків та деструктивно впливає на сучасний світ. До того ж для авторитарних держав характерне обмеження політичного плюралізму, відсутність інтенсивної та екстенсивної політичної мобілізації [1].

Демократичний режим, на відміну від авторитарного, є сукупністю способів та принципів функціонування політичної системи, що спрямовані забезпечити демократичні принципи – демократію, рівність, плюралізм та ін. Пріоритетними для демократичних держав є права та свободи людини. Формування влади є відкритим, що, безумовно, передбачає відкритість влади до політичної комунікації з громадянами. Також створені усі умови для розвитку громадянського суспільства. Тобто демократичні держави хоч і не завжди мають високий рівень розвитку та суспільної стабільності, втім права людини та громадянина не порушуються, а лише частково обмежуються законодавчими нормами. Усі громадяни є вільними та можуть брати активну участь у житті держави й суспільства [2].

З огляду на це авторитарні та демократичні держави мають різний підхід до організації політичної комунікації. Політичну комунікацію можна вважати процесом взаємодії політичних суб'єктів, що здійснюється на основі обміну інформацією і безпосередньо спілкування. Також це засоби та способи такої взаємодії. До того ж політичну комунікацію можна вважати процесом передачі політичної інформації, за допомогою чого інформація циркулює між різними елементами політичної системи, між політичною та соціальною системами. Авторитарні держави, як і демократичні, здійснюють політичну комунікацію, проте підхід до їх організації відрізняється. У той час, коли у демократичних державах громадяни мають право вільно виражати свою думку та брати участь у політичному житті держави, в авторитарних подібні дії є дуже обмеженими. Також обмеженою є політична мобілізація громадян в авторитарному режимі, оскільки громадяни не активні, не беруть участі в об'єднаннях та політичних силах, що також знижує активність політичної комунікації [3].

Зазначимо такі відмінності у політичній комунікації авторитарних та демократичних держав:

– Відмінності у контексті джерел та контролю інформації. Демократичні держави мають плюралізм джерел інформації, ЗМІ є незалежними чи приватними,

тому вони можуть висловлювати критику щодо влади, проводити незалежні розслідування, збалансовано надавати громадянам правдиву інформацію. Авторитарні держави мають високий рівень контролю ЗМІ, адже фактично усі засоби масової інформації є державними. Наявний високий рівень цензури, критика влади під заборонаю, тому політична комунікація є пропагандистською.

– Відмінності у дотриманні свободи слова та участі громадян у житті держави. Демократичні держави характеризуються створенням умов для вільного висловлювання думок громадянами, їх участі у виборах та протестах, прямої комунікації з представниками влади. Авторитаризм обмежує політичну участь громадян, комунікація є вертикальною – «згори вниз», тобто нею керує саме влада. Будь-які прояви дискусій та опозиції є нічим іншим, як навмисним намаганням держави створити ілюзію в очах громадян та пропагандою.

– Різна мета політичної комунікації. У демократичних державах вона існує для того, аби забезпечити прозорість влади та реалізовувати права й можливості громадян впливати на прийняття рішень на державному рівні. Авторитарні завдяки політичній комунікації зміцнюють власний контроль над громадськістю та знижують політичну активність громадян. Завдяки обмеженням права висловлювати свою думку, права голосу, права на організацію протестів та участь у них влада попереджає можливі загрози для режиму та свого існування загалом.

Відповідно політична комунікація демократичних держав чітко відповідає загальним засадам та принципам демократії. У такому випадку дотримуються права та свободи громадян, створюється громадянське суспільство, тому участь громадян у політичній комунікації та житті держави загалом є активною. Авторитарні держави використовують політичну комунікацію з метою зміцнення режиму та попередження негативних настроїв у суспільстві. Для цього поширюються пропагандистські наративи, які допомагають керувати громадською думкою, обмежуючи політичну участь громадян.

Отже, демократичні та авторитарні держави мають низку відмінностей у підходах до організації та реалізації політичної комунікації. Такі держави використовують її з різною метою: демократичні прагнуть надалі зміцнювати демократію та розширювати свободи громадян, авторитарні – збільшити вплив на громадян та зменшити будь-які прояви опозиційних настроїв. Такі відмінності стають причиною того, що політична активність громадян в авторитарних державах, на відміну від демократичних, є дуже низькою, що загалом негативно впливає на ситуацію в державі та створює додаткові проблеми.

Список використаних джерел

1. Панова І. О., Багінська А. В. Типологія та характеристики авторитарних політичних режимів. *БізнесІнформ*. 2023. № 5. С. 6–11
2. Гапоненко В. Демократія як універсальна модель політичного режиму: міф чи реальність? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 4. С. 161–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2011_4_18
3. Акайомова А. Політична комунікація як процес взаємодії політичних суб'єктів. *Політичний менеджмент*. 2011. № 1. С. 87–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2011_1_12

УДК 316.77:07-047.36

Вакула Вікторія Сергіївна
 (наук. керівник – д-р іст. наук, проф., зав. кафедри Передерій І. Г.)
 Національний університет «Полтавська політехніка
 імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

МЕДІАІНДИКАТОРИ ТА МЕДІАМОНІТОРИНГ ЯК КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Анотація. Тези розкривають дефініцію понять «медіаіндикатори» та «медіамоніторинг» і пояснюють їх як кількісні методи оцінки якості проведення інформаційних кампаній. Описано етапи розроблення та проведення інформаційних кампаній, а також групи, на які поділяються медіаіндикатори. Наведено приклад використання системи медіамоніторингу Semantrum у Департаменті інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної військової адміністрації.

Ключові слова: інформаційна кампанія, ефективність комунікації, медіаіндикатори, медіамоніторинг.

Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президентом України від 28 грудня 2021 року № 685/2021, визначає поняття стратегічних комунікацій як координоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [1]. Відповідно для реалізації такої комунікації необхідним є проведення інформаційної кампанії – сукупності заздалегідь продуманих та взаємопов'язаних за своєю метою інформаційних заходів.

Ефективність комунікації підлягає: 1) вимірюванню – аналізу кількісних характеристик комунікаційної кампанії (охоплення, посилення, присутність інформації в мережі тощо); 2) оцінюванню – визначенню, чи досягла кампанія своєї мети загалом та чи виконала поставленні завдання.

Отже, якщо окреслити послідовність дій під час розроблення та проведення інформаційних кампаній, то вона включатиме такі етапи:

- 1) розуміння певної проблеми обраної сфери суспільного життя держави;
- 2) встановлення цілей та завдань щодо вирішення питання (вони мають бути реальними та вимірюваними щодо кінцевого результату реалізації);
- 3) чітке встановлення комунікаційної мети (бачення очікуваних результатів);
- 4) підбір релевантних комунікаційних інструментів (залежно від можливостей та обраних цільових груп вони можуть відрізнятись);
- 5) здійснення інформаційної кампанії;
- 6) оцінка ефективності проведення кампанії;
- 7) за необхідності: виправлення помилок, повторна комунікація та остаточна оцінка реалізації інформаційної кампанії.

Основні методи оцінки ефективності комунікацій наведено у методичному посібнику «Методології вимірювання та оцінки стратегічних комунікацій», створеному в межах співпраці експертів Проєкту ЄС «Підтримка стратегічних кому-

нікацій в Україні» й Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки в межах Школи протидії дезінформації [2]. Так, авторка Олена Лобова виділяє 3 групи медіаіндикаторів, що пов'язані між собою та однаково впливають на остаточний результат оцінювання. Перша група має назву «Кількісні показники» і вказує на:

- 1) кількість цільових аудиторій (ЦА), які було охоплено;
- 2) частоту контакту ЦА з публікацією;
- 3) кількість якісних контактів через подію;
- 4) кількість розповсюджених інформаційних матеріалів;
- 5) частку присутності суб'єкта в інформаційному полі;
- 6) частку позитивних, негативних та нейтральних повідомлень про суб'єкта [2].

Друга група, «Знання про комунікаційну кампанію», визначає, наскільки добре:

- 1) ЦА запам'ятала публікацію;
- 2) ЦА зрозуміла головну ідею кампанії;
- 3) ЦА запам'ятала тему створеної публікації [2].

«Знання про тему (суб'єкт) спілкування та ставлення до нього» – третя група медіаіндикаторів, що аналізує:

- 1) наскільки добре ЦА знає назву суб'єкта та сутність діяльності;
- 2) ставлення ЦА до суб'єкта;
- 3) чи лояльна ЦА до суб'єкта [2].

Дві останні групи вимірюють лише за допомогою досліджень, тоді як першу групу кількісних показників є можливість аналізувати за обмеженості ресурсів [2].

Медіамоніторинг – метод, що допомагає відстежувати присутність у інформаційному просторі об'єкта (наприклад, новини на сайті чи публікації в соціальній мережі) за допомогою різних параметрів. Такий вид моніторингу дає змогу аналізувати: кількість звернень до конкретної теми; розподіл згадок між різними видами засобів масової комунікації; реакцію щодо теми (позитивна, негативна або нейтральна); розподіл згадувань, відповідно до географії; кількість згадувань про конкретну впливову особистість (зважаючи на регіон, у якому ведеться моніторинг) тощо [2].

Медіамоніторинг доцільно використовувати на етапі розроблення теми: спочатку визначити, наскільки кількісно зросте згадування теми в інформаційному просторі, потім – прослідкувати реакцію щодо поширеної інформації.

Наприклад, Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської ОВА використовує online-систему моніторингу друкованих медіа, радіо, онлайн-медіа, TV-сюжетів та соціальних медіа – SEMANTRUM. Вона дає змогу здійснювати цілодобовий моніторинг згадок у медіа, вебджерелах, соціальних мережах із детальною аналітикою, візуалізацією та відстеженням динаміки за персональними метриками (бренди, персони, події чи будь-які інші ключові слова) [3]. Сервіс має фільтри, які забезпечують максимально ефективну роботу, і які можна налаштувати під себе: період, соціальні мережі, індекс поміт-

ності медіа, тип публікації, тональність, персони, географія, топ-слова, тематика тощо.

Програма відображає тексти публікацій у вигляді стислих повідомлень, де вказані найважливіші цитати з матеріалу та коротка суть повідомлення з посиланням на повний текст публікації. Аналітичні звіти формуються індивідуально, у різних форматах (PowerPoint (PPT), PDF, Word, Excel) з 30 графіками для детальної медіааналітики. Медіадослідження можуть бути одноразовими, а також періодичними – щотижневими, щомісячними, щоквартальними, щорічними. Через один акаунт можуть працювати кілька користувачів зі встановленими зонами відповідальності.

Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю успішно використовує цей сервіс, оскільки він допомагає реалізувати ефективний щоденний моніторинг інформаційного простору області та іншої оперативної звітності, зокрема інформування Адміністрації Президента України й Кабінету Міністрів України про події соціально-економічного та суспільно-політичного життя області.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 р. «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14>
2. Методичний посібник «Методологія вимірювання та оцінки стратегічних комунікацій» для державних службовців. *spravdi.gov.ua*. 02.12.2023. URL: <https://spravdi.gov.ua/metodychnyj-posibnyk-metodologiya-vymiryuvannya-ta-oczinky-strategichnyh-komunikaczij-dlya-derzhavnyh-sluzhbovcziv/>
3. Semantrum. URL: <https://support.semantrum.com/portal/uk/kb/semantrum>

УДК 003:316.77

Жакун Богдан Олександрович

(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Маслова Ю. П.)
Національний університет «Острозька Академія», м. Острог

КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ ХЕШТЕГІВ У ПРОЦЕСАХ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА ПРИКЛАДІ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ INSTAGRAM

Анотація. Дослідження спрямоване на вивчення комунікативної функції хештегів у соціальній мережі Instagram. Розкрито їх роль у розширенні охоплення дописів, формуванні цифрових спільнот та розвитку цифрової грамотності. Проаналізовано стратегії використання хештегів з урахуванням сучасних тенденцій цифрової комунікації.

Ключові слова: Instagram, хештеги, соціальні мережі, цифрова комунікація, охоплення.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі соціальних мереж як вагомого інструменту цифрової комунікації, оскільки в сучасному інформаційному суспільстві соціальні мережі стали невід’ємною частиною щоденного життя

мільйонів людей. Вони не лише забезпечують комунікацію, а й виступають потужним інструментом впливу, формування громадської думки, просування товарів, послуг і брендів [5]. У сучасному медіапросторі Instagram утверджується як одна з провідних платформ візуальної комунікації, що активно функціонує в межах цифрового дискурсу для репрезентації особистого, комерційного й медійного контенту. Відповідно стратегічне використання її інструментарію, зокрема механізму хештегування, істотно впливає на охоплення цільової аудиторії, рівень користувацької залученості та загальну ефективність комунікативного впливу.

Варто зауважити, що в контексті функціонування цифрових документів у соціальних медіа хештеги, теги та емодзі виступають маркерами, що виконують структурно-семіотичну та комунікативну функцію, забезпечуючи категоризацію, емоційне забарвлення та навігацію в межах платформи. У такому розумінні публікація в Instagram постає як форма цифрового документа та засіб соціальної комунікації.

Як зазначає Віра Володимирівна Орлова, дослідниця Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, хештег варто розглядати як тип метаданих, що функціонує у середовищі соціальних мереж і забезпечує можливість динамічного, створеного користувачами тегування. Такий механізм маркування контенту сприяє полегшеному пошуку повідомлень за певною темою або змістовим маркером. Варто зазначити, що сам хештег складається з двох обов'язкових елементів: знака решітки (#) та вербального повідомлення (певного ключового слова або фрази) [3].

Постійне зростання популярності хештегів зумовило активне їх використання провідними компаніями та комерційними брендами як інструменту для підвищення впізнаваності бренду, розширення видимості контенту й залучення нової цільової аудиторії. Як наслідок – користувачі соціальних мереж почали здійснювати публікацію повідомлень зі слоганоподібними хештегами, які насамперед асоціюються із відомими брендами, наприклад: #fashionNike (Nike), #ShareACoke (Coca Cola), #14побачень_aromakava (Aroma Kava), що і дає змогу рекламувати власний бренд. Отже, використання хештегів сприяє формуванню віртуальної комунікативної спільноти, у межах якої кожен користувач, незалежно від географічного розташування чи соціального статусу, може долучитися до обговорення певної теми або події. Завдяки ретельно підібраним хештегам публікація набуває ширшого інформаційного охоплення: зростає кількість переглядів, реакцій та коментарів. Це активує алгоритми платформи Instagram, що сприяє підвищенню видимості контенту серед представників цільової аудиторії та зростанню його комунікативної ефективності.

Водночас ефективність використання хештегів як інструменту підвищення охоплення публікацій залишається предметом наукових дискусій і практичних досліджень. Зокрема, результати аналітичного звіту компанії Socialinsider за 2022 рік засвідчили відсутність прямої кореляції між кількістю використаних хештегів та рівнем залученості аудиторії. Найвищий середній показник залученості (3,41 %) був зафіксований у публікаціях, що містили від трьох до чотирьох хештегів, тоді як збільшення їх кількості не приводило до суттєвого зростання

показників взаємодії. Це свідчить про необхідність стратегічного, а не механічного використання хештегів у цифровому контенті [4].

До того ж керівник Instagram Адам Моссері зазначив, що хештеги більше сприяють категоризації контенту, ніж безпосередньо впливають на його поширення. Він зауважив, що хоча хештеги допомагають системі зрозуміти зміст публікації, вони не обов'язково збільшують її охоплення [1]. Такий підхід актуалізує необхідність переосмислення ролі хештегів у комунікаційній стратегії користувача: замість механічного додавання популярних тегів, варто зосередитись на їх осмисленому та цільовому використанні.

У контексті сучасного цифрового медіапростору ефективне використання хештегів у мережі Instagram потребує стратегічного підходу та всебічного розуміння специфіки цифрових комунікацій. Користувачі, які володіють навичками цифрової грамотності, здатні здійснювати аналіз цільової аудиторії, добирати релевантні хештеги та адаптувати контент відповідно до актуальних тенденцій, динаміки інформаційного простору й комунікативних запитів спільноти. Такий процес охоплює не лише технічні операції, а й передбачає застосування стратегічного мислення, що забезпечує досягнення окреслених комунікаційних цілей – зокрема, підвищення впізнаваності бренду, розширення аудиторії або посилення взаємодії з підписниками. Відтак хештеги функціують не лише як засіб категоризації контенту, а й як дієвий інструмент реалізації стратегій цифрової комунікації.

На наш погляд, ефективне використання хештегів у середовищі Instagram варто розглядати не лише як прояв технічної обізнаності, а передусім як свідчення стратегічного мислення користувача, який володіє навичками цифрової грамотності, орієнтується в механізмах функціонування платформи та здатен налагоджувати результативну взаємодію з аудиторією. З огляду на стрімку динаміку розвитку цифрових технологій і зростаючий вплив соціальних медіа у формуванні публічного дискурсу функційна роль хештегів набуває дедалі більшого значення. Відтак дослідження комунікативної ефективності хештегів інтерпретуємо як актуальний і перспективний напрям сучасної наукової парадигми, що інтегрує положення семіотики, цифрового етикету, стратегічної комунікації, а також концептуальні засади інформаційно-документної діяльності в контексті документознавчих студій та соціальних комунікацій.

Список використаних джерел

1. Instagram executive suggests hashtags don't affect reach. *Hootsuite Blog*. 2022. URL: <https://blog.hootsuite.com/social-media-updates/instagram/hashtags-dont-affect-reach/> (дата звернення: 01.04.2025).
2. Maslova Y., Maslova D., Ulianova V. Linguistic and Communicative Aspect of Social Networks: Mechanisms of Mutual Influence. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 65, т. 2. С. 181–188.
3. Orlova V. Hashtagging as a communication strategy 2019. P. 32. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/Hashtagging-as-a-communication-strategy-V.-Orlova.pdf> (дата звернення: 18.03.2025).

4. New Report Highlights That Instagram Hashtags Don't Significantly Increase Post Engagement. *Socialinsider*. 2022. URL: <https://www.socialmediatoday.com/news/new-report-highlights-that-instagram-hashtags-dont-significantly-increase/622260/> (дата звернення: 18.03.2025).

5. The role of social media utilization and innovativeness on SMEs performance / A. D. Subagja et al. *JURNAL IPTEKKOM Jurnal Ilmu Pengetahuan & Teknologi Informasi*. 2022. С. 85–102.

УДК 004.75

Кириленко Олександра Андріївна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ USB, SSD ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті розглядаються особливості використання сучасних технологій зберігання даних, зокрема флеш-накопичувачів (USB), твердотільних накопичувачів (SSD) та хмарних сервісів. Проаналізовано їх ключові переваги, що включають високу швидкість передачі даних, компактність, надійність, енергоефективність та доступність із будь-якої точки світу.

Ключові слова: USB-накопичувачі, SSD, хмарні сервіси, швидкість передачі даних, надійність, компактність, енергоефективність.

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій флеш-накопичувачі (USB), твердотільні накопичувачі (SSD) та хмарні сервіси стають невід'ємною частиною зберігання і передавання даних. Ці технології забезпечують зручність, швидкість і безпеку в роботі з інформацією. Метою цієї роботи є аналіз основних особливостей і переваг USB-накопичувачів, SSD та хмарних сервісів у сучасних умовах використання.

Флеш-накопичувачі (USB) широко застосовуються для перенесення файлів між пристроями. Вони компактні, легкі, мають широкий діапазон обсягів пам'яті, що нині перевищує 1 ТБ, та підтримують різні версії USB (2.0, 3.0, 3.1, 3.2, 4.0), що впливає на швидкість передавання даних.

Основні переваги USB-флешок:

1. Універсальність – не потребують спеціальних дисководів чи адаптерів, автоматично розпізнаються операційними системами.

2. Компактність – стандартний розмір 70 × 20 × 10 мм, вага до 30 г.

3. Надійність – відсутність механічних рухомих частин, що робить їх стійкими до вібрацій і ударів.

4. Швидкість передачі даних – залежить від стандарту USB (до 5 Гбіт/с для USB 3.0).

5. Захист даних – можливість встановлення паролів або використання механічного захисту від запису [1].

6. Низьке енергоспоживання – завдяки відсутності механічних систем [2].

Твердотільні накопичувачі (SSD) надійним рішенням для зберігання даних, яке забезпечує значно вищу швидкість роботи, ніж традиційні жорсткі диски

(HDD). Використання флеш-пам'яті NAND дає можливість швидкого доступу до інформації та високу продуктивність.

Основні переваги SSD:

1. Швидкість – значно швидше завантаження операційної системи та програм, порівняно з HDD.
2. Тиша – відсутність механічних частин робить SSD безшумними.
3. Надійність – завдяки відсутності рухомих частин і широкому діапазону робочих температур.
4. Низьке енергоспоживання – особливо у малих обсягах (SATA).
5. Компактні габарити – дають змогу інтегрувати SSD у різні пристрої [3].

Хмарні сервіси стали популярним рішенням для зберігання даних, що забезпечують доступність, безпеку та гнучкість використання. Вони дають змогу користувачам отримувати доступ до своїх файлів з будь-якого пристрою, підключеного до інтернету, що значно розширює можливості роботи з інформацією [6].

Основні переваги хмарних сервісів:

1. Гнучкість і масштабованість – можливість збільшення або зменшення ресурсів відповідно до потреб користувача.
2. Висока доступність – доступ до даних у будь-який час і з будь-якого місця.
3. Безпека – сучасні хмарні платформи використовують шифрування, багаторівневу автентифікацію та резервне копіювання даних.
4. Зниження витрат – користувачам не потрібно купувати фізичні носії або підтримувати власну інфраструктуру [4].
5. Відмовостійкість – дані зберігаються в кількох дата-центрах, що гарантує їх збереженість навіть у разі технічних збоїв [5].

Флеш-накопичувачі, SSD та хмарні сервіси мають свої переваги, і вибір між ними залежить від конкретних потреб користувача. USB-флешки ідеально підходять для перенесення даних, SSD забезпечують швидкість і надійність у довготривалому використанні, а хмарні сервіси дають змогу отримати доступ до файлів із будь-якої точки світу. Поєднання цих технологій дає змогу створити ефективну та безпечну систему зберігання інформації.

Список використаних джерел

1. Переваги та недоліки USB Flash-drive. *Flash-market*. URL: <https://www.flash-market.com.ua/ua/article/pros-and-cons/> (дата звернення: 09.03.2025).
2. Як працює флешка? Пристрій, принцип роботи флешки. *Hi-News*. 11.01.2019. URL: <https://hi-news.pp.ua/kompyuteri/16039-yak-pracyuye-fleshka-pristry-princip-roboti-fleshki.html> (дата звернення: 09.03.2025).
3. SSD диски: переваги та недоліки. *Ідеал*. URL: <https://ideal.lviv.ua/computers/SSD.php> (дата звернення: 09.03.2025).
4. Що таке хмарні технології? Переваги та недоліки хмарних сервісів. *Edin*. URL: <https://edin.ua/shho-take-xmarni-tehnologi%d1%97-i-navishho-voni-potribni/> (дата звернення: 09.03.2025).
5. Переваги хмарних технологій. *Ucloud*. 19.07.2023. URL: <https://ucloud.ua/perevagy-hmarnyh-tehnologij/> (дата звернення: 09.03.2025).
6. Хмарні технології / О. В. Зінченко, С. М. Іщераков, С. В. Прокопов, С. О. Серих, В. В. Василенко. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2020. 75 с.

УДК 069.1:001.895(477)(045)

Коваль Оксана Сергіївна**(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль****ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ В УКРАЇНІ**

Анотація. У тезах розглянуто інноваційну діяльність музеїв України в умовах цифровізації. Проаналізовано використання новітніх технологій для розширення експозиційних можливостей, залучення відвідувачів та збереження культурної спадщини. Наведено приклади успішних проєктів у сфері музейної справи.

Ключові слова: музеї, експонати, інноваційна діяльність музеїв, цифровізація, новітні технології.

У час бурхливого розвитку інформаційних технологій музеї повинні зайняти активну позицію щодо впровадження цифрових систем у свою діяльність. Новітні технічні засоби дають змогу значно розширити можливості музейної експозиції в показі експонатів, у наданні додаткової текстової та графічної інформації, організовувати віртуальні виставки.

Необхідність технологічної модернізації музеїв зумовлена істотним ускладненням умов функціонування і розвитку музеїв. Диверсифікація соціального середовища, поява нових соціальних категорій, що співпрацюють із музеями, конкуренція в галузі, відтік із музейної сфери частини висококваліфікованих фахівців у зв'язку зі складною політичною та економічною ситуацією, недостатнє фінансування – усе це поставило перед музеями України нові завдання, без виконання яких їх майбутнє опиниться під загрозою. Сказане зумовлює необхідність перегляду й модернізації багатьох сформованих за попередні десятиліття методів, прийомів і способів музейної роботи.

Вивчення інноваційних технологій у музейній сфері сьогодні є новою і недостатньо розробленою проблемою музеєзнавства. Різні аспекти цієї теми висвітлені в праці М. Рутинського, який схаактеризував нові інформаційні технології музейної справи, описав діяльність Міжнародного Комітету з документації Міжнародної ради музеїв, національні музейні мережі Франції та Великої Британії [7]. У класифікації музеїв дослідник виокремив види віртуальних музеїв, описав інновації експозиційної діяльності музеїв. Дослідниця Т. Ю. Юренева проаналізувала технічні інновації, використовувані під час зберігання музейних предметів у фондосховищах та експозиціях, зокрема Центру підтримки музеїв Смитсонівського інституту [7].

Ендрю Робертс виокремив такі етапи в розвитку інноваційних технологій у світовій музейній діяльності: 1) 70-ті рр. XX ст. – вдосконалення традиційних методів музейного документування; 2) 80-ті рр. XX ст. – покращання методів каталогізації колекцій та перші спроби комп'ютеризації музейної діяльності, 3) 90-ті рр. XX ст. – вдосконалення музейних систем управління колекціями та поширення ідеї відкритого доступу до культурної спадщини; 4) ХХІ ст. – документування нематеріальної культурної спадщини та розвиток національних програм інформатизації музейної діяльності [1].

Крім створення сайтів, що містять статті, зображення, електронні каталоги, відео- та аудіоресурси, музеям необхідно розширювати свою присутність у соціальних мережах і брати участь в інтернет-проектах. В умовах збільшення медійного складника в роботі музейних установ необхідне грамотне управління інформацією, невід'ємною частиною якого повинні стати стратегічне планування і створення кожним музеєм власної інформаційної політики.

Розглянемо приклади впровадження новітніх технологій у діяльність українських музейних установ.

«Музей науки» Малої академії наук України є першим державним музеєм інтерактивного типу, де відвідувачам надається можливість безпосереднього тактильного контакту з експонатами. Експозиція музею спрямована на демонстрацію важливих наукових досягнень, фундаментальних законів природи та їх взаємодії у доступній та зрозумілій формі. Інтерактивні експонати музею охоплюють широкий спектр наукових дисциплін, включно з фізикою (демонстрація ефектів котушки Тесли, оптичних ілюзій), інженерією, (робототехніка), акустикою (візуалізація звукових хвиль); матеріалознавством («пам'ять металів»); біологією (експонат «гігантська мушля») [5].

Проект «Музейний портал» є міждисциплінарною платформою, спрямованою на популяризацію культурної, наукової та музейної спадщини [5]. Мета проекту полягає у створенні інтерактивного середовища для широкого загалу, що забезпечує доступ до актуальної інформації та новин у галузі музейної справи на національному та міжнародному рівнях. Платформа функціонує як комплексна база даних, що містить інформацію про музеї, організовану за допомогою зручного інтерфейсу користувача. Додатковою функціональною особливістю portalу є надання віртуальних турів музеями України та світу, що сприяє розширенню можливостей для дистанційного ознайомлення з культурними цінностями.

Компанія «Гугл» разом із Міністерством культури України створила віртуальний тур музеями України з різних областей. На сайті «Музеї України просто неба» можна здійснити віртуальну подорож, дізнатися більше про народну архітектуру і побут, відчувати всю самотність української культури. 3D-тури всіх музеїв також доступні в режимі Street View на Картах Google. Проект є частиною кампанії «Автентична Україна» [5].

Інтерактивні технології включають у себе різноманітні додатки, віртуальну реальність, аудіогіди, сенсорні екрани, ігри та багато інших засобів, що дають змогу відвідувачам музею бути активними й залученими в екскурсію. Інтерактивні технології сприяють підвищенню інтересу до експонатів, що робить відвідування музею більш захопливим. Інтерактивні технології можуть бути використані для навчання, розширюючи можливості відвідувачів у вивченні й розумінні культурної спадщини.

Окремим видом інноваційної діяльності українських музеїв є організація й проведення заходів, наприклад: Виставки «Скарби Криму» (Скарбниця Національного музею історії України, м. Київ), «Нев'янучий квіт Трипілля» (Національний музей історії України, м. Київ) [4]. Великої популярності в музейній справі набуває проведення майстеркласів: «Слідами археологів», «Виготовлення захисного амулета» та театралізованих екскурсій (наприклад, «Київські замальовки» [4]).

Цікавим способом привернення уваги молоді до культурної спадщини є організація музеями освітньо-пізнавальних гуртків. Наприклад, гуртки «Юний музеєзнавець», «Юний екскурсовод» [4]. Їх діяльність сприяє розширенню світогляду молоді; розвитку практичних навичок у сфері музеєзнавства та екскурсійної діяльності; формуванню інтересу до історії та культури; соціалізації молоді та розвитку комунікативних навичок [7].

У контексті сучасних суспільних викликів діячі культури та мистецькі інституції виявляють активну громадянську позицію, здійснюючи благодійну діяльність. Зокрема, митці Софія Булгакова та Микола Карабінович організували в Амстердамі акцію підтримки українських художників, спрямувавши зібрані кошти до Музейного кризового центру. Музей «Дім Франка» провів 2 благодійні екскурсії, акумулювавши 9 000 грн для зазначеної ініціативи. Міжнародна підтримка виявляється у діяльності паризької галереї Galerie Poggi, яка реалізувала роботи українського художника Нікити Кадана та передала половину виручених коштів Музейному кризовому центру. Організатори лондонського аукціону через Ольгу Гончар перерахували центру £1 000. Планується проведення ще одного аукціону в Бельгії з метою підтримки музейних працівників України [1].

У контексті активізації діяльності музейних інституцій з метою залучення відвідувачів та забезпечення збереження культурної спадщини їх присутність у вебпросторі набуває стратегічного значення. Успіх реалізації онлайнових проєктів музеїв безпосередньо залежить від методології їх представлення. Основними підходами його постають:

1. Віртуальна реконструкція реального музейного простору: ідеться про створення цифрового двійника фізичного музею, забезпечуючи користувачам ефект присутності та можливість ближчого ознайомлення з експозицією.

2. Віртуальне моделювання альтернативних експозиційних середовищ, що дає змогу створювати цифрові виставки, які неможливо реалізувати в умовах традиційного музейного простору, розширює можливості кураторської інтерпретації та експозиційного дизайну.

3. Вербально-візуальна документація експозицій та колекцій, що передбачає подання детальних описів і візуальних матеріалів, які розкривають культурно-історичний контекст експонатів.

4. Організація доступу до цифрових баз даних музейних колекцій, що полягає в наданні доступу до структурованих даних, включно з зображеннями та описами предметів, без відтворення фізичного експозиційного простору.

Говорячи про інновації в роботі музейних установ, не можна оминати увагою впровадження ІТ-інклюдії. Так, проєкт «Інклюдивний сайт Музею Ханенків» є прикладом реалізації принципів ІТ-інклюдії в Україні. Цей вебсайт, розроблений за підтримки Українського культурного фонду, є першим в Україні музейним ресурсом, що відповідає міжнародним стандартам Універсального (інклюдивного) ІТ-дизайну. Його метою є забезпечення максимально широкого доступу до вебконтенту для користувачів з різними формами інвалідності, включно з порушеннями зору, слуху, рухових функцій, інтелектуальними порушеннями та комплексними порушеннями [8].

Отже, до **інновацій у музейній справі можна віднести** а) інтерактивність, що дає можливість відвідувачам безпосереднього контакту з експонатами; б) доступність, що полягає в зрозумілому та наочному представленні наукових концепцій; в) різноманітність, що виявляється в охопленні широкого спектра наукових дисциплін; г) використання сучасних технологій; д) урахування потреб відвідувачів з особливими потребами. Загалом інновації в музеях сприяють популяризації науки та підвищенню інтересу до наукових досліджень серед широкої громадськості. Використання новітніх технологій дає змогу залучати до музеїв різні соціальні групи, особливо молоде покоління, даючи змогу вивчати й досліджувати українську та світову культурну спадщину.

Список використаних джерел

1. Белікова М. В., Гресь-Євреїнова С. В. Інновації в музейній практиці України та світу: досвід та проблеми запровадження. *Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. І. В. Саух. Житомир: Вид. ЖФ КІБІТ, 2013. С. 149–151 (дата звернення: 10.12.2024).
2. Віртуальні екскурсії в Києві. URL: <https://virtual.nmiu.org/> (дата звернення: 28.03.2025).
3. Інтерактивні проєкти і майстер-класи в Києві. *Національний музей історії України*. URL: <https://old.nmiu.org/index.php/podii-nmiu/kvesty-interaktyvy-proiektu-maister-klassy> (дата звернення: 28.03.2025).
4. Музейний гурток «Юний краєзнавець». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/Музейний-гурток-Юний-краєзнавець-102404664867088/> (дата звернення: 30.03.2025).
5. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museums> (дата звернення: 31.03.2025).
6. Музей України просто з неба. URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 18.03.2025).
7. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музєєзнавство: навч. посібник. Київ, 2008. 428 с.
8. Inklyuzivnyy sayt Muzeya Khanenko. URL: <https://khanenko.museum/uk/inklyuziya> (дата звернення: 28.03.2025).
9. Roberts A. The Changing Role of Information Professionals in Museums. URL: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/1999/4.pdf (date accessed: March 12, 2025).

УДК 316.74/.77:004.77]:028] (477) (045)

Комар Анастасія Андріївна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ КНИЖКОВОГО БЛОГУ

Анотація. У тезах досліджено феномен книжкового блогерства, визначено його роль у популяризації літератури та формуванні читачьких уподобань. Проаналізовано особистісні, соціальні, економічні та культурні аспекти ведення книжкового блогу. Визначено ключові вигоди до створення якісного контенту та надано практичні поради для блогерів.

Ключові слова: книжковий блог, блогер, відгук про прочитану книгу, читачі, читання, автори книг.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

У сучасному інформаційному просторі спостерігається тенденція до зростання популярності книжкових блогів. Цей феномен відображає активізацію публічного читання, що проявляється як у збільшенні кількості читачів у громадських місцях, так і в активному поширенні інформації про читання на платформах соціальних мереж. У період 2018–2019 рр. кількість книжкових блогерів була відносно незначною. Наразі зафіксовано суттєве зростання їх чисельності, зокрема осіб із багатотисячною аудиторією. Ця тенденція зумовлена комплексом факторів, серед яких:

- можливість отримання безкоштовних примірників літератури для рецензування;
- участь у розіграшах та отримання подарунків від видавництв, особливо з нагоди дня народження блогера;
- активна участь у літературних заходах як-от презентації книг, дискусії на тему прочитаної літератури. До того ж книжкові блогери мають можливість відвідувати зустрічі з авторами, організовані книгарнями та видавництвами. Інформація про такі заходи зазвичай розміщується на офіційних вебсайтах та сторінках у соціальних мережах видавництв, наприклад, «Видавництво Старого Лева» (ВСЛ), «Книгарня Є», «КСД», «Vivat» та інші.

Створення книжкового блогу є багатогранним явищем, що може бути проаналізоване з різних наукових перспектив.

Самовираження та публічне висловлення думок. З погляду психології блог є засобом для індивідуальної самореалізації та вираження особистої ідентичності. Публікація рецензій та аналітичних статей сприяє розвитку критичного мислення й формуванню власної позиції щодо літературних творів. Книжковий блог також можна розглядати як форму публічного дискурсу, де індивід бере участь у формуванні культурного простору, впливаючи на читацькі смаки та літературні тенденції.

Монетизація хобі та отримання додаткового заробітку. З економічного погляду блог є потенційним джерелом доходу. Монетизація може здійснюватися через рекламу, партнерські програми, спонсорство та продаж власних літературних продуктів. Маркетингові стратегії, як-от SEO-оптимізація та контент-маркетинг, відіграють ключову роль у збільшенні трафіка та залученні рекламодавців.

Пожвавлення бізнесу та підтримка українського книговидавництва. Блог може слугувати ефективним інструментом для просування книжкового бізнесу, залучаючи нових клієнтів та підвищуючи впізнаваність бренду. Підтримка українських видавництв і письменників сприяє розвитку національної культури та економіки.

Терапевтичний аспект. Літературотерапія як науковий метод підтверджує позитивний вплив читання та письма на психоемоційний стан людини. Ведення блогу може слугувати формою арт-терапії, допомагаючи впоратися зі стресом та емоційними переживаннями.

Пропагування читання. З позиції педагогіки книжковий блог є інструментом популяризації читання, особливо серед молоді. Візуальний контент, інтерактивні елементи та особистий стиль автора сприяють залученню уваги до літератури.

Форма книжкових блогів відзначається різноманітністю. Так, вони можуть бути схожі на рецензії або відеоогляди, концентруватись як на творах, так і на людях, які читають книжки, інтерв'ю, вікторини. Така різноманітність блогів дає абсолютну автономію читачам: у виборі творів, висловленні оцінок щодо прочитаного та відсутності меж для експериментів [2]. Аналіз платформ соціальних мереж, на яких представлені книжкові блоги, виявляє, що найпопулярнішими платформами для їх ведення є TikTok та інстаграм, а найменш популярні – фейсбук та ютюб. Незважаючи на відсутність вікових обмежень для розвитку блогів, спостерігається тенденція до переважного використання TikTok та інстаграм особами молодого віку.

Поради щодо ведення книжкового блогу

1. Інтерактивна взаємодія. Аналіз динаміки розвитку книжкових блогів свідчить про потенційну проблему повільного зростання аудиторії, зумовлену відносною нішевістю тематики. Ефективною стратегією подолання цієї тенденції є активне використання інтерактивних форматів, поширених на платформах «Інстаграм», «TikTok» та «Ютюб» (далі – букстаграм, букток, буктюб). Прикладами таких форматів є книжкові теги, що передбачають відповіді на тематичні питання (наприклад, «Асоціація книги з деревом», «Аналіз домашньої бібліотеки», «Музичний супровід читання»). Також ефективним інструментом є використання щоденних дописів у букстаграмі інтерактивного характеру, що передбачають вибір із варіантів. Використання вищезазначених інструментів сприятиме збільшенню зацікавленості читачів та швидшому росту аудиторії.

2. Необхідність витримки та толерантності. Ведення книжкового блогу потенційно пов'язане з ризиком критицизму з боку авторів або інших блогерів. Незважаючи на загальну доброзичливість книжкової спільноти, спостерігаються окремі випадки конфліктних ситуацій. Зокрема, автори можуть негативно реагувати на критичні відгуки, особливо на заниження оцінки їхніх творів. В окремих випадках це може призвести до публічних дискусій, спрямованих на дискредитацію блогерів, або до звинувачень у необ'єктивному аналізі літературних творів [1]. З огляду на це блогер повинен розвивати навички емоційного інтелекту та стресостійкості, дотримуватися принципів об'єктивності та аргументованості під час рецензування, формувати конструктивний діалог з авторами та іншими блогерами, використовувати наукові методи аналізу літературних творів.

3. Регулярність публікацій. Для багатьох авторів книжкових блогів доволі складним завданням є забезпечення систематичності дописів. Це зумовлено необхідністю дотримання низки вимог, зокрема:

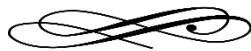
- **коректного висловлення оцінних суджень:** відгуки не повинні містити образ на адресу автора твору, перекладача, редактора та читачів, які високо оцінюють аналізований твір;
- **дотримання принципу нерозголошення сюжетних деталей:** важливо забезпечити адекватне відображення сюжету без розкриття ключових елементів, що можуть вплинути на сприйняття твору читачами, які ще не ознайомилися з ним;
- **редакційно-видавничої підготовки тексту:** створення якісної публікації передбачає не лише написання тексту, але і його ретельне редагування з метою забезпечення граматичної та стилістичної коректності;

• **візуального оформлення:** для підвищення привабливості публікації необхідно забезпечити її супровід якісним фотоматеріалом. Зображення повинні мати високу роздільну здатність. Неприпустимим є розміщення в блозі розмитих, неякісних картинок, а також фотографій із невдалим фоном або композицією. Ефективним є використання декоративних елементів, що доповнюють книжкову тематику, а також застосування технік оброблення зображень для покращення їх естетичних характеристик. Вибір оптимального ракурсу та створення гармонійного фону є важливими аспектами візуального контенту. Використання якісної фототехніки сприяє створенню візуально привабливого контенту. Інстаграм як платформа, що базується на візуальному контенті, вимагає особливої уваги до якості зображень, оскільки саме візуальний складник є ключовим фактором залучення підписників [3].

Отже, книжкове блогерство є соціальним феноменом, що характеризується поліфункційністю та відіграє значну роль у популяризації літератури й формуванні читачьких уподобань. У контексті ведення книжкового блогу можна виокремити особистісні, соціальні, економічні та культурні аспекти. Створення якісного контенту для книжкового блогу вимагає комплексного підходу, що інтегрує літературний аналіз, етичні міркування та технічні навички. Візуальний контент є одним із ключових елементів успішного книжкового блогу. Естетична привабливість зображень та відеоматеріалів відіграє визначальну роль у залученні й утриманні аудиторії. Ведення книжкового блогу потребує значних витрат часу та фінансових ресурсів, проте за умови застосування ефективних стратегій він може стати не лише платформою для самовираження, але й прибутковою діяльністю, що відкриває перспективи для розвитку та співпраці з авторами й видавництвами.

Список використаних джерел

1. «Не хочу перетворювати свій блог на роботу». Це українські буктьюберки. *Wonder*. 20.03.2024. URL: <https://www.wonderzine.me/wonderzine/life/experience/19681-ne-hochu-peretvoryuvati-sviy-blog-na-robotu-tse-ukrayinski-buktyuberki> (дата звернення: 19.10.2024).
2. Дорош М. Як створити успішний книжковий блог: поради від буктьюбера, журналістів та фотоблогерів. *Online-media*. 27.06.2016. URL: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/16879/2016-06-27-yak-stvoryty-uspishnyy-knyzhkovyy-blog-porady-vid-buktyubera-zhurnalistiv-ta-fotoblogeriv/> (дата звернення: 21.10.2024).
3. Полегенько А. «Моя мета – популяризація читання українською»: історія про те, як підлітка створила читачький блог і організувала книжковий клуб. *НУШ*. 12.09.2024. URL: <https://nus.org.ua/view/moya-meta-populyaryzatsiya-chytannya-ukrayinskoyu-istoriya-pro-te-yak-pidlitka-stvoryla-chytatskyj-blog-i-organizuvala-knyzhkovyj-klub/> (дата звернення: 22.10.2024).

Кот Богдан Романович

(наук. керівник – канд. техн. наук, доцент Марковець О. В.)

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ПРАВИЛА ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ НА ОСНОВІ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Анотація. У статті розглянуто можливості використання OSINT (розвідки на основі відкритих джерел) для збору даних у галузі освіти. Описано методи пошуку, приклади інструментів та ключові правила безпечного й ефективного аналізу інформації.

Ключові слова: OSINT, відкриті джерела, аналітика, освітні ресурси, інформаційна безпека.

У сучасному інформаційному суспільстві особливого значення набуває розвідка з відкритих джерел, відома за міжнародною аббревіатурою OSINT (Open Source Intelligence). Вона передбачає збір, систематизацію та аналіз інформації, яка знаходиться у вільному доступі: вебсайти, соціальні мережі, публічні бази даних, відео, документи, наукові та аналітичні матеріали. Особливість OSINT полягає у тому, що її використання не потребує спеціального доступу до закритих ресурсів, що робить її легальною та зручною у багатьох сферах діяльності.

Цей підхід знайшов своє застосування у журналістиці, бізнес-аналітиці, правоохоронній сфері, освітніх дослідженнях. Наприклад, студент чи науковець може використати OSINT для збору актуальних статистичних даних, порівняння тенденцій або аналізу динаміки освітнього процесу в межах певної установи.

Пошук даних завжди починається з формулювання теми. Від цього залежить, які саме джерела будуть релевантними. Якщо, наприклад, йдеться про вступну кампанію на кафедру протягом кількох років, логічно почати з офіційного сайту університету. Часто на сторінках приймальної комісії або у розділах новин публікують статистику вступу, списки зарахованих, середні бали. Іншим надійним джерелом є платформа «Вступ.ОСВІТА.UA», яка містить зведену інформацію за різні роки.

Крім офіційних ресурсів, доцільно переглянути соціальні мережі – як сторінки самого навчального закладу, так і акаунти факультетів чи кафедр. Нерідко саме там можна знайти інфографіку, звіти, думки викладачів та студентів.

Для досягнення результату важливо вміти формулювати точні пошукові запити. Якщо просто ввести в пошук «вступ 2024», то результатів буде надто багато й більшість з них – не за темою. Натомість у разі уточнення, наприклад:

site:lpnu.ua вступ 2024 кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

ми звужуємо коло пошуку до конкретного сайту і теми. Уміння користуватися пошуковими операторами значно підвищує ефективність: можна шукати матеріали певного типу (наприклад, PDF або DOC), фокусуватися лише на заголовках чи адресах сторінок.

Успішна розвідка з відкритих джерел базується на дотриманні кількох ключових правил для досягнення точного та безпечного результату:

1) Законність: збір інформації має здійснюватися виключно з відкритих джерел. Заборонено намагатися отримати доступ до приватної, закритої або захищеної інформації.

2) Верифікація: будь-яку інформацію бажано перевірити щонайменше у двох різних джерелах. У добу інформаційних вкидів та фейків це є критично важливим.

3) Безпека: варто уникати підозрілих сайтів, користуватися перевіреними ресурсами, а за потреби – застосовувати VPN чи приватний режим браузера для захисту особистих даних.

4) Структурованість: зібрані дані доцільно зберігати у впорядкованому вигляді – у таблицях, нотатках або базах даних. Це значно полегшує подальший аналіз і дає змогу уникнути втрати важливої інформації.

Щоб проілюструвати реальне використання OSINT, розглянемо приклад. Припустимо, дослідник має на меті вивчити, як змінювалась популярність кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності «Львівської політехніки» протягом останніх п'яти років. На першому етапі він заходить на сайт університету, переглядає архівні новини та документи приймальної комісії. Після цього звертається до платформи «Вступ.ОСВІТА.UA», де зібрані рейтинги, статистика, середні конкурсні бали. Потім він перевіряє Telegram-канали та сторінки факультету в соцмережах. Зібравши усі дані, дослідник описує динаміку – наприклад, чи зросла кількість поданих заяв, як змінювались бали, чи змінилася кількість бюджетних місць. Таке дослідження дає змогу не тільки проаналізувати тенденції, але й зробити прогнози щодо майбутнього розвитку кафедри.

Отже, OSINT – це не просто модне слово, а реальний, дієвий інструмент, яким може скористатися кожен. За умови дотримання базових правил та уважності, розвідка з відкритих джерел стає незамінною у багатьох сферах.

Список використаних джерел

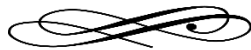
1. Офіційний сайт Національного університету «Львівська політехніка». URL: <https://lpnu.ua>

2. Що таке OSINT (Open Source Intelligence) – розвідка на основі відкритих джерел? *The Transmitted*. 31.10.2023. URL: <https://thetransmitted.com/adlucem/shho-take-osint-open-source-intelligence-rozvidka-na-osnovi-vidkrytyh-dzherel/>

3. Освітній портал «Вступ.ОСВІТА.UA». URL: <https://vstup.osvita.ua>

4. Як правильно шукати інформацію з відкритих джерел – розпитали фахівця з OSINT. *The Village Україна*. 18.08.2023. URL: <https://www.village.com.ua/village/life/mediahramotnist/342503-yak-pravilno-shukati-informatsiyu-z-vidkritih-dzherel-rozpitali-fahivtsya-z-osint>

5. Що таке збір даних? Все, що потрібно знати початківцю. *Shaip Blog*. 26.09.2024. URL: <https://uk.shaip.com/blog/what-is-data-collection-everything-a-beginner-needs-to-know/>

УДК 316.77:159.922.8

Керасір Назар Романович**(наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Маслова Ю. П.)
Національний університет «Острозька академія», м. Острозь****INSTAGRAM ЯК МЕДІАПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ
УЯВЛЕНЬ ПРО КРАСУ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Анотація. У статті розглянуто актуальну проблему щодо впливу соціальної мережі Instagram на процес формування сучасних стандартів краси серед української молоді. Проаналізовано теоретичні основи дослідження стандартів краси, їх історичну еволюцію та роль соціальних медіа у формуванні. Досліджено функційні можливості, особливості візуального контенту та механізми впливу інфлюенсерів на уявлення про красу.

Ключові слова: стандарти краси, соціальні мережі, Instagram, інфлюенсери, візуальна культура, психологічний вплив.

У сучасному комунікативному середовищі соціальні мережі, зокрема платформа Instagram, функціують як потужні інструменти формування соціокультурних норм і естетичних орієнтирів у сфері зовнішності – зокрема щодо *одягу, зачісок, макіяжу* та загального уявлення про *фізичну привабливість*. Особливо вразливими до впливу таких візуально-комунікативних практик є молодіжні аудиторії, які становлять значну частку активних користувачів цифрового простору. Мережа Instagram налічує понад 2 мільярди активних користувачів щомісяця та функціонує в сучасному світі як глобальний візуальний медіаресурс, контент якого має високий рівень *естетизації* та *селективної репрезентації реальності*. Візуальні повідомлення, які циркулюють у межах цієї платформи, часто відтворюють ідеалізовані образи, що значною мірою віддалені від повсякденного досвіду реципієнтів. Унаслідок цього формується *уніфікований, нормативізований еталон зовнішності*, який сприймається як соціальна модель, варта наслідування, навіть без *критичної оцінки* чи когнітивної рефлексії з боку користувача. Відтак соціальну мережу Instagram можна розглядати як *медіаканал* із високим упливовим потенціалом, що не лише відображає актуальні тенденції в галузі візуальної культури, а й активно їх продукує, репродукує й легітимує в масовій свідомості.

Цікавим видається опитування К. С. Вариводи, яке свідчить, що соціальні мережі є невід’ємною частиною життя українських студентів: лише 3 % не користуються ними взагалі. Основні мотиви реєстрації – спілкування (90 %), пошук нових знайомств (47 %) та отримання цікавої інформації (70 %). Водночас жоден із респондентів не пов’язує використання соціальних мереж із навчальною діяльністю. Приблизно половина опитаних вважає їх засобом марного витрачання часу, а понад 50 % визнають залежність від соцмереж (24 % – повну, 28 % – часткову) [1]. Такі результати дослідження засвідчують високий ступінь залученості молоді до соціальних мереж, що функціують переважно як інструменти *неформальної комунікації* та *розваг*, водночас спричиняючи зростання ознак цифрової залежності у студентському середовищі. Важливо зазначити, що від часу проведення цього дослідження ситуація лише загострилася: глобальна пандемія COVID-19, перехід до дистанційної взаємодії, соціальна ізоляція, а також загаль-

на цифровізація освітнього й культурного простору призвели до ще більшого зростання часу, проведеного в мережі, й відповідно до поглиблення феномену залежності від соціальних медіа серед молодіжної аудиторії.

Відтак мережа Instagram є одним із найпотужніших чинників формування сучасних естетичних стандартів серед української молоді, сприяючи виникненню *спотвореного сприйняття реальності* через постійне порівняння себе з ідеалізованими, візуально сконструйованими образами. Варто виокремити 4 основні аспекти впливу: *цифрова краса* як нова візуальна норма; *культ інфлюенсера* як носія авторитетного естетичного дискурсу; *нормалізація недосяжного* як механізм стандартизації ідеалів; *порівняльна поведінка користувачів* як чинник самосприйняття й емоційної дестабілізації.

Цифрова краса – це сучасний феномен, що репрезентує візуально ідеалізовані образи, сконструйовані за допомогою технологічних засобів у середовищі соціальних мереж. Вона формується через сукупність візуальних втручань – корекцію освітлення, вибір ракурсів, застосування фільтрів, кольорову обробку, використання Photoshop або штучного інтелекту, – що в комплексі створюють недосяжний еталон зовнішності. Попри уявну безневинність окремих елементів, накопичувальний ефект цих практик продукує викривлену реальність, що сприймається як норма. Цифрова краса функціонує як механізм демонстрації ідеалізованої версії людини, що, за результатами досліджень, знижує впевненість у власній природній зовнішності та стимулює потребу в постійній самокорекції задля соціального прийняття. Унаслідок цього формується залежність від штучного візуального конструювання, відмова від якого є психологічно ускладненою [6].

Натомість *культ інфлюенсера* є стійким соціокультурним явищем, що має історичні витоки, але зазнав трансформації в умовах цифрової епохи. Ідеалізація публічних осіб та прагнення до наслідування були притаманні людству ще з давніх часів, однак раніше цей процес був обмежений засобами масової комунікації, просторовою дистанцією та чітким розмежуванням між публічною й повсякденною сферами. З поширенням соціальних мереж, зокрема Instagram, механізми популярності стали доступними практично кожному користувачеві, а сам процес ідентифікації з лідерами думок значно спростився. Популярність тепер здобувається шляхом візуального вирізнення – через *стилізацію зовнішності*, *екстраординарні локації* або *цифрову модифікацію* образу. Інфлюенсери стали новими агентами соціального впливу, які одночасно функціонують як об'єкти наслідування та генератори норм. За спостереженнями дослідників, зображення людей регулярно піддаються редагуванню та фільтрації з метою вираження індивідуальності, відповідності соціальним ідеалам або просування певного суспільного порядку денного [2]. Відтак культ інфлюенсера втратив елітарний вимір і трансформувався в модель горизонтального наслідування, у межах якої кожен може водночас бути і спостерігачем, і об'єктом для імітації. Така тенденція спричинила ситуацію, в якій формування трендів стало справою одного візуального повідомлення, розміщеного впливовим користувачем: за ним стежать не лише пересічні користувачі, а й мікроінфлюенсери, які відтворюють його естетику, посилюючи ефект наслідування в комунікативному ланцюжку.

Нормалізація недосяжного – це один із ключових аспектів впливу соціальних мереж, що реалізується через систематичну репрезентацію візуальних ідеалів, які є малодоступними або практично недосяжними для більшості користувачів. Показовим прикладом у цьому контексті є популяризація тілесного ідеалу, зокрема фітнес-естетики. Під впливом високого попиту на образ фізично привабливого, підтягнутого тіла інфлюенсери масово транслують відповідні візуальні моделі, що спричиняє ефект вторинного наслідування всередині самого середовища інфлюенсерів. Як засвідчують результати досліджень, ідеал жіночої тілесності впродовж десятиліть зміщувався в бік худорлявості, а нещодавно був доповнений фігурою, яка поєднує худорлявість і виражену м'язовість – так званий «ідеал підтягнутості», що активно продукується в межах контенту *fitspiration* [5]. На практиці досягнення такого типу зовнішності є вкрай складним, тому дедалі частіше візуальні образи вдосконалюються цифровими засобами. Зі збільшенням кількості подібного контенту, коли тисячі акаунтів демонструють уніфікований тілесний еталон, у пересічного користувача формується когнітивна установка на його нормативність. Отже, ідеал, який є винятковим і часто штучно сконструйованим, у масовій свідомості інтерпретується як соціальна норма, що провокує психологічний дискомфорт, порівняльну поведінку та спотворене самосприйняття.

Порівняльна поведінка користувачів є третім і, безперечно, одним із найбільш руйнівних аспектів впливу Instagram, оскільки провокує глибинні когнітивно-емоційні реакції, пов'язані з невідповідністю між реальним «Я» та ідеалізованими візуальними репрезентаціями. У процесі наслідування інфлюенсерів або підсвідомого порівняння себе з ними користувач стикається із систематичним досвідом фрустрації, що ґрунтується на диспропорції між власною зовнішністю і стандартизованими, цифровими вдосконаленими образами. Як засвідчують наукові дослідження, постійний контакт із відредагованими зображеннями та відсутність різноманіття у репрезентації зовнішності призводить до викривленого сприйняття соціальних очікувань і створення хибних уявлень про норму. Мозок користувача починає порівнювати себе не з реальними людьми, а з концептуально сконструйованими ідеалами, досягнення яких у реальному житті часто є малоімовірним або взагалі неможливим. Унаслідок цього спостерігається зниження самооцінки, посилення самокритичності, зростання рівня тривожності, а також формування високих і водночас нереалістичних вимог до власного тіла, стилю й соціального образу. Така порівняльна парадигма є особливо небезпечною для молоді, оскільки вразливість до зовнішніх оцінок у цьому віці є критично високою, що загострює психологічні ризики, пов'язані з функціонуванням у візуально-орієнтованому цифровому середовищі [3].

Отже, соціальна мережа Instagram постає в сучасному світі як потужний *соціокомунікативний інструмент*, що чинить суттєвий вплив на формування естетичних норм і уявлень про зовнішність у свідомості молоді. Через візуальний контент, згенерований інфлюенсерами та часто підданий цифровій обробці, транслуються ідеалізовані образи, що не відповідають реальності. Постійне порівняння себе з такими уніфікованими еталонами краси спричиняє *викривлення самосприйняття, зниження самооцінки, емоційний дискомфорт* та інші психосоці-

альні ризики, що засвідчує деструктивний потенціал цифрової естетики в контексті молодіжної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Варивода К. С. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах. *Журнал науковий огляд*. 2015. № 7(17). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611375.pdf>
2. Шиделко А. В., Волкова А. М. Нереалістичні стандарти краси у віртуальному медіа-просторі. *Global Science: Prospects and Innovations* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2024. С. 335–338. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/GLOBAL-SCIENCE-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-25-27.04.24.pdf#page=335>
3. Social media and body image: Relationships between social media appearance preoccupation, self-objectification, and body image / K. Brasil, C. Mims, M. Pritchard, R. McDermott. *Body Image*. 2024. Vol. 51. DOI: 10.1016/j.bodyim.2024.101767.
4. Beauty ideals modulate recognition of filtered images / I. Flores Bravo, G. Saux, T. Speranza, V. Ramenzoni. *Body Image*. 2025. Vol. 52. P. 101819. DOI: 10.1016/j.bodyim.2024.101819.
5. Samson L., Zaitsoff S. L. Appearance comparison on Instagram: The impact of fitspiration and transformation imagery on young women's body satisfaction. *Eating Behaviors*. 2023. Vol. 51. P. 101812. DOI: 10.1016/j.eatbeh.2023.101812.
6. Sharma A., Sanghvi K., Churi P. The impact of Instagram on young adult's social comparison, colourism and mental health: Indian perspective. *International Journal of Information Management Data Insights*. 2022. Vol. 2, № 1. P. 100057. DOI: 10.1016/j.jjime.2022.100057.

УДК 004.8+658.5

Кильницький Олександр Іванович

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент **Прізунов О. В.**)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЕЙ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Анотація. Генеративний штучний інтелект (ГШІ) трансформує управлінські процеси в бізнесі, сприяючи автоматизації, аналітиці та стратегічному плануванню. Його впровадження створює нові можливості, але потребує обережності та ретельності.

Ключові слова: генеративний штучний інтелект, управління, бізнес, автоматизація.

Генеративний штучний інтелект (ГШІ) є передовою технологією, що вирізняється своєю здатністю створювати унікальний контент і викликає значний інтерес у фахівців різноманітних секторів економіки: інформаційні технології, медіа та розваги, маркетинг і реклама, фінанси, охорона здоров'я, освіта та промисловість тощо [1; 2]. З моменту публічного запуску великої мовної моделі ChatGPT компанією OpenAI у листопаді 2022 року світ став свідком надзвичайного зростання популярності ГШІ, що підкреслює нагальну потребу в глибокому розумінні його впливу на бізнес та процеси прийняття рішень. Розглядаючи ГШІ як наступний етап технологічної революції, він має потенціал докорінно змінити економі-

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

ку, суспільство та культуру, подібно до п'яти попередніх значущих технологічних зрушень в історії людства.

Історично кожна технологічна революція суттєво впливала на економічне зростання та продуктивність. Наприклад, промислова революція XVIII століття, епоха пари та залізниць, розвиток сталі, електрики та важкого машинобудування, ера нафти, автомобілів та масового виробництва, а також інформаційні технології – кожна з цих хвиль інновацій приводила до значних трансформацій. Очікується, що впровадження ГШІ може відбутися навіть швидше, ніж попередні технологічні перевороти, завдяки можливостям рекурсивного навчання та здатності самого штучного інтелекту надавати цінні інсайти для більш ефективного розгортання нових рішень. Згідно з прогнозами, економічний вплив ГШІ є значним, адже ця технологія може сприяти підвищенню продуктивності праці та зростанню валового внутрішнього продукту (ВВП), що робить дослідження її застосування в бізнесі особливо актуальним на сучасному етапі [2].

Однак попри стрімкий розвиток технологій ГШІ, існує певний розрив між їх технічною досконалістю та готовністю суспільства й регуляторних органів до широкого впровадження. Цей факт створює нагальну потребу в наукових дослідженнях, які б допомогли представникам бізнесу ефективно орієнтуватися в цьому новому технологічному ландшафті [3]. До того ж вплив ГШІ на ринок праці є багатограним і передбачає не лише автоматизацію рутинних операцій, але й створення нових робочих місць, що вимагає від компаній розробки стратегічного підходу до управління людськими ресурсами. Отже, технологічна революція, що відбувається на наших очах і характеризується появою інструментів, як-от ChatGPT, Copilot і різноманітних генеративних агентів, зумовлює необхідність глибокого дослідження потенціалу ГШІ для оптимізації управлінських рішень у суб'єктів господарювання.

Застосування ГШІ в управлінні охоплює широкий спектр завдань, серед яких особливої уваги заслуговують генерація аналітичних звітів, автоматизація стратегічного планування, моделювання сценаріїв розвитку бізнесу та аналіз великих даних. ГШІ здатен працювати з неструктурованими та розрізненими джерелами інформації, швидко виявляючи закономірності та аномалії, що дає змогу керівництву приймати своєчасні та проактивні рішення. Також важливо відзначити можливість використання синтетичних даних для тестування стратегій без ризику витоку конфіденційної інформації. ГШІ може моделювати сценарії типу «що, якщо...», прогнозувати ринкові коливання та поведінку споживачів, у такий спосіб забезпечуючи гнучкість і адаптивність управлінських стратегій.

Одним із яскравих прикладів практичного використання генеративного ШІ є автоматизований SWOT-аналіз бізнес-проєкту. За допомогою моделей ГШІ можна швидко синтезувати великі обсяги даних, виявити сильні та слабкі сторони компанії, оцінити можливості та загрози на ринку, що дає змогу навіть невеликим підприємствам здійснювати глибокий стратегічний аналіз без значних фінансових витрат.

Під час впровадження функціоналу ГШІ підприємствам треба зважати на можливі переваги та недоліки, деякі з яких наведені у табл. 1.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки впровадження ГШІ

Переваги	Недоліки
Прискорення циклу прийняття управлінських рішень	«Галюцинації» моделей – генерація неправдивої, вигаданої інформації
Підвищення точності та обґрунтованості рішень	Надмірна залежність від технологій, ослаблення критичного мислення
Усунення суб'єктивізму та людських упреждень	Потреба у постійному оновленні знань персоналу щодо нових інструментів
Зменшення кількості помилок у рутинних процесах	Юридичні та етичні труднощі у визначенні відповідальності за рішення, ухвалені на основі ШІ
Підвищення продуктивності персоналу завдяки автоматизації	Потреба в ретельній перевірці згенерованої інформації для уникнення помилок у рішенні
Можливість обробки великих обсягів складних, неструктурованих даних	Високі початкові інвестиції у впровадження ГШІ та адаптацію бізнес-процесів
Прогнозування майбутніх трендів і ринкових змін	

Отже, генеративний штучний інтелект уже сьогодні формує нову парадигму управлінських процесів у бізнесі. Його здатність інтегрувати великі обсяги даних, прогнозувати сценарії розвитку та підтримувати стратегічні рішення, створює потужний потенціал для оптимізації діяльності суб'єктів господарювання. Водночас ефективне впровадження ГШІ потребує критичного мислення та людської експертизи, що робить тему особливо актуальною для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Generative AI in Industrial Revolution: A Comprehensive Research on Transformations, Challenges, and Future Directions / Y. Xiang, Y. Wu, J. Song, Y. Gong, P. Liang. *Journal of Knowledge Learning and Science Technology*. 2024. Vol. 3, 2. P. 20–35. URL: <https://jklst.org/index.php/home/article/download/147/123/446> (дата звернення: 08.02.2025).
2. Ляховченко В. Е., Прігунов О. В. Технології штучного інтелекту в інтернет-продажах. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 24 листопада 2023 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2023. С. 28–31.
3. Leslie D., Meng X. Future Shock: Grappling with the Generative AI Revolution. *Harvard Data Science Review*. 2024. URL: <https://hdr.mitpress.mit.edu/pub/fblrvqes/release/1> (дата звернення: 09.02.2025).
4. The economic potential of generative AI: The next productivity frontier / M. Chui et al. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier#business-value> (date of access: 10.02.2025).

УДК 004.4/.775:005.8(043.2)

Круць Юлія Олександрівна
(наук. керівник – канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл. Василенко В. Ю.)
 Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

AGILE-ІНСТРУМЕНТИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ПІДПРИЄМСТВА: ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ

Анотація. У дослідженні розглядаються сучасні Agile-інструменти, їх роль в управлінні проєктами та вплив на ефективність командної роботи. Проаналізовано можливості інтеграції з іншими системами, автоматизації процесів і гнучкість налаштувань, що дає змогу підприємствам оптимізувати робочі процеси, покращити комунікацію та підвищити конкурентоспроможність.

Ключові слова: Agile-інструменти, управління проєктами, командна робота, автоматизація, інтеграція, гнучкість.

Вступ. В умовах цифрової трансформації підприємства активно впроваджують інформаційно-комунікаційні системи для підвищення ефективності проєктного управління. Використання Agile-методології у поєднанні з відповідними інструментами сприяє прискоренню комунікацій, підвищенню прозорості процесів та оперативному прийняттю рішень [1].

Метою цієї роботи є дослідження сучасних Agile-інструментів, які використовуються в інформаційно-комунікаційних системах підприємств, їх вплив на оптимізацію управління проєктами та переваги їх впровадження.

Основний текст. Agile-інструменти є важливим компонентом цифрового управління проєктами, оскільки забезпечують ефективну організацію роботи команди, розподіл завдань і моніторинг їх виконання. Вони сприяють покращенню комунікації та дають змогу більш гнучко реагувати на зміни. Безперечно, таких гнучких інструментів існує безліч, тому доречно буде виділити, які є найбільш вживаними у проєктній діяльності. Серед найпопулярніших інструментів зазначимо такі: Jira, Trello, Asana, Monday.com та ClickUp.

Наприклад, Jira – це комплексний інструмент для управління проєктами та задачами в області розробки ПЗ, розроблений компанією Atlassian, який допомагає організаціям краще впоратися з усім життєвим циклом розробки ІТ-проєктів та ефективно впроваджувати різні методології управління проєктами (рис. 1).

Рисунок 1 – Життєвий цикл проєкту в Jira

Jira використовується для ведення беклогів, управління спринтами, налаштування робочих процесів та інтеграції з іншими системами. Завдяки автоматиза-

ції рутинних процесів цей інструмент дає змогу мінімізувати ризики та забезпечити ефективний контроль виконання завдань [2].

Ще одним інструментом для гнучкого управління, що відзначається простою використання та орієнтацією на Kanban-підхід, є Trello. Система карток та списків дає змогу легко керувати завданнями, розподіляти ресурси та відстежувати прогрес виконання проєктів. До того ж Trello підтримує додавання тегів, дедлайнів, чек-листів і можливість коментування завдань, що сприяє ефективному командному управлінню. Його візуально зрозумілий інтерфейс і гнучкість у налаштуванні дають змогу адаптувати інструмент до різних сценаріїв використання, від особистого планування до корпоративного управління проєктами.

Щодо інструменту Asana треба виділити забезпечення створення чіткої структури завдань і проєктів, що допомагає відстежувати дедлайни та оптимізувати комунікацію між учасниками команди. Її гнучкість дає змогу налаштовувати проєкти відповідно до потреб підприємства [4].

Усі ці та багато інших Agile-інструментів відіграють ключову роль у сучасному управлінні проєктами, допомагаючи командам ефективно розподіляти завдання, швидко адаптуватися до змін і покращувати результати роботи. Вибір конкретного інструменту залежить від специфіки проєкту, розміру команди та вимог до управління робочими процесами.

Ключовою перевагою використання Agile-інструментів може бути також їх інтеграція з іншими системами управління ресурсами та комунікаційними платформами (табл. 1). Це забезпечує централізоване управління даними та підвищує ефективність взаємодії між командами.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика Agile-інструментів та їх підтримка інтеграцій [3]

Інструмент	Ключові риси	Підтримка інтеграцій	Гнучкість налаштувань
Jira	Управління беклогами, спринти, автоматизація процесів	Висока (Slack, GitHub, Confluence тощо)	Висока
Trello	Kanban-дошка, управління завданнями, простота використання	Середня (Google Drive, Slack)	Середня
Asana	Розширене управління завданнями та проєктами, дедлайни	Висока (Slack, Microsoft Teams)	Висока
Monday.com	Гнучке планування, автоматизація процесів, аналітика	Висока (Zoom, Slack, Google Drive)	Висока
ClickUp	Універсальне управління завданнями, розширені функції аналітики	Висока (Google Workspace, Slack)	Висока

Agile-інструменти забезпечують ефективне управління проєктами завдяки розширеному функціоналу та можливості автоматизації процесів. Інтеграція з комунікаційними платформами та системами управління ресурсами сприяє покращенню командної взаємодії, що особливо важливо у великих і динамічних проєктах. Візуалізація робочих процесів і зручність використання, як у Trello, значно спрощують управління задачами та контроль виконання завдань. Гнучкість налаштувань дає змогу адаптувати інструменти відповідно до специфіки конкретного

проєкту, що забезпечує їх ефективність у різних сферах діяльності. Використання таких рішень дає змогу підприємствам швидше реагувати на зміни, підвищувати продуктивність командної роботи та покращувати загальну ефективність управління проєктами.

Висновки. Отже, впровадження Agile-інструментів у інформаційно-комунікаційні системи підприємств сприяє покращенню управління проєктами, підвищенню ефективності командної роботи та забезпеченню гнучкості процесів. Їх використання дає змогу не лише оптимізувати внутрішні бізнес-процеси, а й підвищити рівень прозорості та контролюваності виконання завдань. Завдяки автоматизації та можливості інтеграції з іншими цифровими платформами Agile-інструменти значно спрощують комунікацію між учасниками проєкту та сприяють ефективному розподілу ресурсів. Вони стають невід’ємною частиною сучасного бізнес-середовища, даючи змогу компаніям швидко адаптуватися до змін та підвищувати конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Васьків Р., Веретеннікова Н. Інформаційні та комунікаційні інструменти ефективного функціонування розподілених проєктних команд. *Інформаційні системи та мережі*. 2024. Т. 15. С. 357–369. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2024/aug/35684/maket_2402951-361-373_0.pdf (дата звернення: 01.04.2025).
2. Рантюк І. І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій управління проєктами у процесі неформальної освіти фахівців ІТ-компаній: дис. ... д-ра філософії: 011 – Освітні, педагогічні науки. Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740477/1/Дисертаційна%20робота%20Рантюка%20І.І..pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
3. Моларес Д. Найкращі гнучкі інструменти для оптимізації ваших проєктів. *MindOnMap*. 2023. URL: <https://www.mindonmap.com/uk/blog/agile-tools/> (дата звернення: 02.04.2025).
4. Сучасні тренди розвитку менеджменту, фінансів і туризму в умовах новітніх глобальних викликів. І Міжнародна науково-практична конференція. 17.04.2024. 281 с. URL: <https://duan.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/suchasni-trendy-rozvytku-menedzhm.pdf> (дата звернення: 02.04.2025).

УДК 004.92:304:316.77

Ліщина Аліна Андріївна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПОЛІФУНКЦІЙНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. У тезах досліджено поліфункційність комп'ютерних ігор в інформаційному суспільстві. Проаналізовано їх еволюцію та реалізацію освітньої, соціалізаційної, терапевтичної, професійної й культурної функцій, розкрито потенціал для розвитку когнітивних здібностей, соціальних зв'язків, реабілітації та професійної підготовки. Окреслено ризики та актуальність міждисциплінарних студій для оптимізації позитивного впливу комп'ютерних ігор.

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Ключові слова: комп'ютерні ігри, поліфункційність, освіта, соціалізація, терапія, професійна підготовка, культура.

У сучасному світі комп'ютерні ігри зазнали значної еволюції, трансформувались з елементарної форми дозвілля у складний і багатоаспектний феномен. Їх інтеграція в різноманітні сфери життєдіяльності засвідчує виражену поліфункційність, що суттєво перевищує первісну мету організації дозвілля. Актуальність дослідження цієї багатогранності зумовлена нагальною потребою у всебічному осмисленні їх впливу на індивіда, соціальні інститути, освітній процес, культурний простір та економічну сферу.

Метою нашої розвідки є аналіз поліфункційності комп'ютерних ігор, виокремлення їх конструктивного потенціалу та окреслення викликів.

Традиційно комп'ютерні ігри сприймалися здебільшого як засіб розваги. Проте сучасне розуміння їх ролі значно ширше. Під поліфункційністю розуміють здатність комп'ютерних ігор одночасно виконувати кілька важливих функцій у різних контекстах:

- *розважальна функція* – залишається ключовою, гарантуючи емоційне розвантаження, задоволення та позитивні емоції;
- *освітня функція* – застосування ігор для навчання, розвитку розумових здібностей і засвоєння знань;
- *соціалізаційна функція* – сприяння формуванню соціальних зв'язків, розвитку комунікації та створенню спільнот;
- *терапевтична функція* – застосування ігор для психологічної підтримки, реабілітації та покращення емоційного стану;
- *професійна функція* – використання ігрових технологій для професійної підготовки та удосконалення специфічних навичок;
- *культурна функція* – відтворення та трансляція культурних цінностей, опис історичних подій і відомих постатей.

Розглянемо згадані функції детальніше.

Розважальна функція комп'ютерних ігор полягає в здатності викликати позитивні емоції, задоволення та забезпечувати приємне проведення часу для гравця. Це досягається через низку механізмів та елементів, що роблять ігровий процес цікавим, захопливим і таким, що відволікає від повсякденних турбот.

Потенціал комп'ютерних ігор як засобу навчання (*освітня функція*) важко переоцінити. Інтерактивність, гейміфікація та занурення в ігровий світ підвищують мотивацію до навчання і сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Ігри можуть розвивати критичне мислення, стратегічне планування, вміння знаходити рішення різноманітних проблем, логіку та креативність [3]. Прикладами є навчальні ігри з історії, математики, іноземних мов, а також симулятори, які дають змогу експериментувати у безпечному віртуальному середовищі. Використання ігор у формальній освіті (школи, університети) та неформальній освіті (самостійне навчання, онлайн-курси) відкриває нові перспективи для персоналізованого та цікавого навчання.

Соціалізаційна функція та формування спільнот. Багатокористувацькі онлайн-ігри (MMORPG), стратегії та інші ігри з можливістю взаємодії стали впли-

вовими платформами для соціалізації. Геймери, об'єднуючись у команди, клани, гільдії, комунікують між собою, узгоджують дії, розвивають навички командної роботи та лідерські якості. Віртуальні спільноти перетворюються на місце для знаходження друзів, обміну знаннями та формування ідентичності [1]. Кіберспорт, як окрема сфера, теж сприяє розвитку соціальних зв'язків, формуванню професійних команд і залученню великої кількості вболівальників [5].

Терапевтичний і реабілітаційний потенціал. Комп'ютерні ігри використовують у психотерапії для подолання стресу, тривоги, депресії та посттравматичного стресового розладу [1]. Ігри можуть відвертати увагу від негативних думок, сприяти розслабленню, давати відчуття контролю. Гейміфіковані програми застосовуються в медичних закладах, зокрема для мотивації до фізичних вправ серед пацієнтів із порушеннями руху. Спеціально розроблені ігри допомагають дітям з аутизмом та іншими особливостями розвитку покращувати соціальні навички та емоційний стан.

Професійна функція та вдосконалення навичок. Симулятори є корисним засобом для професійної підготовки у сферах медицини (хірургічні симулятори), авіації (авіасимулятори), інженерії (симулятори проектування) та військової справи (тактичні симулятори). Вони дають змогу вчитися в реалістичних, але безпечних умовах, відпрацьовувати складні процедури і приймати рішення у критичних ситуаціях. До того ж багато ігор розвивають універсальні навички, наприклад, стратегічне мислення, прийняття рішень, керування ресурсами, тайм-менеджмент і адаптивність, що є цінним у різноманітних професійних сферах [2].

Культурна функція та віддзеркалення суспільних цінностей. Комп'ютерні ігри не тільки є продуктом культури, а й активним її творцем та транслятором. Вони відображають сучасні суспільні цінності, ідеології, історичні події та культурні феномени. Ігри можуть переказувати історичні події, ознайомлювати з різними культурами, спонукати до дискусій на важливі соціальні та політичні теми. Розвиток ігрової індустрії привів до виникнення нових форм мистецтва, як-от ігрове кіно (machinima) та стримінг, що стають частиною сучасної масової культури.

Попри значний позитивний потенціал, поліфункційність комп'ютерних ігор супроводжується певними ризиками та викликами. Надмірне захоплення іграми може призвести до ігрової залежності, соціальної ізоляції, проблем зі здоров'ям (зокрема погіршення зору й захворювання опорно-рухового апарату) [4].

Питання кібербезпеки, захисту персональних даних гравців, розповсюдження дезінформації і токсичної поведінки в онлайн-іграх також потребують уваги. Етичні аспекти використання ігрових технологій, особливо з освітньою і терапевтичною метою, потребують ретельного обговорення та розробки відповідних правил.

Отже, комп'ютерні ігри в сучасному інформаційному суспільстві перестали бути виключно розвагою, набувши статусу поліфункційного феномену. Вони суттєво впливають на освіту, соціалізацію, терапію, підготовку фахівців, стимулюють культурний розвиток. Розуміння і свідоме використання їх позитивного впливу може бути корисним для особистості й суспільства загалом. Водночас необхідно враховувати на можливі ризики та виклики, розробляти шляхи їх подо-

лання та продовжувати наукові дослідження для глибшого розуміння їх багатостороннього впливу. Комп'ютерні ігри – це частина сучасного інформаційного простору, і їх поліфункційність визначає їх важливе місце у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Ігри на межі: Ввід позитивного впливу до ризиків залежності. *Mind Score*. 31 жовтня 2024 р. URL: <https://mindscore.biz.ua/igry-na-mezhi-vid-pozytyvnogo-vplyvu-do-ryzykiv-zalezhnosti/> (дата звернення: 18.03.2025).
2. Комп'ютерні ігри як важливий фактор формування життєвих навичок. *Освіта.ua*. 20 лютого 2012 р. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28614/> (дата звернення: 13.03.2025).
3. Ляшенко Анна. Як ігри змінюють освіту. *EdEra blog*. 06 жовтня 2017 р. URL: <http://blog.ed-era.com/igry/> (дата звернення: 10.03.2025).
4. Наслідки азартних та комп'ютерних ігор. *Медичний центр рефлекс*. URL: <https://reflex-centre.com.ua/services/pozbavlenya-igrovoi-zalezchnosti/naslidki-azartnikh-ta-komp-yuternikh-igor/> (дата звернення: 08.03.2025).
5. Савчук Тетяна. Що таке кіберспорт та як ця культура розвинена в Україні. *Радіо Свобода*. 26 квітня 2018 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29189982.html> (дата звернення: 11.03.2025).

УДК 331.108.3:[004.77:795

Нечитайло Анна Юрївна

(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.*)

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ КАНДИДАТУРИ У РЕКРУТИНГУ

Анотація. У дослідженні окреслено поняття гейміфікації як одного з методів залучення кандидатів у процесі рекрутингу, його переваги та головні аспекти застосування, приклади використання у провідних компаніях.

Ключові слова: гейміфікація, рекрутинг, технології, кандидати, цифровізація.

Цифровізація сьогодні – це невід'ємна частина розвитку та трансформації сучасних бізнес-процесів у різних сферах суспільного життя. Не є винятком і система управління, яка також зазнає змін. Із розвитком таких технологій, як-от штучний інтелект (AI), великі дані (Big Data), хмарні обчислення та Інтернет речей (IoT), рекрутингові агентства, які надають професійні послуги з пошуку та підбору персоналу на ринку праці, також активно впроваджують нові методи для підвищення ефективності своєї діяльності та забезпечення потреб роботодавців у людських ресурсах.

Тобто рекрутинг – це «стратегічна функція управління людськими ресурсами, яка має на меті залучення, оцінку та відбір потенційних працівників з метою досягнення бізнес-цілей компанії. Основна мета технологій підбору персоналу полягає в ефективному приверненні, відборі та залученні найкращих талантів до підприємства» [1, с. 297].

X Всеукраїнська наукова студентська конференція

«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.)

Впровадження таких технологій у динамічний процес рекрутингу дає змогу автоматизувати великі об'єми роботи, знизити витрати на пошук кадрів, а також, що є одним із ключових факторів, – мінімізувати суб'єктивний важіль впливу на відбір кандидатів, збільшити загальну ефективність роботи підприємств.

З-поміж сучасних інструментів та методів з підбору персоналу виділяють такі:

- 1) різноманітні вебсайти для розміщення вакансій, платформи (robota.ua, WORK.ua, телеграм-боти та інші);
- 2) соцмережі (Facebook, Instagram);
- 3) онлайн-співбесіди (Zoom, Google Meets);
- 4) VR/AR доповнена реальність та ін.

Одним із таких методів є метод гейміфікації, який набуває широкої популярності.

Гейміфікація (ігрофікація) – це залучення підходів, що є характерними для комп'ютерних ігор у неігрових процесах. Метою його впровадження є підвищення продуктивності виконання завдань, вирішення нетипових задач, примноження мотивації у співробітників, а в рекрутингу, в додаток до згаданих, – ще й відмінним методом відбору кандидатів. Достатньо створити типову або, залежно від бажаного результату, нетипову модель ситуації, і для надвеликих, багатомільйонних компаній зникне необхідність витрачати час на скролення вебсторінок у пошуках «того самого, найкращого» робітника.

Метод гейміфікації допомагає зробити процес відбору більш цікавим, захопливим і водночас менш стресовим. Кандидати зазвичай більш охоче беруть участь в ігрових тестах або завданнях, оскільки вони відчують себе менш під тиском, порівняно з традиційними інтерв'ю. Передусім залучення кадрового спеціаліста не потрібне під час випробування – він працює вже з результатами. Хоча цей процес може включати командні ігри або завдання, що дає змогу рекрутерам оцінити, як кандидат працює в команді, вирішує проблеми або взаємодіє з іншими людьми в несприятливих умовах чи обмеженому часі.

Ігри та симуляції допомагають оцінити реальні професійні навички кандидатів у контексті завдань, що відповідають реальним робочим умовам. Це значно точніше, ніж традиційні тести або бесіди, де люди можуть приховати свої слабкості.

Ігрофікація дає змогу значно пришвидшити процес відбору, оскільки кандидати можуть проходити тестування в будь-який час, а оцінювання їхніх результатів відбувається автоматично (під час онлайн-відбору).

Окрім багатьох переваг, існують і певні недоліки. Як і будь-які інші методи, цей вимагає прискіпливого та довгого планування. Невідповідність діяльності компанії, низький рівень підготовки, нерозуміння потенційної аудиторії співробітників – це все впливає насамперед на імідж компанії. Гейміфікація повинна бути адаптована до культури підприємства та специфіки вакансії. Наприклад, для технічних вакансій – це можуть бути програмні симуляції, для креативних – завдання на вирішення нестандартних проблем.

Продуктова ІТ-компанія CleverStaff, що спеціалізується на розробленні програмного забезпечення для рекрутингу, влітку 2022 року презентувала ексклюзивне оновлення – систему гейміфікації для процесу підбору персоналу. Її мета – зробити працю рекрутерів більш цікавою та захопливою, зменшити прокрастинацію та ризик вигорання на роботі. Варто зазначити, що CleverStaff – «перші у світі серед розробників систем для рекрутингу, хто запропонував таке ноу-хау» [3].

Заслуговує на увагу досвід компанії Walmart: щоб співробітники компанії дотримувалися правил безпеки на роботі, компанія розробила ігрову платформу. На цій платформі вбудовані невеликі додатки для навчання техніки безпеки. До того ж під час гри можна ще й змагатися, щоб отримувати додаткові бали. Саме цей «емоційний аспект» мав найбільший вплив на поведінку співробітників. Як результат, «гейміфікація техніки безпеки знизилася число інцидентів на 54 % в 8 центрах компанії» [2].

Також цікавим було рішення корпорації Microsoft, яка пред'явила велику кількість вимог до локалізації мов на своїх продуктах. Для цього керівництво компанії інтегрувало стратегію гейміфікації та розробило гру «Language Quality». Вона давала можливість співробітникам переглядати екрани користувачів для перевірки якості мови. Щоб співробітник точно звернув увагу, керівництво компанії навмисно додало різні неякісні переклади. Завдяки цьому «4 500 співробітників переглянули 500 000 екранів для поліпшення та виправлення перекладу» [2].

З огляду на викладене можна дійти висновку, що впровадження гейміфікації дає змогу рекрутерам адаптуватися до нових реалій ринку праці, досягати значної економії часу та зусиль, а також підвищувати якість взаємодії з кандидатами та ефективність відбору, хоча й потребує для цього значних, але виправданих зусиль.

Список використаних джерел

1. Бублик М., Копач Т. Технології рекрутингу працівників як інструмент управління людським капіталом. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 1. С. 296–304.
2. Кейси з гейміфікації: як залучають у світових компаніях. *Hurma*. 29 липня 2020 р. URL: <https://hurma.work/blog/kejsi-z-gejmifikaczii-yak-zaluchayut-u-svitovih-kompaniyah/> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Як гейміфікація покращує емоційний стан рекрутерів: кейс ІТ-компанії CleverStaff. *Speka*. 03 лютого 2023 р. URL: <https://speka.media/it-kompaniya-cleverstaff-rozrobila-innovaciinu-sistemu-geimifikaciyi-yaka-turbujetsya-pro-emociinii-stan-rekruteriv-9g6g2p> (дата звернення: 06.04.2025).

УДК 004.056.55+343.9+004.738.5

Нихода Станіслав Сергійович
(*наук. керівник – д-р наук із соц. комунікацій, професор Тур О. М.*)
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

ДАРКНЕТ У КОНТЕКСТІ ТОРГІВЛІ ІНФОРМАЦІЄЮ

Анотація. Автор дослідив приховані частини інтернету, а саме вказав на особливості Surface Web, Dark Web та Deep Web.

Ключові слова: даркнет, захист інформації, кіберзлочинність.

Інтернет складається з трьох основних рівнів:

1. Поверхневий веб (Surface Web). Це частина інтернету доступна для індексації пошуковими системами, як-от Google чи Bing. Сюди входять публічні вебсайти, блоги, новинні ресурси та інші загальнодоступні сторінки.

2. Глибокий веб (Deep Web). Цей рівень містить контент, який не індексується пошуковими системами. Прикладом є захищені паролем сайти, приватні бази даних, внутрішні корпоративні мережі та інший контент, доступ до якого обмежений.

3. Темний веб (Dark Web). Частина глибокого вебу, доступ до якої можливий лише через спеціалізовані програмні засоби, як-от браузер Tor. Темний веб відомий своєю анонімністю та використовується для різних цілей, як легальних, так і нелегальних.

Термін «Даркнет» часто використовується як синонім темного вебу. Це мережа, яка функціонує поверх інтернету та забезпечує анонімність користувачів. Темний веб використовується для різних цілей, включно з захистом приватності, коли журналісти, активісти та інші особи використовують даркнет для обходу цензури та захисту своєї діяльності від стеження, а також для нелегальної діяльності, оскільки він став платформою для торгівлі наркотиками, зброєю, фальшивими документами та іншими незаконними товарами та послугами.

Незважаючи на свою репутацію даркнет – це не завжди щось незаконне. Важливо розуміти, що це не один сайт, а ціла прихована мережа, яку умовно можна уявити як айсберг. На вершині його є доволі звичайні запити, як-от утрачені книги, а вже на дні – щось незаконне та аморальне [2].

Найпопулярнішим інструментом для доступу до даркнету є браузер Tor (The Onion Router). Тор використовує багатошарове шифрування для анонімізації трафіка, що дає змогу користувачам приховувати свою IP-адресу та місцезнаходження. Важливо розуміти, що сам по собі доступ до даркнету не є незаконним. Насправді існують авторитетні бренди та компанії, які мають сайти, доступні через темний веб. Однак багато видів діяльності, що здійснюються в даркнеті, є протизаконними. Тому користувачам треба бути обережними та дотримуватися законів своєї країни під час використання темної сторони вебу [3].

Як вже зазначалось, одним із головних інструментів для доступу до даркнету є браузер Тор, який забезпечує анонімність завдяки технології багатошарового шифрування. Принцип його роботи можна описати так: маршрутизація через ви-

падкові вузли, коли користувач підключається до мережі Тор, його запит не йде напряду до вебсайта, а проходить через декілька проміжних серверів; шифрування на кожному етапі, де перед тим, як запит залишає пристрій користувача, він шифрується кілька разів, що є подібним до шарів цибулі, звідки й походить назва «Onion Routing»; і декодування на проміжних вузлах, де кожен вузол отримує тільки ту частину запиту, яка дає змогу йому передати його далі, не знаючи, звідки цей запит прийшов і куди він прямує.

Система Onion Routing забезпечує рівень анонімності, який робить відстеження користувачів надзвичайно складним, якщо не неможливим. Проте треба пам'ятати, що вихідний вузол може перехопити незашифровані дані, тому для додаткового захисту часто використовується VPN.

Через свою популярність як майданчика доступу до темного вебу Тор-браузер має неоднозначну репутацію. Він задумувався як браузер, здатний надати користувачеві анонімність, якої так сильно не вистачає в сучасному інтернеті, у ньому немає нічого особливого. Але через свою репутацію в деяких країнах сам факт його використання може вимагати пояснень.

Окрім Тор, існують і інші технології, що забезпечують анонімний доступ до даркнету. Це I2P (Invisible Internet Project) – децентралізована анонімна мережа, яка використовує технологію «тунелів» для приховування трафіка. Вона більш стійка до атак, ніж Тор, але менш популярна. Також є Freenet – пірингова мережа для обміну файлами, яка дає змогу розповсюджувати інформацію без централізованого контролю [1].

На відміну від Тор, який дає змогу виходу у звичайний інтернет, I2P та Freenet функціонують як повністю ізольовані мережі.

Як зазначалось раніше, даркнет не є єдиною платформою, а складається з численних ринків, які спеціалізуються на різних видах товарів та послуг. Основні категорії, які нас цікавлять – це продаж викрадених даних, як-от облікові записи, паролі, бази даних клієнтів компаній, кіберзброя, що включає шкідливе програмне забезпечення (віруси, руткіти, ботнети), та фінансові злочини, до яких належать фальшиві документи, викрадені кредитні картки та відмивання грошей через криптовалюту.

Даркнет-маркети працюють за принципом eBay або Amazon, але з акцентом на повну анонімність і криптовалютні розрахунки.

Раніше основною платформою був Silk Road, який функціонував за моделлю маркетплейсу з рейтингами продавців і гарантіями угод. Після його закриття з'явилися десятки нових майданчиків, як-от AlphaBay, Hansa Market, Wall Street Market.

Оскільки традиційні банки та платіжні системи не працюють у даркнеті, більшість угод здійснюється через криптовалюту.

Щоб підвищити рівень анонімності, користувачі можуть використовувати «блендери» (mixers) – сервіси, які перемішують кошти від різних людей, ускладнюючи їх відстеження.

Попри кримінальний характер ринків, вони функціонують за суворими правилами та принципами довіри.

Даркнет є не лише прихованою частиною інтернету, а й глобальною платформою для кіберзлочинності. Це місце, де можна знайти торгові майданчики для викрадених даних, хакерські послуги, зброю, наркотики, підроблені документи та багато іншого. Це своєрідний «дикий Захід» цифрового світу, де діють свої правила та власні механізми безпеки. Основними компонентами його економіки є маркетплейси, де продаються нелегальні товари та послуги, хакерські форуми, де обговорюють методи атак, обмінюються вразливостями та продають шкідливе ПЗ, криптовалюти, що є основним способом розрахунку, забезпечуючи анонімність платежів, та анонімні сервіси зв'язку, як-от шифровані месенджери та форуми для координації дій злочинців [4].

Даркнет важко контролювати через його децентралізовану природу. Раніше кіберзлочини здебільшого здійснювали окремі хакери-одинаки, але сьогодні діють цілі злочинні організації. Деякі з найбільших кіберкартелів функціонують як класичні мафіозні угруповання, маючи ієрархію, розподіл обов'язків і систему покарань. Сучасні кіберзлочинні угруповання працюють так само, як великі транснаціональні корпорації, використовуючи маркетинг, службу підтримки клієнтів і навіть програми лояльності для постійних покупців.

Попри складність боротьби з кіберзлочинністю у даркнеті, правоохоронні органи все активніше залучають нові методи, зокрема розвідувальні операції, які включають впровадження агентів у хакерські спільноти, злам даркнет-сервісів (наприклад, операція «Opynymous», під час якої ФБР ліквідувало ринок Silk Road), співпрацю з криптобіржами для відстеження незаконних транзакцій та міжнародні санкції, що передбачають обмеження для країн, які підтримують кіберзлочинців.

Темний веб став унікальним фінансовим простором, де діють закони попиту та пропозиції, але без державного регулювання. Основними платіжними засобами тут є криптовалюти, що гарантують анонімність. Економіка даркнету функціонує на базі принципів довіри та криптографічних механізмів захисту, створюючи альтернативний ринок поза межами державного контролю.

Особливостями його економіки є відсутність традиційної фінансової звітності, використання escrow-сервісів для захисту покупців і продавців, значна частка шахрайських схем та коливання цін, які залежать від політичної та економічної ситуації.

Попри свій нелегальний характер, він має значний вплив на глобальні фінансові системи. Щороку через нелегальні маркетплейси проходять мільярди доларів. Це ціла паралельна економіка, яка впливає на реальні фінансові ринки, викликаючи зміни в законодавстві та регулюванні криптовалют. Основні наслідки такої активності для світової економіки включають зростання попиту на криптовалюту, оскільки нелегальна активність стимулює розвиток технологій блокчейну, збільшення випадків шахрайства, оскільки ринок даркнету створює загрозу для фінансових установ, і підвищення рівня кібербезпеки, адже банки та компанії змушені вдосконалювати свої системи захисту.

Список використаних джерел

1. Figueras-Martín E., Magán-Carrión R., Boubeta-Puig J. Drawing the web structure and content analysis beyond the Tor darknet: Freenet as a case of study. *Journal of Information Security and Applications*. 2022. 103229. Vol. 68.
2. Mirea M., Wang V., Jung J. The not so dark side of the darknet: A qualitative study. *Security Journal*. 2018. Vol. 32. P. 102–118.
3. Okyere-Agyei S. The Dark Web – A Review. *Advances in Multidisciplinary and Scientific Research Journal Publication*. 2022.
4. Yannikos Y., Heeger J., Steinebach M. Scraping and analyzing data of a large darknet marketplace. *Journal of Cyber Security and Mobility*. 2023. Vol. 12. P. 161–186.

УДК 001.89:303](73)

Олійник Ірина Віталіївна

(наук. керівник: д-р іст. наук, професор Федотова О. О.)

Маріупольський державний університет, м. Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАРУБІЖНИХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ (НА ПРИКЛАДІ ФОНДУ РАССЕЛА СЕЙДЖА)

Анотація. Авторкою висвітлено діяльність «фабрик думок» як ключових аналітичних осередків із надання рекомендацій щодо впровадження інноваційних підходів у державному управлінні та стратегічному плануванні. Уточнено поняття «аналітичний центр» та охарактеризовано основні форми діючих аналітичних центрів. Окрему увагу приділено історії започаткування, становлення та розвитку американського Фонду Рассела Сейджа. Розкрито основні напрями функціонування осередку на сучасному етапі, зокрема щодо створення аналітичної продукції.

Ключові слова: аналітичні центри, «фабрики думок», «мозкові центри» США, дослідження, інформаційне забезпечення, аналітика, аналітична продукція.

У сучасному світі інформація є стратегічним ресурсом, що визначає успішність прийняття управлінських рішень, формування державної політики та розвитку бізнесу. В умовах глобалізації, зростання обсягів даних і загострення конкуренції підвищується потреба в якісному інформаційному аналізі, що сприяє формуванню ефективних стратегій у різних сферах суспільного життя. Одним із ключових інститутів, які забезпечують аналітичний супровід процесів прийняття рішень, можна вважати фабрики думок. Вони відіграють значну роль у розробці стратегічних ініціатив, проведенні досліджень у сфері політики, економіки, технологій, екології та безпеки. Фабрики думок виступають посередниками між академічною наукою, урядами, громадянським суспільством і бізнесом, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень [7].

Зарубіжний досвід показує, що високорозвинені країни активно використовують потенціал таких аналітичних центрів для впровадження інноваційних підходів до державного управління та стратегічного планування.

Аналітичні центри (think tanks, «мозкові центри», «фабрики думок») – це самостійні, незалежні дослідницькі організації, що складаються з експертів, які

займаються реалізацією міждисциплінарних досліджень прикладного характеру у галузі державної політики, систематично проводять моніторингову роботу, здійснюють розробку стратегічних ліній задля розв'язання нагальних суспільних питань (дипломатичних, політико-економічних, військових та ін.), а також готують та надають робочі рекомендації управлінцям з метою забезпечення прийняття ефективних публічних рішень [3].

Сьогодні виділяють 3 основні форми аналітичних центрів: академічні аналітичні центри класичного типу, контрактного характеру, дослідницькі осередки та аналітичні центри з адвокації. Академічні аналітичні центри також називають «університетами без студентів», оскільки вони зосереджені на широкому спектрі питань і прагнуть довгострокових змін у політичному напрямі. Контрактні осередки відомі провадженням об'єктивних досліджень у вигляді звітних документів та монографій і зазвичай орієнтовані на інформаційне забезпечення державних установ та урядових підрозділів. Нарешті, аналітичні центри з адвокації (пропагандистські) в більшості випадків спрямовані на задоволення інформаційних потреб певних ідеологічних груп чи суб'єктів політичної діяльності [2].

Американський Фонд Рассела Сейджа можна вважати чи не найстарішим аналітичним осередком у світі. Ця організація, що фінансує дослідження з різних аспектів соціальних наук, була заснована 1907 р. завдяки гранту в 10 мільйонів доларів від Маргарет Олівії Сейдж, прогресивної активістки та вдови залізничного магната Рассела Сейджа [8].

Основним завданням цієї структури стала реалізація наукових досліджень із питань еволюції індустріального суспільства. Деякі вчені вважають, що функціонування цієї організації значно посприяло розвитку громадянського соціуму [1]. Від початку свого заснування фонд реалізовував великі проєкти у сфері житла для малозабезпечених, міського планування, соціальної роботи та реформи праці. У 1964 р. соціальні аналітичні дослідження стали найбільш важливим напрямом його функціонування, особливо після ініціатив щодо зосередження роботи на діях, які приносять користь верствам населення США, фактично позбавленим прав. Засновниця Фонду хотіла, щоб він стояв окремо від інших соціальних досліджень, шукаючи шляхи вирішення основних проблем.

Осередок відіграв вирішальну роль у ранніх дослідженнях житла та праці, що призвело до прогресивних соціальних і правових змін. У 1950 р. він почав готувати та випускати аналітичні звіти про економіку США та соціальну рівність, засновані на 10-річному федеральному переписі населення. Із часом дослідження стали включати оцінку зміни демографічних показників імміграції [8].

На сучасному етапі базові програми Фонду включають внутрішні публікації, роботи запрошених стипендіатів та інших фахівців, а також фінансування досліджень.

Сьогодні Фонд Рассела Сейджа є діючою організацією, яка безпосередньо бере участь у проведенні та поширенні досліджень з різних проблемних аспектів соціальних наук. Прагнучи підвищити ефективність соціальних досліджень, фонд:

1) запрошує окремих науковців і спільні групи, які працюють у сферах, що становлять інтерес для фонду, взяти участь у Програмі візитних вчених для продовження своїх дослідницьких проєктів;

2) надає підтримку вченим інших установ у виконанні дослідницьких проєктів, які просувають дослідницькі програми Фонду;

3) забезпечує широкий доступ до досліджень, які фонд підтримує через власну програму видання книжкової і журнальної продукції;

4) спонсорує спеціальні семінари та робочі групи, спрямовані на розробку нових тем у соціальних науках;

5) бере участь у плануванні кожного дослідження або програми як активний партнер і залишає за собою право публікувати будь-які отримані рукописи;

6) співпрацює з іншими фондами, грантовими агенціями та науковими установами в дослідженнях соціальних проблем;

7) здійснює моніторинг соціальної сфери;

8) готує аналітичну продукцію у вигляді звітних документів;

9) випускає рецензований журнал із відкритим доступом «The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences» (містить оригінальні емпіричні дослідницькі статті як відомих, так і нових учених) та призначений сприяти міждисциплінарному співробітництву з актуальних питань, що цікавлять науковців, політиків і широку громадськість;

10) готує аналітичний Бюлетень RSF на основі щомісячного оновлення електронною поштою про останні дослідження фондів, публікації, можливості фінансування та інші новини організації [9].

Отже, можна зробити висновок, що робота «фабрик думок» має велике значення для розробки стратегії дій та прогнозів подальшого розвитку, а також реалізації аналітичних досліджень у базових сферах життя суспільства. Як ми побачили, Фонд Рассела Сейджа пройшов значний етап свого становлення та розвитку, внаслідок чого суттєво посприяв еволюції американського суспільства та вирішенню нагальних соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ, 2014. 417 с.
2. Нікорович Ю.-А. І. Аналітичні центри як суб'єкти політичного процесу. *Актуальні проблеми політики*. 2023. № 72. С. 47–51.
3. Петренко І. І. Аналітичні центри. *Велика українська енциклопедія*. 18 листопада 2019 року. URL: [https://vue.gov.ua/Аналітичні центри](https://vue.gov.ua/Аналітичні_центри)
4. Петренко І. «Фабрики думок» у США як функціональний прототип сучасних аналітичних центрів. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2018. Вип. 8. С. 205–213.
5. Ржевська Н. Ф. Стратегічна аналітика в США та Україні: генеза ставлення та сучасний стан. *Політичний менеджмент*. 2013. № 59. С. 167–175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2013_59_19
6. Сенченко М., Сенченко О., Гастинщиков В. Мозкові центри країн світу. Київ: Персонал, 2016. 278 с.
7. Fedotova O., Akobiy D. Information and analytical centres of Ukraine: specifics activity and classification. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2024. № 130. P. 114–119.
8. History of the Russell Sage Foundation. URL: <https://www.russellsage.org/about/history>
9. Russell Sage Foundation. URL: <https://www.russellsage.org>

УДК 004.738.5:316.774:37

Площик Наталія Миколаївна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Денисовець І. В.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СУЧАСНА КОМУНІКАЦІЙНА ПЛАТФОРМА ОСВІТНІХ УСТАНОВ

Анотація. У роботі досліджено роль соціальних мереж як сучасної комунікаційної платформи освітніх установ. Визначено їх освітній потенціал, функціональні можливості та тенденції розвитку. Розглянуто перспективи використання соціальних мереж у трансформації традиційних освітніх підходів і розвитку цифрового освітнього простору.

Ключові слова: соціальні мережі, освітнє середовище, медіапростір, контент, інтернет-комунікація.

Соціальна мережа як невіддільний складник інформаційно-освітнього середовища має великий освітній потенціал, адже пропонує сучасні способи взаємодії через принципово нові інформаційні та комунікаційні канали, спеціальні технології спілкування й діяльності. Вона є потужним освітнім інструментом, який варто освоювати в усіх системах освіти з акцентом на пошук, розуміння та осмислення інформації, генерування нового контенту та навчання.

У теоретичному витлумаченні соціальна мережа – це платформа, онлайн-сервіс або вебсайт, призначений для побудови, відображення та організації соціальних відносин, візуалізацією яких є соціальні графи.

Успішне просування послуг освітніх закладів у соціальних мережах значно залежить від створення якісного, цільового контенту та впровадження ефективних маркетингових інструментів, спрямованих на популяризацію освітнього бренду. Формування позитивного враження про заклад у цифровому середовищі сприяє зміцненню його репутації, підвищенню рівня довіри з боку цільової аудиторії та становленню привабливого публічного іміджу [3, с. 130].

Нині соціальні мережі характеризуються високим рівнем довіри з боку користувачів і виступають ефективним інструментом соціальної взаємодії, забезпечуючи оперативну та оптимальну можливість представлення ідентичності закладів освіти в цифровому середовищі. Залучення соціальних мереж до діяльності освітніх установ як інноваційного механізму відкритості інформаційних ресурсів, орієнтованого на їх якість і доступність, свідчить про інтенсивний розвиток інформаційного простору та зростання конкурентного середовища в межах соціальних комунікацій [1, с. 281].

Соціальні мережі створюють інтерактивне та достатньо мобільне інформаційно-комунікаційне середовище закладу освіти, що залучає всіх учасників до навчання та спілкування у віртуальному просторі.

Доцільним є аналіз ключових тенденцій еволюції соціальних мереж, серед яких варто виокремити: удосконалення пошукових алгоритмів і можливостей; активізацію створення та поширення користувацького контенту; зростання комп-

лексності, універсальності і взаємодоповнюваності функцій; упровадження технологій доповненої та віртуальної реальності [2, с. 83].

Основні чинники привабливості та активного використання соціальних мереж в умовах сучасного інформаційного суспільства зумовлені їх здатністю формувати комунікативні зв'язки, що впливають на функціонування суспільства; сприяти взаємодії між різними соціальними групами; забезпечувати швидкий і зручний обмін інформацією між користувачами; встановлювати зворотний зв'язок і оперативно реагувати на суспільні запити; створювати передумови для прозорості економічних і політичних процесів; репрезентувати інтереси як окремих спільнот, так і суспільства загалом [4].

Найпопулярнішими соціальними мережами в інформаційно-освітньому середовищі сучасної освітньої установи є Facebook, Pinterest, Youtube, TikTok, Twitter та Instagram, причому Pinterest та Instagram – соціальні мережі для роботи із зображеннями, Twitter – мережа мікроблогів, Youtube та TikTok – мережі для роботи з відеоконтентом. Перелік соціальних мереж, що становлять інтерес для освітніх установ, не є вичерпним. Під час вибору конкретної платформи для інтеграції в освітній процес доцільно враховувати як її популярність і зручність у щоденному користуванні, так і потенціал для організації ефективної навчальної діяльності.

Варто наголосити, що використання соціальних мереж у сфері освіти вимагає дотримання певних обмежень і обережності. Зокрема, необхідно забезпечити дотримання норм конфіденційності та захисту персональних даних, а також здійснювати контроль за доступом до інформаційного контенту й комунікативних взаємодій з метою запобігання потенційним негативним наслідкам.

Поєднання соціальних мереж із новітніми цифровими технологіями відкриває нові можливості для інноваційного розвитку освіти, уможливорює формування цифрових компетентностей та побудови вискоелективної системи навчання. Зокрема, рекомендаційні системи забезпечують персоналізацію контенту відповідно до інтересів і потреб користувачів, сприяють ефективному залученню до навчального процесу.

Наприклад, чат-боти виступають цифровими асистентами, які автоматизують відповіді на запитання, підтримують навігацію в онлайн-курсах, проводять тестування та забезпечують зворотний зв'язок. Завдяки технологіям оброблення природної мови такі боти імітують живе спілкування. Водночас впровадження AR/VR-технологій трансформуює соціальні мережі в інтерактивні простори для моделювання навчальних ситуацій.

Отже, соціальні медіа й надалі відіграватимуть важливу роль у суспільному поступі. Вони мають потенціал стати ефективним та дієвим інструментом підтримки соціальних спільнот, об'єднуючи осіб із подібними інтересами та цінностями [4]. Соціальні платформи здатні активізувати громадянську участь, виступати платформою для обговорення суспільно значущих проблем, пошуку рішень і координації дій, спрямованих на позитивні соціальні трансформації. До того ж соціальні мережі сприятимуть поширенню знань, культурних надбань та інновацій, забезпечуючи глобальний доступ до інформаційних ресурсів і створюючи

умови для міжнародної співпраці. Перспективи їх подальшого розвитку є масштабними та різновекторними. Інтеграція новітніх технологій, забезпечення належного рівня інформаційної безпеки та усвідомлення соціальної функції медіа у майбутньому вможливають упровадження інноваційних змін, а раціональне й важене використання соціальних мереж буде підґрунтям для формування освіченого, відкритого та прогресивного суспільства.

Список використаних джерел

1. Цифрова присутність закладів вищої освіти у соціальних мережах Facebook та Instagram / Т. В. Бондаренко, В. П. Стеценко, Н. М. Стеценко, Г. В. Ткачук. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 84, № 4. С. 271–284.
2. Гуменюк А. Ф., Петрицька О. С. Використання соціальних мереж в умовах цифровізації освіти. *Агросвіт*. 2025. № 3. С. 80–85.
3. Макогін І. С., Вовк Н. С. Соціальні мережі як інструмент вебпредставлення закладів вищої освіти: візуальний стиль та контент-стратегія. *Вісник ХДАК*. 2024. Вип. 66. С. 127–143.
4. Маранчак М. М. Аналіз використання соціальних медіа як засобу комунікації в освітньому середовищі в умовах кризових ситуацій. *Академічні візії*. 2024. № 28. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/931> (дата звернення: 03.04.2025).

УДК 004.738.5:006.3

Присяжнюк Карина Віталіївна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент **Прігунов О. В.**)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕБРЕСУРСУ

Анотація. У статті розглядаються основні аспекти створення ефективного контенту для вебресурсів, що сприяє покращенню їх видимості в пошукових системах. Описано ключові принципи, як-от визначення цільової аудиторії, оптимізація структури контенту, забезпечення унікальності та актуальності матеріалів. Зокрема, акцентовано на важливості динамічного контенту, використанні інтерактивних елементів та забезпеченні технічної оптимізації, що сприяє підвищенню залученості користувачів. Окремо обговорено роль аналітичних інструментів, як-от Google Search Console, Google Analytics, Ahrefs та Semrush, для контролю ефективності контенту. Підкреслено важливість регулярного оновлення та адаптації контенту до вимог пошукових систем для досягнення високих результатів у цифровому середовищі.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, вебресурс, оптимізація контенту, пошукові системи.

У сучасному інформаційному суспільстві цифрова присутність є одним з головних індикаторів успішності організації, бренду чи певного проєкту. Електронні ресурси – сайти, блоги, онлайн-платформи – перетворились на основне джерело інформації та комунікації з цільовою аудиторією. Найбільший обсяг трафіка для таких ресурсів генерується через пошукові системи, зокрема Google, який обробляє понад 8,5 мільярдів запитів щодня. Проте наявність вебсайта ще не гаран-

тує його видимість в інтернет-просторі чи відвідуваність. Google використовує складну систему алгоритмів для ранжування сайтів у пошуковій видачі. Тому розробка якісного, оптимізованого контенту стає критичним фактором успіху, що прямо впливає на позиції у пошуку, кількість відвідувачів і конверсійні показники. Своєчасне оновлення контенту, його релевантність, структурування, а також відповідність намірам користувачів – усе це формує нову парадигму цифрового маркетингу, де якісний контент виступає основним інструментом досягнення результатів. У зв'язку з цим актуальним стає завдання розробки комплексних, практичних рекомендацій щодо створення такого контенту, який би відповідав сучасним вимогам SEO і задовольняв потреби як користувача, так і пошукової системи. Зміни в алгоритмах Google, підвищена конкуренція в інформаційному просторі та зростання ролі штучного інтелекту у формуванні пошукової видачі вимагають пошуку нових підходів до формування контенту. Сайти з неякісним або застарілим наповненням втрачають позиції, тоді як оптимізований, корисний і структурований зміст здатен суттєво підвищити видимість ресурсу. Отже, формування результативного контенту для електронного ресурсу вимагає системного підходу, що поєднує технічні знання про принципи роботи пошукових систем із творчими підходами до написання та подачі інформації (рис. 1).

На початковому етапі створення контенту важливим завданням є чітке визначення цільової аудиторії вебресурсу, зокрема її інформаційних потреб, проблем, які вона прагне вирішити, та характеру пошукових запитів, що вводяться до пошукових систем. Визначення зазначених параметрів створює основу для формування релевантного набору ключових слів і фраз, який далі використовується під час розробки контенту [1]. З метою підвищення результативності контентної стратегії важливо враховувати типологію намірів користувачів, що традиційно поділяється на 3 категорії:

- інформаційні наміри передбачають пошук знань, пояснень або інструкцій. Наприклад, користувач вводить запити на кшталт: «як створити сайт без знання програмування», «що таке SEO-оптимізація», «поради щодо покращення видимості сайту в Google»;
- навігаційні наміри відображають бажання перейти на конкретний вебресурс або знайти відомий бренд, наприклад: «офіційний сайт DonNU», «Facebook Business Suite», «YouTube канал Google Search Central»;
- транзакційні наміри свідчать про готовність користувача здійснити певну дію, що має цінність для власника ресурсу (купівля, підписка, реєстрація). Прикладами таких запитів є: «завантажити файл», «купити хостинг», «zareєструватися на курс з цифрового маркетингу».

Систематичний моніторинг намірів користувачів дає змогу не лише сформувати якісний набір ключових слів і фраз, але й забезпечити високий рівень відповідності створюваного контенту очікуванням цільової аудиторії, а також оптимізувати взаємодію з пошуковими системами, що у підсумку сприяє підвищенню присутності ресурсу в інтернет-просторі.

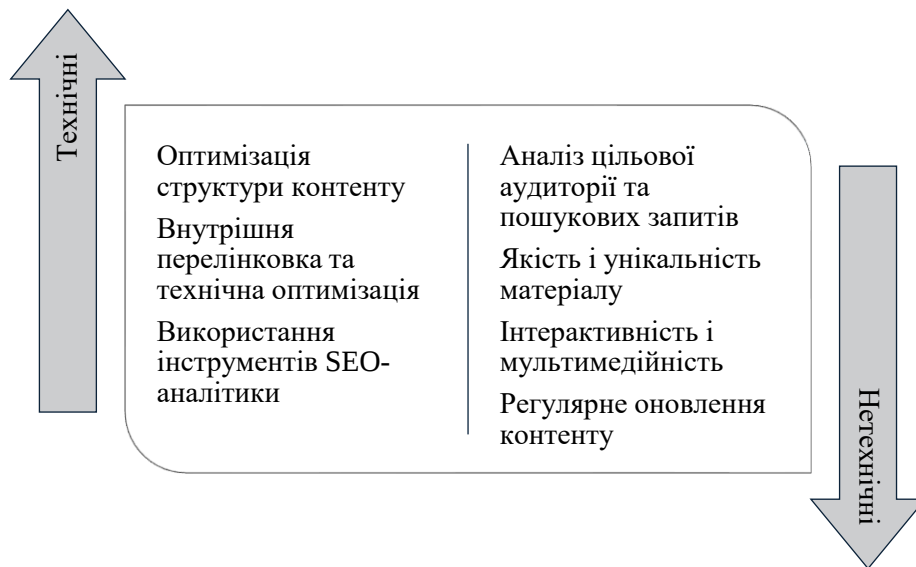

Рисунок 1 – Складники системного підходу

Сучасні вимоги пошукової оптимізації Google надають перевагу контенту, який є структурованим, легко сприймається людиною та ефективно аналізується пошуковими алгоритмами. Це обумовлює необхідність дотримання принципів зручної для сканування побудови тексту. До ключових елементів такої структури належать:

1. Використання заголовків різних рівнів (H1, H2, H3): вони забезпечують логічну ієрархію тексту, сприяють кращій навігації та полегшують індексацію сторінки.

Приклад:

```
<h1>Переваги адаптивного вебдизайну</h1>
<h2>Що таке адаптивність</h2>
<h3>Переваги для мобільних користувачів</h3>
```

2. Формування коротких абзаців: оптимально – не більше 3–4 рядків. Такий формат полегшує сприйняття змісту, особливо на мобільних пристроях, і знижує ймовірність втрати уваги користувача.

3. Використання маркованих або нумерованих списків, таблиць і цитат: ці інструменти структурують дані, сприяють їх візуальному виділенню й акцентують на ключових аспектах.

Приклад списку:

- Зручність використання
- Підвищення швидкості завантаження
- Краще ранжування в Google

4. Опрацювання мета-тегів (зокрема, Title та Description): вони є важливими факторами ранжування у видачі пошукових систем і мають містити ключові слова, релевантні вмісту сторінки.

Приклад тегу Title:

```
<title>SEO-оптимізація: основні принципи структурування контенту</title>
```

Приклад мета-опису:

```
<meta name="description" content="Дізнайтесь, як правильно структурувати контент за вимогами SEO: заголовки, списки, мета-теги.">
```

Одним із ключових чинників успішного ранжування у пошукових системах є якість і унікальність створеного контенту. Алгоритми Google, зокрема Google Search (через систему ранжування Helpful Content System та BERT), дедалі краще розпізнають не лише технічну оптимізацію, але й фактичну корисність тексту для кінцевого споживача.

Контент повинен бути оригінальним і створеним спеціально для конкретного ресурсу. Наявність запозичень без належного цитування (плагіат) може призвести до зниження довіри з боку пошукових систем. Текст із відкритих джерел треба адаптувати, переосмислити, додати власну експертизу або аналіз. Для перевірки унікальності можна використовувати сервіси на кшталт Copyscape, Plagscan або Unichack [3].

Контент має відповідати на конкретні запити аудиторії, задовольняти її інформаційні потреби або вирішувати «проблемні питання». Наприклад, запиту «Як оптимізувати зображення на сайті без втрати якості» може відповідати такий ефективний фрагмент тексту: «Для зменшення ваги зображення без втрати якості рекомендується використовувати формати WebP або AVIF, а також онлайн-інструменти, як-от TinyPNG або Squoosh».

Інформація, підкріплена статистичними даними, результатами досліджень або цитатами з авторитетних джерел, підвищує довіру до контенту як з боку читача, так і з боку пошукових систем. Наприклад, «згідно з дослідженням HubSpot (2023), блоги, що містять аналітику або цитати з першоджерел, мають на 55 % вищу залученість, порівняно з текстами загального характеру».

Контент, доповнений візуальними елементами (інфографікою, зображеннями, відео, анімаціями), відповідає найвищому рівню залучення користувачів. Візуалізація підвищує зрозумілість матеріалу, спрощує сприйняття складної інформації та сприяє кращому її запам'ятовуванню.

Крім поведінкових переваг, візуальний контент має і технічне значення. Згідно з принципами SEO, Google ефективніше індексує сторінки, що містять оптимізовані зображення – із заповненими атрибутами alt, коректними назвами файлів, стислим розміром і сучасними форматами (WebP, AVIF). Це покращує як швидкість завантаження сторінки, так і її видимість у пошуку за зображеннями [2].

Внутрішня «перелінковка» є важливим інструментом як для користувачів, так і для пошукових систем. Вона допомагає структурувати контент, покращує навігацію сайтом, даючи змогу користувачам швидше знаходити релевантну інформацію. Для пошукових систем внутрішні посилання є сигналом важливості сторінок. Також вони допомагають процесу індексації ресурсів, що веде до покращення позицій у результатах пошуку.

Одним з основних факторів, що впливає на користувацьку поведінку, є час завантаження сторінки. Повільне завантаження може призвести до високого рівня відмов, що негативно позначається на позиціях у пошукових системах.

Водночас критично важливою є адаптивність сайту до мобільних пристроїв, оскільки значна частина користувачів здійснює перегляд через смартфони та планшети.

Алгоритми пошукових систем надають перевагу матеріалам, які регулярно оновлюються. Вони оцінюють сторінки, що містять інформацію, актуальну для поточних потреб користувачів, що сприяє підвищенню їх рейтингу в результатах пошуку. Динамічний контент, зокрема елементи, як-от розділи FAQ (запитання й відповіді), статті-блоги на актуальні теми, рейтинги, добірки та поради, створюють інтерактивне середовище, яке залучає користувачів і підвищує їх зацікавленість у ресурсі. Вони стають додатковим сигналом для пошукових систем щодо корисності контенту та того, що сайт постійно оновлюється.

Для контролю ефективності контенту рекомендується використовувати такі інструменти: Google Search Console, Google Analytics, Ahrefs, Semrush, Ubersuggest. Ці інструменти дають змогу відстежувати, які сторінки генерують найбільший трафік, які пошукові запити мають високий потенціал, а також виявляти технічні помилки, що потребують виправлення [4].

Отже, задоволення інформаційних потреб користувачів через ефективний контент є ключовим фактором для успішної роботи в інтернет-просторі. Для досягнення високих результатів у пошукових системах необхідно враховувати не лише технічну оптимізацію, але й актуальність, унікальність і релевантність контенту. Важливим складником є також використання динамічного контенту, регулярне оновлення інформації, а також інтерактивних елементів, які сприяють залученню користувачів. Використання інструментів Google Search Console, Google Analytics, Ahrefs, Semrush та інших дає змогу ефективно контролювати результативність контенту, аналізувати його вплив на трафік і своєчасно коригувати стратегії для досягнення максимальних результатів. Постійне вдосконалення контенту та адаптація до змін у пошукових алгоритмах – запорука успіху в сучасному цифровому середовищі.

Список використаних джерел

1. SEO Starter Guide. *Google Search Central*. URL: <https://developers.google.com/search/docs/fundamentals/seo-starter-guide> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Beginner's Guide to SEO. *Moz*. URL: <https://moz.com/beginners-guide-to-seo> (дата звернення: 01.04.2025).
3. The Ultimate Guide to Content Marketing. *Neil Patel*. URL: <https://neilpatel.com/what-is-content-marketing/> (дата звернення: 03.04.2025).
4. SEO Content Strategy. *Ahrefs*. 07.06.2024. URL: <https://ahrefs.com/blog/seo-content/> (дата звернення: 03.04.2025).

Радзіховська Анастасія Олександрівна
(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.*)
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЕТИКИ В КОМУНІКАЦІЯХ

Анотація. У роботі розглянуто комунікацію в епоху поширення цифрових технологій; проаналізовано етикет під час спілкування в цифровому середовищі, порівняно з традиційним етикетом; виокремлено моральні засади комунікації.

Ключові слова: комунікація, етика, цифрова комунікація.

Новий медіапростір поставив у центр суспільних дискусій нові проблеми та виклики, пов'язані з етикою в комунікації. Етичні питання в комунікації завжди викликали сильні суспільні суперечки, але не завжди були ключовими у дослідницьких програмах академічних та наукових інституцій. Попри це, все більше голосів наголошують на важливості етичної відповідальності всіх учасників публічної комунікації. Водночас вони вказують на брак етики як на один із найтривожніших знаків комунікативної діяльності. Це означає, що питання етики залишається актуальним і важливим у сфері комунікаційних досліджень.

Технологічні досягнення цифрової епохи, особливо поширення інтернету з численними можливостями для онлайн-комунікації, принесли нові проблеми та виклики в медіасередовище. Зокрема, це вплинуло на різні сектори, як-от журналістика, реклама, зв'язки з громадськістю.

Уся комунікація – міжособистісна, організаційна, в малих групах, масова, політична, інформаційна, технічна чи комерційна – відбувається в контексті, що включає цілі, засоби та обставини [10, с. 55]. Етична комунікація вимагає розуміння та реагування на кожен із цих трьох ключових елементів [3, с. 15]. Те, чого ми прагнемо досягти через комунікацію, як ми обираємо комунікувати і реальні наслідки комунікації є надзвичайно важливими особливостями етичної комунікації.

Етика комунікації насамперед стосується вибору. Оскільки індивід або група має варіанти в цій ситуації, чинник моральної агенції вступає в дію. З моральною агенцією – відносною свободою вибирати свій шлях – приходить відповідальність. Хоча обставини часто обмежують вибір, ті, які взаємодіють з іншими, зазвичай мають певну моральну агенцію. У спілкуванні з другом або знайомим люди можуть обирати, наскільки уважно слухати іншого. Чи намагатимуться маніпулювати або намагатимуться зрозуміти і приєднатися?

У взаємодії з незнайомцями рішення зреагувати неприязно чи усміхнутися виражає вибір і відповідальність. Численні фактори впливають на те, як людина реагує на обставини. Центральним для процесу обмірковування є загальний стан серця й розуму. У міжособистісній комунікації підхід визначають цілі, цінності, емоції та сприйняття. Чого кожна сторона сподівається досягти? Як вони сприймають одне одного?

Структурні фактори теж мають значення. Люди часто опиняються в обставинах, визначених владними структурами поза їхнім контролем. Навіть у обме-

жених обставинах стан впливає на якість взаємодій. Це почуття якості пов'язане з особливістю моральної агенції в комунікаційних контекстах. Хоча цілі комунікатора важливі, важливі також засоби, які вони обирають. Прагнення співчутливо та дбайливо поділитися правдою сприяє зв'язку, довірі і полегшує реалізацію потенціалу комунікації.

Сучасний розвиток цифрових технологій та інтернету активно перетворює спосіб взаємодії між людьми та формує нові виклики у сфері етики. В цих умовах вивчення етичних підходів стає критично важливим для забезпечення моральних стандартів у цифровому середовищі. Розглянемо, як традиційні теоретичні підходи до етики застосовуються у сфері цифрових комунікацій, що характеризується швидкою зміною інформаційних потоків та розширенням доступу до даних.

Загалом етичні підходи в цифрових комунікаціях є важливими для підтримки морального балансу у взаємодії між людьми та технологіями. Вони сприяють встановленню етичних стандартів, що підвищують довіру користувачів до цифрових платформ і заохочують відповідальну поведінку в інтернет-просторі.

Етика в цифрових комунікаціях є динамічним і критично важливим полем дослідження, що відповідає на виклики сучасної технологічної ери. Вона спирається на традиційні етичні принципи, адаптуючи їх до новітніх реалій, та розробляє інноваційні підходи для вирішення специфічних проблем, пов'язаних із розвитком технологій. Інтеграція етичних стандартів у життєвий цикл цифрових продуктів створює фундамент для взаємодії, що буде одночасно етичним і ефективним, спрямованим на загальне благо та стійкий розвиток технологій в контексті суспільства. Це дає змогу забезпечити відповідальне використання технологій, підтримуючи моральну інтеграцію в глобальному суспільстві, що постійно змінюється.

Список використаних джерел

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейнз: монографія Київ: МАУП, 2005. 440 с.
2. Андрійченко Ж. О., Близнюк Т. П., Майстренко О. В. Digital етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 34. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27642>
3. Галушак М. Інтеграція принципи етичних принципів в інформаційному просторі: міжкультурний контекст та комунікативна взаємодія. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць. Серія «Філософія»*. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. 2022. С. 24–35.

Ставнича Вікторія Станіславівна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шабуніна В. В.*)
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Анотація. Проаналізовано вплив штучного інтелекту на бізнес-процеси задля їх оптимізації та покращення загальної ефективності роботи організацій. Висвітлено перспективи застосування ШІ для створення конкурентних переваг та інноваційного розвитку бізнесу, схарактеризовано успішні кейси та можливі виклики.

Ключові слова: штучний інтелект, автоматизація, бізнес-процеси, машинне навчання, цифрова трансформація, генеративні моделі.

У сучасних умовах цифрових перетворень підприємства постають перед необхідністю неперервного вдосконалення поточних бізнес-процесів задля підвищення власної ефективності та конкурентоспроможності. Штучний інтелект (ШІ) виступає потужним інструментом для автоматизації, аналізу й оптимізації бізнес-процесів, забезпечуючи значне зменшення часу на виконання рутинних завдань і сприяючи прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень. Використання сучасних алгоритмів машинного навчання та генеративних моделей, як-от GPT, дає змогу не тільки обробляти великі обсяги даних, а й створювати новітні підходи до управління бізнесом, оптимізуючи ресурси та знижуючи витрати [2].

Одним із ключових аспектів застосування ШІ є його здатність до автоматизації складних бізнес-процесів. Інтеграція систем ШІ у фінансову звітність, планування та управління ланцюгами постачання сприяє оперативному реагуванню підприємств на зміни ринкових умов, мінімізує ризики, пов'язані з людським фактором, та підвищує точність прогнозування. Із використанням алгоритмів машинного навчання можна здійснювати детальний аналіз даних, виявляти тенденції, прогнозувати попит і вчасно коригувати операційні процеси. Це сприяє зниженню витрат і оптимізації ресурсів.

Генеративні моделі штучного інтелекту, зокрема моделі на базі GPT, здатні автоматично генерувати текстову інформацію для підтримки управлінських рішень, створювати звіти, аналітичні огляди та навіть розробляти рекомендації щодо оптимізації бізнес-процесів. Ефективне використання промптингу – точне формулювання запитів до системи – дає змогу отримувати високоякісні відповіді, що підвищує продуктивність менеджерів та сприяє створенню нових бізнес-можливостей.

Незважаючи на очевидні переваги, впровадження ШІ супроводжується низкою викликів. До них належать високі витрати на розробку та обслуговування інтелектуальних систем, потреба у спеціалізованій підготовці персоналу, а також вирішення етичних та правових питань, пов'язаних із захистом даних і конфіденційністю. До того ж для забезпечення максимальної ефективності необхідна постійна адаптація та оновлення моделей ШІ, що вимагає додаткових ресурсів та інвестицій [1].

Отже, роль штучного інтелекту в оптимізації бізнес-процесів є ключовою для сучасних підприємств. Ефективна інтеграція ШІ дає змогу автоматизувати рутинні завдання, підвищити продуктивність, знизити операційні витрати та забезпечити конкурентну перевагу на глобальному ринку, створюючи умови для інноваційного розвитку та стабільного зростання компанії.

Список використаних джерел

1. Автоматизація бізнес-процесів зі штучним інтелектом. *Techno Logic*. URL: <https://techno-logic.com.ua/avtomatyzacziya-biznes-proczesiv-z-shtuchnym-intelektom/> (дата звернення: 29.03.2025).
2. Штучний інтелект – це musthave для оптимізації бізнес-процесів і посилення кібербезпеки компанії. *Kness energy*. URL: <https://kness.energy/news/shtuchnij-intelekt-ce-musthave-dlya-optimizacii-biznes-procesiv-i-posilennya-kiberbezpeki-kompanii/> (дата звернення: 29.03.2025).

УДК 343.37:159.947.5

Степанюк Дарина Василівна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.)

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

МАНІПУЛЯТИВНІ ПРИЙОМИ ШАХРАЙСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ

Анотація. У тезах представлено дослідження психологічних прийомів маніпулювання, що застосовуються суб'єктами шахрайської діяльності для досягнення власних цілей. Проаналізовано найбільш поширені методи впливу на потерпілих, зокрема емоційну експлуатацію, соціальну інженерію, маніпулювання довірою, конструювання ілюзорних ситуацій і відволікання уваги. Особливу увагу приділено новітнім формам кіберзлочинності, що демонструють активний розвиток у цифровому середовищі.

Ключові слова: шахрайство, маніпулювання, психологічні прийоми, кіберзлочин.

В умовах дедалі більшої складності інформаційних потоків і соціальних взаємодій у сучасному суспільстві шахрайство стає надзвичайно актуальною проблемою. Шахраї використовують різноманітні психологічні методи, щоб маніпулювати потенційними жертвами. Це призводить до того, що люди ухвалюють рішення, які не відповідають їхнім інтересам, часто не розуміючи справжніх причин такого вибору.

Актуальність дослідження маніпулятивної поведінки шахраїв обумовлена збільшенням кількості злочинів, пов'язаних із психологічним впливом на людину. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій, а також у контексті зростаючої соціальної вразливості окремих груп населення злочинці дедалі частіше використовують витончені методи психологічного маніпулювання для досягнення власних протиправних цілей.

Головною метою таких дій є отримання контролю над поведінкою людини, що досягається шляхом введення її в оману або нав'язування хибної картини реальності. З огляду на це важливим є системне дослідження механізмів, що забезпечують ефективність таких впливів. Питання зловмисної маніпулятивної пове-

дінки привертали увагу таких дослідників: І. Боденчук [1], О. Брисковська [2], Д. Коваленко [3], О. Кравченко [4], А. Самодін [5], Ю. Чайка [6], С. Чернявський [7] та ін.

Із розвитком цифрового простору вдосконалюються й інструменти шахрайства: зловмисники вигадують нові види кіберзлочинів, включно з фішингом, шахрайськими схемами, поширенням шкідливої інформації. Наслідки таких впливів можуть бути вкрай серйозними – від втрати особистих і фінансових даних до психологічних травм, тому дослідження механізмів маніпуляцій і принципів шахрайської поведінки є важливим для створення ефективної системи боротьби із цифровими загрозами.

Мета розвідки – виявлення й систематизація головних прийомів маніпулятивної поведінки зловмисників у віртуальному просторі.

Суб'єкти шахрайської діяльності застосовують широкий спектр психологічних прийомів для маніпулювання потенційними потерпілими. Серед найбільш поширених прийомів маніпулятивної поведінки кіберзлочинців треба виокремити такі:

Емоційна експлуатація. Шахраї часто використовують емоційні тригери, як-от страх, жадібність, співчуття або почуття провини, з метою спонукання особи до імпульсивних дій. Популярності серед зловмисників набула модель маніпулятивної поведінки, що ґрунтується на провокуванні емоційної реакції особи через надсилання повідомлень образливого змісту від неідентифікованого відправника. Зазвичай значна частина реципієнтів здійснює перехід на профіль відправника з метою ідентифікації особи та з'ясування обставин. Сторінка зазначеного користувача є закритим профілем, що містить єдине гіперпосилання угорі профілю. Його метою є викликання цікавості та спонукання до переходу. Зазначене гіперпосилання є фішинговим та несе потенційну загрозу несанкціонованого доступу до облікових записів у Telegram, Instagram або інших онлайн-сервісів [3].

Соціальна інженерія. Кіберзлочинці використовують підроблені документи, вебсайти або електронні листи, щоб створити ілюзію легітимності, маніпулюючи людьми. Наприклад, вони можуть надсилати фішингові електронні листи від імені банків із посиланнями на підроблені вебсайти або створювати фальшиві інвестиційні платформи з підробленими ліцензіями та сертифікатами. Ця тактика дає їм змогу викрадати особисті дані, фінансову інформацію або переконувати жертв здійснити платежі, використовуючи довіру, викликану фальшивими документами.

Маніпулювання довірою. Зловмисник, знаючи про близькі стосунки людини з певною особою, видає себе за неї, використовуючи схожий голос або надсилаючи повідомлення з підробленого профілю. Він може розповісти про термінову ситуацію, у якій опинився, і попросити про фінансову допомогу, посилаючись на спільні спогади або деталі, відомі лише близьким друзям. Жертва, довіряючи «знайомому», без вагань переказує гроші, не підозрюючи про шахрайство [6].

Створення ілюзії. Зловмисники здійснюють розсилання електронних повідомлень, що містять неправдиву інформацію про отримання значних грошових виграшів або цінних матеріальних призів. Умовою отримання зазначених благ є

здійснення попереднього платежу у вигляді комісійного збору або податкового відрахування відносно невеликого розміру. Шляхом обіцянки швидкого та легкого збагачення шахраї спонукають адресата до переказу грошових коштів, після чого припиняють будь-який подальший контакт.

Відволікання уваги. Суб'єкт кіберзлочинної діяльності, вдаючись до представлення співробітником служби технічної підтримки легітимної організації, ініціює телефонний контакт із потенційною жертвою. Під час розмови злоумисник повідомляє про наявність шкідливого програмного забезпечення на персональному комп'ютері особи. Наполягаючи на терміновій інсталяції спеціалізованого «інструменту для нейтралізації вірусів», кіберзлочинець фактично встановлює шкідливе програмне забезпечення. З метою запобігання критичному осмисленню ситуації з боку потерпілого шахрай використовує складну технічну термінологію, демонструє сфабриковані вікна системних помилок на комп'ютері жертви та чинить постійний психологічний тиск, наголошуючи на невідкладній необхідності «вирішення проблеми» [5].

Отже, маніпулювання є складним явищем, яке ґрунтується на використанні різноманітних психологічних прийомів. Удаючись до методів, гри на емоціях, соціальної інженерії, маніпулювання довірою, створення ілюзій та відволікання уваги, кіберзловмисники здатні ефективно впливати на рішення та поведінку своїх жертв. Розуміння цих прийомів є критично важливим для розроблення ефективних стратегій захисту від шахрайства. Підвищення обізнаності громадськості, навчання критичному мисленню та пошук технологічних рішень для виявлення та запобігання маніпуляціям можуть допомогти зменшити кількість жертв і мінімізувати негативні наслідки шахрайських дій.

Список використаних джерел

1. Боденчук Б., Савицька Д. Психологія обману: як працюють шахрайські схеми. *Суспільне*. 2024. URL: <https://suspilne.media/ternopil/653010-psihologia-obmanu-ak-pracuut-sahrajski-shemi/> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Брисковська О. М. Соціально-психологічна характеристика особи, яка вчиняє шахрайство в мережі Інтернет. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. С. 70–78 (дата звернення: 07.04.2025).
3. Коваленко Д. Як шахраї використовують психологію для маніпуляцій. *Гречка*. 2024. URL: <https://gre4ka.info/novyny/yak-shahrayi-vykorystovuyut-psyhologiyu-dlya-manipulyaczij/> (дата звернення: 07.04.2025).
4. Кравченко О. В. Психологічні особливості шахрайства: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.06 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2005. 21 с.
5. Самодін А. В. Особливості розслідування шахрайств. Київ. 2006. 35 с. URL: <https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/ksm/shahraystvo.doc> (дата звернення: 07.04.2025).
6. Чайка Ю. А. Індивідуальна злочинна поведінка особи, яка вчиняє шахрайство як об'єкт наукових досліджень. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ України. 2023. 296 с. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/04/dyser-tacziya-iga-chajka.pdf> (дата звернення: 07.04.2025).
7. Чернявський С. С. Теоретичні та практичні основи методики розслідування фінансового шахрайства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09 / Нац. акад. внутрішніх справ. Київ, 2010. 34 с.

УДК 351:005.591.4](100):004.89

Юницька Вікторія Василівна
(*наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Чередник Л. А.*)
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД КРАЇН СВІТУ У ВПРОВАДЖЕННІ АЛГОРИТМІВ ШІ У ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Анотація. У дослідженні проаналізовано впровадження ШІ в державне управління провідних країн, зокрема Сінгапуру, Естонії та ОАЕ. Визначено ключові тенденції цифрової трансформації та окреслено перспективи алгоритмічного урядування в Україні з урахуванням етики й ефективності.

Ключові слова: штучний інтелект, алгоритмічне урядування, цифрова трансформація, державне управління.

Цифрова трансформація державного управління стала визначальним трендом ХХІ століття. Технології штучного інтелекту (ШІ) – ключовий елемент модернізації публічного адміністрування, здатний аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати рутинні процеси та підтримувати прийняття управлінських рішень.

Штучний інтелект у державному управлінні визначається як «використання комп'ютерних алгоритмів та інтелектуальних систем для аналізу даних, автоматизації процесів та підтримки прийняття рішень у державному секторі з метою підвищення ефективності, точності та якості публічних послуг» [1, с. 142]. Відповідно алгоритмічне урядування (algorithmic governance) – це «система управління, в якій алгоритми застосовуються для збору, обробки та аналізу даних з метою оптимізації державних процесів» [4, с. 56].

Аналіз досвіду провідних країн дає змогу виділити найбільш ефективні практики впровадження ШІ в державному секторі.

До прикладу, Сінгапур реалізує програму «Smart Nation», у межах якої впроваджено «інтелектуальні системи аналізу відеоспостереження, що знизило рівень злочинності на 22 %» [3, с. 110]. До того ж віртуальний помічник «Ask Jamie», інтегрований на понад 70 державних вебсайтах, обробляє більше 80 % типових запитів громадян. Система «SPOTON» використовує машинне навчання для виявлення аномалій у державних фінансових транзакціях, «запобігши фінансовим порушенням на суму понад 67 млн доларів у 2021–2022 роках» [5, с. 73].

Естонія у межах програми e-Estonia впровадила проєкт «Kratt AI» – інтегровану мережу ботів ШІ для державних послуг. Зокрема, алгоритм «Sharemind» забезпечує «конфіденційне обчислення державних даних, даючи змогу аналізувати чутливу інформацію без розкриття її змісту» [2, с. 89]. Система «Sentinel» використовує машинне навчання для виявлення помилок у податкових деклараціях, що підвищило збір податків на 13,6 %.

Об'єднане Королівство приділяє значну увагу етичним рамкам застосування ШІ. Створено Центр етики даних та інновацій, розроблено керівні принципи використання алгоритмів. Проєкт «GovTech Catalyst» фінансує інноваційні рішення

на основі ШІ для державного сектору. Система «OSCAR» використовує «алгоритми для виявлення потенційно небезпечного контенту в інтернеті» [3, с. 115]. Усі державні алгоритмічні системи проходять «оцінювання алгоритмічного впливу, що підвищило довіру громадян до цифрових державних послуг на 27 %» [5, с. 78].

Південна Корея реалізує стратегію «Digital New Deal» із бюджетом у 48,5 млрд доларів. За допомогою системи «AI Judge Assistant», яка аналізує судові рішення, домоглися «скорочення тривалості судових процесів на 28 %» [6, с. 182]. Інша система, «Smart City Data Hub», уможлиблює інтеграцію міських даних для прогнозування надзвичайних ситуацій та оптимізації ресурсів. Програма «AI Tutor» персоналізує навчальний процес, що дало змогу «підвищити успішність у пілотних школах на 17 %» [6, с. 184].

Останнім часом ОАЕ створили Міністерство штучного інтелекту та впровадили Стратегію ШІ-2031. Так, наприклад, проєкт «Smart Dubai» включає цифрового асистента «Rashid», який відповідає на запити щодо державних послуг з точністю 93 % та «обробляє понад 100 000 запитів щомісяця» [4, с. 62]. Ще одна система, «Saad», теж використовується для аналізу документів. За її допомогою проаналізовано понад 600 000 документів і скорочено час обробки адміністративних запитів на 67 %.

На основі проведеного дослідження можна виділити ключові тенденції впровадження алгоритмів ШІ в державному управлінні. На нашу думку, найголовнішими з-поміж них є такі:

1. Перехід від окремих пілотних проєктів до комплексних стратегій ШІ.
2. Зростання уваги до етичних аспектів та прозорості алгоритмічних рішень.
3. Розвиток проактивних державних послуг з використанням предиктивної аналітики.
4. Залучення громадян до оцінювання алгоритмічних систем.
5. Формування спеціалізованих інституцій для координації впровадження ШІ.

Щодо проблем застосування ШІ в державних структурах України треба зауважити, що важливим є врахування як технологічних рішень, так і підходів до управління процесом цифрової трансформації.

Наразі необхідним є розроблення національної стратегії впровадження ШІ в державному управлінні з чіткими критеріями ефективності та урахуванням етичних аспектів.

Список використаних джерел

1. Берназюк О. О. Цифрові технології у сфері публічного управління: визначення основних понять. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 43. С. 139–145.
2. Демкова М. С. Штучний інтелект в державному управлінні: досвід Європейського Союзу. *Право та державне управління*, 2023. № 1. С. 85–95.
3. Карпенко О. В., Савченко Н. В. Цифрова трансформація публічного управління: міжнародний досвід та вітчизняні реалії. *Ефективність державного управління*. 2022. № 3(72). С. 105–119.
4. Петров С. Г. Алгоритмічне урядування: концептуальні засади та практика впровадження. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 11. С. 54–65.

5. Титаренко Л. М., Ковбасюк О. В. Трансформація державного управління під впливом технологій штучного інтелекту: виклики та перспективи. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2023. № 2. С. 70–81.

6. Chun S. A., Reyes L. F. L., Bertot J. C. Artificial intelligence for government: Survey, challenges and opportunities. *Government Information Quarterly*. 2022. № 39(3). P. 179–193.

Наукове видання

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

X Всеукраїнської наукової студентської конференції

**«Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері»
(Вінниця, 11 квітня 2025 р.)**

*Редакційна колегія не несе відповідальності
за точність фактів та даних, викладених у публікаціях.*

Редактор О. А. Содатова
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 06.06.2025 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 12,32
Тираж 100 прим. Зам. № 76

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.